

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βρυξέλλες, 20.4.2004
COM(2004) 257 τελικό

Ανακοίνωση της Επιτροπής

Γνώμη για την αίτηση προσχώρησης της Κροατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	4
α) Πρόλογος	4
β) Σχέσεις μεταξύ ΕΕ και Κροατίας.....	6
B. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ	12
1. ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ	12
1.1. Δημοκρατία και κράτος δικαίου	12
1.1.1. Η Βουλή	13
1.1.2. Κυβέρνηση	15
1.1.3. Δικαστική εξουσία	18
1.1.4. Μέτρα κατά της διαφθοράς.....	21
1.2. Δικαιώματα του ανθρώπου και προστασία των μειονοτήτων	22
1.2.1. Αστικά και πολιτικά δικαιώματα	23
1.2.2. Οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα.....	27
1.2.3. Δικαιώματα μειονοτήτων, προστασία των μειονοτήτων και των προσφύγων	27
1.3. Λοιπές υποχρεώσεις καθοριζόμενες στα συμπεράσματα του Συμβουλίου της ΕΕ της 29 ^{ης} Απριλίου 1997	33
1.3.1. Συνεργασία με το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για την πρώην Γιουγκοσλαβία (ΔΠΔΓ).....	34
1.3.2. Περιφερειακή συνεργασία	36
1.4. Γενική αξιολόγηση.....	42
2. Οικονομικά κριτήρια.....	43
2.1 Οικονομικές εξελίξεις	44
2.2 Αξιολόγηση σε σχέση με τα κριτήρια της Κοπεγχάγης.....	49
2.3. General evaluation.....	63
3. ικανότητα αναληψής των υποχρεώσεων του μελούς.....	64
<i>Κεφάλαιο 1: Ελεύθερη κυκλοφορία εμπορευμάτων</i>	<i>64</i>
<i>Κεφάλαιο 2: Ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων</i>	<i>69</i>
<i>Κεφάλαιο 3: Ελευθερία παροχής υπηρεσιών</i>	<i>71</i>
<i>Κεφάλαιο 4: Ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων</i>	<i>74</i>
<i>Κεφάλαιο 5: Εταιρικό δίκαιο</i>	<i>77</i>
<i>Κεφάλαιο 6: Πολιτική ανταγωνισμού</i>	<i>80</i>

Κεφάλαιο 7: Γεωργία.....	82
Κεφάλαιο 8: Αλιεία	88
Κεφάλαιο 9: Μεταφορές	91
Κεφάλαιο 10: Φορολογία.....	93
Κεφάλαιο 11: Οικονομική και Νομισματική Ένωση.....	97
Κεφάλαιο 12: Στατιστικές	98
Κεφάλαιο 13: Κοινωνική πολιτική και απασχόληση	100
Κεφάλαιο 14: Ενέργεια	105
Κεφάλαιο 15: Βιομηχανική πολιτική.....	108
Κεφάλαιο 16: Μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις	111
Κεφάλαιο 17: Επιστήμη και έρευνα	112
Κεφάλαιο 18: Εκπαίδευση και κατάρτιση	113
Κεφάλαιο 19: Τηλεπικοινωνίες και τεχνολογίες της πληροφορίας.....	114
Κεφάλαιο 20: Πολιτική στον πολιτιστικό και οπτικοακουστικό τομέα.....	116
Κεφάλαιο 21: Περιφερειακή πολιτική και συντονισμός διαρθρωτικών μέσων	117
Κεφάλαιο 22: Περιβάλλον	120
Κεφάλαιο 23: Προστασία των καταναλωτών και της υγείας.....	124
Κεφάλαιο 24: Συνεργασία στον τομέα της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων	126
Κεφάλαιο 25: Τελωνειακή ένωση	131
Κεφάλαιο 26: Εξωτερικές σχέσεις	134
Κεφάλαιο 27: Κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας	136
Κεφάλαιο 28 : Δημοσιονομικός έλεγχος	137
Κεφάλαιο 29: Χρηματοδοτικές και δημοσιονομικές διατάξεις.....	139
Παραρτήματα	

Α. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

α) Πρόλογος

Αίτηση προσχώρησης

Η Κροατία υπέβαλε την αίτηση προσχώρησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση στις 21 Φεβρουαρίου 2003 και το Συμβούλιο Υπουργών αποφάσισε στις 14 Απριλίου 2003, να εφαρμόσει τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 49 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, το οποίο ορίζει: «Κάθε ευρωπαϊκό κράτος το οποίο σέβεται τις αρχές που καθορίζονται στο άρθρο 6 παράγραφος 1 μπορεί να ζητήσει να γίνει μέλος της Ένωσης. Απευθύνει την αίτησή του στο Συμβούλιο, το οποίο αποφασίζει ομόφωνα, αφού ζητήσει τη γνώμη της Επιτροπής και μετά από σύμφωνη γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, το οποίο αποφασίζει με την απόλυτη πλειοψηφία των μελών από τα οποία απαρτίζεται.»

Το άρθρο 6 παράγραφος 1 ορίζει «Η Ένωση βασίζεται στις αρχές της ελευθερίας, της δημοκρατίας, του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών και του κράτους δικαίου, αρχές οι οποίες είναι κοινές στα κράτη μέλη.»

Τούτο αποτελεί το νομικό πλαίσιο βάσει του οποίου η Επιτροπή υποβάλλει την παρούσα γνώμη.

Πλαίσιο της γνώμης

Η αίτηση προσχώρησης της Κροατίας αποτελεί μέρος μιας ιστορικής διαδικασίας, κατά τη διάρκεια της οποίας τα κράτη των δυτικών Βαλκανίων εξέρχονται από την πολιτική κρίση της περιφέρειάς τους και προσανατολίζονται στο να συμμετέχουν στον χώρο ειρήνης, σταθερότητας και ευημερίας που δημιουργήσε η Ένωση. Στο «θεματολόγιο της Θεσσαλονίκης για τα δυτικά Βαλκάνια» που ενέκρινε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ιουνίου 2003, η ΕΕ τονίζει ότι «ο ρυθμός της πορείας των χωρών των δυτικών Βαλκανίων προς την ΕΕ βρίσκεται στα χέρια της κάθε μιας και θα εξαρτηθεί από την ιδιαίτερη ικανότητά της να υλοποιήσει μεταρρυθμίσεις, ανταποκρινόμενη στα κριτήρια που έθεσε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης το 1993 και στους όρους που τέθηκαν για τη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης”.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης τον Ιούνιο του 1993 κατέληξε στα εξής συμπεράσματα:

“Οι συνδεδεμένες χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης οι οποίες το επιθυμούν καθίστανται μέλη της Ένωσης. Η προσχώρηση πραγματοποιείται όταν η χώρα είναι σε θέση να αναλάβει τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την ιδιότητα μέλους, εφόσον πληροί τις οικονομικές και πολιτικές προϋποθέσεις.

Για την ιδιότητα μέλους απαιτείται:

- να έχει επιτύχει η υποψήφια χώρα σταθερότητα των θεσμών που διασφαλίζουν τη δημοκρατία, το κράτος δικαίου, τα δικαιώματα του ανθρώπου και τον σεβασμό και προστασία των μειονοτήτων·

- να υπάρχει λειτουργούσα οικονομία της αγοράς, καθώς και ικανότητα αντιμετώπισης της ανταγωνιστικής πίεσης και των δυνάμεων της αγοράς στο εσωτερικό της Ένωσης·
- η ικανότητα να αναλαμβάνονται υποχρεώσεις που απορρέουν από την ιδιότητα μέλους, μεταξύ άλλων προσήλωση στους στόχους της πολιτικής, οικονομικής και νομισματικής ένωσης.

Η ικανότητα της Ένωσης να απορροφά νέα μέλη, διατηρώντας παράλληλα τη δυναμική της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, συνιστά επίσης ένα σημαντικό ζήτημα προς το γενικό συμφέρον της Ένωσης καθώς και των υποψηφίων χωρών.»

Στη δήλωση αυτή διευκρινίζονται τα πολιτικά και οικονομικά κριτήρια βάσει των οποίων εξετάζεται η αίτηση προσχώρησης των ενδιαφερομένων χωρών.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Μαδρίτης, του Δεκεμβρίου 1995, αναφέρθηκε στην ανάγκη «δημιουργίας προϋποθέσεων για τη βαθμιαία, αρμονική ολοκλήρωση των χωρών που υποβάλλουν αίτηση προσχώρησης, ειδικότερα μέσω: της ανάπτυξης της οικονομίας αγοράς, της προσαρμογής της διοικητικής τους δομής, της δημιουργίας σταθερού οικονομικού και νομισματικού περιβάλλοντος».

Οι όροι χρηματοδότησης της διαδικασίας σταθεροποίησης και σύνδεσης καθορίστηκαν από το Συμβούλιο, στις 29 Απριλίου 1997 και συμπεριλάμβαναν συνεργασία με το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για την πρώην Γιουγκοσλαβία (ΔΠΔΓ) και περιφερειακή συνεργασία. Οι όροι αυτοί αποτελούν θεμελιώδες στοιχείο της διαδικασίας σταθεροποίησης και σύνδεσης και ενσωματώνονται στη συμφωνία σταθεροποίησης και σύνδεσης που υπεγράφη με την Κροατία.

Επομένως, η Επιτροπή αναλύει, στη γνώμη της, την αίτηση της Κροατίας με βάση την ικανότητά της να αναλάβει τις υποχρεώσεις για την τήρηση των κριτηρίων που όρισε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης του 1993 και των προϋποθέσεων που καθορίζονται στη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης, ιδίως των προϋποθέσεων που καθορίζονται στα συμπεράσματα του Συμβουλίου της 29^{ης} Απριλίου 1997.

Το περιεχόμενο της Γνώμης

Η δομή της Γνώμης λαμβάνει υπόψη τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Κοπεγχάγης. Σε αυτήν:

- περιγράφονται οι μέχρι σήμερα σχέσεις Κροατίας και Ένωσης, ιδίως στο πλαίσιο της ισχύουσας συμφωνίας·
- αναλύεται η κατάσταση σε ό,τι αφορά στις πολιτικές προϋποθέσεις τις οποίες ανέφερε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (δημοκρατία, κράτος δικαίου, δικαιώματα του ανθρώπου, προστασία των μειονοτήτων) συμπεριλαμβανομένης της τήρησης των όρων χρηματοδότησης της διαδικασίας σταθεροποίησης και σύνδεσης·
- εκτιμάται η κατάσταση και οι προοπτικές της Κροατίας σε ό,τι αφορά στις οικονομικές προϋποθέσεις που αναφέρονται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (οικονομία αγοράς, ικανότητα αντιμετώπισης της ανταγωνιστικής πίεσης)·
- τίθεται το ερώτημα κατά πόσον η Κροατία είναι ικανή να υιοθετήσει τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την ιδιότητα μέλους, δηλαδή, το *κεκτημένο* της Ένωσης όπως εκφράζεται στη συνθήκη, το παράγωγο δίκαιο και τις πολιτικές της Ένωσης·

- τέλος, αξιολογείται γενικά η κατάσταση της Κροατίας και οι προοπτικές σε ό,τι αφορά στις προϋποθέσεις για την προσχώρηση στην Ένωση και υποβάλλεται σύσταση σχετικά με τις ενταξιακές διαπραγματεύσεις.

Η Επιτροπή, αξιολογώντας την Κροατία με βάση τα οικονομικά κριτήρια και την ικανότητά της να εφαρμόσει το *κεκτημένο*, συμπεριέλαβε και αξιολόγηση των προοπτικών· προσπάθησε να εκτιμήσει την πρόοδο που θα μπορούσε λογικά να αναμένεται από πλευράς Κροατίας κατά τα επόμενα έτη, πριν την ένταξη, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι το ίδιο το *κεκτημένο* θα εξακολουθήσει να εξελίσσεται. Για το σκοπό αυτό, και με την επιφύλαξη της πραγματικής ημερομηνίας προσχώρησης, η γνώμη βασίζεται σε ένα μεσοπρόθεσμο πλαίσιο, περίπου πέντε ετών.

Κατά την προπαρασκευή της γνώμης της η Επιτροπή έλαβε όγκο πληροφοριών για την κατάσταση της Κροατίας από τις κροατικές αρχές, χρησιμοποίησε δε πολλές άλλες πηγές πληροφοριών, μεταξύ άλλων τα κράτη μέλη, διεθνείς οργανισμούς (Συμβούλιο της Ευρώπης, ΟΑΣΕ, UNHCR, ΔΠΔΓ, Σύμφωνο Σταθερότητας, ΔΝΤ, Παγκόσμια Τράπεζα, ΕΤΑΑ, ΕΤΕ κλπ) και ΜΚΟ.

β) Σχέσεις μεταξύ ΕΕ και Κροατίας

Μέσα σε ένα κλίμα αυξανόμενης έντασης στη Σοσιαλιστική Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας, η Κροατία ανακήρυξε την ανεξαρτησία της στις 25 Ιουνίου 1991. Τούτο ανεστάλη για ένα τρίμηνο και επιβεβαιώθηκε στις 8 Οκτωβρίου 1991 (με απόφαση της Βουλής περί καταργήσεως των κρατικών-νομικών δεσμών με την πρώην ΣΟΔΓ). Ακολούθησε ένοπλη σύγκρουση με αποτέλεσμα τον εκτοπισμό εθνοτικών ομάδων, τμήματα δε της χώρας καταλήφθηκαν από τους τοπικούς σέρβους επαναστάτες και τον γιουγκοσλαβικό εθνικό στρατό (JNA). Η ΕΕ ανεγνώρισε την Κροατία ως ανεξάρτητο κράτος τον Ιανουάριο του 1992 και τον Μάιο του 1992 η χώρα έγινε δεκτή στα Ηνωμένα Έθνη. Τον Μάιο και Αύγουστο 1995, με τις επιχειρήσεις «Flash» και «Storm» μπόρεσαν οι κροατικές αρχές να αναλάβουν έλεγχο όλων των κατεχόμενων εδαφών, με εξαίρεση την κροατική περιοχή του Δούναβη (ανατολική Σλαβονία), που παρέμεινε υπό την προστασία των ΗΕ. Η Κροατία κατέστη συμβαλλόμενο μέρος στην ειρηνευτική συμφωνία Dayton/Παρισίων του Δεκεμβρίου 1995, η οποία αναγνωρίζει τα διεθνή σύνορα της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης και επιβεβαιώνει το δικαίωμα όλων των προσφύγων να επιστρέψουν στα σπίτια τους. Η συμφωνία Erdut του Νοεμβρίου 1995 προέβλεπε την ειρηνική επανένταξη της ανατολικής Σλαβονίας στην Κροατία, η οποία ολοκληρώθηκε τον Ιανουάριο του 1998. Ωστόσο, κατά την περίοδο αυτή δεν πραγματοποιήθηκε επαρκής πρόοδος σε θέματα όπως ο εκδημοκρατισμός, ο σεβασμός των δικαιωμάτων του ανθρώπου, μεταξύ άλλων των δικαιωμάτων των μειονοτήτων, και το κράτος δικαίου, που να δικαιολογεί αναβάθμιση των σχέσεων με την ΕΕ.

Οι βουλευτικές εκλογές του Ιανουαρίου 2000 και η εκλογή του Stjepan Mesic ως Προέδρου της Δημοκρατίας τον Φεβρουάριο 2000 αποτελούν κρίσιμη καμπή στις σχέσεις μεταξύ ΕΕ και Κροατίας. Η νέα κροατική ηγεσία αμέσως επέδειξε την αποφασιστικότητά της να προστατεύσει τις δημοκρατικές αξίες και αρχές και πραγματοποίησε ταχεία και σημαντική πρόοδο στα κύρια πολιτικά εκκρεμή θέματα, κυρίως το σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου, μεταξύ άλλων των δικαιωμάτων των μειονοτήτων, τον εκδημοκρατισμό των μέσων ενημέρωσης, την πλήρη συμμόρφωση προς τις συμφωνίες Dayton/Erdut, τη συνεργασία με το ΔΠΔΓ και βελτιωμένες σχέσεις με τις γειτονικές χώρες.

Αυτή η ανάληψη υποχρέωσης οδήγησε σε ταχεία ανάπτυξη σχέσεων με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Τον Μάιο 2000, η Επιτροπή ενέκρινε μια “Μελέτη σκοπιμότητας”¹ στην οποία προτείνει την έναρξη διαπραγματεύσεων για μια «συμφωνία σταθεροποίησης και σύνδεσης (ΔΣΣ)». Από τον Νοέμβριο του 2000, η Κροατία επωφελείται αυτόνομων εμπορικών μέτρων που παραχωρήθηκαν μονομερώς από την Ευρωπαϊκή Ένωση στις χώρες της διαδικασίας σταθεροποίησης και σύνδεσης. Η συμφωνία σταθεροποίησης και σύνδεσης υπεγράφη τον Οκτώβριο του 2001 και από τον Μάρτιο του 2002 ισχύει μια ενδιάμεση συμφωνία (ΕΣ).

Βάσει ψηφίσματος που ενέκριναν τον Δεκέμβριο του 2002 όλα τα πολιτικά κόμματα της κροατικής βουλής, η προσχώρηση της Κροατίας στην ΕΕ χαρακτηρίζεται εθνικός στρατηγικός στόχος και ζητήθηκε από την κυβέρνηση να υποβάλει αίτηση προσχώρησης στην ΕΕ. Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε από την κυβέρνηση τον Φεβρουάριο του 2003. Εξακολούθησε να υπάρχει συναίνεση μεταξύ όλων των κομμάτων σχετικά με τον πολιτικό στόχο της προσχώρησης στην ΕΕ ακόμη και μετά την αλλαγή της κυβέρνησης, κατόπιν των βουλευτικών εκλογών του Νοεμβρίου 2003. Απόκτηση της ιδιότητας μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του ΝΑΤΟ, σχέσεις με τις γειτονικές χώρες, ανάπτυξη οικονομικής διπλωματίας και αλλαγή της διεθνούς προβολής της Κροατίας συνιστούν τις πέντε προτεραιότητες της εξωτερικής πολιτικής, την οποία εξήγγειλε η νέα κυβέρνηση.

Συμβατικές σχέσεις

Η συμφωνία σταθεροποίησης και σύνδεσης (ΣΣΣ) μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Κροατίας μονογραφήθηκε στις 14 Μαΐου 2001 και υπεγράφη στις 29 Οκτωβρίου 2001. Η διαδικασία επικύρωσης της συμφωνίας σταθεροποίησης και σύνδεσης δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί. Μόλις τεθεί σε ισχύ, η ΣΣΣ θα αποτελεί το νομικό πλαίσιο για τις σχέσεις με την Ευρωπαϊκή Ένωση, για το σύνολο της περιόδου που προηγείται της μελλοντικής προσχώρησης της Κροατίας. Παρέχει ένα πλαίσιο πολιτικού διαλόγου και ενισχυμένης περιφερειακής συνεργασίας, προωθεί την επέκταση των συναλλαγών και των οικονομικών σχέσεων μεταξύ των μερών και δημιουργεί τη βάση για κοινοτική τεχνική και χρηματοδοτική βοήθεια. Το θεσμικό πλαίσιο της ΣΣΣ προβλέπει μηχανισμό εφαρμογής, διαχείρισης και παρακολούθησης των σχέσεων σε όλους τους τομείς. Υποεπιτροπές εξετάζουν ζητήματα σε τεχνικό επίπεδο. Η επιτροπή σταθεροποίησης και σύνδεσης προβλέπει συζητήσεις σε επίπεδο ανωτέρων υπαλλήλων, στόχος της δε είναι η εξεύρεση λύσεων σε προβλήματα που προκύπτουν δυνάμει της ΣΣΣ. Το συμβούλιο σταθεροποίησης και σύνδεσης εξετάζει τη σφαιρική κατάσταση και τις προοπτικές των σχέσεων και παρέχει την ευκαιρία επανεξέτασης της προόδου της Κροατίας σε ό,τι αφορά στη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης.

Μέχρι να τεθεί σε ισχύ η ΣΣΣ, εφαρμόζεται προσωρινά μια προσωρινή συμφωνία, από την 1^η Ιανουαρίου 2002, η οποία άρχισε να ισχύει την 1^η Μαρτίου 2002. Με την ενδιάμεση συμφωνία εφαρμόζονται οι διατάξεις της ΣΣΣ οι συναφείς με τις εμπορικές συναλλαγές καθώς και αυτές που αφορούν τον ανταγωνισμό και τα δικαιώματα διανοητικής, βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας. Η συμφωνία εγκαθιδρύει χώρο ελευθέρων συναλλαγών μεταξύ των μερών, σε συμφωνία με τις διατάξεις του ΠΟΕ. Θέτει τα μεγάλως εμβέλειας αυτόνομα εμπορικά μέτρα της ΕΕ, που ισχύουν από τον Νοέμβριο 2000, σε συμβατική βάση (με εξαίρεση το «σύστημα τιμών εισόδου», για ορισμένα οπωροκηπευτικά, το οποίο είχε καταργηθεί δυνάμει των αυτόνομων εμπορικών μέτρων). Με τα μέτρα αυτά παρέχεται στην Κροατία ατελής πρόσβαση στην αγορά της ΕΕ, για όλα σχεδόν τα προϊόντα,

¹ COM (2000) 311 της 24^{ης} Μαΐου 2000

με προτιμησιακές δασμολογικές ποσοστώσεις για τον οίνο, τα προϊόντα baby beef και ορισμένα προϊόντα της αλιείας. Η ενδιάμεση συμφωνία είναι ασύμμετρη υπέρ της Κροατίας, η οποία θα ελευθερώσει βαθμιαία τις εισαγωγές της από την ΕΕ, εντός μεταβατικής περιόδου η οποία λήγει την 1^η Ιανουαρίου 2007. Μέχρι τότε η Κροατία θα έχει καταργήσει όλους τους δασμούς στις εισαγωγές βιομηχανικών προϊόντων και σε σειρά γεωργικών και αλιευτικών προϊόντων, διατηρώντας παράλληλα δασμούς και δασμολογικές ποσοστώσεις για ορισμένα περισσότερο ευαίσθητα γεωργικά και αλιευτικά προϊόντα.

Τον Απρίλιο του 2002 και Απρίλιο 2003 πραγματοποιήθηκαν δύο συναντήσεις της προσωρινής επιτροπής. Άρχισε να λειτουργεί ένα σύστημα πέντε υποεπιτροπών, οι οποίες αποτελούν χρήσιμα φόρα για τεχνικές συζητήσεις εφ' όλων των θεμάτων που συνδέονται με την εφαρμογή της συμφωνίας και με τη διαδικασία νομοθετικής εναρμόνισης. Εν γένει, η Κροατία έχει εφαρμόσει σωστά την ενδιάμεση συμφωνία και έχει συμβάλει στην ομαλή λειτουργία των διαφόρων μεικτών οργάνων. Ωστόσο, κατά τα πρώτα δύο έτη εφαρμογής, υπήρξαν ορισμένα προβλήματα εφαρμογής στο χώρο των γεωργικών συναλλαγών.

Από τον Μάρτιο του 2002 εφαρμόζεται πρόσθετο πρωτόκολλο στην ενδιάμεση συμφωνία/ΣΣΣ σε ό,τι αφορά στις συναλλαγές οίνου και αλκοολούχων ποτών και την αμοιβαία αναγνώριση, προστασία και έλεγχο των ονομασιών οίνων και των χαρακτηρισμών για τα αλκοολούχα ποτά και αρωματισμένα ποτά.

Από τον Ιανουάριο 2001 εφαρμόζεται συμφωνία για τις συναλλαγές κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Δημοκρατίας της Κροατίας.

Έχουν ολοκληρωθεί οι διαπραγματεύσεις για πρωτόκολλο σχετικά με την προσαρμογή της συμφωνίας σταθεροποίησης και σύνδεσης και της ενδιάμεσης συμφωνίας προκειμένου να ληφθεί υπ' όψη η επερχόμενη ένταξη των δέκα νέων κρατών μελών στην Ένωση. Η ενδιάμεση συμφωνία θα εφαρμόζεται στη διευρυμένη ΕΕ από την 1^η Μαΐου 2004, το πρωτόκολλο δε αυτό είναι αναγκαίο προκειμένου τα δέκα νέα κράτη μέλη να καταστούν επισήμως μέρη στην ΣΣΣ. Είναι επίσης αναγκαίες οι προσαρμογές σε διάφορα θέματα, μεταξύ άλλων η προσαρμογή των εμπορικών προτιμήσεων στην ΣΣΣ/ΕΣ για τα γεωργικά προϊόντα, βασικά και μεταποιημένα, καθώς και τα προϊόντα της αλιείας προκειμένου να μην διαταραχθούν οι παραδοσιακές εμπορικές συναλλαγές μεταξύ της Κροατίας και της διευρυμένης Ένωσης. Υπενθυμίζεται ότι η συμφωνία ελευθέρων συναλλαγών μεταξύ των νέων κρατών μελών και της Κροατίας παύει να ισχύει την 1^η Μαΐου 2004, ημερομηνία κατά την οποία τα νέα κράτη μέλη εφαρμόζουν την κοινή εμπορική πολιτική.

Το υπουργείο Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης συντονίζει την εφαρμογή της ΣΣΣ με εξαιρετικά αποτελεσματικό και επαγγελματικό τρόπο. Η κυβέρνηση διόρισε συντονιστές ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης σε όλα τα όργανα της κρατικής διοίκησης καθώς και σε σειρά διυπουργικών ομάδων εργασίας, για την εναρμόνιση της νομοθεσίας.

Τον Οκτώβριο του 2001, η Κροατία ενέκρινε σχέδιο εφαρμογής της ΣΣΣ για την παρακολούθηση των νομοθετικών και μη νομοθετικών μέτρων που συνδέονται με τις υποχρεώσεις δυνάμει της ΣΣΣ. Η Κροατία συντάσσει τακτικές εκθέσεις σχετικά με την εκτέλεση του σχεδίου αυτού. Τον Δεκέμβριο του 2002, η Κροατία ενέκρινε το πρώτο «Εθνικό Πρόγραμμα για την Ολοκλήρωση της Δημοκρατίας της Κροατίας στην ΕΕ». Σ' αυτό το στρατηγικό έγγραφο αναφέρονται οι φιλοδοξίες και τα καθήκοντα της Κροατίας σε ό,τι αφορά στα πολιτικά και οικονομικά κριτήρια, η εναρμόνιση του κροατικού νομικού πλαισίου

προς το *κεκτημένο*, η ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας και μια στρατηγική πληροφόρησης για το κροατικό κοινό. Το πρόγραμμα προέβλεπε την θέσπιση 83 νόμων και μερών παραγώγου δικαίου προκειμένου να προχωρήσει η εναρμόνιση του κροατικού νομικού πλαισίου σε 13 κεφάλαια του *κεκτημένου*. Εν γένει, τα μέτρα αυτά θεσπίστηκαν εντός του προβλεπόμενου χρονοδιαγράμματος. Τον Ιανουάριο του 2004 εγκρίθηκε ένα δεύτερο εθνικό πρόγραμμα το οποίο περιλαμβάνει όλα τα κεφάλαια του *κεκτημένου*.

Η Κροατία εργάστηκε εντατικά προκειμένου να ευθυγραμμίσει τη νομοθεσία της προς το *κοινοτικό κεκτημένο* και η Βουλή ενέκρινε μια σειρά σημαντικών νομοθετικών κειμένων, ιδίως κατά τη διάρκεια του 2003. Ωστόσο, δεν έχει εν γένει προχωρήσει με τον ίδιο ρυθμό η εγκαθίδρυση των αναγκαίων διοικητικών δομών και γενικά η ενίσχυση των διοικητικών και δικαστικών ικανοτήτων, πράγμα που θέτει επομένως σε κίνδυνο την αποτελεσματική εφαρμογή και επιβολή της νέας νομοθεσίας. Η Κροατία πρέπει να δώσει ιδιαίτερη προτεραιότητα στη δημιουργία διοικητικής και δικαστικής ικανότητας και να ενσωματώσει πλήρως τη διάσταση αυτή στα εθνικά της προγράμματα.

Εμπορικές σχέσεις

Η ΕΕ είναι ο κύριος εμπορικός εταίρος της Κροατίας. Μεταξύ του 1998 και 2002 αυξήθηκαν ουσιαστικά οι συναλλαγές ΕΕ και Κροατίας. Οι εισαγωγές της ΕΕ από την Κροατία αυξήθηκαν κατά 38%, από 1,8 δισεκατ. ευρώ το 1998 σε 2,5 δισεκατ. ευρώ το 2002. Οι εξαγωγές της ΕΕ προς την Κροατία αυξήθηκαν κατά 47% κατά την ίδια χρονική περίοδο, από 4,4 δισεκατ. ευρώ σε 6,5 δισεκατ. ευρώ. Η εξέλιξη των εισαγωγών και εξαγωγών οδήγησαν στην επιδείνωση του εμπορικού ελλείμματος της Κροατίας με την ΕΕ, το οποίο σημείωσε αύξηση πλέον του 50%, από 2,6 δισεκατ. ευρώ το 1998 σε 4 δισεκατ. ευρώ το 2002. Επιπλέον, η Κροατία παρουσιάζει εμπορικό έλλειμμα περίπου 1 δισεκατ. ευρώ με τις χώρες οι οποίες προσχωρούν στην ΕΕ τον Μάιο του 2004. Ενώ οι κροατικές εξαγωγές αντιπροσωπεύουν περίπου 23% του ΑΕγχΠ, το 54% περίπου των εξωτερικών συναλλαγών της πραγματοποιήθηκε με την ΕΕ, το 2002. Το ποσοστό αυτό ανέρχεται περίπου σε 70% εάν συνυπολογισθούν οι συναλλαγές με τις χώρες που προσχωρούν στην ΕΕ τον Μάιο του 2004. Το μερίδιο της Κροατίας στο εξωτερικό εμπόριο της ΕΕ ανήλθε σε 0,45%, το 2002.

Το 2002, οι εξαγωγές της Κροατίας προς την ΕΕ συνίσταντο κατά κύριο λόγο σε κλωστοϋφαντουργικά (22% του συνόλου) και μηχανήματα και ηλεκτρικό εξοπλισμό (18% του συνόλου). Οι εξαγωγές της ΕΕ στην Κροατία συνίσταντο κατά κύριο λόγο σε μηχανήματα και ηλεκτρικό εξοπλισμό (25% του συνόλου), οχήματα, αεροσκάφη, πλοία και συναφή μεταφορικό εξοπλισμό (17% του συνόλου) και χημικά (10% του συνόλου).

Η Κροατία είναι μέλος του Διεθνούς Οργανισμού Εμπορίου και της συμφωνίας ελευθέρων συναλλαγών της Κεντρικής Ευρώπης. Δραστηριοποιείται στην Ομάδα εργασίας για τα εμπορικά ζητήματα δυνάμει του συμφώνου σταθερότητας για τη νοτιοανατολική Ευρώπη. Στο πλαίσιο αυτό, η Κροατία διαπραγματεύθηκε ένα δίκτυο διμερών συμφωνιών ελευθέρων συναλλαγών με το σύνολο των γειτονικών της χωρών.

Κοινοτική βοήθεια

Μεταξύ του 1991 και 2003 η Κροατία έλαβε συνολική βοήθεια ύψους 550 εκατ. ευρώ από την ΕΕ. Μεταξύ του 1991 και 2000, η βοήθεια αυτή επικεντρώθηκε σε στήριξη έκτακτης ανάγκης μέσω της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Ανθρωπιστικής Βοήθειας (ECHO) και του

προγράμματος Obnova. Η ΕΕ ενοποίησε τη βοήθειά της το 2000 στο πλαίσιο του κοινοτικού προγράμματος βοήθειας, ανασυγκρότησης, ανάπτυξης και σταθεροποίησης (CARDS), συγχρόνως δε δρομολόγησε τη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης (ΔΣΣ). Το 2001, διατέθηκαν 60 εκατ. ευρώ στην Κροατία δυνάμει του προγράμματος CARDS.

Σύμφωνα με τον κανονισμό CARDS, τον Δεκέμβριο του 2001 εγκρίθηκε ένα έγγραφο εθνικής στρατηγικής, στο οποίο καθορίζονται οι κύριοι τομείς συνεργασίας για την περίοδο 2002-2006. Στο συνδεδεμένο πολυετές ενδεικτικό πρόγραμμα (ΠΕΠ) παρατίθενται λεπτομερέστερα οι προτεραιότητες για την περίοδο 2002-2004. Στο πλαίσιο των εθνικών προγραμμάτων CARDS, το συνολικό χρηματοδοτικό κονδύλιο για την περίοδο 2001 και 2004 ανέρχεται σε 257 εκατ. ευρώ, αφορά δε στις ακόλουθες πέντε κύριες προτεραιότητες: εμπέδωση της δημοκρατίας, οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, δικαιοσύνη και εσωτερικές υποθέσεις, δημιουργία διοικητικής ικανότητας και περιβάλλον και φυσικοί πόροι.

Η Κροατία εμπλέκεται άμεσα στον προγραμματισμό του CARDS, μεταξύ άλλων στις συζητήσεις για τις τρέχουσες στρατηγικές και τη συμφωνία για το ΠΕΠ. Στις συζητήσεις αυτές συμμετέχουν εκτός από τον εθνικό συντονιστή βοήθειας και τα αρμόδια υπουργεία, δυνητικοί δικαιούχοι, διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και ο μη κυβερνητικός τομέας.

Η Κροατία είναι επιπλέον δικαιούχος του περιφερειακού προγράμματος CARDS, της ευρωπαϊκής πρωτοβουλίας για τη δημοκρατία και τα δικαιώματα του ανθρώπου, του Life για τις τρίτες χώρες, του προγράμματος για τη νεότητα-συνεργασία με τρίτες χώρες, της περιφερειακής συνεργασίας για την εκκαθάριση των ναρκών στη νοτιοανατολική Ευρώπη και σειράς άλλων ειδικευμένων προγραμμάτων.

Η βοήθεια CARDS εκτελείται με βραδύ ρυθμό ωστόσο υπάρχουν δείγματα βελτίωσης, λόγω της αυξημένης ικανότητας απορρόφησης της κροατικής διοίκησης. Από τον Ιανουάριο του 2002, η αντιπροσωπεία της ΕΚ στο Ζάγκρεμπ είναι αρμόδια για τη διαχείριση της βοήθειας και έτσι επιταχύνθηκε σημαντικά η εκτέλεσή της. Προκειμένου η Κροατία να χρησιμοποιήσει αποτελεσματικά τα προενταξιακά κονδύλια, πρέπει να αναπτύξει την αναγκαία διοικητική ικανότητα.

Βρίσκονται σε εξέλιξη διάφορα σχέδια αδελφοποίησης (μεθοριακή αστυνομία, τελωνεία, στατιστική υπηρεσία και άσυλο) ενώ σχεδιάζονται άλλα στους τομείς της ολοκληρωμένης διαχείρισης των συνόρων (ΟΔΣ), της γεωργίας και της δικαστικής λειτουργίας.

Η κροατική διοίκηση πρέπει να συνεχίσει τις προσπάθειές της προκειμένου να ανταποκριθεί στους όρους του έργου για την παροχή βοήθειας (για παράδειγμα αποφάσεις πολιτικής, δημιουργία και ενίσχυση θεσμών, διάθεση ανθρωπίνων και χρηματοδοτικών πόρων) ωστόσο διαπιστώνεται κάποια πρόοδος.

Από το 2001 έχει δημιουργηθεί ένας συντονιστικός μηχανισμός Επιτροπής-κράτους μέλους ΕΕ για τη βοήθεια, ώστε να μεγιστοποιηθεί ο αντίκτυπος του CARDS και η διμερής βοήθεια των κρατών μελών.

Υπάρχει επίσης αποτελεσματική συνεργασία με άλλους χορηγούς. Από το 1993, η Παγκόσμια Τράπεζα υποστήριξε 21 έργα συνολικού ύψους 1.064 εκατ. δολαρίων ΗΠΑ και χορήγησε σειρά μη επιστρεπτέων ενισχύσεων ύψους 20 εκατ. δολαρίων ΗΠΑ. Ο δανεισμός εστιάστηκε στις επενδύσεις σε υποδομές, την υγεία, τη γεωργία και τον δασικό τομέα, τις

επιχειρήσεις και την μεταρρύθμιση του χρηματοπιστωτικού τομέα, την ανάπτυξη της κεφαλαιαγοράς, καθώς και την μεταρρύθμιση του δικαστικού και συνταξιοδοτικού συστήματος. Από το 1994, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα για την ανασυγκρότηση και ανάπτυξη (ΕΤΑΑ) πραγματοποίησε επενδύσεις ύψους 1.325 εκατ. ευρώ, συμπεριλαμβανομένων επί πλέον 300 εκατ. ευρώ, το 2002. Οι επενδύσεις επικεντρώνονται στον τομέα των επιχειρήσεων (φαρμακοβιομηχανίες, τρόφιμα, τσιμέντο και επικοινωνίες), τον χρηματοπιστωτικό τομέα και τις δημοτικές υποδομές. Το 2002, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕ) χορήγησε δάνεια ύψους 130 εκατ. ευρώ για την περιφερειακή ανάπτυξη (υποδομές για τις μεταφορές και τις επικοινωνίες), την οικονομική και κοινωνική συνοχή και την προστασία του περιβάλλοντος.

B. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ

1. ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης το 1993 αποφάσισε για μια σειρά “πολιτικών” κριτηρίων για την προσχώρηση που πρέπει να πληρούν οι αιτούσες χώρες. Η χώρα πρέπει να έχει επιτύχει την «σταθερότητα θεσμών που εγγυώνται τη δημοκρατία, το κράτος δικαίου, τα δικαιώματα του ανθρώπου και τον σεβασμό και την προστασία των μειονοτήτων». Στην περίπτωση των δυτικών Βαλκανίων, οι προϋποθέσεις που ορίζει η διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης συνιστούν επίσης θεμελιώδες στοιχείο της πολιτικής της ΕΕ, το οποίο αξιολογείται στην παρούσα Γνώμη.

Εν τω μεταξύ, με την έναρξη ισχύος της Συνθήκης του Άμστερνταμ τον Μάιο 1999, τα πολιτικά κριτήρια που καθορίστηκαν στην Κοπεγχάγη εξαγγέλλονται ως συνταγματική αρχή στη συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το άρθρο 6 παράγραφος 1 της ενοποιημένης συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση έχει ως εξής: *«Η Ένωση θεμελιώνεται στις αρχές της ελευθερίας, της δημοκρατίας, του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών και στο κράτος δικαίου.»* Ομοίως, το άρθρο 49 της ενοποιημένης συνθήκης ορίζει ότι *«Κάθε ευρωπαϊκό κράτος το οποίο σέβεται τις καθοριζόμενες στο άρθρο 6 παράγραφος 1 αρχές δύναται να υποβάλει αίτηση για να καταστεί μέλος της Ένωσης.»* Οι αρχές αυτές υπογραμμίζονται στο Χάρτη των θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που διακηρύχθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας, τον Δεκέμβριο 2000.

Για την αξιολόγηση αυτή, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή βασίστηκε σε διάφορες πηγές πληροφοριών: απαντήσεις από τις κροατικές αρχές σε ερωτηματολόγια που απέστειλε η Επιτροπή τον Ιούλιο του 2003, διμερείς συναντήσεις παρακολούθησης, συζήτηση με τις πρεσβείες των κρατών μελών, εκτιμήσεις προερχόμενες από διεθνείς οργανισμούς (μεταξύ άλλων Συμβούλιο της Ευρώπης, ΟΑΣΕ, UNHCR, Σύμφωνο σταθερότητας), εκθέσεις που έχουν συνταχθεί από διεθνείς και τοπικούς μη κυβερνητικούς οργανισμούς, εκπρόσωποι μειοψηφίας κλπ.

Στην εκτίμηση που ακολουθεί συμπεριλαμβάνεται συστηματική εξέταση των κυρίων τρόπων με τους οποίους είναι οργανωμένες και λειτουργούν οι δημόσιες αρχές και των ενεργειών στις οποίες έχουν προβεί για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Δεν περιορίζεται σε μια τυπική περιγραφή αλλά επιδιώκει την εκτίμηση του βαθμού στον οποίο πράγματι λειτουργεί η δημοκρατία και το κράτος δικαίου. Η εκτίμηση αυτή αφορά την περίοδο μέχρι τέλους Φεβρουαρίου 2004. Δεν εξετάζει λεπτομερώς παρελθούσες ή πιθανές μελλοντικές αλλαγές αλλά λαμβάνει εν γένει υπόψη κάθε δηλωθείσα πρόθεση μεταρρύθμισης συγκεκριμένου τομέα.

1.1. Δημοκρατία και κράτος δικαίου

Η κοινοβουλευτική δημοκρατία εγκαθιδρύθηκε στην Κροατία μετά τις εκλογές της άνοιξης του 1990. Το νέο Σύνταγμα θεσπίστηκε τον Δεκέμβριο του 1990, στις παραμονές της έναρξης του πολέμου στην πρώην Γιουγκοσλαβία. Η Κροατία απέκτησε την ανεξαρτησία της το 1991 και έκτοτε σημειώνεται σειρά συνταγματικών αλλαγών. Οι συνταγματικές αλλαγές που επήλθαν το 2000 και 2001 είχαν στόχο την κατάργηση της Άνω Βουλής και την ενίσχυση του ρόλου της Βουλής και της Κυβέρνησης έναντι του Προέδρου της Δημοκρατίας. Οι εκλογές της 3^{ης} Ιανουαρίου 2000 σήμαναν το τέλος της ενδεκάχρονης κυριαρχίας του κόμματος της κροατικής δημοκρατικής ένωσης (HDZ), του Προέδρου Tudjman. Κατά την

περίοδο 2000-2003, η Κροατία, υπό την κυβέρνηση συνασπισμού (αρχικά) 6 κομμάτων, σημείωσε σημαντικές επιτυχίες σε χώρους συναφείς με το κράτος δικαίου και τη δημοκρατία. Τηρήθηκε το συνταγματικό σύστημα και λειτούργησαν κανονικά οι θεσμοί.

Ο *Πρόεδρος της Δημοκρατίας* εκλέγεται με άμεση καθολική ψηφοφορία για μια ανανεώσιμη πενταετή θητεία. Προκηρύσσει εκλογές για την ανάδειξη της Βουλής, δημοψηφίσματα, δίδει εντολή σχηματισμού της κυβέρνησης στο πρόσωπο το οποίο τυγχάνει της εμπιστοσύνης της πλειοψηφίας των μελών της Βουλής και ασκεί άλλα καθήκοντα που ορίζει το Σύνταγμα. Σε συνεργασία με την κυβέρνηση, ο πρόεδρος συμμετέχει επίσης στην χάραξη και εφαρμογή της εξωτερικής πολιτικής. Ο πρόεδρος είναι αρχηγός των ενόπλων δυνάμεων της χώρας, διορίζει και παύει τους υπηρετούντες σε αυτές. Υπό αυστηρά καθορισθείσες συνθήκες, ο πρόεδρος δύναται να διαλύσει τη Βουλή ελλείψει ψήφου εμπιστοσύνης της κυβέρνησης ή εφόσον δεν εγκριθεί ο κρατικός προϋπολογισμός εντός 120 ημερών από την ημερομηνία κατάθεσής του. Ο πρόεδρος ευθύνεται για πιθανές παραβιάσεις του συντάγματος που ενδέχεται να διαπράξει κατά την άσκηση των προεδρικών καθηκόντων. Η διαδικασία καθορισμού της ευθύνης του κινείται μετά από πρόταση της πλειοψηφίας των δύο τρίτων του συνόλου των μελών της Βουλής. Το συνταγματικό δικαστήριο αποφαινεται επί του θέματος με πλειοψηφία των δύο τρίτων των δικαστών που το απαρτίζουν.

Ο νυν Πρόεδρος της Δημοκρατίας είναι ο κύριος Stjepan Mesić, ο οποίος εξελέγη τον Φεβρουάριο του 2000, σε δύο γύρους· οι επόμενες εκλογές θα διεξαχθούν τον Φεβρουάριο του 2005.

Το *Σύνταγμα* εγκρίθηκε στις 22 Δεκεμβρίου 1990 κατόπιν των πρώτων πολυκομματικών βουλευτικών εκλογών που διενεργήθηκαν την άνοιξη του 1990. Αναθεωρήθηκε το 1997, 2000 και 2001 με πλειοψηφία των δύο τρίτων του συνόλου των μελών της Βουλής, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο Σύνταγμα. Το Σύνταγμα ορίζει ότι η Κροατία έχει κοινοβουλευτική δημοκρατία. Ωστόσο, η λειτουργία των θεσμών στην Κροατία προσέκρουσε σε σειρά δυσκολιών κατά την πρώτη δεκαετία μετά την ανεξαρτησία. Με την αναθεώρηση του Συντάγματος, τον Νοέμβριο 2000, η Κροατία μετακινήθηκε από ένα ημιπροεδρευόμενο πολίτευμα σε ένα πλήρες κοινοβουλευτικό πολίτευμα. Τούτο είχε ως αποτέλεσμα μια θετική αναδιαμόρφωση των σχέσεων και την εξισορρόπηση εξουσιών μεταξύ Προέδρου, Βουλής και κυβέρνησης.

1.1.1. Η Βουλή

Ρόλος και δομή

Η Βουλή (Sabor) αποτελείται από ένα μόνο τμήμα, την Βουλή των Αντιπροσώπων. Συμφώνως προς το Σύνταγμα, αποτελείται κατ'ελάχιστον από 100 και κατ'ανώτατο από 160 αντιπροσώπους, οι οποίοι εκλέγονται για τέσσερα συνεχή έτη. Ο εκλογικός νόμος προβλέπει αναλογική εκπροσώπηση μέσω κομματικών καταλόγων σε 10 εκλογικές περιφέρειες. Οκτώ έδρες της Βουλής κατανέμονται στις μειονότητες, οι οποίες σχηματίζουν την 11^η εκλογική περιφέρεια. Η σερβική μειονότητα έχει εξασφαλίσει τρεις έδρες, η ιταλική και η ουγγρική μία εκάστη, οι Σλοβάκοι και οι Τσέχοι έχουν δικαίωμα για έναν αντιπρόσωπο, ενώ οι λοιπές μειονότητες χωρίζονται σε δύο ομάδες και κάθε μία από αυτές έχει δικαίωμα για έναν αντιπρόσωπο. Η κροατική διασπορά, η οποία σχηματίζει την δωδέκατη εκλογική μονάδα, έχει επίσης το δικαίωμα αντιπροσώπου στη Βουλή. Ο αριθμός των εκλεγόμενων αντιπροσώπων της διασποράς εξαρτάται από την καλούμενη «μη σταθερή» ποσόστωση, δηλαδή ο αριθμός των μελών που εκλέγονται στην περιφέρεια της διασποράς υπολογίζεται διαιρώντας το σύνολο των ψηφισάντων στο εξωτερικό δια του μέσου όρου των ψήφων που

απαιτούνται προκειμένου να διασφαλιστεί η εκλογή στις δέκα εκλογικές περιφέρειες της Κροατίας.

Η Βουλή διαλύεται αυτοβούλως ή μετά από απόφαση του Προέδρου της Δημοκρατίας στην περίπτωση που η κυβέρνηση δεν λάβει ψήφο εμπιστοσύνης από τη Βουλή ή στην περίπτωση που δεν εγκριθεί ο κρατικός προϋπολογισμός εντός 120 ημερών από την κατάθεσή του από την κυβέρνηση.

Οι βουλευτές απολαμβάνουν βουλευτικών ασυλιών. Αναγνωρίζεται ο ρόλος και η συμμετοχή της αντιπολίτευσης στην λειτουργία των θεσμών της χώρας. Η μειοψηφία της Βουλής έχει το δικαίωμα να προτείνει υποψήφιο για το αξίωμα του αντιΠροέδρου της Βουλής. Οι αντιπρόσωποι της αντιπολίτευσης στη Βουλή συμμετέχουν επίσης στις 25 κοινοβουλευτικές επιτροπές: 12 προεδρεύονται από το κόμμα HDZ και 13 από άλλα κόμματα.

Το σύστημα της Κροατίας είναι πολυκομματικό. Υπάρχουν εγγεγραμμένα 94 πολιτικά κόμματα. Δεν υφίστανται κωλύματα στην ίδρυση κομμάτων τα οποία λαμβάνουν κρατική χρηματοδότηση ανάλογη προς τον αριθμό των εδρών που έλαβαν κατά τις προηγούμενες εκλογές.

Η Βουλή ασκεί νομοθετική λειτουργία και ασκεί μαζί με την κυβέρνηση το δικαίωμα της νομοθετικής πρωτοβουλίας. Κανονικά, κάθε νόμος αποτελεί αντικείμενο μακράς κοινοβουλευτικής διαδικασίας με τρεις διαδοχικές αναγνώσεις. Ωστόσο, το Σύνταγμα επιτρέπει επείγουσα διαδικασία περιοριζόμενη σε δύο αναγνώσεις. Πρόσφατα θεσπίστηκαν πολλοί νόμοι με επείγουσα διαδικασία.

Αφού το ζητήσει το ένα πέμπτο των βουλευτών μπορεί να ζητηθεί ψήφος εμπιστοσύνης στην κυβέρνηση.

Η Βουλή μπορεί να ζητήσει τη διενέργεια δημοψηφισμάτων για προτάσεις τροποποίησης του Συντάγματος σχετικά με οποιαδήποτε πρόταση νόμου ή κάθε ζήτημα που θεωρείται σημαντικό.

Λειτουργία της Βουλής

Οι τελευταίες κοινοβουλευτικές εκλογές διενεργήθηκαν στις 23 Νοεμβρίου 2003. Η κροατική δημοκρατική ένωση (HDZ), κόμμα του πρώην Προέδρου Tuđman, κέρδισε 66 από τις 152 έδρες, συμπεριλαμβανομένων των 4 εδρών της διασποράς. Η νέα κυβέρνηση της HDZ έλαβε την υποστήριξη του συνασπισμού του κροατικού σοσιαλιστικού φιλελεύθερου κόμματος (HSLs) και του δημοκρατικού κέντρου (DC), του κροατικού κόμματος των συνταξιούχων (HSU) και της μειοψηφίας των αντιπροσώπων.

Η νέα Βουλή συνήλθε σε συντακτική συνέλευση στις 22 Δεκεμβρίου 2003 και η νέα κυβέρνηση του πρωθυπουργού Ivo Sanader έλαβε ψήφο εμπιστοσύνης, στις 23 Δεκεμβρίου 2003 (88 βουλευτές επιψήφισαν, 29 καταψήφισαν και 14 απέσχον).

Η Κροατική Δημοκρατική Ένωση (HDZ), η οποία ήταν αντιπολίτευση στο προηγούμενο νομοθετικό σώμα (2000-2003) έδειξε ότι είναι σταθερά αποφασισμένη να μετασχηματισθεί σε ένα δημοκρατικό κόμμα ευρωπαϊκού προσανατολισμού. Ωστόσο, ορισμένες δηλώσεις στις οποίες προέβη πρόσφατα η HDZ όταν βρισκόταν στην αντιπολίτευση, εξακολουθούν να ανησυχούν την Επιτροπή. Όλα τα εκλεγμένα μέλη του κόμματος πρέπει ακόμα να αποδείξουν κατά πόσον έχουν πραγματικά απομακρυνθεί από την ιδεολογία του ριζοσπαστικού εθνικισμού.

Από τότε που η Κροατία κατέστη ανεξάρτητο κράτος, διενεργήθηκαν βουλευτικές εκλογές το 1992, 1995, 2000 και 2003. Ήταν εμφανής η βελτίωση της εκλογικής διαδικασίας κατά τις δύο τελευταίες γενικές εκλογές, οι οποίες κατά τις εκτιμήσεις ήσαν εν γένει ελεύθερες και δίκαιες. Και οι δύο αυτές τελευταίες εκλογές οδήγησαν στον σχηματισμό κυβερνήσεων συνασπισμού.

Η Βουλή λειτουργεί ικανοποιητικά, τηρούνται οι εξουσίες της και η αντιπολίτευση εκπληρώνει τον ρόλο της. Μερικές φορές δεν επιτυγχάνεται απαρτία στη Βουλή, πράγμα το οποίο μπορεί να παρατείνει αδικαιολόγητα τη νομοθετική διαδικασία.

1.1.2. Κυβέρνηση

Ρόλος και δομή

Την απόφαση περί διορισμού του πρωθυπουργού λαμβάνει ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας συνυπογράφεται δε από τον πρόεδρο της Βουλής, αφού η Βουλή δώσει ψήφο εμπιστοσύνης στην κυβέρνηση. Η Βουλή εγκρίνει επίσης τον διορισμό των υπουργών, μετά από πρόταση του πρωθυπουργού. Η κυβέρνηση είναι υπόλογη στη Βουλή. Ο πρωθυπουργός και τα μέλη της κυβέρνησης ευθύνονται από κοινού για τις αποφάσεις της κυβέρνησης, ενώ κάθε υπουργός ευθύνεται για τις αρμοδιότητες του χαρτοφυλακίου του/της.

Αφού το ζητήσει η Βουλή, η κυβέρνηση υποχρεούται να την ενημερώσει σχετικά με την πολιτική της, την εκτέλεση πράξεων και άλλων ρυθμίσεων και ζητημάτων της αρμοδιότητάς της. Δια των κατά το Σύνταγμα επερωτήσεων, ρυθμίζονται τα της ευθύνης της κυβέρνησης έναντι της Βουλής και η εμπιστοσύνη στον πρωθυπουργό, στα μέλη της κυβέρνησης ή στην κυβέρνηση. Από το 1990 μέχρι το 2004, έγιναν 9 επερωτήσεις.

Κατά το Σύνταγμα, η κυβέρνηση έχει αυτόνομες ρυθμιστικές εξουσίες βάσει των οποίων εκδίδει διατάγματα για την εφαρμογή των νόμων. Κατόπιν εξουσιοδότησης της Βουλής, ρυθμίζει ορισμένα ζητήματα με διατάγματα, εκτός από ζητήματα που αφορούν στα δικαιώματα του ανθρώπου και τις ελευθερίες, τα δικαιώματα των μειονοτήτων, το εκλογικό σύστημα και την οργάνωση και λειτουργία της τοπικής και περιφερειακής αυτοδιοίκησης. Ωστόσο, τα διατάγματα αυτά δεν ισχύουν πλέον του ενός έτους. Επιπλέον, η κυβέρνηση εξουσιοδοτείται να εκδίδει διατάγματα με ισχύ νόμου σχετικά με την ισχύουσα οικονομική πολιτική που κανονικά υπάγεται στην αρμοδιότητα της Βουλής, όταν αυτή δεν συνεδριάζει ή κατά την περίοδο διάλυσής της λόγω εκλογών. Ωστόσο, τα διατάγματα αυτά πρέπει να υποβάλλονται προς έγκριση στη Βουλή αμέσως μόλις αυτή συγκροτηθεί σε σώμα.

Η κυβέρνηση ευθύνεται για το έργο όλων των φορέων της κρατικής διοίκησης, δηλαδή των υπουργείων, των οργανώσεων κρατικής διοίκησης και υπηρεσιών της δημόσιας διοίκησης. Τα υπουργεία και οι οργανώσεις της κρατικής διοίκησης αποτελούν κεντρικά όργανα της κρατικής διοίκησης, ωστόσο υπηρεσίες της κρατικής διοίκησης συγκροτούνται και στις μονάδες τοπικής (περιφερειακής) αυτοδιοίκησης. Επιπλέον, σε ό,τι αφορά ορισμένα καθήκοντα, είναι δυνατόν να συγκροτούνται παραρτήματα σε επίπεδο κομητείας, δήμου ή πόλης.

Η δομή και τα καθήκοντα της κρατικής διοίκησης αναθεωρήθηκαν και καθορίστηκαν με τον νόμο για την οργάνωση και τις αρμοδιότητες των υπουργείων και των οργανισμών κρατικής διοίκησης, ο οποίος εκδόθηκε στις 22 Δεκεμβρίου και βάσει του οποίου δημιουργούνται 14 υπουργεία και 5 οργανισμοί κρατικής διοίκησης. Η κεντρική κρατική υπηρεσία διοίκησης συνεστήθη επίσης τον Δεκέμβριο 2003 αλλά δεν έχει ακόμη τεθεί σε πλήρη λειτουργία. Ο νόμος για τους δημοσίους υπαλλήλους και τους υπαλλήλους του ευρύτερου δημόσιου τομέα

ρυθμίζει τους όρους απασχόλησης. Ο νόμος για την κυβέρνηση ρυθμίζει το έργο και την εξουσία της κυβέρνησης ενώ ο νόμος για τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των κρατικών υπαλλήλων ρυθμίζει τα δικαιώματα και υποχρεώσεις των κρατικών λειτουργών.

Το Σύνταγμα ορίζει την δομή της **τοπικής διοίκησης**. Οι μονάδες της τοπικής αυτοδιοίκησης είναι οι «δήμοι» και οι «πόλεις». Οι μονάδες περιφερειακής αυτοδιοίκησης είναι οι «κομητείες». Δια νόμου δημιουργήθηκαν 426 δήμοι, 121 πόλεις και 20 κομητείες (συμπεριλαμβανομένης της πόλεως του Ζάγκρεμπ, η οποία χαρακτηρίζεται κομητεία). Οι αρμοδιότητες της τοπικής διοίκησης καθορίζονται με τον νόμο περί τοπικής διοίκησης του 2001 και συμπεριλαμβάνουν μεταξύ άλλων την υδροδότηση και τις αποχετεύσεις, την πρωτοβάθμια υγειονομική περίθαλψη, την προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση κλπ. Η τοπική χρηματοδότηση ρυθμίζεται με τον νόμο για τη χρηματοδότηση της τοπικής διοίκησης. Βασίζεται κυρίως στον μερισμό των φόρων και διαφόρων μη φορολογικών εσόδων. Η τοπική αυτοδιοίκηση εισπράττει έσοδα από ίδιες πηγές εισοδήματος (έσοδα από ίδια περιουσιακά στοιχεία, δημοτικοί φόροι και φόροι κομητείας, πρόστιμα, επιβαρύνσεις και αμοιβές), μερισμό φόρων (φορολογικό εισόδημα, φορολόγηση κερδών, φόροι επί των αγοραπωλησιών ακινήτων, φόρος στα τυχερά παιχνίδια) και επιχορηγήσεις.

Ο στρατός και η αστυνομία τελούν υπό πολιτικό έλεγχο. Συνεχίζεται η μεταρρύθμιση του **στρατού** η οποία θα οδηγήσει σε σημαντικό περιορισμό του αριθμού των στρατιωτικών. Ο στρατός τελεί υπό τον έλεγχο της Βουλής και του εκτελεστικού. Ο νόμος προβλέπει τον πολιτικό έλεγχο των μυστικών υπηρεσιών από το συμβούλιο επιτήρησης των μυστικών υπηρεσιών, τα μέλη του οποίου διορίστηκαν πρόσφατα.

Η **αστυνομική υπηρεσία** τελεί επίσης υπό αναδιάρθρωση. Τον Απρίλιο του 2003, το Υπουργείο Εσωτερικών εξήγγειλε στρατηγικό πρόγραμμα μεταρρύθμισης το οποίο βρίσκεται σε εξέλιξη. Η Κροατία έχει λάβει σταθερή απόφαση να εγκαταλείψει ένα σύστημα εφαρμοζόμενο σε καιρό πολέμου προς ένα σύστημα συμβατό με τα πρότυπα της ΕΕ. Ωστόσο, προκειμένου να επέλθει αυτή η σημαντική αλλαγή απαιτούνται έντονες και συνεχείς προσπάθειες.

Παραμένει ικανοποιητικό το γενικό **επίπεδο ασφάλειας** στην Κροατία. Παρατηρήθηκαν λίγα μόνο επεισόδια εθνοτικού χαρακτήρα.

Λειτουργία του εκτελεστικού

Ο νόμος για τους δημοσίους υπαλλήλους και τους υπαλλήλους του ευρύτερου δημόσιου τομέα του 2001 παρέχει τη νομική βάση για το καθεστώς των δημοσίων υπαλλήλων και άλλων υπαλλήλων του δημόσιου τομέα. Ο νόμος δεν διακρίνει μεταξύ κρατικών υπαλλήλων (εντεταλμένα στελέχη) και δημοσίων υπαλλήλων, αφήνοντας επομένως ανεπίλυτα ζητήματα όπως το καθεστώς, ο ρόλος και οι υποχρεώσεις του πολιτικού προσωπικού στις δημόσιες υπηρεσίες, η θέση των εντεταλμένων στελεχών στις δημόσιες υπηρεσίες, ρυθμίσεις/διαδικασίες για την αλλαγή του καθεστώτος του εντεταλμένου στελέχους σε καθεστώς δημοσίου υπαλλήλου.

Εξαιτίας του μεγάλου αριθμού κανονισμών (για παράδειγμα εσωτερικά έγγραφα για κάθε υπουργείο τα οποία καθορίζουν την περιγραφή της θέσης εργασίας, τον αριθμό προσωπικού, κλπ.) και των μεταξύ τους ασυνεπειών, δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για την ύπαρξη πλήθους προτύπων διοίκησης των δημοσίων υπηρεσιών. Παρατηρούνται περαιτέρω ελλείψεις στον νόμο, ιδίως σε ό,τι αφορά στο σύστημα προαγωγών, τις μεταθέσεις, την απομάκρυνση από την υπηρεσία και τα πειθαρχικά μέτρα. Μπορούν επίσης να βελτιωθούν οι κανόνες που διέπουν την πρόσληψη και επιλογή των υποψηφίων. Είναι αποδεκτό ότι μισθοί των δημοσίων

υπαλλήλων είναι πολύ χαμηλοί ώστε να προσελκύσουν επαρκή αριθμό νέων και εκπαιδευμένων επαγγελματιών στην κρατική διοίκηση, ιδίως επειδή πρέπει να έχουν την ίδια ή ανώτερη εκπαίδευση από αυτούς που εργάζονται σε άλλους τομείς.

Οι πράξεις και αποφάσεις των δημοσίων υπαλλήλων οι οποίες αφορούν δικαιώματα και υποχρεώσεις των πολιτών, βασίζονται στον νόμο για την γενική διοικητική διαδικασία. Κάθε διοικητική απόφαση μπορεί να προσβληθεί ενώπιον δευτεροβάθμιου διοικητικού οργάνου. Στην περίπτωση απόρριψης της προσφυγής, τότε γίνεται προσφυγή στο διοικητικό δικαστήριο. Ωστόσο, σύμφωνα με την απόφαση του συνταγματικού δικαστηρίου² σχετικά με τα δικαιώματα και υποχρεώσεις των πολιτών, το διοικητικό δικαστήριο δεν είναι δικαστήριο πλήρους δικαιοδοσίας κατά τους όρους της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, διότι *[βλέπε παράγραφος 1.1.3. για την δικαστική εξουσία]*.

Επιπλέον, είναι δυνατή η προσφυγή στον **διαμεσολαβητή**, εκλεγόμενο από την Βουλή με 8ετη θητεία. Η μακρά διάρκεια της θητείας συμβάλλει στην ενίσχυση της ανεξαρτησίας του αξιώματος αυτού από πολιτικές πιέσεις. Κατά τα τελευταία έτη πολλές υποθέσεις παραπέμφθηκαν σε αυτόν. Το 2002, έλαβε 1.558 καταγγελίες. Για 104 από αυτές, απηύθυνε σύσταση στην ενδιαφερόμενη διοίκηση και μόνον οι 72 από αυτές είχαν ικανοποιητική για τον καταγγέλλοντα έκβαση. Ο διαμεσολαβητής διερευνά τις καταγγελίες πολιτών για γραφειοκρατική κατάχρηση, τόσο από πλευράς κρατικών αρχών όσο και από πλευράς μεμονωμένων δημοσίων υπαλλήλων. Ο διαμεσολαβητής δεν ερευνά μόνον ατομικές υποθέσεις αλλά και άλλα ζητήματα συνδεδεμένα με την προστασία των συνταγματικών και νομικών δικαιωμάτων, των οποίων λαμβάνει γνώση από άλλες πηγές (όπως μέσα μαζικής ενημέρωσης) και αφορώντα παρατυπίες που διαπιστώνονται κατά την εκπλήρωση των καθηκόντων των οργάνων και υπηρεσιών της κρατικής διοίκησης. Ο διαμεσολαβητής υποβάλλει ετησίως αναφορά στη Βουλή.

Οι μόνιμες εντολές της κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Κροατίας από το 2000 αποτελούν το νομικό πλαίσιο για τον σχεδιασμό πολιτικής, καλύπτουν δε και τις διυπουργικές διαβουλεύσεις. Δεν υπάρχει ενιαίος φορέας με την ευθύνη παροχής συντονισμένης επισκόπησης της πολιτικής στους αρμόδιους για τη λήψη αποφάσεων. Εφόσον λοιπόν οι δομές είναι πολλαπλές, ο σχεδιασμός και συντονισμός της πολιτικής τείνει να είναι μάλλον πολιτικοποιημένος και αποσπασματικός.

Το υπουργείο Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης είναι αρμόδιο για τον συντονισμό των συναφών με την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση ζητημάτων. Όλα τα υπουργεία διαθέτουν ένα δίκτυο ευρωπαϊκών συντονιστών και σε ορισμένα υπουργεία έχουν συσταθεί ειδικές μονάδες ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Δεν υπάρχει ένα κεντρικό ίδρυμα επιμόρφωσης των δημοσίων υπαλλήλων ή ένα κυβερνητικό πρόγραμμα επιμόρφωσης. Η αναδιοργάνωση του υπουργείου δικαιοσύνης, της διοίκησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης, που έλαβε χώρα τον Νοέμβριο του 2003, προέβλεπε την δημιουργία κέντρου επιμόρφωσης των δημοσίων υπαλλήλων, υπό το υπουργείο δικαιοσύνης. Μετά τη θέσπιση του νόμου για την οργάνωση και τις αρμοδιότητες των υπουργείων και των οργανώσεων της κρατικής διοίκησης της 22ας Δεκεμβρίου 2003, η κυβέρνηση εξέδωσε διάταγμα, στις 22 Ιανουαρίου 2004, σχετικά με την εσωτερική δομή της κεντρικής κρατικής υπηρεσίας για τη διοίκηση. Το διάταγμα προβλέπει 11 οργανωτικές μονάδες, μεταξύ άλλων το κέντρο επιμόρφωσης και εκπαίδευσης των υπαλλήλων του κράτους. Επί του παρόντος, το

² Απόφαση του συνταγματικού δικαστηρίου αριθ. U-I-745/1999, της 8^{ης} Νοεμβρίου 2000, Επίσημη Εφημερίδα 112/00

υπουργείο ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης παρέχει κατάρτιση σε θέματα της ΕΕ, για τους δημοσίους υπαλλήλους.

Βρίσκεται σε εξέλιξη η ανάπτυξη της τοπικής διοίκησης. Η προβλεφθείσα στο κυβερνητικό πρόγραμμα 2000-04 αποκέντρωση, ήταν βραδύτερη από τις αρχικές προβλέψεις και πρέπει να επιταχυνθεί. Από τον Ιούλιο του 2001, η μεταρρύθμιση της τοπικής διοίκησης υλοποιήθηκε σε επίπεδο κομητειών και σε 32 πόλεις. Οι ακόλουθοι τομείς μεταφέρθηκαν από τον κρατικό προϋπολογισμό στον προϋπολογισμό των πολιτειών: πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, κέντρα και οίκοι κοινωνικής περίθαλψης, επενδύσεις για τη συντήρηση νοσοκομείων, και στους προϋπολογισμούς των πόλεων: πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Από τις αρχές του 2002, η συντήρηση των νοσοκομείων, η ίδρυση και χρηματοδότηση των κέντρων και οίκων κοινωνικής περίθαλψης για τους ηλικιωμένους και τα μειονεκτούντα άτομα μεταφέρθηκαν στις κομητείες. Δεν έγινε η μεταφορά προσωπικού και μισθών στον τομέα της εκπαίδευσης. Πρέπει να καταστεί σαφέστερη η χρηματοοικονομική κατάσταση, μολονότι διέπεται από τον νόμο για την χρηματοδότηση της τοπικής διοίκησης.

1.1.3. Δικαστική εξουσία

Ρόλος και δομή

Το δικαστικό σύστημα της Κροατίας οργανώνεται ιεραρχικά σε τρεις βαθμούς δικαιοδοσίας. 122 δημοτικά δικαστήρια, 114 πταισματοδικεία, 12 εμποροδικεία και 21 δικαστήρια κομητειών λειτουργούν ως πρωτοβάθμια δικαστήρια. Τα δικαστήρια των κομητειών αποφασίζουν επίσης επί εφέσεων κατά αποφάσεων των δημοτικών δικαστηρίων. Η Κροατία διασφαλίζει το δικαίωμα άσκησης έφεσης (δικαστήρια κομητειών, Ανώτατο πταισματοδικείο, Ανώτατο εμποροδικείο, Ανώτατο δικαστήριο). Το Ανώτατο δικαστήριο είναι το ανώτατο δικαστήριο στην Κροατία.

Ο πρόεδρος του Ανώτατου δικαστηρίου και ο Γενικός Εισαγγελέας εκλέγονται από τη Βουλή και διορίζονται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας.

Το διοικητικό δικαστήριο διασφαλίζει την νομική προστασία έναντι οριστικών διοικητικών αποφάσεων. Ωστόσο, το συνταγματικό δικαστήριο απεφάνθη, τον Νοέμβριο 2000, ότι το διοικητικό δικαστήριο δεν είναι δικαστήριο με πλήρη δικαιοδοσία κατά την έννοια του άρθρου 6 (δικαίωμα για δίκαιη ακρόαση) της Ευρωπαϊκής σύμβασης των δικαιωμάτων του ανθρώπου, ιδίως λόγω της περιορισμένης ικανότητάς του να προσδιορίζει με ανεξάρτητο τρόπο τα πραγματικά περιστατικά μιας υπόθεσης και να προβαίνει σε προφορική ακρόαση των αντιδίκων.

Το συνταγματικό δικαστήριο αποφαινεται σχετικά με συγκρούσεις συμφερόντων μεταξύ των τριών κλάδων της κυβέρνησης και εκτιμά τη συμφωνία των νόμων με το Σύνταγμα και τη συμφωνία του παράγωγου δικαίου με το Σύνταγμα και τη νομοθεσία. Επίσης, αποφαινεται επί συνταγματικών προσφυγών που υποβάλλουν άτομα τα οποία θεωρούν ότι παραβιάζονται τα συνταγματικά τους δικαιώματα με οριστικές πράξεις κρατικών αρχών ή οργάνων τοπικής ή περιφερειακής αυτοδιοίκησης. Το συνταγματικό δικαστήριο δέχεται αυξανόμενο αριθμό ατομικών προσφυγών. Αποτελεί επίσης την αρμόδια δευτεροβάθμια αρχή στην περίπτωση αποφάσεων περί απολύσεως ή πειθαρχικής ευθύνης των δικαστών. Σύμφωνα με το κροατικό σύστημα, το συνταγματικό δικαστήριο δεν θεωρείται ότι αποτελεί μέρος της δικαιοσύνης.

Η ανεξαρτησία της κροατικής δικαιοσύνης διασφαλίζεται από το Σύνταγμα και το νόμο περί δικαστηρίων. Οι δικαστές διορίζονται και τη συνέχεια μονιμοποιούνται, μετά από πενταετή δοκιμαστική περίοδο. Η μονιμότητά τους διασφαλίζεται βάσει του Συντάγματος. Οι δικαστές

διορίζονται από το δικαστικό συμβούλιο του κράτους κατόπιν γνώμης των δικαστικών συμβουλίων, τα οποία συγκροτούνται σε κάθε δικαστήριο. Το υπουργείο δικαιοσύνης εξετάζει κατά πόσον οι υποψήφιοι διαθέτουν τα τυπικά προσόντα, ενώ η αρμόδια κοινοβουλευτική επιτροπή και ο πρόεδρος του σχετικού δικαστηρίου μπορούν επίσης να διατυπώσουν τη γνώμη τους. Οι γενικοί εισαγγελείς διορίζονται από το Συμβούλιο της Γενικής Εισαγγελίας, με παρεμφερή διαδικασία. Αμφότερα τα συμβούλια είναι αυτόνομοι και ανεξάρτητοι φορείς. Για την επιλογή των υποψηφίων δικαστών δεν διοργανώνονται διαγωνισμοί. Ένας νομικός προκειμένου να γίνει δικαστής οφείλει να πληροί δύο κριτήρια επιλεξιμότητας: πρώτον, να περάσει τις εξετάσεις για τον δικηγορικό σύλλογο και δεύτερον, να διαθέτει επαγγελματική πείρα ορισμένων ετών, ανάλογα με την κατηγορία του δικαστηρίου για την οποία υποβάλλει αίτηση. Σύμφωνα με τον νόμο περί δικαστηρίων, οι δικαστές δεν δύνανται να συμμετέχουν σε πολιτικά κόμματα ή να ασκούν άλλες δραστηριότητες οι οποίες ενδέχεται να επηρεάσουν την αυτονομία τους, αμεροληψία ή ανεξαρτησία.

Οι δικαστές απολαμβάνουν ασυλίας σύμφωνα με το Σύνταγμα και τον νόμο περί δικαστηρίων. Για την άρση της ασυλίας ενός δικαστή και την έκδοση εντάλματος για την άσκηση ποινικής δίωξης εναντίον του, πρέπει να υποβληθεί πρόταση στο δικαστικό συμβούλιο του κράτους, από την αρμόδια υπηρεσία γενικής εισαγγελίας. Το δικαστικό συμβούλιο του κράτους αποφασίζει σχετικά με την ευθύνη των δικαστών για παράλειψη ή παραβίαση των κανόνων του επαγγέλματος, σε πειθαρχική διαδικασία. Ωστόσο, η αξιολόγηση των επιδόσεων των δικαστών από το δικαστικό συμβούλιο του κράτους παραμένει σε μεγάλο βαθμό θεωρητική. Εκτός από μια εκκρεμούσα υπόθεση που αφορά ισχυρισμούς περί διαφθοράς, λίγες είναι οι αποφάσεις που έχουν ληφθεί από το δικαστικό συμβούλιο του κράτους στο πλαίσιο πειθαρχικής δίωξης δικαστών. Δεν υπάρχει δεσμευτικός κώδικας δεοντολογίας για όλους τους δικαστικούς λειτουργούς. Ωστόσο, η Ένωση κροατών δικαστών (μια τοπική ΜΚΟ) έχει θεσπίσει κώδικα δεοντολογίας για τα μέλη της.

Τα καθήκοντα των δικαστικών και των γραμματέων περιγράφονται στον κανονισμό λειτουργίας του δικαστικού φορέα. Οι δικαστές έχουν πολλά καθήκοντα τα οποία μπορούν να εκτελεσθούν από γραμματείς. Για να απαλλαγούν οι δικαστές από διοικητικά καθήκοντα, η Βουλή ψήφισε νομοθετικές αλλαγές, τον Ιανουάριο του 2004.

Το δικαστικό σύστημα εξέρχεται από μια περίοδο μεγάλων μεταβολών και ελλειπούς προσωπικού. Οι κενές θέσεις καλύπτονται βαθμιαία από νέους δικαστές, νομικούς και γραμματείς, ωστόσο προβλέπεται καταρχήν περαιτέρω συνολική αύξηση του αριθμού του προσωπικού. Ωστόσο, η Κροατία διαθέτει ήδη μεγάλο αριθμό δικαστών σε σχέση με τον αριθμό των πολιτών, σε σύγκριση με την ΕΕ και τις υπό ένταξη χώρες. Υπάρχουν 1868 δικαστές, 513 γενικοί εισαγγελείς, 378 δικαστικοί σύμβουλοι και 6023 γραμματείς (2,8 για κάθε δικαστή) στα τέλη του 2003.

Ο **προϋπολογισμός** για το δικαστικό το 2003 (συμπεριλαμβανομένων των εισαγγελέων και του σωφρονιστικού συστήματος) ανήλθε σε 231 εκατ. ευρώ, έναντι 192 εκατ. ευρώ το 2002. Στο ποσό αυτό συμπεριλαμβάνονται 10,2 εκατ. ευρώ για επενδύσεις σε κτιριακό και γραφειακό εξοπλισμό, κατά 5,5 εκατ. ευρώ περισσότερο σε σχέση με το 2002. Περαιτέρω αύξηση του προϋπολογισμού για το δικαστικό κατά 10%, εγκρίθηκε για το 2004.

Η **υποδομή και ο εξοπλισμός** για το δικαστικό εξακολουθούν να αποτελούν σοβαρό πρόβλημα. Μόλις έχει ξεκινήσει ο εξηλεκτρονισμός των εμποροδικείων, η δημιουργία κτηματολογίου και απαιτούνται μεγάλες επενδύσεις. Τα τελευταία έτη έχουν παραδοθεί 3300 ηλεκτρονικοί υπολογιστές ενώ αναμένεται να παραδοθούν 2500 επί πλέον, για το 2004-2005. Τα δικαστήρια δεν έχουν ακόμη πρόσβαση σε βάσεις δεδομένων των οργάνων επιβολής του

νόμου. Το σύστημα διοίκησης των δικαστηρίων με αυτόματα μέσα θα ολοκληρωθεί το 2008. Δεν υφίστανται ακόμη ηλεκτρονικά δίκτυα σύνδεσης των διαφόρων δικαστηρίων. Τα περισσότερα κτίρια όπου στεγάζονται τα δικαστήρια είναι παλιά και χρειάζεται να ανακαινισθούν και/ή να ανακατασκευαστούν.

Το **Κέντρο επαγγελματικής εκπαίδευσης των δικαστών και άλλων δικαστικών λειτουργών** ιδρύθηκε το 1999 ωστόσο άρχισε εν μέρει να λειτουργεί το 2003. Ενώ τυπικά πρόκειται για μια αυτόνομη υπηρεσία στα πλαίσια του Υπουργείου δικαιοσύνης για τη συνεχή εκπαίδευση των δικαστών και εισαγγελέων, στην πράξη δεν έχει ωστόσο αποκτήσει επαρκή ικανότητα για να αντεπεξέλθει στο έργο του. Διαθέτει μόνο 4 άτομα προσωπικό, συμπεριλαμβανομένου του διευθυντή, και δεν έχει σταθερό προϋπολογισμό. Προς το παρόν, οι εκπαιδευτές δεν επιλέγονται μέσω διαγωνισμού και δεν αξιολογούνται βάσει των επιδόσεών τους. Το κέντρο πρέπει επείγοντως να εκπονήσει μια στρατηγική εκπαίδευσης, να δημιουργήσει μια ομάδα εκπαιδευτών και να αρχίσει να προσφέρει μακροπρόθεσμη εκπαίδευση καθώς και εκπαιδευτικές εκδηλώσεις στις περιφέρειες. Ενώ το κέντρο έχει διοργανώσει σεμινάρια σε βάση *ad hoc* (κυρίως χρηματοδοτούμενα από διεθνείς χρηματοδότες), για παράδειγμα σχετικά με τις διαδικασίες του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για τα δικαιώματα του ανθρώπου, τη νομολογία και άλλα θέματα, ωστόσο δεν έχει ξεκινήσει εκπαίδευση στο δίκαιο της ΕΕ. Το κέντρο θα καθιερώσει επίσης θεσμοθετημένη συνεργασία με το Ανώτατο δικαστήριο, το οποίο θα πρέπει να επιβλέπει την εκπαίδευση των δικαστών σύμφωνα με τον νόμο περί δικαστηρίων. Ένα πρόσθετο πρόβλημα είναι το ότι τα δικαστήρια δεν διαθέτουν πόρους για εκπαίδευση. Απαιτείται να επιδιωχθούν σε σταθερή βάση τα σχέδια για την ενίσχυση του κέντρου ή την ίδρυση μιας δικαστικής ακαδημίας.

Λειτουργία του δικαστικού συστήματος

Κατά το δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας του 1990, η δικαιοσύνη της Κροατίας δεν ήταν ανεξάρτητη ούτε αποτελεσματική και είχε έλλειψη προσωπικού. Ενώ επήλθαν σημαντικές βελτιώσεις και επετεύχθη η ανεξαρτησία της δικαιοσύνης, παραμένουν ωστόσο σημαντικές προκλήσεις. Κύρια προβλήματα αποτελούν η διάχυτη αναποτελεσματικότητα της δικαιοσύνης, ο χρόνος που απαιτείται για την έκδοση και εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων καθώς και οι αδυναμίες που αφορούν στην επιλογή και εκπαίδευση των δικαστών. Επιπλέον, είναι πολλά τα θέματα που αποτελούν αντικείμενο δικαστικών προσφυγών ενώ καταρχήν θα μπορούσαν να επιλυθούν με άλλα μέσα. Όλοι αυτοί οι παράγοντες οδηγούν στη συσσώρευση μεγάλου αριθμού υποθέσεων των οποίων εκκρεμεί η εκδίκαση. Ένα επιπλέον πρόβλημα είναι το ότι τα δικαστήρια και τμήματα της κρατικής διοίκησης δεν τηρούν πάντα ή εκτελούν εγκαίρως τις αποφάσεις των ανωτέρων δικαστηρίων. Επομένως, τα δικαιώματα των πολιτών δεν τυγχάνουν ακόμη της πλήρους προστασίας των δικαστηρίων, σύμφωνα με τις διατάξεις του Συντάγματος.

Οι συσσωρευθείσες υποθέσεις των οποίων εκκρεμεί η **εκδίκαση** ανέρχονται περίπου σε 1,38 εκατ. πράγμα που δείχνει την εξαιρετικά περιορισμένη ικανότητα των δικαστηρίων να αντεπεξέλθει στο φόρτο αυτό. Για να συντομευτούν οι δικαστικές διαδικασίες και να περιοριστεί ο φόρτος εργασίας των δικαστηρίων, εξαγγέλθηκε πρόσφατα σειρά μέτρων: αν και πρόσφατα τροποποιήθηκαν οι κώδικες ποινικής και αστικής δικονομίας προκειμένου να απλουστευθούν και να επισπευσθούν οι διαδικασίες, ωστόσο δεν έχει ακόμη διαπιστωθεί ο πραγματικός αντίκτυπος. Απαιτούνται περαιτέρω ενέργειες στο χώρο αυτόν. Στις ποινικές υποθέσεις, η κύρια ανακριτική εξουσία πρέπει να μεταβιβαστεί από τα δικαστήρια στην υπηρεσία του γενικού εισαγγελέα. Οι μη αμφισβητούμενες κληρονομικές υποθέσεις θα πρέπει να διεκπεραιώνονται από συμβολαιογράφους και όχι από δικαστήρια. Τα πρώτα βήματα προς την κατεύθυνση αυτήν έγιναν με τη θέσπιση του κληρονομικού νόμου. Με τον νόμο για την τροποποίηση του νόμου για τα πινάκια των δικαστηρίων επιδιώκεται η

απλούστευση και επιτάχυνση της διαδικασίας εγγραφής στα πινάκια του δικαστηρίου καθώς και ο περιορισμός του κόστους αυτής. Τέλος, ο νόμος περί διαιτησίας προβλέπει εναλλακτική επίλυση των διαφορών, όμως οι κροάτες πολίτες δεν έχουν ακόμη εξοικειωθεί με τον θεσμό της διαιτησίας και έτσι δεν είναι δυνατόν να αναμένει κανείς σύντομα αποτελέσματα.

Η **διαρθρωτική μεταρρύθμιση** του κροατικού δικαστικού συστήματος ξεκίνησε με την θέσπιση, από την κυβέρνηση, τον Νοέμβριο του 2002, στρατηγικού εγγράφου για την «Μεταρρύθμιση του δικαστικού συστήματος» και επιχειρησιακού σχεδίου, τον Ιούλιο 2003. Η στρατηγική ορίζει σειρά μέτρων για την αντιμετώπιση διαρθρωτικών αδυναμιών. Περιλαμβάνει προτάσεις για την δημιουργία επαγγελματικού εκπαιδευτικού συστήματος, τον μετριασμό του φόρτου εργασίας των δικαστηρίων και την απλούστευση των δικαστικών προσφυγών. Προέβλεπε τη θέσπιση νέων νόμων, την αγορά εξοπλισμού και την πλήρωση κενών δικαστικών θέσεων, αν και το προβλεπόμενο χρονοδιάγραμμα ήταν μάλλον εκτός πραγματικότητας. Η προταθείσα το 2002 μεταρρύθμιση δεν προέβλεπε αλλαγές στον νόμο περί δικαστηρίων, ούτως ώστε να είναι δυνατή η κινητικότητα των δικαστών, να παρέχεται υποχρεωτική εκπαίδευση και να συνδέεται η προαγωγή με την επαγγελματική επιτυχία.

Τον Ιανουάριο του 2004, η Βουλή έδωσε νέα ώθηση στην συνέχιση της δικαστικής μεταρρύθμισης με την θέσπιση δέσμης τροπολογιών στο νόμο περί δικαστηρίων. Με στόχο τον περιορισμό των συσσωρευμένων εκκρεμών δικαστικών υποθέσεων, οι τροπολογίες απέβλεπαν στην ανακατανομή των υποθέσεων, μεταβιβάζοντάς τες από υπερφορτωμένα δικαστήρια σε δικαστήρια του ιδίου βαθμού δικαιοδοσίας αλλά με λιγότερο φόρτο εργασίας, προκειμένου να διευρυνθούν οι αρμοδιότητες των δικαστικών υπαλλήλων και να μπορούν αυτοί να διεκπεραιώνουν ορισμένες διαδικαστικές πράξεις, απαλλάσσοντας έτσι τους δικαστές από τα καθήκοντα αυτά, και για να επεκταθεί η δυνατότητα μετάθεσης των δικαστών, με τη συγκατάθεσή τους, από ένα δικαστήριο σε άλλο. Επιπλέον, οι τροπολογίες προέβλεπαν λεπτομερή περιγραφή των υποχρεώσεων των δικαστών και ένα καλύτερο σύστημα αξιολόγησης. Η κυβέρνηση ενέκρινε επίσης προτάσεις για την ανάθεση της εκτέλεσης σε υπαλλήλους επιβολής του νόμου διαθέτοντες δημόσια εξουσία. Ωστόσο, για το μέτρο αυτό απαιτούνται τροπολογίες στον νόμο επιβολής, που δεν έχει όμως ακόμη εγκριθεί από τη Βουλή. Επιπλέον, πρέπει να εφαρμόζονται πλήρως οι αλλαγές που επήλθαν στον κώδικα αστικής δικονομίας, από το Δεκέμβριο του 2003, με τις οποίες ορίζονται προθεσμίες και λοιπά μέτρα για την πρόληψη της κατάχρησης των διαδικαστικών δυνατοτήτων. Για την εφαρμογή όλων αυτών των μέτρων απαιτούνται σημαντικές προσπάθειες από πλευράς των κροατικών αρχών.

Η επιβολή των **ποινικών δικαστικών αποφάσεων** ανήκει στους αρμόδιους δικαστές και δεν διέπεται από τις ίδιες ρυθμίσεις για την επιβολή άλλου τύπου δικαστικών αποφάσεων που αφορούν αξιώσεις, ιδίως χρηματικές. Ο μεγαλύτερος αριθμός των συσσωρευμένων δικαστικών υποθέσεων που εκκρεμούν στο κροατικό δικαστικό σύστημα έχει σχέση με υποθέσεις εγγραφής και την επιβολή αστικών δικαστικών αποφάσεων, ιδίως αυτών που επιδικάζουν χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις σε οφειλέτες ή απαιτούν ορισμένου τύπου δράση. Επομένως πρέπει να συνεχιστούν σταθερά τα σχέδια για τη μεταρρύθμιση του νόμου περί επιβολής των δικαστικών αποφάσεων.

1.1.4. Μέτρα κατά της διαφθοράς

Η Κροατία έχει κυρώσει τις συμβάσεις για το ποινικό και αστικό δίκαιο του Συμβουλίου της Ευρώπης και έχει προσαρμόσει αναλόγως την εθνική της νομοθεσία. Η διαφθορά ορίζεται ως ποινικό αδίκημα. Η Κροατία προσχώρησε στην ομάδα των κρατών κατά της διαφθοράς (GRECO) τον Δεκέμβριο του 2000. Η ολομέλεια της GRECO απηύθυνε δεκαέξι συστάσεις στις κροατικές αρχές τον Μάιο του 2002. Οι συστάσεις αυτές αφορούν νομοθετικά καθώς και

διοικητικά μέτρα. Η Κροατία αναμένεται να υποβάλει προσεχώς έκθεση στην GRECO σχετικά με την εφαρμογή των συστάσεων.

Η Κροατία δεν είναι μέλος του ΟΟΣΑ συμμετέχει όμως στην ομάδα εργασίας των μη μελών και είναι δραστήριο μέρος του δικτύου για την καταπολέμηση της διαφθοράς. Βρίσκονται σε εξέλιξη οι προετοιμασίες για την προσχώρηση στη σύμβαση του ΟΟΣΑ σχετικά με την καταπολέμηση της δωροδοκίας των αλλοδαπών δημοσίων υπαλλήλων στις διεθνείς επιχειρηματικές συναλλαγές.

Σύμφωνα με διεθνείς εκθέσεις και επισκοπήσεις, η διαφθορά στην Κροατία εξακολουθεί να αποτελεί πρόβλημα και αφορά πολλές πτυχές της κοινωνίας. Κατά τα τελευταία έτη καταβλήθηκαν σημαντικές προσπάθειες για την ενίσχυση της καταπολέμησης της διαφθοράς ωστόσο χρειάζεται περαιτέρω δράση.

Σε εθνικό επίπεδο, η Κροατία θέσπισε και επέβαλε διάφορους νόμους συναφείς με την καταπολέμηση της διαφθοράς. Επιπλέον, υφίσταται ένα πλήρες σχέδιο δράσεων και μέτρων καθώς και ένα εθνικό πρόγραμμα κατά της διαφθοράς. Ωστόσο, μέχρι τώρα δεν είχε παρατηρηθεί κάποια συνέχεια στην υλοποίηση του εθνικού προγράμματος, παρόλο που πολλές από τις αναφερόμενες σε αυτό το πρόγραμμα προθεσμίες, έληγαν το έτος 2001. Η εθνική νομοθεσία ευθυγραμμίστηκε εν μέρει με τις διατάξεις της σύμβασης περί της προστασίας των οικονομικών συμφερόντων των Κοινοτήτων και των πρωτοκόλλων αυτής του 1995, χρειάζονται ωστόσο περαιτέρω βελτιώσεις. Διάφορες νομικές πράξεις, ιδίως η πράξη για την πρόληψη των συγκρούσεων συμφερόντων κατά την άσκηση δημοσίων καθηκόντων, περιέχουν διατάξεις για την πρόληψη των συγκρούσεων συμφερόντων μεταξύ ιδιωτικού και δημόσιου τομέα.

Με την ίδρυση της υπηρεσίας για την καταστολή της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος (USKOK) υπάρχει πλέον ένας ειδικευμένος φορέας για τη διερεύνηση και δίωξη της διαφθοράς. Η υπηρεσία λειτουργεί ως ειδική μονάδα στην υπηρεσία της Γενικής Εισαγγελίας. Προβλέπεται στενή συνεργασία της υπηρεσίας για την πρόληψη του ξεπλύματος χρήματος. Ωστόσο, η USKOK δεν είναι ακόμη πλήρως λειτουργική και χρειάζεται να βελτιωθεί σημαντικά η διοικητική και λειτουργική της ικανότητα. Παρέχεται εκπαίδευση σε διάφορα επίπεδα και μέσω διαφόρων οργανώσεων και προγραμμάτων.

Υπάρχουν διάφορες πηγές στατιστικών για τη διαφθορά. Ο γενικός εισαγγελέας εκδίδει ετήσια έκθεση με στατιστικές για τις περιπτώσεις διαφθοράς, έκθεση η οποία αποτελεί αντικείμενο συζήτησης στην κροατική βουλή. Επιπλέον, το υπουργείο εσωτερικών τηρεί χωριστές στατιστικές για αδικήματα διαφθοράς και η κροατική στατιστική υπηρεσία συλλέγει σχετικά στοιχεία από τα κρατικά διοικητικά όργανα, συμπεριλαμβανομένης της υπηρεσίας της γενικής εισαγγελίας και της USKOK.

Λαμβάνονται μέτρα για την αναβάθμιση των προσόντων του προσωπικού, τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας και την παροχή κατάλληλων εγκαταστάσεων και εξοπλισμού ΤΠ στα δικαστήρια, στις υπηρεσίες της Γενικής Εισαγγελίας και στην USKOK. Ωστόσο, θα απαιτηθούν περαιτέρω σημαντικές βελτιώσεις. Επιπλέον, πρέπει να αναληφθεί περαιτέρω δράση για την μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση του κοινού σε ό,τι αφορά στον χαρακτηρισμό της διαφθοράς ως σοβαρού ποινικού αδικήματος.

1.2. Δικαιώματα του ανθρώπου και προστασία των μειονοτήτων

Η Κροατία έχει προβλέψει σειρά νομοθετικών διατάξεων για την διασφάλιση του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των δικαιωμάτων των μειονοτήτων. Το Σύνταγμα

ρυθμίζει τις θεμελιώδεις ελευθερίες και δικαιώματα. Τα δικαιώματα αυτά υποστηρίζονται επίσης από ορισμένες διεθνείς συμβάσεις, και πρωτίστως από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και τα κύρια πρόσθετα πρωτόκολλα αυτής. Όλα αυτά αποτελούν, δυνάμει του άρθρου 6 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, μέρος του κεκτημένου για κάθε κράτος που επιθυμεί να προσχωρήσει στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η Κροατία είναι μέλος του Συμβουλίου της Ευρώπης από το 1996, κύρωσε την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και τα πρόσθετα πρωτόκολλα, το 1997. Είναι δυνατή η ατομική προσφυγή ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου στην περίπτωση παραβίασης των δικαιωμάτων δυνάμει της σύμβασης αυτής.

Μεταξύ των άλλων διεθνών συμβάσεων για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των μειονοτήτων, η Κροατία κύρωσε την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την πρόληψη των βασανιστηρίων, τον Ευρωπαϊκό Χάρτη των περιφερειακών και μειονοτικών γλωσσών, πρέπει όμως να υπογράψει τον Ευρωπαϊκό κοινωνικό Χάρτη του 1996. Έχει κυρώσει τις κύριες συμβάσεις των ΗΕ που ισχύουν στον χώρο των δικαιωμάτων του ανθρώπου και τα πρωτόκολλά τους.

Σύμφωνα με το άρθρο 140 του Συντάγματος, οι διεθνείς συνθήκες αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της εσωτερικής έννομης τάξης της Δημοκρατίας της Κροατίας και κατισχύουν των εθνικών νόμων.

1.2.1. Αστικά και πολιτικά δικαιώματα

Η πρόσβαση στη δικαιοσύνη διασφαλίζεται από το Σύνταγμα. Στις ποινικές υποθέσεις χορηγείται το ευεργέτημα της πενίας. Στις αστικές υποθέσεις μόνο η Ένωση του Δικηγορικού Συλλόγου χορηγεί το ευεργέτημα της πενίας. Οι αλλοδαποί δεν μπορούν να λάβουν το ευεργέτημα της πενίας σε αστικές υποθέσεις. Δεν χορηγείται το ευεργέτημα της πενίας σε άτομα χωρίς υπηκοότητα (όπως συμβαίνει με πολλά άτομα της κοινότητας Ρομ). Ο δικηγορικός σύλλογος καθορίζει αμοιβές για τις νομικές υπηρεσίες. Δεν χορηγείται το ευεργέτημα της πενίας σε αστικές υποθέσεις που οργανώνει το κράτος ή που τίθενται υπό τον έλεγχό του και αφορούν τα κριτήρια επιλεξιμότητας το ευεργέτημα της πενίας που χορηγεί η Ένωση του Δικηγορικού Συλλόγου. Σύμφωνα με τον νόμο περί δικαστικών εξόδων, οι επαναπατριζόμενοι και οι εκτοπισθέντες στο εσωτερικό της χώρας απαλλάσσονται από την υποχρέωση καταβολής δικαστικών εξόδων. Ωστόσο, ο νόμος περί ασύλου δεν εξειδικεύει τον τρόπο με τον οποίο χορηγείται το ευεργέτημα της πενίας στα άτομα που ζητούν άσυλο. Η θανατική ποινή καταργήθηκε και η Κροατία υπέγραψε το πρωτόκολλο 13 της Σύμβασης για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών σχετικά με την κατάργηση της θανατικής ποινής σε κάθε περίπτωση· το πρωτόκολλο αυτό άρχισε να ισχύει την 1^η Ιουλίου 2003. Βάσει του Συντάγματος απαγορεύονται τα βασανιστήρια, η απάνθρωπη και ταπεινωτική μεταχείριση. Δεν επιτρέπεται η καταναγκαστική ή υποχρεωτική εργασία.

Τον Οκτώβριο του 2002, η Κροατία ενέκρινε εθνικό σχέδιο για την καταστολή της παράνομης διακίνησης προσώπων, σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα. Επί του παρόντος, σύμφωνα με τον ποινικό κώδικα του 1997, η παράνομη διακίνηση προσώπων ποινικοποιείται μόνον δυνάμει του άρθρου 175, που επιβάλλει ποινή για την δουλεία χωρίς όμως να γίνεται ειδική μνεία στην παράνομη διακίνηση προσώπων.³

³ Με τις τροπολογίες που επήλθαν στον ποινικό κώδικα τον Ιούλιο του 2003, το άρθρο 175 προσαρμόστηκε στη διεθνή σύμβαση η οποία αναφέρεται ειδικά στην παράνομη διακίνηση προσώπων. Ωστόσο για

Σύμφωνα με το Σύνταγμα της Κροατίας απαγορεύεται κάθε μορφής *διάκριση*, συμπεριλαμβανομένης της διάκρισης λόγω φυλής. Ο ποινικός κώδικας ορίζει την ποινική ευθύνη αυτών οι οποίοι παραβιάζουν την ισότητα των πολιτών λόγω φυλής· προβλέπει την ποινική ευθύνη αυτών οι οποίοι με βάση τις διαφορές λόγω φυλής, φύλου, χρώματος της επιδερμίδας, υπηκοότητας ή εθνικής καταγωγής, παραβιάζουν βασικά δικαιώματα και ελευθερίες του ανθρώπου. Δεν υπάρχει ειδική ποινική διάταξη που να απαγορεύει πράξεις ξενοφοβίας.

Βάσει του Συντάγματος απαγορεύεται η *αυθαίρετη σύλληψη*. Κανείς δεν συλλαμβάνεται ή φυλακίζεται χωρίς γραπτό δικαστικό ένταλμα. Ο συλληφθείς έχει το δικαίωμα να προσφύγει στο δικαστήριο το οποίο αποφασίζει σχετικά με την νομιμότητα της στέρησης της ελευθερίας του και ενημερώνεται αμέσως σχετικά με τους λόγους της σύλληψης. Επιπλέον, το Σύνταγμα προβλέπει την καταβολή αποζημίωσης σε πρόσωπο το οποίο συνελήφθη αδικαιολόγητα. Η διάρκεια της προφυλάκισης ορίζεται ακριβώς από τον νόμο, ο οποίος παρέχει εγγυήσεις στο πρόσωπο το οποίο στερείται της ελευθερίας του, ότι είναι σύμφωνος με τα διεθνή πρότυπα.

Το *δικαίωμα ψήφου* διασφαλίζεται και ορίζεται βάσει του Συντάγματος για όλους τους πολίτες οι οποίοι έχουν συμπληρώσει το 18^ο έτος της ηλικίας τους. Η διάταξη αυτή εφαρμόζεται και στους πολίτες οι οποίοι βρίσκονται στην αλλοδαπή κατά την διενέργεια των εκλογών.

Η *ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και του συνέρχεσθαι* διασφαλίζεται από το Σύνταγμα. Ο σχετικός νόμος ο οποίος τέθηκε σε ισχύ την 1^η Ιανουαρίου 2002, εκτελέσθηκε χωρίς να έχουν αναφερθεί προβλήματα. Ο αριθμός των εγγεγραμμένων οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών στην Κροατία αυξάνεται με γρήγορο ρυθμό, παρατηρείται δε μεγάλη διαφοροποίηση. Ενώ το 1999, είχαν εγγραφεί μόνο 15.375 ΜΚΟ, ο αριθμός αυτός έφθασε τις 23.740 μέχρι τον Αύγουστο του 2003. Επίσης ενεγράφησαν 70 ιδρύματα, 6 ταμεία και 120 διεθνείς ΜΚΟ. Με την πάροδο των ετών, ο ρόλος των ΜΚΟ απέκτησε εξαιρετική σημασία για την προαγωγή των δικαιωμάτων του ανθρώπου, ιδίως σε ό,τι αφορά στα θέματα των προσφύγων και την παρακολούθηση των εκλογών.

Η *ελευθερία της έκφρασης* διασφαλίζεται από το Σύνταγμα. Πριν από το 2000, ασκείτο ανοικτή πίεση, παρενόχληση, οικονομικός εκβιασμός και αυθαίρετες διώξεις. Η κατάσταση έχει βελτιωθεί σημαντικά από το 2000. Έχει επέλθει πλέον σημαντική απορύθμιση στον τομέα των μέσων ενημέρωσης, τα οποία εν γένει υπόκεινται στους κανόνες της ελεύθερης αγοράς. Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν κάποιες συγκεκριμένες ανησυχίες για την ύπαρξη μιας πιθανής πολιτικής επιρροής που συνεχίζεται σε τοπικό επίπεδο.

Ο *γραφτός τύπος* χαρακτηρίζεται από μεγάλη ποικιλία ημερήσιων εφημερίδων. Υπάρχουν πέντε ημερήσιες εθνικές εφημερίδες απευθυνόμενες σε τοπική/περιφερειακή αγορά. Υπάρχουν τρεις πολιτικές εβδομαδιαίες εφημερίδες. Οι εφημερίδες, με εξαίρεση δύο εθνικές ημερήσιες εφημερίδες, έχουν ιδιωτικοποιηθεί και οι δημοσιογράφοι δεν αντιμετωπίζουν πλέον σημαντικά εμπόδια κατά την άσκηση του επαγγέλματός τους. Υπάρχει μεγάλος βαθμός πολιτικής διαφοροποίησης. Ωστόσο, πρέπει να ληφθούν περαιτέρω μέτρα για να διασφαλιστεί η διαφάνεια σε ό,τι αφορά στην ιδιοκτησία των μέσων ενημέρωσης. Η δεσπόζουσα θέση μιας ομάδας εκδοτών στον τομέα της διανομής θα μπορούσε να οδηγήσει

τυπικούς διαδικαστικούς λόγους, το συνταγματικό δικαστήριο ακύρωσε, στις 27 Νοεμβρίου 2003, τις τροπολογίες στον ποινικό κώδικα τις οποίες ενέκρινε η Βουλή στις 9 Ιουλίου, και οι οποίες επρόκειτο να τεθούν σε ισχύ την 1^η Δεκεμβρίου 2003. Το Συνταγματικό δικαστήριο αποφάσισε ότι οι τροπολογίες εγκρίθηκαν χωρίς την ειδική απαρτία.

σε αθέμιτη μεταχείριση των ανταγωνιστών (ορισμένοι από τους μεγαλύτερους εκδότες ελέγχουν πλέον του 50% του μεγαλύτερου δικτύου διανομής στην Κροατία).

Στον οπτικοακουστικό τομέα, λειτουργούν πάνω από 130 ραδιοφωνικοί σταθμοί και ξένοι σταθμοί που μεταδίδουν τα προγράμματα τους. Ο κρατικός τηλεοπτικός σταθμός (HTT) έχει χάσει την μονοπωλιακή θέση. Με την ιδιωτικοποίηση του τρίτου εθνικού τηλεοπτικού σταθμού, που αποτελεί πλέον μία κροατική κοινοπραξία RTL είναι δυνατή η προώθηση της ανάπτυξης των ιδιωτικών σταθμών και η καθιέρωση ανταγωνισμού και πλουραλισμού στην αγορά αυτή. Εκτός από τους τρεις τηλεοπτικούς σταθμούς που καλύπτουν ολόκληρη τη χώρα, υπάρχουν πολλά τοπικά τηλεοπτικά δίκτυα. Δεν υφίστανται περιορισμοί σε ό,τι αφορά στην πρόσβαση σε ξένες πηγές ειδήσεων. Οι ξένοι τηλεοπτικοί σταθμοί μεταδίδονται μέσω δορυφόρου και με καλωδιακή τηλεόραση.

Το νομικό και διοικητικό πλαίσιο το οποίο ισχύει σήμερα στην Κροατία θεσπίστηκε με σκοπό την εναρμόνιση της κροατικής νομοθεσίας με τα ευρωπαϊκά πρότυπα. Ωστόσο, υπάρχουν ανησυχίες για πιθανή πολιτική επιρροή που εξακολουθεί να ασκείται στους συσταθέντες ρυθμιστικούς φορείς.

Υπάρχουν τέσσερις σημαντικοί νόμοι στο χώρο των μέσων ενημέρωσης: (i) ο *νόμος για την κροατική ραδιοτηλεόραση (HRT)* του Μαρτίου 2003, ο οποίος ρυθμίζει τη λειτουργία της κρατικής τηλεόρασης, HRT, και προβλέπει τις αρχές και υποχρεώσεις για τα προγράμματα. Η διαδικασία διορισμού των μελών του Συμβουλίου της HRT δεν παρέχει την αναγκαία διαφάνεια ούτε διασφαλίζει την πολιτική ανεξαρτησία και πλουραλισμό των απόψεων που πρέπει να χαρακτηρίζουν τους ραδιοτηλεοπτικούς ρυθμιστικούς φορείς. Τα μέλη του Συμβουλίου επελέγησαν⁴, με μεγάλη καθυστέρηση, περισσότερο βάσει πολιτικής προτίμησης παρά βάσει της σχετικής τους εμπειρίας. Οι αντιπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών πρέπει να έχουν μεγαλύτερο ρόλο στην τοποθέτηση και στο διορισμό των μελών του Συμβουλίου. (ii) Ο *νόμος για τα ηλεκτρονικά μέσα ενημέρωσης*, που θεσπίστηκε τον Ιούλιο του 2003, διέπει τις ηλεκτρονικές ραδιοτηλεοπτικές μεταδόσεις καθώς και τις ηλεκτρονικές δημοσιεύσεις. Προβλέπει επίσης τη διαδικασία χορήγησης αδειών στους δημόσιους και ιδιωτικούς σταθμούς ραδιοφωνίας και τηλεόρασης. Το Συμβούλιο των ηλεκτρονικών μέσων ενημέρωσης (εποπτικός ρυθμιστικός φορέας) χορηγεί και ακυρώνει άδειες κατανομής των συχνοτήτων, ασκεί εποπτεία και λαμβάνει καταγγελίες. Η διαδικασία διορισμού των μελών του Συμβουλίου δεν παρέχει την αναγκαία διαφάνεια, ούτε διασφαλίζει την πολιτική ανεξαρτησία και τον πλουραλισμό των απόψεων, την κατάλληλη χρηματοδότηση και στελέχωση που χρειάζονται οι ραδιοτηλεοπτικοί ρυθμιστικοί φορείς. Ο θεσπιστείς νόμος δεν ευθυγραμμίζεται πλήρως με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τη διασυνοριακή τηλεόραση και την οδηγία για την τηλεόραση χωρίς σύνορα (βλέπε επίσης κεφάλαιο 20-Πολιτισμός και Οπτικοακουστικά μέσα). (iii) Ο *νόμος περί τηλεπικοινωνιών* που θεσπίστηκε τον Ιούλιο 2003, έχει στόχο να ανοίξει τον δρόμο για την ελευθέρωση των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών, δημιουργώντας τις προϋποθέσεις για τη λειτουργία νέων φορέων εκμετάλλευσης στον χώρο παροχής υπηρεσιών σταθερής και κινητής τηλεφωνίας. Βάσει του νόμου ιδρύεται ένας τηλεπικοινωνιακός οργανισμός, ο οποίος είναι ανεξάρτητος ρυθμιστικός φορέας και χειρίζεται το θέμα της κατανομής των συχνοτήτων καθώς και άλλα τεχνικά ζητήματα. Ωστόσο, οι σχέσεις μεταξύ του τηλεπικοινωνιακού οργανισμού και του Συμβουλίου ηλεκτρονικών μέσων ενημέρωσης δεν είναι σαφώς καθορισμένες πράγμα που ενδέχεται να οδηγήσει σε παρακώλυση του έργου αμοτέρων. Ο νόμος ευθυγραμμίζεται ευρέως με τα

⁴ Στις 17 Οκτωβρίου 2003, η Βουλή συμφώνησε για την επιλογή των μελών του Συμβουλίου. Έξι μέλη διορίστηκαν από τον προηγούμενο συνασπισμό και πέντε από την αντιπολίτευση. Το Συμβούλιο συγκροτείται από 11 μέλη προερχόμενα από διαφορετικές ομάδες της κοινωνίας των πολιτών.

διεθνή πρότυπα ωστόσο πρέπει να μεταρρυθμιστούν επείγοντως οι πτυχές που αφορούν την μετάδοση. (iv) *Ο νόμος περί των μέσων ενημέρωσης* (πρώην καλούμενος “Νόμος περί δημοσίας ενημέρωσης”) που θεσπίστηκε τον Οκτώβριο 2003, θέτει τις βασικές αρχές για τα μη ηλεκτρονικά (για παράδειγμα κυρίως έντυπα) μέσα ενημέρωσης, όπως ελευθερία έκφρασης, το δικαίωμα του κοινού για ενημέρωση, την προστασία της προσωπικής ζωής και την ιδιοκτησία των μέσων ενημέρωσης. Ωστόσο, τον Ιανουάριο του 2004 το Συνταγματικό δικαστήριο κατήργησε τον νόμο για τυπικούς λόγους (δεν θεσπίστηκε με απόλυτη πλειοψηφία παρά το γεγονός ότι αφορούσε θεμελιώδη δικαιώματα του ανθρώπου). Σύμφωνα με την απόφαση του Συνταγματικού δικαστηρίου, ο νόμος περί των μέσων ενημέρωσης δύναται να εφαρμόζεται προσωρινά μέχρι τις 30 Απριλίου 2004. Η Κροατία πρέπει να διασφαλίσει ότι ο αναθεωρηθείς νόμος περί των μέσων ενημέρωσης λαμβάνει πλήρως υπόψη το άρθρο 10 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα δικαιώματα του ανθρώπου (ΕΣΔΑ) καθώς και άλλες σχετικές συστάσεις που εκδόθηκαν από επιτροπή υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Ο *νόμος περί των αλλαγών στον ποινικό κώδικα* που θεσπίστηκε τον Ιούλιο 2003, ο οποίος συμπεριλάμβανε την ποινικοποίηση της δυσφήμισης από δημοσιογράφους, ακυρώθηκε από το Συνταγματικό δικαστήριο τον Νοέμβριο του 2003, διότι δεν ψηφίστηκε με απόλυτη πλειοψηφία. Αυτό που έχει τώρα μεγάλη σημασία στον αναθεωρημένο νόμο είναι, η ευθυγράμμιση των διατάξεων περί δυσφήμισης προς τα ευρωπαϊκά πρότυπα (όπως ορίζει η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου).

Συμπερασματικά, απαιτούνται αλλαγές προκειμένου οι προαναφερόμενοι νόμοι να ευθυγραμμιστούν προς τα ευρωπαϊκά πρότυπα σύμφωνα με τις συστάσεις που διετύπωσαν, τον Φεβρουάριο 2004, η μεικτή αποστολή πραγματογνωμόνων του Συμβουλίου της Ευρώπης, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του ΟΑΣΕ.

Το Σύνταγμα αναγνωρίζει το *δικαίωμα ιδιοκτησίας*. Ωστόσο παραμένουν ορισμένοι περιορισμοί για τους αλλοδαπούς, που καθορίζονται βάσει του νόμου, ιδίως σε ό,τι αφορά στην ιδιοκτησία γεωργικής γης, δασών, προστατευόμενων μερών της φύσης (εθνικά πάρκα, φυσικοί δρυμοί κλπ). Αλλοδαπά φυσικά και νομικά πρόσωπα μπορούν να αγοράσουν ακίνητη περιουσία στην Κροατία υπό τον όρο της αμοιβαιότητας και μετά από έγκριση του υπουργείου εξωτερικών. Παρομοίως, στην περίπτωση κληρονομιάς, για τους αλλοδαπούς πρέπει να πληρείται ο όρος της αμοιβαιότητας.

Η διαδικασία *απόδοσης της αφαιρεθείσας ιδιοκτησίας* υπό το γιουγκοσλαβικό κομμουνιστικό καθεστώς ρυθμιζόταν βάσει νόμου που τέθηκε σε ισχύ τον Ιανουάριο του 1997. Η διαδικασία εξελίσσεται με πολύ βραδύ ρυθμό και μετά από 7 έτη εφαρμογής μόνο το 34% των περιπτώσεων (αναφέρθηκαν πάνω 51.000 περιπτώσεις) αποτέλεσε αντικείμενο μιας νομικά έγκυρης απόφασης, και μόνο το 21% των αξιώσεων ικανοποιήθηκαν. Σύμφωνα με τον νόμο προβλέπεται η δυνατότητα μόνον στα άτομα πρώτου βαθμού συγγενείας να ζητήσουν αποζημίωση υπό τον όρο ότι πληρούν ορισμένες απαιτήσεις επιλεξιμότητας. Η κυβέρνηση δεν είναι σε θέση να προβλέψει ένα χρονοδιάγραμμα για την περάτωση της διαδικασίας.

Διασφαλίζεται ο *σεβασμός της ιδιωτικής ζωής*. Το Σύνταγμα διασφαλίζει το απαραβίαστο της κατοικίας, την ελευθερία και τον ιδιωτικό χαρακτήρα της αλληλογραφίας. Μόνο ένα δικαστήριο δύναται να διατάξει έρευνα κατοικίας ή άλλου χώρου μέσω αιτιολογημένου εντάλματος.

Σύμφωνα με διαθέσιμες πληροφορίες, στην Κροατία δεν έχουν καταγραφεί *απάτριδες*, κατόπιν της διάλυσης της ΣΟΔΓ.

1.2.2. Οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα

Το 1999, η Κροατία κύρωσε τον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη του 1961 και το Πρόσθετο Πρωτόκολλο του 1999, αμφότερα δε τέθηκαν σε ισχύ τον Μάρτιο του 2003. Τον Φεβρουάριο του 2003, η Κροατία κύρωσε επίσης το πρωτόκολλο του 1991 για την τροποποίηση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη. Η Κροατία δεν έχει ακόμη υπογράψει τον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη του 1996.

Το Σύνταγμα της Κροατίας περιέχει διατάξεις για τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα. Διασφαλίζονται οι επιχειρηματικές ελευθερίες και η ελευθερία της αγοράς, δεσμεύεται δε το κράτος να διασφαλίσει το ίδιο νομικό καθεστώς για όλους τους επιχειρηματίες. Επιπλέον, αναγνωρίζεται το δικαίωμα για εργασία με πλήρη πρόσβαση σε κάθε θέση απασχόλησης και εργασία για όλους υπό τους ίδιους όρους, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος των απασχολούμενων και των μελών των οικογενειών τους για κοινωνική ασφάλεια και κοινωνική ασφάλιση. Το Σύνταγμα προβλέπει μεγάλο αριθμό και ποικιλία κοινωνικών παροχών. Το Σύνταγμα προβλέπει το καθολικό δικαίωμα για υγειονομική περίθαλψη και ειδική περίθαλψη των ευπαθών, των απόρων και των μειονεκτούντων, με έμφαση στα προγράμματα κοινωνικής ένταξης. Ωστόσο, λόγω των δημοσιονομικών πιέσεων, περιορίζεται το πεδίο των δικαιωμάτων αυτών. Οι οικογένειες απολαύουν ειδικής προστασίας. Η μητρότητα και η παιδική ηλικία προστατεύονται από το κράτος.

Η Κροατία, ως διάδοχο κράτος της Γιουγκοσλαβίας, εφαρμόζει τη σύμβαση των ΗΕ για τα δικαιώματα του παιδιού. Η Κροατία αναμένεται να υποβάλει τη δεύτερη αρχική έκθεση για την πρόοδο εφαρμογής της σύμβασης, τον Μάιο του 2004. Το θέρος του 2003, η Κροατία εισήγαγε τον θεσμό του διαμεσολαβητή για τα παιδιά.

Δεν υπάρχουν εμπόδια για την δημιουργία *συνδικάτων*. Διασφαλίζεται το δικαίωμα απεργίας, με ορισμένους περιορισμούς για τις ένοπλες δυνάμεις, την αστυνομία, τη δημόσια διοίκηση και τις δημόσιες υπηρεσίες (για παράδειγμα προσωπικό στον τομέα της υγείας).

Κατοχυρώνεται το δικαίωμα για δωρεάν πρωτοβάθμια *εκπαίδευση* και δωρεάν πρόσβαση στην δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση καθώς και η ελευθερία ίδρυσης ιδιωτικών σχολείων και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

Διασφαλίζεται η *ελευθερία της θρησκείας*. Γίνεται διαχωρισμός εκκλησίας και κράτους ωστόσο υπάρχει συμφωνία μεταξύ της Κροατίας και της Αγίας Έδρας η οποία δημιουργεί ένα ευνοϊκό πλαίσιο για το κοινωνικό έργο και τη δραστηριότητα της Καθολικής Εκκλησίας. Δεν είναι υποχρεωτική η διδασκαλία των θρησκευτικών ωστόσο παρέχεται στο πλαίσιο του κρατικού εκπαιδευτικού συστήματος. Η Κροατία έχει υπογράψει παρόμοιες συμφωνίες με σημαντικές θρησκείες στην Κροατία (για παράδειγμα Καθολική, Ορθόδοξη και Μουσουλμανική) με εξαίρεση την Εβραϊκή. Η επιστροφή της εβραϊκής ιδιοκτησίας αποτελεί το κύριο εμπόδιο στη σύναψη παρόμοιας συμφωνίας.

Αναγνωρίζονται από το νόμο οι *ομοφυλοφιλικές σχέσεις*. Ο νόμος περί ισότητας των φύλων απαγορεύει τη διάκριση λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού.

1.2.3. Δικαιώματα μειονοτήτων, προστασία των μειονοτήτων και των προσφύγων

Μειονότητες

Σύμφωνα με την απογραφή του 2001, το 7,5% του πληθυσμού της Κροατίας ανήκει σε 16 *εθνικές μειονότητες*. Η μεγαλύτερη μειονότητα είναι η σερβική και αποτελεί το 4,5% του

συνολικού πληθυσμού, ακολουθούμενη από τη βοσνιακή (0,47%), την ιταλική (0,44%), την ουγγρική (0,37%), την αλβανική (0,34%), και τη σλοβένικη (0,3%). Σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα στατιστικά στοιχεία, το ποσοστό των Ρομ ανέρχεται σε 0,21% ωστόσο είναι πιθανόν το πραγματικό ποσοστό να είναι πολύ υψηλότερο.

Η Κροατία έχει κυρώσει όλες τις συμβάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης τις οποίες υπέγραψε, όπως την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα δικαιώματα του ανθρώπου και τις θεμελιώδεις ελευθερίες, τη Σύμβαση πλαίσιο για την προστασία των εθνικών μειονοτήτων, τον Ευρωπαϊκό Χάρτη για τις περιφερειακές και μειονοτικές γλώσσες καθώς και τη Σύμβαση των ΗΕ για τα αστικά και πολιτικά δικαιώματα. Επιπλέον, η Κροατία έχει συνάψει διμερείς συμφωνίες για την προστασία των εθνικών μειονοτήτων με την Ουγγαρία και την Ιταλία. Βρίσκεται στο στάδιο προπαρασκευής διμερής συμφωνία με τη Σερβία και Μαυροβούνιο.

Ο συνταγματικός νόμος για τα δικαιώματα των εθνικών μειονοτήτων (ΣΝΕΜ), που θεσπίστηκε στις 13 Δεκεμβρίου 2002, θέτει το εθνικό νομικό πλαίσιο για τα δικαιώματα των μειονοτήτων στην Κροατία. Διασφαλίζεται στις εθνικές μειονότητες το δικαίωμα να εκλέγουν μέχρι οκτώ αντιπροσώπους στη Βουλή. Σε τοπικό επίπεδο, οι μειονότητες έχουν το δικαίωμα να εκλέγουν αντιπροσώπους σε εκλεγμένους φορείς καθώς και σε δικαστικούς και διοικητικούς φορείς των δήμων και πόλεων. Ο ΣΝΕΜ προβλέπει επίσης την εκπροσώπηση των μειονοτήτων σε δικαστικούς και διοικητικούς φορείς, σε κρατικό και τοπικό επίπεδο.

Επιπλέον, συστάθηκε γνωμοδοτικό συμβούλιο εθνικών μειονοτήτων σε εθνικό επίπεδο και τοπικά συμβουλευτικά όργανα στα συμβούλια των πόλεων/δήμων. Η κυβέρνηση θα εργάζεται στενά με το συμβούλιο των εθνικών μειονοτήτων κατά την εκτέλεση του ΣΝΕΜ.

Επίσης, έχει προβλεφθεί ένα ειδικό νομικό πλαίσιο για τα δικαιώματα της σερβικής μειονότητας στην περιφέρεια του Δούναβη. Το πλαίσιο αυτό δημιουργήθηκε με τη συμφωνία Erdut και τη δήλωση προθέσεων της κυβέρνησης, του 1997. Ενώ τα περισσότερα από τα δικαιώματα που κατοχυρώνονται δυνάμει της συμφωνίας Erdut μεταφέρονται στον ΣΝΕΜ, από τη δήλωση προθέσεων προκύπτουν ορισμένα ειδικά δικαιώματα, όπως η αναλογική αντιπροσώπευση στις αστυνομικές δυνάμεις και το δικαστικό σώμα και τα δικαιώματα για σχολεία των μειονοτήτων.

Τα μέλη των εθνικών μειονοτήτων στην Κροατία ασκούν το δικαίωμά τους για επίσημη χρήση της μητρικής τους γλώσσας σε ίση βάση, επί του εδάφους των πόλεων/δήμων και κομητειών, εφόσον το μερίδιο που καταλαμβάνουν στον πληθυσμό ανέρχεται τουλάχιστον στο ένα τρίτο ή εφόσον τούτο προβλέπεται βάσει διεθνών συμφωνιών. Επίσης, έχουν το δικαίωμα για εκπαίδευση στη γλώσσα τους από το προσχολικό στάδιο και μετά (μέχρι τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση) σύμφωνα με το Σύνταγμα, τον συνταγματικό νόμο για τα Δικαιώματα των Εθνικών Μειονοτήτων (2002), τον νόμο για τη Χρήση της Γλώσσας και Γραφής των Εθνικών Μειονοτήτων (2000) και τον νόμο για την Εκπαίδευση στη γλώσσα και γραφή των Εθνικών Μειονοτήτων (2000).

Εκπαιδευτικό ίδρυμα που παρέχει διδασκαλία σε γλώσσα και γραφή μιας εθνικής μειονότητας, δύναται να είναι δημόσιο ίδρυμα, χρηματοδοτούμενο από τον κρατικό προϋπολογισμό, ή ιδιωτικό σχολείο που ιδρύεται από νομικό ή φυσικό πρόσωπο υπό τους ίδιους όρους που ισχύουν για την ίδρυση οποιουδήποτε εκπαιδευτικού ιδρύματος. Φαίνεται ότι έχουν ενσωματωθεί στην κροατική νομοθεσία οι αρχές της ισότητας και μη διάκρισης, της προστασίας της εθνικής ταυτότητας, της κοινωνικής ένταξης, της ελευθερίας ίδρυσης εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, εκπαιδευτικών προγραμμάτων και κύκλων σπουδών και της παροχής της κατάλληλης εκπαίδευσης του διδακτικού προσωπικού. Οι αρχές αυτές είναι σύμφωνες με τις βασικές αρχές που περιέχονται στην σύμβαση πλαίσιο του Συμβουλίου της

Ευρώπης για την προστασία των εθνικών μειονοτήτων και στον Ευρωπαϊκό Χάρτη για τις περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες.

Ο διαμεσολαβητής θα μπορούσε να παίξει σημαντικό ρόλο στη προστασία των δικαιωμάτων των μειονοτήτων, ωστόσο υπάρχουν σημαντικοί δημοσιονομικοί περιορισμοί. Υπάρχει μια υπηρεσία της κυβέρνησης για τις εθνικές μειονότητες. Στον κρατικό προϋπολογισμό του 2003, 20 εκατ. HRK (2,6 εκατ. ευρώ) διατίθενται για τις μειονότητες, ποσό το οποίο διανέμεται μέσω της υπηρεσίας αυτής.

Στις βουλευτικές εκλογές του Νοεμβρίου 2003 εξελέγησαν οκτώ αντιπρόσωποι εθνικών μειονοτήτων, αριθμός μεγαλύτερος σε σχέση με τις εκλογές του 2000, κατά τις οποίες εξελέγησαν 5 αντιπρόσωποι.

Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή, 331.383 κροάτες υπήκοοι που ανήκουν σε 16 εθνικές μειονότητες, έχουν το δικαίωμα να εκλέγουν 471 συμβούλια μειονοτήτων με 6662 συμβούλους και 143 αντιπροσώπους σε τοπικό (δήμος) και περιφερειακό (κομητεία) επίπεδο. Στις 18 Μαΐου 2003 διενεργήθηκαν εκλογές για τα *τοπικά γνωμοδοτικά συμβούλια των μειονοτήτων*. Ωστόσο, λόγω της σύντομης προπαρασκευαστικής περιόδου, της περιορισμένης υποστήριξης εκ μέρους της κυβέρνησης και της ελλιπούς οργάνωσης των οργανώσεων μειονοτήτων, εξελέγησαν λιγότερο από το ήμισυ των συμβουλίων που δικαιούνται να εκλέγουν οι μειονότητες δυνάμει του συνταγματικού νόμου για τις εθνικές μειονότητες. Στις 15 Φεβρουαρίου 2004 διενεργήθηκαν συμπληρωματικές εκλογές για τα μέλη των συμβουλίων εθνικών μειονοτήτων, σε 15 κομητείες, 64 πόλεις και 132 δήμους. Η συμμετοχή ανήλθε περίπου σε 8% του συνολικού πληθυσμού της μειονότητας. Εξακολουθούν να υπάρχουν παρανοήσεις και ελλιπή ευαισθητοποίηση σε ό,τι αφορά την επίσημη σύσταση των τοπικών συμβουλίων, όχι μόνο μεταξύ των τοπικών αρχών αλλά και μεταξύ των ιδίων των ομάδων των μειονοτήτων.

Σύμφωνα με τον συνταγματικό νόμο για τις εθνικές μειονότητες, έπρεπε να διενεργηθούν επαναληπτικές εκλογές στις κομητείες/δήμους όπου τα κόμματα δεν μπόρεσαν να ορίσουν ικανό αριθμό αντιπροσώπων των μειονοτήτων στους καταλόγους των κομμάτων. Αυτές οι επαναληπτικές εκλογές πραγματοποιήθηκαν τελικά στις 15 Φεβρουαρίου 2004 ενώ, σύμφωνα με τον ΣΝΕΜ θα έπρεπε να είχαν διενεργηθεί στις 23 Μαρτίου 2003. Πρέπει να σημειωθεί ότι δυνάμει του νόμου για τις τοπικές εκλογές του 2001, οι εκλογές αυτές θα έπρεπε να είχαν ήδη διενεργηθεί μέχρι τον Σεπτέμβριο του 2002.

Σε ό,τι αφορά στην εκπροσώπηση των μειονοτήτων στα κρατικά διοικητικά και δικαστικά όργανα, όπως προβλέπει ο ΣΝΕΜ, αυτή παραμένει ελλιπής. Η κυβέρνηση, προβάλλοντας ως αιτία τις πρακτικές δυσκολίες, τους περιορισμούς του κρατικού προϋπολογισμού και, στην περίπτωση του δικαστικού σώματος, την ανεξαρτησία των δικαστηρίων στην επιλογή των δικαστών, δεν ανέπτυξε πρόγραμμα προκειμένου να αντιμετωπίσει το πρόβλημα της ανεπαρκούς εκπροσώπησης μακροπρόθεσμα. Παρά το γεγονός ότι δημοσιεύθηκε σημαντικός αριθμός κενών θέσεων στην κρατική διοίκηση και στη δικαιοσύνη, είναι άγνωστο κατά πόσον, μεταξύ των νέων απασχολούμενων, συγκαταλέγονται μέλη των εθνικών μειονοτήτων. Επίσης, κάποιες νομοθετικές διατάξεις δεν έχουν ακόμη ευθυγραμμιστεί με τον ΣΝΕΜ, όπως ο νόμος για την κρατική διοίκηση, ο νόμος περί δικαστηρίων, ο νόμος για το δικαστικό συμβούλιο του κράτους και ο νόμος για την υπηρεσία της γενικής εισαγγελίας. Συνεπώς, πρέπει να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα προς διευθέτηση και επανόρθωση της κατάστασης αυτής.

Σε ό,τι αφορά στα μέσα ενημέρωσης, κατά τα τελευταία έτη καλύπτονται όλο και περισσότερο οι μειονότητες και ζητήματα ενδιαφέροντός τους, ωστόσο ανεπαρκώς στα

ηλεκτρονικά μέσα ενημέρωσης καθώς και στον τύπο. Αν και περιορίζεται σταθερά η πρόκληση μίσους, οι εθνικές μειονότητες νοούνται και προβάλλονται ως χωριστές οντότητες και όχι ως αναπόσπαστο μέρος της κοινωνίας. Οι διατάξεις του ΣΝΕΜ σύμφωνα με τις οποίες η κρατική ραδιοφωνία και τηλεόραση, σε εθνικό και τοπικό επίπεδο, οφείλουν να παράγουν και/ή μεταδίδουν προγράμματα για τις μειονότητες στην γλώσσα τους, δεν έχουν ακόμη εκτελεσθεί.

Σε ό,τι αφορά στις διαδικασίες ενώπιον δικαστηρίων για διάκριση έναντι μειονοτήτων, δεν υπάρχουν ενδείξεις για αποφάσεις στο πλαίσιο των οποίων να γίνεται διάκριση έναντι των μειονοτήτων ή να διαπιστώνεται ποινική ενοχή για τη διάδοση φυλετικού μίσους.

Η σερβική μειονότητα βρίσκεται σε ξεχωριστή θέση. Πρώτον, ενώ παραμένει η μειονότητα με τον μεγαλύτερο αριθμό πολιτών, το μερίδιό της στον πληθυσμό μειώθηκε σημαντικά από 13% (απογραφή του 1991) σε 4.5% (απογραφή του 2001) του πληθυσμού. Δεύτερον, οι σχέσεις μεταξύ του κροατικού κράτους και της σερβικής μειονότητας φέρουν τις πληγές του πρόσφατου πολέμου, δηλαδή επάνοδος προσφύγων και απόδοση της περιουσίας τους [βλέπε κατωτέρω παράγραφο για τους «πρόσφυγες»]. Με την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας της Κροατίας, το καθεστώς τους μετεβλήθη από ένα συνιστών κράτος στην πρώτη Γιουγκοσλαβία, σε μια εθνική μειονότητα. Τον Δεκέμβριο του 2003, η νέα κυβέρνηση υπέγραψε συμφωνία με τους αντιπροσώπους των σερβικών μειονοτήτων και τους προσέφερε πολλές θέσεις στη διοίκηση. Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι οι υφιστάμενοι θεσμοί της σερβικής μειονότητας (πολιτικά κόμματα, σχολεία, πολιτιστικές οργανώσεις) μπορούν να λειτουργούν χωρίς εμπόδια. Στην περιφέρεια του Δούναβη, εφαρμόζονται οι περισσότερες από τις διατάξεις της συμφωνίας Erdut και της δήλωσης προθέσεων της κυβέρνησης, με σημαντική εξαίρεση την αναλογική εκπροσώπηση των σέρβων στη δικαιοσύνη. Το κράτος πρέπει να καταβάλει συμπληρωματικές προσπάθειες για να ενσωματώσει τη σερβική κοινότητα στην κροατική κοινωνία, σε όλα τα επίπεδα.

Η μειονότητα των Ρομ απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή. Ο πληθυσμός των Ρομ επίσημα ανέρχεται στο 0,21% του πληθυσμού (9.463 άτομα, σύμφωνα με την απογραφή του 2001). Ωστόσο, εκτιμάται ότι ο αριθμός αυτός είναι πολύ υψηλότερος (30.000 έως 40.000) δεδομένου ότι οι Ρομ δηλώνουν ότι είναι μέλη ομάδας πλειοψηφίας ή δεν εγγράφονται καθόλου. Οι περισσότεροι Ρομ δεν είναι ενταγμένοι στην κροατική κοινωνία και υφίστανται διακρίσεις σε όλους τους τομείς του δημόσιου βίου, όπως πρόσβαση στην απασχόληση, την υγεία και την πολιτική αντιπροσώπευση.

Λόγω του έντονου κοινωνικού αποκλεισμού που χαρακτηρίζει το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού Ρομ που ζει στην Κροατία, η κυβέρνηση θέσπισε, στις 16 Οκτωβρίου 2003 και με την υποστήριξη του Συμβουλίου της Ευρώπης και του ΟΟΣΑ, εθνικό πρόγραμμα για τους Ρομ. Το πρόγραμμα προβλέπει σειρά μέτρων για τη διασφάλιση της κοινωνικής ένταξης των Ρομ, με την παράλληλη διατήρηση της παράδοσης και του πολιτισμού τους. Καλύπτει ζητήματα όπως το καθεστώς, η πολιτική αντιπροσώπευση σε τοπικό επίπεδο, η απασχόληση, τα δικαιώματα του παιδιού, η εκπαίδευση, η υγειονομική περίθαλψη, η κοινωνική περίθαλψη, η στέγη και η προστασία του περιβάλλοντος. Ωστόσο εναπομένει να διαπιστωθεί κατά πόσο τα κονδύλια που διατίθενται στην πρωτοβουλία αυτή στο πλαίσιο του κρατικού προϋπολογισμού του 2004, επαρκούν για την υλοποίηση του προγράμματος.

Υπάρχει πολύ μεγάλος αριθμός υποθέσεων που εκκρεμούν ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για τα ανθρώπινα δικαιώματα κατά της Κροατίας. Το γεγονός αυτό κατά πάσα πιθανότητα, αντανακλά τα εξής: (i) διαδικαστικά προβλήματα στην κροατική δικαιοσύνη μεταξύ άλλων ο βαθμός στον οποίο το συνταγματικό δικαστήριο μπορεί να δρα αποτελεσματικά για επανόρθωση, σε εθνικό επίπεδο, σε ό,τι αφορά δικαιώματα του

ανθρώπου και (ii) ουσιαστικές ανησυχίες για τα δικαιώματα του ανθρώπου, σε ό,τι αφορά σε ορισμένες νομοθετικές διατάξεις, ιδίως νόμους που διέπουν ιδιοκτησιακά ζητήματα συναφή με τον πόλεμο.

Πρόσφυγες

Η Κροατία έχει κυρώσει τη Σύμβαση της Γενεύης για τους *Πρόσφυγες*, του 1951. Δυνάμει του κροατικού νόμου για το καθεστώς των εκτοπισθέντων προσώπων και προσφύγων, αναγνωρίστηκε το καθεστώς του πρόσφυγα σε πολλούς πρόσφυγες από την ΒΕ. Ο ορισμός του πρόσφυγα που δίδεται στο νόμο αυτό, διαφέρει σημαντικά από τον ορισμό της Σύμβασης της Γενεύης. Ενώ ο νόμος για την κυκλοφορία και διαμονή των αλλοδαπών προβλέπει τις διαδικασίες για τη χορήγηση ασύλου, δεν έχει ληφθεί καμία θετική απόφαση για τη χορήγηση ασύλου. Την 1^η Ιουλίου 2004, θα τεθεί σε ισχύ ο νέος νόμος περί ασύλου.

Στην περίοδο 1991-1997, ο συνολικός αριθμός των προσφύγων και των εκτοπισθέντων στο εσωτερικό της χώρας (EEX) εκτός και εντός της Κροατίας, ανήλθε περίπου σε 950.000.

Αποτέλεσμα του πρόσφατου πολέμου ήταν να εκτοπισθούν στο εσωτερικό της χώρας περίπου 550.000 *κροάτες*⁵. Ο αριθμός των *σέρβων προσφύγων της Κροατίας*, που ήταν κυρίως αποτέλεσμα των επιχειρήσεων «Flash» και «Storm», του 1995, μέσω των οποίων η Κροατία πήρε τον έλεγχο όλων κατεχόμενων περιοχών, ήταν 370.000 (330.000 στη Σερβία και το Μαυροβούνιο και 40.000 στην ΒΕ). Επιπλέον, καταγράφηκαν 32.000 σέρβοι ως EEX στα τέλη του 1997 στην περιφέρεια UNTAES (Ανατολική Σλαβονία). Εκτός από τους 950.000 EEX και πρόσφυγες υπήρχαν και Βόσνιοι Κροάτες οι οποίοι είτε εγκαταστάθηκαν κατά πάσα πιθανότητα στην Κροατία (περίπου 130.000) ή μετέβησαν σε άλλη χώρα μέσω της Κροατίας.

Μέχρι το τέλος του 2003, ο αριθμός των *σέρβων προσφύγων της Κροατίας* ανήλθε περίπου σε 209.000 (189.500 στη Σερβία και Μαυροβούνιο και 19.500 στη ΒΕ). Ο αριθμός των EEX σερβικής εθνικής καταγωγής ανήλθε σε 1.700 άτομα. Μέχρι το τέλος της ίδιας περιόδου, 108.000 σέρβοι πρόσφυγες της Κροατίας επέστρεψαν στην Κροατία.

Πολλοί από τους σημερινούς σέρβους πρόσφυγες φαίνεται ότι επέλεξαν να ενταχθούν τοπικά στην χώρα στην οποία διαμένουν, κυρίως επειδή είχαν εκτοπισθεί για μεγάλο χρονικό διάστημα και αντιμετώπισαν προβλήματα κατά την επάνοδό τους. Σύμφωνα με την απογραφή που έγινε το δεύτερο εξάμηνο του 2000 από τις κυβερνήσεις της τότε ΟΔΓ και ΒΕ σε συνεργασία με την UNHCR, το ποσοστό των υπόλοιπων προσφύγων που πιθανόν θα επέστρεφαν ήταν κατά ανώτατο όριο περίπου 30%, δηλαδή σχεδόν κάτι περισσότερο από 83.000 άτομα (76.500 από τη Σερβία-Μαυροβούνιο και 6.500 από την ΒΕ). Σύμφωνα με μελέτη της αποστολής του ΟΑΣΕ στην Κροατία, το δεύτερο εξάμηνο του 2003, το ποσοστό πιθανής επιστροφής των προσφύγων που σήμερα βρίσκονται στην Σερβία-Μαυροβούνιο και στη ΒΕ, που αντιστοιχεί περίπου σε 30.000 άτομα, τοποθετείται στο 15%.

Τα κύρια προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες κατά την επάνοδό τους είναι στέγη, νάρκες, οικονομική επανένταξη, πιθανές παρενοχλήσεις εξαιτίας ισχυρισμών για «εγκλήματα πολέμου» και αφιλόξενη ατμόσφαιρα στις τοπικές κοινότητες υποδοχής. Επιπλέον, υπάρχουν διοικητικά προβλήματα όπως μη αναγνώριση των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων που αποκτήθηκαν κατά την εργασία στις περιοχές που ήταν υπό τον έλεγχο των σέρβων. Σε ό,τι αφορά στην οικονομική επανένταξη, η κυβέρνηση θέσπισε μέτρα για την οικονομική ανάπτυξη των περιοχών επιστροφής όχι όμως συγκεκριμένα μέτρα για τους

⁵ Οι όροι κροατικός και σερβικός υποδεικνύουν κάποια εθνική σχέση ενώ ο όρος κροάτης υποδεικνύει υπηκοότητα της Δημοκρατίας της Κροατίας.

επαναπατριζόμενους. Έχει προβλεφθεί η διάθεση των αναγκαίων δημοσιονομικών πόρων και η ολοκλήρωση της διαδικασίας απομάκρυνσης των ναρκών προγραμματίζεται για τα τέλη του 2010.

Κατά τη διάρκεια του πολέμου και μετά, πολλές κατοικίες και/ή διαμερίσματα είτε καταστράφηκαν είτε καταλήφθηκαν. Έτσι, το πρόβλημα της στέγης περιλαμβάνει τρεις πτυχές: (i) ανακατασκευή, (ii) ανάκτηση ιδιοκτησίας και (iii) παροχή στέγης σε όσους είχαν δικαίωμα μίσθωσης.

Ανακατασκευή: μέχρι σήμερα, η κυβέρνηση ανακατασκεύασε περίπου 130.000 από τις 200.000 κατοικίες και διαμερίσματα που καταστράφηκαν. Το επτά τοις εκατό (7%) του προγράμματος αυτού χρηματοδοτήθηκε από τη διεθνή κοινότητα. Φαίνεται ότι δεν υπάρχουν σημαντικές καθυστερήσεις στην υλοποίηση του προγράμματος ανακατασκευής των 16.000 υπολειπόμενων κατοικιών και αναμένεται ότι θα ολοκληρωθεί μέχρι τα τέλη του 2005. Τούτο θα διευκολύνει την επάνοδο περίπου 48.000 ατόμων. Με τις τροπολογίες που επήλθαν το 2000 στο νόμο περί ανακατασκευής, αίρονται οι τελευταίες νομικές διατάξεις που εισήγαγαν διακρίσεις. Η προθεσμία υποβολής αίτησης για ανακατασκευή έληξε το 2001. Τον Μάρτιο 2004, σύμφωνα με την συμφωνία που υπεγράφη με σέρβους εκπροσώπους, η κυβέρνηση παρέτεινε τη προθεσμία για υποβολή νέων αιτήσεων ανακατασκευής, εξάμηνης διάρκειας, από την 1^η Απριλίου, στις 30 Σεπτεμβρίου 2004. Τούτο σημαίνει κατά πάσα πιθανότητα ότι το πρόγραμμα ανακατασκευής θα συνεχισθεί μέχρι το 2006.

Ανάκτηση ιδιοκτησίας: Με τις τροπολογίες που επήλθαν το 2002 στον νόμο για τις περιοχές ειδικής κρατικής μέριμνας, ρυθμίζεται η ανάκτηση ιδιοκτησιών κατοικιών που παραχωρήθηκαν σε προσωρινούς χρήστες δυνάμει του νόμου περί προσωρινής κατάληψης και διοίκησης συγκεκριμένης ιδιοκτησίας. Ο νόμος περί ιδιοκτησίας και λοιπών ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων διέπει την ανάκτηση άλλων μορφών ακίνητης περιουσίας, για παράδειγμα, επιχειρήσεις και γεωργική γη, που θα μπορούσε επίσης να έχουν παραχωρηθεί σε προσωρινούς χρήστες βάσει του νόμου περί της προσωρινής κατάληψης και διοίκησης συγκεκριμένης ιδιοκτησίας. Η κυβέρνηση χορήγησε κονδύλια για την παροχή εναλλακτικής στέγης. Μέχρι το τέλος του 2003, υποβλήθηκαν συνολικά περίπου 20.000 αιτήσεις για την ανάκτηση κατοικιών⁶, ωστόσο, μόλις 16.000 έχουν ανακτηθεί (εκ των οποίων 4.000 παραμένουν κενές επειδή είναι άγνωστο που βρίσκονται οι ιδιοκτήτες). Ωστόσο, ο ρυθμός ανάκτησης της ακίνητης περιουσίας είναι πολύ αργός. Οι κύριοι λόγοι είναι οι εξής (i) το αυτοεπιβληθέν καθήκον εξεύρεσης εναλλακτικής στέγης στα άτομα που έχουν καταλάβει τις κατοικίες, ως προϋπόθεση για την ανάκτηση (πράγμα που σημαίνει ότι τα δικαιώματα των ιδιοκτητών δεν τυγχάνουν πλήρους αναγνώρισης), (ii) το γεγονός ότι τα κατώτερα στρώματα της ιεραρχίας της κρατικής διοίκησης δεν συνειδητοποιούν ότι επείγει η έγκαιρη παροχή εναλλακτικής στέγης στα άτομα αυτά· και (iii) η μη επιβολή έξωσης από τα δικαστήρια και η μη εκτέλεση των αποφάσεων περί εξώσεως των παράνομων κατόχων/ενοικιαστών. Αρχικά, η κυβέρνηση προγραμματίσε την ολοκλήρωση της απόδοσης της ακίνητης περιουσίας μέχρι τέλους του 2002. Στη συνέχεια, η προθεσμία αυτή παρατάθηκε μέχρι τα τέλη του 2003. Ωστόσο, δεν τηρήθηκε η νέα προθεσμία. Μέχρι τα τέλη του 2003, 3.5000 κατοικίες παρέμεναν κατειλημμένες, ενώ είχαν υποβληθεί περίπου 2.200 αιτήσεις ανάκτησης. Η

⁶ Τούτο αφορά στην ανάκτηση κατοικιών που παραχωρήθηκαν για να κατοικηθούν δυνάμει του νόμου περί προσωρινής κατάληψης και διοίκησης συγκεκριμένης ιδιοκτησίας του 1995.

⁷ Η απόδοση της ιδιοκτησίας στον ιδιοκτήτη προβλέπεται μόνο αφού προσφερθεί εναλλακτική στέγη στον προσωρινό κάτοχο. Τούτο σημαίνει ότι προηγείται το συμφέρον των προσωρινών κατόχων έναντι των νομικών δικαιωμάτων των ιδιοκτητών.

συμφωνία της Κυβέρνησης με τους σέρβους εκπροσώπους ορίζει ότι η διαδικασία αυτή πρέπει να ολοκληρωθεί μέχρι το τέλος του 2004.

Παροχή στέγης στους πρώην κατόχους δικαιωμάτων μίσθωσης: Μέχρι πρόσφατα, οι πρόσφυγες οι οποίοι ζούσαν σε κοινωνικές κατοικίες, με δικαιώματα κατοχής/μίσθωσης, δεν είχαν πρόσβαση σε στέγη εάν αποφάσιζαν να επιστρέψουν στην Κροατία. Η κατάσταση αυτή έθιγε με τρόπο μεροληπτικό τους πρόσφυγες από αστικές περιοχές. Τον Ιούλιο του 2002, με τις τροπολογίες του νόμου για τις περιοχές ειδικής κρατικής μέριμνας⁸, για πρώτη φορά υπάρχει η δυνατότητα στις περιοχές αυτές να αντιμετωπισθούν τα προβλήματα των πρώην κατόχων δικαιωμάτων μίσθωσης. Στις 12 Ιουνίου 2003, η κυβέρνηση έλαβε απόφαση για την παροχή στέγης και στους πρώην κατόχους δικαιωμάτων μίσθωσης που δεν υπάγονται στις περιοχές ειδικής κρατικής μέριμνας και οι οποίοι επιθυμούν να επιστρέψουν⁹. Η απόφαση αυτή προβλέπει ότι η από το δημόσιο χρηματοδοτούμενη στέγη θα διατεθεί στους αιτούντες. Η προθεσμία υποβολής αίτησης εκπνέει στα τέλη του 2004. Η προθεσμία παροχής στέγης λήγει στις 31 Δεκεμβρίου 2006. Στο πρόγραμμα δεν εξετάζεται το κατά πόσον η παύση των δικαιωμάτων κατοχής/μίσθωσης ήταν νομικά δικαιολογημένη, έτσι υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός εκκρεμών υποθέσεων ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων και τουλάχιστον μία υπόθεση έγινε δεκτή στο ΕΔΑΔ (“Blecic κατά Κροατίας”).

Δεδομένου ότι το σχέδιο εφαρμογής της απόφασης της κυβέρνησης υπεγράφη με σημαντική καθυστέρηση, στις 29 Οκτωβρίου, δεν υπάρχουν ακόμη συγκεκριμένα αποτελέσματα. Μέχρι σήμερα, δεν έχει ληφθεί απόφαση υπέρ των πρώην κατόχων δικαιωμάτων μίσθωσης. Η κυβέρνηση αναμένει ότι θα ανταποκριθεί σε όλα τα αιτήματα μέχρι το τέλος του 2006. Στον κρατικό προϋπολογισμό του 2004, που εγκρίθηκε στις 4 Μαρτίου 2004, διατίθενται κονδύλια για την κατασκευή 1500/1600 διαμερισμάτων προκειμένου να ικανοποιηθούν οι πρώτες αιτήσεις. Είναι δύσκολο να εκτιμηθεί ο αντίκτυπος των μέτρων αυτών κατά την επιστροφή.

Συμπερασματικά, η κυβέρνηση της Κροατίας έχει προβλέψει διατάξεις για την παροχή στέγης στους πρόσφυγες και στους EEX που επιθυμούν να επιστρέψουν. Ωστόσο, πρέπει να επιταχυνθεί και να βελτιωθεί η εφαρμογή των διατάξεων αυτών, με εξαίρεση το πρόγραμμα ανακατασκευής. Το ζήτημα της απόδοσης άλλων μορφών ιδιοκτησίας, εκτός της κατοικίας, δεν έχει ακόμη εξετασθεί με τον ίδιο νομικό τρόπο όπως η ανάκτηση της στέγης. Επίσης πρέπει να καταβληθούν περαιτέρω προσπάθειες προκειμένου η επιστροφή να έχει διαρκή χαρακτήρα. Προς τούτο χρειάζεται βελτίωση της οικονομικής κατάστασης και της γενικής ατμόσφαιρας στις περιοχές επιστροφής.

1.3. Λοιπές υποχρεώσεις καθοριζόμενες στα συμπεράσματα του Συμβουλίου της ΕΕ της 29^{ης} Απριλίου 1997

Η κυβέρνηση δεσμεύτηκε να συμμορφωθεί με τις υποχρεώσεις της δυνάμει των συμφωνιών *Dayton/Παρισίων*. Σέβεται την κυριαρχία και εδαφική ακεραιότητα της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης. Δυνάμει της **συμφωνίας Erdut**, που υπεγράφη τον Νοέμβριο του 1995, η Κροατία δέχθηκε σειρά υποχρεώσεων προκειμένου να επιτύχει την ειρηνική επανένταξη της κροατικής περιφέρειας του Δούναβη (ανατολική Σλαβονία, Baranja και δυτικό Sirmium) υπό

⁸ Βλέπε συνημμένο Χάρτη. Οι περιοχές ειδικής κρατικής μέριμνας, που καθορίστηκαν με νόμο του 1996, (με επακόλουθη τροποποίηση) καθορίστηκαν προκειμένου να αντιμετωπισθούν οι συνέπειες του πολέμου, διασφαλίζοντας την ταχύτερη επάνοδο των EEX και των προσφύγων, ενθαρρύνοντας τη δημογραφική και οικονομική αναβίωση και επιτυγχάνοντας ισόρροπη ανάπτυξη όλων των περιφερειών στην Κροατία.

⁹ Οι τροπολογίες του νόμου για τις περιοχές ειδικής κρατικής μέριμνας, που επήλθαν τον Ιούλιο 2000 και Ιούλιο 2002, χειρίζονται το ζήτημα αυτό για τις περιπτώσεις που παρουσιάζονται εντός των περιοχών αυτών.

τον κυρίαρχο έλεγχο της κροατικής κυβέρνησης, από τον Ιανουάριο του 1998 (όταν η UNTAES, η μεταβατική αρχή των ΗΕ, απεσύρθη από το έδαφος αυτό). Η συμφωνία αυτή, και η δήλωση προθέσεων του Ιανουαρίου 1997 προς την UNSC, εξακολουθεί να είναι νομικά δεσμευτική. Ορισμένες διατάξεις ενσωματώθηκαν στον συνταγματικό νόμο για τις εθνικές μειονότητες, που δεν έχει ακόμη πλήρως εκτελεσθεί. Πιο συγκεκριμένα, η Κροατία εξακολουθεί να δεσμεύεται σε ό,τι αφορά στην εκπλήρωση του συνόλου των υποχρεώσεων της για την επάνοδο των προσφύγων και των εκτοπισθέντων στο εσωτερικό της χώρας (EEX).

1.3.1. Συνεργασία με το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για την πρώην Γιουγκοσλαβία (ΔΠΔΓ)

Το θέμα της συνεργασίας της Κροατίας με το **Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για την πρώην Γιουγκοσλαβία (ΔΠΔΓ)** έχει βελτιωθεί σημαντικά τελευταία. Τον Απρίλιο του 1996, η Κροατία θέσπισε τον συνταγματικό νόμο για τη συνεργασία με το ΔΠΔΓ και συγκρότησε την «Υπηρεσία της κυβέρνησης για τη συνεργασία με το Διεθνές Δικαστήριο και τα Διεθνή Ποινικά Δικαστήρια». Μέχρι τώρα το ΔΠΔΓ έχει κατηγορήσει 5 πολίτες της Κροατίας από τη Δημοκρατία της Κροατίας για ποινικά αδικήματα που διέπραξαν στη Δημοκρατία της Κροατίας και 27 Κροάτες από τη Βοσνία και Ερζεγοβίνη για ποινικά αδικήματα που διέπραξαν στην επικράτεια του κράτους αυτού.

Κανένας από τους τρεις πολίτες της Κροατίας που καταδικάστηκαν το 2001 και 2002 δεν παραπέμφθηκε από την κυβέρνηση στο ΔΠΔΓ, για διαφορετικούς λόγους. Ο κ. Rahim Ademi (που κατηγορήθηκε στις 8 Ιουνίου 2001) παρουσιάστηκε αυτοβούλως στο δικαστήριο τον Ιούλιο του 2001· ο στρατηγός Janko Bobetko (που κατηγορήθηκε στις 17 Σεπτεμβρίου 2002) πέθανε τον Απρίλιο του 2003, αφού η κυβέρνηση προσέφυγε στο ΔΠΔΓ για ορισμένα σημεία της κατηγορίας τα οποία, κατά την άποψη της κυβέρνησης, θέτουν υπό αμφισβήτηση την πολιτική αιτιολόγηση και νομιμότητα συγκεκριμένης δράσης του στρατού της Κροατίας· και ο στρατηγός Ante Gotovina που κατηγορήθηκε στις 8 Ιουνίου 2001 ως ύποπτος για εγκλήματα πολέμου, τα οποία έλαβαν χώρα κατά τη διάρκεια και μετά την επιχείρηση «Storm» το 1995, για ατομική ευθύνη και ευθύνη διοίκησης) παραμένει ελεύθερος. Την 1^η Μαρτίου 2004, η Κροατία παρέλαβε σφραγισμένες κατηγορίες εναντίον των πρώην στρατηγών του στρατού Cermak και Markac, οι οποίοι παρουσιάστηκαν αυτοβούλως στο ΔΠΔΓ, στις 11 Μαρτίου 2004.

Από τους 27 κατηγορούμενους Κροάτες από τη Βοσνία και Ερζεγοβίνη, τέσσερις συνελήφθησαν στην Κροατία και παραπέμφθηκαν στο ΔΠΔΓ. Δεκαοκτώ παρουσιάστηκαν αυτοβούλως στο ΔΠΔΓ. Μεταξύ αυτών, στις αρχές Απριλίου 2004, το ΔΠΔΓ αποσφράγισε κατηγορία, που έφερε ημερομηνία 4 Μαρτίου, εναντίον έξι κροατών οι οποίοι είχαν υπηρετήσει πολιτικοί και στρατιωτικοί υπάλληλοι στην «Herceg – Bosna», οντότητα συσταθείσα εν καιρώ πολέμου, από κροατικής εθνότητας άτομα στην Βοσνία – Ερζεγοβίνη. Και οι έξι ύποπτοι, οι οποίοι έχουν κροατική υπηκοότητα και διέμεναν μόνιμα στην Κροατία, παρουσιάστηκαν αυτοβούλως στο ΔΠΔΓ στις 5 Απριλίου, παρέστησαν ενώπιον του δικαστηρίου στις 6 Απριλίου και επικαλέστηκαν την αθωότητά τους ως προς και τα 26 σημεία της κατηγορίας. Οι άλλοι κατηγορούμενοι κροάτες από τη Βοσνία και Ερζεγοβίνη συνελήφθησαν από την SFOR ή από αρχές σε άλλες χώρες.

Η Κροατία έχει πρόσφατα προβεί σε ενέργειες προκειμένου να εξασφαλίσει πρόσβαση σε εσωτερικά έγγραφα και επιτρέπει συνεντεύξεις με πιθανούς μάρτυρες, προς ικανοποίηση του ΔΠΔΓ. Τον Οκτώβριο του 2003, η Κροατία θέσπισε τον νόμο περί της προστασίας των

μαρτύρων προκειμένου να διασφαλίσει σταθερά τη προστασία των μαρτύρων στις ποινικές διαδικασίες¹⁰.

Τον Αύγουστο του 2003, το Συμβούλιο Ασφαλείας των ΗΕ κάλεσε την Κροατία να εντείνει τη συνεργασία της με το ΔΠΔΓ και ειδικότερα, να παραδώσει τον κατηγορούμενο φυγάδα στρατηγό Ante Gotovina στο δικαστήριο. Η Κροατία καθυστέρησε την εκτέλεση του εντάλματος σύλληψης στην περίπτωση του στρατηγού Bobetko, μέχρι πριν από το θάνατό του.

Η Κροατία δέχεται την έννοια της ευθύνης διοίκησης, όπως ορίζεται από το καταστατικό του ΔΠΔΓ (άρθρο 7.3 και το καταστατικό της Ρώμης του ΔΠΔ (άρθρο 28). Σύμφωνα με τον ισχύοντα ποινικό κώδικα, δεν επιβάλλει ρητά ποινή για ευθύνη διοίκησης. Ο νόμος για τις τροπολογίες του ποινικού κώδικα (του Ιουλίου 2003) που εισήγαγε στην εθνική νομοθεσία και τους βασικούς τύπους ευθύνης διοίκησης από το καταστατικό της Ρώμης, καταργήθηκε από το συνταγματικό δικαστήριο τον Νοέμβριο του 2003, επειδή ο νόμος δεν εγκρίθηκε με την αναγκαία πλειοψηφία. Ωστόσο, το Ανώτατο Δικαστήριο υπέδειξε, τουλάχιστον στο πλαίσιο μιας απόφασης, ότι οι διοικητές ευθύνονται, δυνάμει του ισχύοντος ποινικού κώδικα, για τη μη πρόληψη εγκλημάτων πολέμου, τα οποία γνώριζαν ή όφειλαν να γνωρίζουν.

Συμπερασματικά, η συνεργασία με το ΔΠΔΓ έχει βελτιωθεί σημαντικά τελευταία. Τον Απρίλιο 2004, ο εισαγγελέας δήλωσε ότι τώρα η Κροατία συνεργάζεται πλήρως με το ΔΠΔΓ. Εντούτοις, η Κροατία οφείλει να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλίσει τη σύλληψη και την προσαγωγή του μη εντοπισθέντος κατηγορουμένου ενώπιον του ΔΠΔΓ.

Φαίνεται ότι οι αρχές είναι αποφασισμένες να βελτιώσουν τους όρους για τη **δίωξη των εγκλημάτων πολέμου στα εθνικά δικαστήρια**. Κατά την περίοδο από το 1991 μέχρι το 2003, κινήθηκαν ποινικές διαδικασίες εναντίον 3.100 προσώπων περίπου, εκ των οποίων περισσότερα από 1.300 άτομα κατηγορήθηκαν και 548 άτομα καταδικάστηκαν με αμετάκλητη δικαστική απόφαση (οι περισσότεροι *ερήμην*).

Δεν υπάρχει ειδική υπηρεσία για τα εγκλήματα πολέμου. Δημιουργήθηκαν ειδικές ανακριτικές μονάδες στα 4 δικαστήρια κομητείας του Split, Zagreb, Rijeka και Osijek για τη δίωξη εγκλημάτων πολέμου, βάσει του νόμου για την εφαρμογή του καταστατικού της Ρώμης του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου (ΔΠΔ), που εγκρίθηκε στις 17 Οκτωβρίου 2003. Ωστόσο, οι μονάδες αυτές δεν λειτουργούν, ενώ αρμόδιοι για τη σύστασή τους είναι οι πρόεδροι των δικαστηρίων της κομητείας, οι οποίοι δεν έχουν ακόμη προβεί σε καμία ενέργεια. Παραμένει ασαφές πώς και από ποιον θα καθορισθεί η δικαιοδοσία (κατά τόπο, καθ' ύλην), πώς θα εκπαιδευτούν οι δικαστές και εάν υπάρχει δυνατότητα συνεργασίας μεταξύ των τεσσάρων μονάδων στην περίπτωση που θα χρειαστεί να ανταλλάξουν έγγραφα/αποδεικτικά στοιχεία.

Από τα στατιστικά στοιχεία προκύπτει ότι δεν εφαρμόζεται ακόμη ενιαίο πρότυπο ποινικής ευθύνης εξίσου σε όλους τους κατηγορούμενους για εγκλήματα πολέμου ενώπιον των κροατικών δικαστηρίων. Οι κατηγορούμενοι της σερβικής εθνότητας βρίσκονται σε μειονεκτική θέση στα διάφορα στάδια της δικαστικής διαδικασίας σε σύγκριση με τους Κροάτες. Έτσι, ήταν πιθανότερο να καταδικαστούν οι Σέρβοι παρά οι Κροάτες το 2003, ωστόσο η διαφορά αυτή μειώθηκε σε σχέση με το 2002. Ενώ ο αριθμός των Σέρβων που διώχθηκαν το 2003 αυξήθηκε σε σχέση με τον αντίστοιχο αριθμό για το 2002, ο αριθμός των

¹⁰ Ο νόμος προβλέπει τέσσερις μορφές προστασίας: σωματική και τεχνική προστασία, μεταφορά του προσώπου, μέτρα απόκρυψης των στοιχείων ταυτότητας και ιδιοκτησίας, αλλαγή της ταυτότητας.

Κροατών μειώθηκε ουσιαστικά. Το Ανώτατο Δικαστήριο ανέτρεψε σημαντικό αριθμό καταδικαστικών αποφάσεων κατά των οποίων οι Σέρβοι καταδικασθέντες άσκησαν έφεση, διατάσσοντας τη διεξαγωγή νέας δίκης λόγω σφάλματος της δικαστικής διαδικασίας. Επιπλέον, οι τοπικοί εισαγγελείς και τα δικαστήρια εξακολούθησαν να δικάζουν *ερήμην* τους κατηγορούμενους (27 από τους 32 Σέρβους που καταδικάστηκαν για εγκλήματα πολέμου το 2003, καταδικάστηκαν *ερήμην*). Τέτοιες διαδικασίες χρησιμοποιούνται σχεδόν κατ' αποκλειστικότητα εναντίον Σέρβων και σε πολλές περιπτώσεις πρόκειται για συλλογικές κατηγορίες. Η πρακτική αυτή είναι προβληματική δεδομένου ότι δεν είναι σύμφωνη με την αρχή της ατομικής ενοχής. Η συνέχιση της πρακτικής αυτής δημιουργεί επίσης επιπρόσθετο φόρτο εργασίας για τα δικαστήρια, δεδομένου ότι οι κατηγορούμενοι που καταδικάζονται *ερήμην* κάνουν τακτική χρήση του δικαιώματός τους για επαναληπτική δίκη. Πρόσφατα επήλθαν κάποιες βελτιώσεις, ωστόσο απαιτείται περαιτέρω μεταρρύθμιση προκειμένου να επιτευχθεί μια δίκαιη διοίκηση της ποινικής δικαιοσύνης στις υποθέσεις εγκλημάτων πολέμου.

Εξακολουθούν να υπάρχουν μεγάλες καθυστερήσεις στις δικαστικές διαδικασίες ενώπιον των δικαστηρίων καθώς και ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Επιπλέον, σε πολλές περιπτώσεις διαπιστώθηκαν σημαντικές αδυναμίες της διοίκησης της δικαιοσύνης, για παράδειγμα η υπόθεση "Φυλακή Lora" στο Split καθώς και πολλές υποθέσεις που εκδικάστηκαν στα τοπικά δικαστήρια στο Gospić και Zadar. Το τοπικό δικαστήριο του Gospić έκρινε ένοχο ένα Σέρβο επαναπατριζόμενο όχι μόνο για εγκλήματα πολέμου αλλά και για μια ιστορία 500 ετών εγκλημάτων των Σέρβων κατά της Κροατίας ("υπόθεση Karan", την οποία αργότερα ανέτρεψε το Ανώτατο Δικαστήριο). Αφετέρου, η κεντρική εισαγγελία ξεκίνησε ανακρίσεις Κροατών υπόπτων για εγκλήματα πολέμου κατά Σέρβων πολιτών κατά το παρελθόν έτος. Η εμπειρία είναι μέχρι τώρα ανάμεικτη. Η δίκη Gospić στο Rijeka ("υπόθεση Norac") συνιστά ένα καλό παράδειγμα κανονικής ποινικής δίκης.

Καταρχήν, η Κροατία είναι έτοιμη να συνεργαστεί στενά με το ΔΠΔΓ σε δίκης για εγκλήματα πολέμου στα εθνικά δικαστήρια, μεταξύ άλλων αποδέχεται ως νομικώς κρίσιμα όλα τα αποδεικτικά στοιχεία και άλλο αποδεικτικό υλικό από το ΔΠΔΓ. Αποδεικτικά στοιχεία που λαμβάνονται από το ΔΠΔΓ γίνονται δεκτά χωρίς να επανεξεταστούν από τα εθνικά δικαστήρια.

Η Κροατία υποστήριξε τις κοινές θέσεις της ΕΕ για το **Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο (ΔΠΔ)** και αποφάσισε να μην υπογράψει διμερή συμφωνία με τις Ηνωμένες Πολιτείες για τη μη έκδοση στο Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο.

1.3.2. Περιφερειακή συνεργασία

Η Κροατία είναι δραστήριο μέλος πολλών περιφερειακών και υποπεριφερειακών πρωτοβουλιών, όπως το Σύμφωνο Σταθερότητας, η πρωτοβουλία Αδριατικής-Ιονίου, η "Τετραμερής" (μεταξύ Ιταλίας, Σλοβενίας, Ουγγαρίας και Κροατίας), η Κεντρική Ευρωπαϊκή πρωτοβουλία (ΚΕΠ), η Πρωτοβουλία Νοτιοανατολικής Συνεργασίας (ΠΝΑΣ), η πρωτοβουλία Άλπεις-Αδριατική, η επιτροπή του Δούναβη. Η Κροατία έχει το καθεστώς του παρατηρητή στη διαδικασία Νοτιοανατολικής Ευρωπαϊκής Συνεργασίας (ΔΝΑΕΣ). Η συμμετοχή της Κροατίας στις πρωτοβουλίες αυτές μπορεί να θεωρηθεί ενεργητική, παρά το γεγονός ότι σαφώς δεν επιθυμεί να θεωρηθεί ως χώρα της περιφέρειας των Δυτικών Βαλκανίων.

Τον Δεκέμβριο του 2002, η Κροατία υπέγραψε τη συμφωνία πλαίσιο της λεκάνης του ποταμού Σάβα με τη Σλοβενία, την ΒΕ και τη Σερβία και Μαυροβούνιο. Τον Φεβρουάριο του 2003, η Κροατία υπέγραψε το Μνημόνιο Συμφωνίας για την περιφερειακή αγορά ενέργειας

στη νοτιοανατολική Ευρώπη (ΠΑΕ) και τον Δεκέμβριο του 2003, το προσάρτημά της (βλέπε επίσης κεφάλαιο 14 – Ενέργεια).

Οι πρώτες διαπραγματεύσεις για τη διανομή των περιουσιακών στοιχείων της ΣΟΔΓ ξεκίνησαν το 1992 και η *Συμφωνία διαδοχής* υπεγράφη στις 29 Ιουνίου 2001, από τα πέντε διάδοχα κράτη (Σλοβενία, Κροατία, ΒΕ, Σερβία και Μαυροβούνιο και Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας). Η συμφωνία κυρώθηκε από όλα τα διάδοχα κράτη. Τελευταία ήταν η Κροατία, η Βουλή της οποίας κύρωσε τη συμφωνία τον Μάρτιο του 2004. Σκοπός της συμφωνίας είναι να προσδιορίσει και να καθορίσει δίκαιη κατανομή δικαιωμάτων, υποχρεώσεων, περιουσιακών στοιχείων και ευθυνών της πρώην ΣΟΔΓ μεταξύ των διαδόχων κρατών. Θέτει μόνον τις βασικές αρχές και διαδικασίες για την ερμηνεία και εκτέλεση της συμφωνίας.

Το 1996, η Κροατία συνήψε διπλωματικές σχέσεις με τη **Σερβία και Μαυροβούνιο** (ΣΜ) οι οποίες ωστόσο παραμένουν δύσκολες. Μετά το 2000, με την αλλαγή των καθεστώτων και στις δύο χώρες, άρχισε να αναπτύσσεται η οικονομική συνεργασία. Παραμένει πολύ χαμηλό το επίπεδο των διμερών εμπορικών συναλλαγών, ωστόσο παρουσιάζει κάποια άνοδο. Κατά την πρώτη επίσημη συνάντησή τους τον Νοέμβριο του 2001 στη Νέα Υόρκη, οι δύο υπουργοί Εξωτερικών συμφώνησαν σχετικά με τις προτεραιότητες για την περαιτέρω εξομάλυνση των σχέσεων. Έκτοτε σημείωσαν σημαντική βελτίωση οι σχέσεις των δύο χωρών και καθιερώθηκαν τακτικές επαφές σε επίπεδο εργασίας. Η επίσκεψη του Προέδρου της Κροατίας κυρίου Mesic στο Βελιγράδι τον Σεπτέμβριο του 2003, και ειδικότερα η απολογία και των δύο Προέδρων για τον πόνο και τις συμφορές που υπέστησαν οι λαοί των δύο αυτών χωρών στο παρελθόν, συνιστούν περαιτέρω σημαντικά βήματα για την εξομάλυνση των σχέσεων.

Ωστόσο, παραμένουν ανοικτά σημαντικά θέματα τα οποία πρέπει να επιλυθούν: η οροθεσία των συνόρων στον ποταμό Δούναβη και στην Prevlaka, ζητήματα συναφή με τη διαδοχή, το πρόβλημα αγνοούμενων, η αξίωση της Κροατίας για αποζημίωση των ζημιών λόγω πράξεων πολέμου, η επάνοδος των προσφύγων και η απόδοση της περιουσίας τους, ειδικότερα η απόδοση της περιουσίας σε επιχειρηματικές οντότητες και η επικύρωση της ΣΕΣ από την ΣΜ. Κατόπιν μακρών διαπραγματεύσεων, υπεγράφη *Συμφωνία Ελευθέρων Συναλλαγών* στις 23 Δεκεμβρίου 2002, στο Ζάγκρεμπ. Η κροατική Βουλή κύρωσε τη συμφωνία στις 7 Μαΐου 2003 όμως η ΣΜ δεν έχει ακόμη κυρώσει τη συμφωνία αυτή.

Το Δεκέμβριο του 2001 συγκροτήθηκε μια Διακρατική Επιτροπή για τον Προσδιορισμό και την Οροθεσία της Γης και την Θαλάσσια Οριοθέτηση, προκειμένου να προβεί στην οροθεσία των συνόρων στον ποταμό Δούναβη (347 χιλιόμετρα). Λόγω του πολιτικά και τεχνικά πολυσύνθετου χαρακτήρα των διαπραγματεύσεων (αποσαφήνιση της ιδιοκτησίας, πιθανή αποζημίωση των ιδιοκτητών, κλπ) η επιτροπή αυτή έχει σημειώσει μέχρι τώρα περιορισμένη πρόοδο¹¹. Τώρα εργάζεται για τη δημιουργία ενός μικρού συνοριακού καθεστώτος, προκειμένου να αποκτήσουν οι ιδιοκτήτες πρόσβαση στην ιδιοκτησία τους που βρίσκεται σε αμφισβητούμενο έδαφος, μέχρι να εξευρεθεί μόνιμη λύση.

Τον Δεκέμβριο του 2002, οι υπουργοί Εξωτερικών υπέγραψαν πρωτόκολλο για ένα προσωρινό καθεστώς για την Prevlaka. Μετά τη λήξη της εντολής της αποστολής των

¹¹ Κατά την τελευταία συνεδρίασή της της 25^{ης} Ιουλίου 2003, οι δύο πλευρές συμφώνησαν για την οροθεσία δύο «μηδενικών σημείων», ένα στο Bajakovo και ένα στο τρίγωνο Κροατία/ΒΕ/Σερβία, Racineci, κοντά στο Brecko. Επί του παρόντος, οι αρμόδιες αρχές SCG εξετάζουν τις κροατικές αξιώσεις οι οποίες βασίζονται στο κτηματολόγιο.

παρατηρητών των ΗΕ (UNMOP) στις 15 Δεκεμβρίου¹², η Κροατία απέκτησε πλήρη δικαιοδοσία στην Pervlaka. Το προσωρινό καθεστώς προβλέπει τη δημιουργία αποστρατικοποιημένης ζώνης στην θάλασσα, κατά μήκος του κόλπου Kotor μεταξύ των ακρωτηρίων Konfin και Ostro. Η ζώνη ελέγχεται από κοινά αστυνομικά περιπολικά σκάφη Κροατίας-ΣΜ. Το πρωτόκολλο προβλέπει τη δυνατότητα δημιουργίας επιπρόσθετων σημείων διέλευσης. Επίσης προβλέπει τη δημιουργία μικρού συνοριακού καθεστώτος για τον τοπικό πληθυσμό. Με την επιφύλαξη της τελικής οριοθέτησης των συνόρων, συμφωνήθηκε προσωρινή θαλάσσια οριοθέτηση. Η οριοθέτηση αυτή δεν τοποθετείται στο μέσον του Κόλπου Kotor αλλά αφήνει το μεγαλύτερο μέρος στην ΣΜ. Παρόμοια ασύμμετρη λύση συμφωνήθηκε στο πλαίσιο προηγούμενων διαπραγματεύσεων το 1998 και υπεβλήθη τότε στο Συμβούλιο Ασφαλείας των ΗΕ. Φαίνεται ικανοποιητική η εφαρμογή του καθεστώτος. Το μικρό συνοριακό καθεστώς εφαρμόζεται και δεν έχουν αναφερθεί επεισόδια στην αποστρατικοποιημένη ζώνη. Ωστόσο, δεν διεξάγονται προς το παρόν διαπραγματεύσεις για την τελική οροθεσία των θαλασσίων συνόρων.

Το ζήτημα των *μειονοτήτων* είναι ένα από τα κατ' εξοχήν ευαίσθητα πολιτικά ζητήματα για την εξομάλυνση των σχέσεων. Και οι δύο χώρες έχουν θεσπίσει συνταγματικούς νόμους για τις μειονότητες. Βάσει των νόμων αυτών ρυθμίζονται τα δικαιώματα και τα ζητήματα ενδιαφέροντος για όλες τις μειονότητες στην κάθε χώρα. Ωστόσο, εναπομένει να υπογραφεί διμερής συμφωνία για τις μειονότητες.

Τον Μάιο του 2003, η Σερβία και το Μαυροβούνιο κατήγγειλαν τις *θεωρήσεις* για πολίτες από την ΕΕ και τις γειτονικές χώρες, μεταξύ άλλων την Κροατία. Τον Ιούνιο του 2003, η Κροατία κατήγγειλε προσωρινά το καθεστώς θεωρήσεων για τους πολίτες της ΣΜ για την περίοδο από 10 Ιουνίου μέχρι 31 Δεκεμβρίου 2003. Το καθεστώς αυτό παρατάθηκε στη συνέχεια μέχρι τις 31 Ιανουαρίου και στη συνέχεια μέχρι τις 30 Ιουνίου 2004. Η κυβέρνηση της Κροατίας τόνισε τις τρεις πολιτικές προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται για την μόνιμη κατάργηση του καθεστώτος των θεωρήσεων: (i) επιστροφή των μητρώων γέννησης, γάμου και θανάτου των πολιτών της Κροατίας, τα οποία μεταφέρθηκαν στο Βελιγράδι το 1995.¹³ (ii) αντικατάσταση του στρατού της ΣΜ στα σύνορα του Δούναβη από αστυνομία· (iii) πλήρης συνεργασία σε ό,τι αφορά την αναζήτηση αγνοουμένων.¹⁴

Τον Ιούλιο του 1999, η Κροατία υπέβαλε αγωγή κατά της τότε ΠΔΓ στο Διεθνές Δικαστήριο, κατηγορώντας την ΠΔΓ για γενοκτονία και ζητώντας, μεταξύ άλλων *μη καθοριζόμενη αποζημίωση για ζημιές προκληθείσες λόγω πολέμου*.¹⁵

¹² Το 1992 ο Πρόεδρος της Κροατίας κύριος Tudjman και ο Πρόεδρος της Γιουγκοσλαβίας κύριος Cosic συμφώνησαν να αποσυρθεί ο γιουγκοσλαβικός στρατός (JNA) από τη χερσόνησο Pervlaka και τον κόλπο Kotor και συγκροτήθηκε μια αποστολή παρατηρητών των ΗΕ (UNMOP), την 1^η Φεβρουαρίου 1996 για την αποστρατικοποίηση της περιοχής αυτής. Στις 11 Οκτωβρίου 2002, το Συμβούλιο Ασφαλείας των ΗΕ αποφάσισε για μια τελευταία παράταση της UNMOP μέχρι τις 15 Δεκεμβρίου 2002, διότι κατά την κρίση του, στη Pervlaka δεν ετίθετο πλέον ζήτημα ασφάλειας.

¹³ Στις 14 Αυγούστου 2003 η σερβική κυβέρνηση αποφάσισε να επιστρέψει 420 μητρώα.

¹⁴ Η συνεργασία βελτιώθηκε σημαντικά κατά την τελευταία διετία. Ωστόσο, η Κροατία εξακολουθεί να αναζητά 1 275 αγνοούμενους, ενώ η ΣΜ επισήμως αναζητά 520 αγνοούμενους.

¹⁵ Η Κροατία ζήτησε από το δικαστήριο να επιδικάσει και να δηλώσει ότι η ΠΔΓ παρέβη τις νομικές της υποχρεώσεις στην Κροατία δυνάμει της σύμβασης των ΗΕ του 1948 για την πρόληψη και καταστολή του εγκλήματος της γενοκτονίας και ότι η ΠΔΓ πρέπει i) να καταστήσει δυνατή την άσκηση αγωγής κατά προσώπων υπόπτων για διάπραξη του εγκλήματος της γενοκτονίας, ii) να παράσχει στοιχεία για τους αγνοούμενους, iii) να επιστρέψει την απαλλοτριωθείσα πολιτιστική ιδιοκτησία και iv) να καταβάλει αποζημίωση για ζημιές προκληθείσες λόγω της αναφερθείσας παραβίασης του διεθνούς δικαίου.

Στις αρχές του πολέμου, η Κροατία εξέδωσε πολλά διατάγματα για τη ρύθμιση του ζητήματος της *ακίνητης περιουσίας*, που ανήκε στην πρώην ΣΟΔΓ και στις δημοκρατίες της. Εν γένει, η νομοθεσία αυτή απαγόρευε στο πρώην Ομοσπονδιακό κράτος και στις δημοκρατίες του, στον γιουγκοσλαβικό στρατό καθώς και στις νομικές οντότητες που είναι εγκατεστημένες εκτός της Κροατίας, να κάνουν χρήση της ακίνητης περιουσίας τους στην επικράτεια της Κροατίας. Τούτο είχε σαν συνέπεια η ακίνητη περιουσία αυτής να συμπεριληφθεί στη διαδικασία ιδιωτικοποίησης δυνάμει του νόμου περί μετατροπής των κοινωνικά ελεγχόμενων εταιρειών και του νόμου περί ιδιωτικοποιήσεων. Πολλές κροατικές νομικές οντότητες οι οποίες είχαν υποκαταστήματα σε άλλες πρώην γιουγκοσλαβικές δημοκρατίες, στερήθηκαν της ελεύθερης χρήσης της ακίνητης περιουσίας τους, ιδίως στη Σερβία και Μαυροβούνιο. Δεδομένου ότι δεν είχε ακόμη κυρωθεί η συμφωνία διαδοχής της ΣΟΔΓ, οι νομικές οντότητες εξαναγκάζονται να προβούν σε ατομικές νομικές ενέργειες μέσω του δικαστικού/διοικητικού συστήματος ή να διαπραγματευτούν άμεσα με τους σημερινούς κατόχους της ιδιοκτησίας τους. Μέχρι τώρα, λίγοι μόνον από αυτούς ανέκτησαν την ακίνητη περιουσία τους.

Οι σχέσεις με την **Βοσνία και Ερζεγοβίνη (ΒΕ)** βελτιώθηκαν μετά την ανάδειξη της νέας κροατικής κυβέρνησης τον Ιανουάριο του 2000. Έκτοτε οι χώρες έχουν αναπτύξει καλές διπλωματικές σχέσεις. Η Κροατία, στοχεύοντας την ενίσχυση των κεντρικών κρατικών θεσμών της ΒΕ, έχει εγκαταλείψει την πολιτική του παρελθόντος που συνίστατο σε «ειδική παράλληλη σχέση» με την Ομοσπονδία ΒΕ (δηλαδή την οντότητα Μουσουλμάνων και Κροατών της ΒΕ). Αντίθετα, καθιέρωσε πολιτική συνεργασία αποκλειστικά με τις κεντρικές κρατικές αρχές στο Σεράγεβο. Τον Δεκέμβριο του 2001 υπεγράφη συμφωνία για την επάνοδο, προκειμένου να διευκολυνθεί και να επιταχυνθεί η επάνοδος των προσφύγων. Τον Ιούνιο του 2002, υπεγράφησαν ακόμη δύο σημαντικές συμφωνίες, για την καταστολή της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος και για τα κοινά σημεία διέλευσης των συνόρων.

Οι συναλλαγές με την Βοσνία-Ερζεγοβίνη έχουν πλήρως απελευθερωθεί σύμφωνα με τη συμφωνία οικονομικής συνεργασίας που υπεγράφη στις 24 Μαρτίου 1995 και το πρωτόκολλο για τους κανόνες καταγωγής, που υπεγράφη στις 26 Φεβρουαρίου 1996, ισχύει δε από την 1^η Ιανουαρίου 2001 μία ΣΕΣ.

Παρά τις θετικές αυτές εξελίξεις, ελάχιστα προόδευσαν οι διμερείς σχέσεις, τούτο δε οφείλεται σε μεγάλο βαθμό σε εσωτερικούς παράγοντες της ΒΕ. Τα ζητήματα που εκκρεμούν είναι η συμφωνία για το λιμάνι Ploce, η διπλή υπηκοότητα και η απόδοση ακίνητης περιουσίας.

Παραμένει σε εκκρεμότητα η συμφωνία για τον *λιμένα Ploce*. Η συμφωνία που υπεγράφη το 1998, επιτρέπει στην ΒΕ ελεύθερη διέλευση της μέσω της επικράτειας της Κροατίας, στον λιμένα του Ploce και στην Κροατία, την ελεύθερη διέλευση μέσω της επικράτειας της ΒΕ, στο Neum, περίπου 60 χλμ βορείως του Dubrovnik. Το κύριο πρόβλημα στη συμφωνία αυτή είναι το άρθρο 9, το οποίο ορίζει ότι μια επταμελής επιτροπή διοικεί τον λιμένα Ploce: η Κροατία και η ΒΕ διορίζουν έκαστη τρεις αντιπροσώπους και το Διεθνές Δικαστήριο του Δικαίου της Θαλάσσης, έναν· ο τελευταίος έχει το δικαίωμα να λαμβάνει τις οριστικές αποφάσεις, σε περίπτωση διαφωνίας των δυο χωρών. Κατά την άποψη της Κροατίας τούτο αποτελεί ένα είδος «διεθνούς προτεκτοράτου» στην εθνική της εδαφική επικράτεια¹⁶. Η ΒΕ,

¹⁶ Η συμφωνία συνάφθηκε το 1998 υπό διαφορετικές πολιτικές περιστάσεις. Έγινε παράλληλα με μια άλλη συμφωνία, τη συμφωνία για τις ειδικές σχέσεις με την ΠΒΕ, την Βοσνιακό-κροατική οντότητα της ΒΕ. Η νέα κροατική κυβέρνηση αποφάσισε το 2000 να εγκαταλείψει κάθε σχέδιο συνομοσπονδίας με την

που έχει ήδη κυρώσει τη συμφωνία, την έχει κατά βάση αποδεχθεί, όμως θέλει η συμφωνία αυτή να κυρωθεί από την Βουλή της Κροατίας ως έχει και να τροποποιηθεί στη συνέχεια με την κατάθεση τροπολογίας. Ωστόσο, η Κροατία αρνείται να την κυρώσει πριν επέλθουν οι τροποποιήσεις του άρθρου 9. Κατόπιν μακρών και δύσκολων διαπραγματεύσεων, η κυβέρνηση της Κροατίας και το Συμβούλιο υπουργών της ΒΕ υιοθέτησαν ειδικό πρωτόκολλο τον Ιούλιο του 2003, για τον καθορισμό της μελλοντικής διαδικασίας. Ωστόσο, δεν υπογράφηκε τελικά το πρωτόκολλο τον Αύγουστο του 2003, όπως είχε προβλεφθεί. Η προεδρία της ΒΕ, αρμόδια για την εξωτερική πολιτική, κατά τρόπο απροσδόκητο δεν υιοθέτησε το πρωτόκολλο, επειδή το Βοσνιακό μέλος της προεδρίας υπέβαλε νέα αιτήματα.

Η κυβέρνηση της Κροατίας και το Συμβούλιο υπουργών της ΒΕ διαπραγματεύονται διμερή συμφωνία για τη διπλή υπηκοότητα. Σύμφωνα με τις βασικές διατάξεις, οι πολίτες που έχουν διπλή υπηκοότητα οφείλουν να πραγματοποιούν τη στρατιωτική τους θητεία μόνο σε μία χώρα και να καταβάλουν φόρους και να ψηφίζουν μόνον στη χώρα διαμονής. Τούτο θα έχει σημαντικό πολιτικό αντίκτυπο επειδή οι Βόσνιοι Κροάτες που διαμένουν στη ΒΕ δεν θα μπορούν πλέον να ψηφίζουν στην Κροατία. Παρά την πραγματοποιηθείσα πρόοδο, η συμφωνία δεν είναι ακόμη έτοιμη προς υπογραφή. Ούτε η Κροατία ούτε η ΒΕ έχουν ακόμη υπογράψει διμερή συμφωνία που δέπει την απόδοση ιδιοκτησίας ιδιωτών και νομικών οντοτήτων που βρίσκεται στο έδαφος της μιας εκ των δύο χωρών.

Οι σχέσεις με την **πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας** είναι εν γένει καλές και δεν παραμένουν ανοικτά ζητήματα. Οι χώρες έχουν υπογράψει 24 διμερείς συμφωνίες. Οι διαπραγματεύσεις για διμερή σύμβαση σχετικά με την περιφερειακή συνεργασία δυνάμει του άρθρου 12 της ΣΣΣ άρχισαν αμέσως μετά την υπογραφή της συμφωνίας από την Κροατία, ωστόσο δεν πραγματοποιήθηκε πρόοδος κατά το παρελθόν έτος. Η ΣΕΣ μεταξύ των δύο χωρών υπάρχει από το 1997. Από το 2001 ισχύει μια συμφωνία επανεισδοχής.

Οι σχέσεις με την **Σλοβενία** ήταν καλές από τότε που οι δύο χώρες απέκτησαν την ανεξαρτησία τους διότι η Κροατία και η Σλοβενία θεωρούσαν ότι είναι στρατηγικοί εταίροι στη διαδικασία απόσχισης από την πρώην Γιουγκοσλαβία. Το 1997 υπεγράφη Συμφωνία Ελεύθερων Συναλλαγών (ΣΕΣ) μεταξύ της Σλοβενίας και της Κροατίας, η οποία άρχισε να ισχύει την 1^η Οκτωβρίου 2001. Εφαρμόζονταν ήδη προσωρινά από τον Ιανουάριο του 1998. Τον Μάιο του 2002, η Σλοβενία και η Κροατία υπέγραψαν πρόσθετο πρωτόκολλο στην ΣΕΣ για τις συναλλαγές γεωργικών προϊόντων. Αυτή η ΣΕΣ θα πάψει να εφαρμόζεται την 1^η Μαΐου, κατά την προσχώρηση της Σλοβενίας στην ΕΕ.

Ωστόσο, υπήρξαν εντάσεις σ' αυτές τις καλές σχέσεις, λόγω διαφορών σε σειρά ζητημάτων. Για παράδειγμα σε ό,τι αφορά στην οροθεσία των συνόρων, την κοινή πυρηνική εγκατάσταση Krsko, την Ljubljanska Banka, και πρόσφατα, τη δήλωση της Κροατίας για μια Αλιευτική και Οικολογική Ζώνη Προστασίας στην Αδριατική.

Η διένεξη για τα σύνορα στον κόλπο *Piran* προκάλεσε ιδιαίτερη ένταση στις σχέσεις Κροατίας και Σλοβενίας το καλοκαίρι του 2002 και δεν έχει ακόμη επιτευχθεί συμφωνία σε ό,τι αφορά στην οριοθέτηση των θαλασσίων συνόρων, θέμα το οποίο εκκρεμεί από τότε που οι δύο χώρες απέκτησαν την ανεξαρτησία τους. Η συμφωνία για τα σύνορα που αποτέλεσε αντικείμενο διαπραγματεύσεων μεταξύ του πρωθυπουργού της Κροατίας και του πρωθυπουργού της Σλοβενίας τον Ιούλιο του 2001, που παραχωρούσε στη Σλοβενία το 80%

οντότητα αυτή (που αποτελούσε εναλλακτική δυνατότητα δυνάμει της συμφωνίας Dayton) και έτσι η Κροατία βρέθηκε σε μια θέση που δεν θα είχε πλήρη κυριαρχία επί της δικής της επικράτειας.

του κόλπου και ένα διάδρομο στην ανοικτή θάλασσα, έχει μονογραφηθεί αλλά δεν έχει υπογραφεί, επειδή κατά την άποψη της Κροατίας αποτελεί ένα μόνο συστατικό στοιχείο μιας σφαιρικής συμφωνίας (συμπεριλαμβανομένων των ζητημάτων της Πυρηνικής Εγκατάστασης Krsko και της Ljubljanska Banka) που δεν συνάφθηκε ποτέ. Έχουν παγώσει οι διαπραγματεύσεις που αφορούν τη συμφωνία περί συνόρων. Στις 10 Σεπτεμβρίου 2002, ο πρωθυπουργός της Κροατίας και ο πρωθυπουργός της Σλοβενίας κατέληξαν σε συμφωνία σχετικά με προσωρινό καθεστώς σε ό,τι αφορά στην αλιεία στον κόλπο Piran. Η ενδιάμεση συμφωνία άρχισε να ισχύει στις 23 Σεπτεμβρίου 2002 και έκτοτε παρατείνεται τακτικά.¹⁷ Ωστόσο, η συμφωνία αυτή ουδόλως προδικάζει τα μελλοντικά σύνορα μεταξύ των δύο χωρών. Μέχρι σήμερα εφαρμόζεται χωρίς σημαντικά προβλήματα.

Αυτό το εκκρεμές συνοριακό ζήτημα είχε ως συνέπεια τη μονομερή απόφαση της Κροατίας, τον Οκτώβριο του 2003, να *επεκτείνει τη δικαιοδοσία της στην Αδριατική*, μέσω μιας οικολογικής και αλιευτικής ζώνης, πράγμα που προκάλεσε σημαντικές εντάσεις με τις γείτονες χώρες. Τον Οκτώβριο 2003, το Συμβούλιο *«κάλεσε την Κροατία να επιδιώξει εποικοδομητικό διάλογο με τους γείτονές της ώστε να καθησυχάσει όλα τα εμπλεκόμενα μέρη»* στο ζήτημα αυτό. Κατά τους πρώτους μήνες του 2004 πραγματοποιήθηκαν ορισμένες τριμερείς συναντήσεις (μεταξύ Ιταλίας, Κροατίας και Σλοβενίας), προς εξεύρεση κοινής λύσης πριν την θέση σε ισχύ της «Ζώνης» (2 Οκτωβρίου 2004), χωρίς όμως να έχει επιτευχθεί ακόμη πολιτική συμφωνία.

Μετά από δεκαετίες δυσχερείς διαπραγματεύσεις, υπεγράφη τελικά τον Δεκέμβριο του 2001 συμφωνία για την *Πυρηνική Εγκατάσταση του Krsko*, η οποία άρχισε να ισχύει την 1η Ιουλίου 2002. Σύμφωνα με αυτήν, η ιδιοκτησία, διαχείριση και χρήση της εγκατάστασης γίνεται επί ίσοις όροις. Επίσης, ρυθμίζει όλα τα εκκρεμή χρηματοοικονομικά ζητήματα μεταξύ της Κροατικής Επιχείρησης Ηλεκτρικού (HEP) και της Σλοβενικής Επιχείρησης Ηλεκτρικού (ELES) συναφή με ζητήματα της περιόδου από το 1998 μέχρι τις 30 Ιουνίου 2002. Σύμφωνα με την HEP βαίνει ομαλά η εφαρμογή της συμφωνίας. Ωστόσο δεν έχει ακόμη ρυθμιστεί το θέμα της διάθεσης των πυρηνικών αποβλήτων. Επιπλέον, η Κροατία ζήτησε από τη σλοβενική πλευρά αποζημίωση ύψους 56 εκατ. δολαρίων ΗΠΑ προς την HEP, για μη παραδοθείσα ηλεκτρική ενέργεια, μετά την 1^η Ιουλίου 2002, δηλαδή ημερομηνία κατά την οποία θα έπρεπε να τεθεί σε ισχύ η συμφωνία, και οι δύο χώρες απέτυχαν μέχρι σήμερα να συμφωνήσουν το ύψος της αποζημίωσης προς την HEP.

Στην πρώην ΣΟΔΓ, τα υποκαταστήματα της *Ljubljanska Banka* στην Κροατία είχαν συγκεντρώσει καταθέσεις σε ξένο συνάλλαγμα ύψους περίπου 422 εκατ. ευρώ.¹⁸ Με τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας, τα υποκαταστήματα της Ljubljanska Banka παρακράτησαν τις αποταμιεύσεις αυτές των υπηκόων της Κροατίας. Η κυβέρνηση προκειμένου να αποζημιώσει τους Κροάτες πολίτες, πρότεινε στους καταθέτες το 1991 να μεταφέρει τις καταθέσεις τους από την Ljubljanska Banka σε εμπορικές τράπεζες της Κροατίας.¹⁹ Καταθέσεις αξίας περίπου 279 εκατ. ευρώ μεταφέρθηκαν σε εμπορικές τράπεζες της Κροατίας, ως μέρος του δημόσιου

¹⁷ Εφόσον εγκριθεί ως τελική συμφωνία, νομικώς θα αποτελεί μέρος της συμφωνίας για την Περιορισμένη Συνοριακή Κυκλοφορία και Συνεργασία (SOPS) του 1997 και επομένως θα πρέπει να επικυρωθεί από τη Βουλή.

¹⁸ Απόθεμα κατά την 31^η Δεκεμβρίου 1991.

¹⁹ Οι καταθέσεις σε συνάλλαγμα των υπηκόων στην Ljubljanska Banka μετατράπηκαν σε δημόσιο χρέος της Δημοκρατίας της Κροατίας. Η κυβέρνηση εξέδωσε ομόλογα στις εμπορικές τράπεζες εξοφλητέα σε 20 εξαμηνιαίες δόσεις με επιτόκιο 5%. Εκτός από την αποδοχή των εξοφλητικών δόσεων, οι πολίτες είχαν την εναλλακτική δυνατότητα να ζητήσουν τα ομόλογα από τις τράπεζες προκειμένου να αγοράσουν κρατικά διαμερίσματα ή μετοχές κρατικών επιχειρήσεων.

χρέους. Το υπόλοιπο μέρος των καταθέσεων, περίπου 150 εκατ. ευρώ, δεν μεταφέρθηκε²⁰ και οι ενδιαφερόμενοι εξακολουθούν να προβάλλουν αξιώσεις από την Ljubljanska Banka. Και άλλες πρώην δημοκρατίες της ΣΟΣΔ έχουν παρόμοια προβλήματα με την τράπεζα αυτή. Δεν έχει ακόμη επιτευχθεί συμφωνία για λύση του προβλήματος αυτού το οποίο πλήττει την περιφέρεια.

Η Κροατία και η **Αλβανία** έχουν καλές πολιτικές σχέσεις και βρίσκεται σε εξέλιξη υψηλού επιπέδου πολιτικός διάλογος. Η ΣΕΣ μεταξύ των δύο χωρών άρχισε να ισχύει την άνοιξη του 2003, παρά το γεγονός ότι παρατηρήθηκαν κάποιες δυσκολίες κατά την εκτέλεσή της στα τελωνεία, λόγω της περιορισμένης γνώσης των λεπτομερών διατάξεων της συμφωνίας. Υπεγράφησαν 23 διμερείς συμφωνίες, μεταξύ άλλων στον χώρο της υγείας, της τελωνειακής συνεργασίας και της επανεισδοχής. Διευκολύνθηκε η πολιτική θεωρήσεων μεταξύ των δύο χωρών (για επιχειρηματικές επαφές) και τον Ιούνιο του 2003, η Αλβανία κατήργησε τις θεωρήσεις για τους υπηκόους της Κροατίας. Από τον Ιούνιο του 2003 εφαρμόζεται ΣΕΣ.

Είναι εντατικές και έχουν ιδιαίτερη σημασία για την Κροατία οι διμερείς σχέσεις της με την **Ιταλία**, επειδή η Ιταλία είναι ο μεγαλύτερος εμπορικός της εταίρος και σημαντικός επενδυτής. Ωστόσο, κάποια σημαντικά ζητήματα παρακώλυσαν τις κατά βάση καλές σχέσεις με την Ιταλία. Καταρχήν, υπάρχει το ζήτημα των “*Esuli*”. Μεταξύ του 1943 και 1947 εκτιμάται ότι το 90% του ιταλικού πληθυσμού εγκατέλειψε τη Γιουγκοσλαβία, αφήνοντας πίσω περιουσίες, που στη συνέχεια εθνικοποιήθηκαν από το γιουγκοσλαβικό κράτος. Η αποζημίωση για τις περιουσίες των *Esuli* εν μέρει ρυθμίζεται με τη συμφωνία *Osimo* του 1975 και τη συμφωνία της Ρώμης του 1981, που συνήφθησαν μεταξύ της ΣΟΔΓ και της Ιταλίας.²¹ Η επιστροφή της εθνικοποιημένης περιουσίας των *Esuli* μπόρεσε να γίνει μόνον αφού η Βουλή της Κροατίας θέσπισε ένα νέο νόμο για την αποεθνικοποίηση, τον Ιούλιο του 2002, παρέχοντας το δικαίωμα επιστροφής και αποζημίωσης και στους αλλοδαπούς πολίτες, εφόσον τούτο προβλέπεται δυνάμει διμερών συμφωνιών. Η Κροατία και η Ιταλία συμφώνησαν να ξεκινήσουν διμερείς διαπραγματεύσεις τον Οκτώβριο του 2002.

Η μονομερής δήλωση την οποία εξέδωσε η Βουλή της Κροατίας τον Οκτώβριο του 2003, σχετικά με την παράταση μιας αποκλειστικής «*Οικολογικής και Αλιευτικής Ζώνης Προστασίας*» στην Αδριατική, αποτέλεσε πρωτοβουλία μη σύμφωνη με την ευρωπαϊκή αρχή της περιφερειακής συνεργασίας και ως τοιαύτη, προκάλεσε κάποιες εντάσεις στις διμερείς σχέσεις. Η έλλειψη συνεργασίας από πλευράς της Κροατίας για την *πρόληψη επεισοδίων στην Αδριατική Θάλασσα* αποτελεί επίσης ένα ανοικτό ζήτημα. Ένα ακόμη θέμα ιδιαίτερης σημασίας για τις διμερείς σχέσεις αποτελεί προστασία των δικαιωμάτων της ιταλικής μειονότητας στην Κροατία. Έχει καταγραφεί κάποια πρόοδος ωστόσο απαιτείται σταθερή παρακολούθηση.

1.4. Γενική αξιολόγηση

Η Κροατία διαθέτει σταθερά, δημοκρατικά θεσμικά όργανα, τα οποία λειτουργούν ορθά, σεβόμενα τα όρια των αρμοδιοτήτων τους και συνεργαζόμενα μεταξύ τους. Οι εκλογές του

²⁰ Κατά το χρόνο εκείνο, πολλοί καταθέτες ήλπιζαν να επιτύχουν καλύτερες προϋποθέσεις, σε σχέση με αυτές που πρότεινε η κυβέρνηση της Κροατίας, διαπραγματευόμενοι άμεσα με την Ljubljanska banka, δηλαδή όρους που προσφέρονταν στους υπηκόους της Σλοβενίας.

²¹ Οι συμφωνίες αυτές διέπουν τις αμοιβαίες αξιώσεις αποζημίωσης για ζημιές εξαιτίας του πολέμου από την πρώην Γιουγκοσλαβία και την Ιταλία. Δυνάμει της συμφωνίας του *Osimo*, η Γιουγκοσλαβία δεν ήταν άμεσα υποχρεωμένη να καταβάλει αποζημίωση προς τους ιταλούς πολίτες, αλλά προς το ιταλικό κράτος, το οποίο στη συνέχεια θα αποζημιώνει τους πολίτες της, δηλαδή τους *Esuli*.

2000 και του 2003 ήταν ελεύθερες και δίκαιες. Η αντιπολίτευση διαδραματίζει τον συνήθη ρόλο της στη λειτουργία των θεσμικών οργάνων.

Η διασφάλιση του κράτους δικαίου και ο σεβασμός των δικαιωμάτων των μειονοτήτων δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερα προβλήματα. Εντούτοις, η Κροατία θα πρέπει να λάβει μέτρα για τον πλήρη σεβασμό των δικαιωμάτων των μειονοτήτων και ιδίως της σερβικής μειονότητας. Η Κροατία πρέπει να επιταχύνει την εφαρμογή του συνταγματικού νόμου για τις εθνικές μειονότητες και να εντείνει τις προσπάθειες για τη διευκόλυνση της επιστροφής σέρβων προσφύγων από την Σερβία και τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη. Η Κροατία θα πρέπει να βελτιώσει ουσιαστικά τη λειτουργία του δικαστικού συστήματος. Θα πρέπει επίσης να ενισχυθεί περαιτέρω η αποτελεσματικότητα της καταπολέμησης της διαφθοράς.

Η συνεργασία της Κροατίας με το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για την πρώην Γιουγκοσλαβία έχει βελτιωθεί σημαντικά κατά τους τελευταίους μήνες. Τον Απρίλιο του 2004, ο εισαγγελέας του εν λόγω δικαστηρίου δήλωσε ότι η Κροατία συνεργάζεται πλέον πλήρως με το ΔΠΔΓ. Είναι αναγκαίο να εξακολουθήσει η Κροατία να συνεργάζεται πλήρως και να λάβει όλα τα απαραίτητα μέτρα για να διασφαλιστεί ο εντοπισμός και η προσαγωγή των λοιπών κατηγορουμένων ενώπιον του ΔΠΔΓ, στη Χάγη. Η Κροατία εξακολουθεί να έχει αναλάβει δεσμεύσεις για την περιφερειακή συνεργασία και ως εκ τούτου απαιτείται να ενταθούν οι προσπάθειες στον τομέα αυτό και ειδικότερα για την επίλυση συνοριακών ζητημάτων με γειτονικές χώρες, σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα επίλυσης διαφορών, καθώς και ζητημάτων που ανακύπτουν από την μονομερή δήλωση της προστατευόμενης «Οικολογικής και αλιευτικής Ζώνης» στην Αδριατική.

2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

Το 1993, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης καθόρισε τα ακόλουθα οικονομικά κριτήρια για την προσχώρηση στην ΕΕ:

- την ύπαρξη μιας λειτουργούσας οικονομίας της αγοράς·
- την ικανότητα αντιμετώπισης των ανταγωνιστικών πιέσεων και των δυνάμεων της αγοράς στο πλαίσιο της Ένωσης.

Τα κριτήρια αυτά συνδέονται μεταξύ τους. Πρώτον, μια λειτουργούσα οικονομία της αγοράς θα είναι περισσότερο σε θέση να αντιμετωπίσει τις ανταγωνιστικές πιέσεις. Δεύτερον, για τα μέλη της Ένωσης, η λειτουργούσα αγορά είναι η εσωτερική αγορά. Χωρίς ενσωμάτωση στην εσωτερική αγορά, η προσχώρηση στην ΕΕ θα έχανε την οικονομική της σημασία, τόσο για την Κροατία, όσο και για τους εταίρους της.

Μία υποψήφια χώρα πρέπει να αναλάβει σε μόνιμη βάση τις οικονομικές υποχρεώσεις του μέλους. Αυτή η αμετάκλητη δέσμευση είναι αναγκαία για να υπάρχει βεβαιότητα ότι κάθε μέρος της διευρυμένης κοινοτικής αγοράς θα συνεχίσει να λειτουργεί με κοινούς κανόνες. Η ικανότητα υιοθέτησης του *κεκτημένου* είναι πολυδιάστατη. Αφενός, η Κροατία πρέπει να είναι ικανή να αναλάβει τις οικονομικές υποχρεώσεις του μέλους, κατά τρόπον ώστε η ενιαία αγορά να λειτουργεί απρόσκοπτα και δίκαια. Αφετέρου, η ικανότητα της Κροατίας να αντιμετωπίζει τις ανταγωνιστικές πιέσεις της εσωτερικής αγοράς προϋποθέτει την ύπαρξη ευνοϊκού οικονομικού περιβάλλοντος, ευέλικτης οικονομίας και επαρκούς επιπέδου φυσικού και ανθρώπινου κεφαλαίου και, ιδίως, υποδομής. Ελλείψει αυτών, είναι προφανές ότι οι ανταγωνιστικές πιέσεις θα θεωρηθούν υπερβολικά έντονες από ορισμένες κοινωνικές ομάδες

και μπορεί να υπάρξει απαίτηση για λήψη προστατευτικών μέτρων, τα οποία, αν εφαρμοστούν, θα υπονομεύσουν την ενιαία αγορά.

Αν η Κροατία μπορέσει να επιτύχει ευρεία συναίνεση σχετικά με τη φύση των αλλαγών της οικονομικής πολιτικής που απαιτούνται για την ένταξη στην ΕΕ καθώς και την ουσιαστική εφαρμογή οικονομικών μεταρρυθμίσεων, θα της είναι ευκολότερο να τηρήσει τις δεσμεύσεις της έναντι των οικονομικών υποχρεώσεων που απορρέουν από την ιδιότητα του μέλους.

2.1. Οικονομικές εξελίξεις

Η Κροατία είναι μία μικρή οικονομία με πληθυσμό 4,4 εκατ. και ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ) σε τρέχουσες τιμές 176,4 δισεκατ. HRK ή 23,8 δισεκατ. € το 2002. Ο πληθυσμός της χώρας αντιστοιχεί περίπου στο 1,2% του πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ η οικονομία της μόνο σε 0,26% περίπου σε όρους ΑΕΠ. Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ είναι της τάξης των 40.000 HRK ή 5.400 € (με βάση τη μέση συναλλαγματική ισοτιμία του 2002). Το κατά κεφαλή ΑΕΠ σε όρους ισοτιμίας αγοραστικής δύναμης (ΙΑΔ) για το 1999 ήταν 8.267 USD ή 35,9% του κοινοτικού μέσου όρου²². Δεν υπάρχουν αξιόπιστα περιφερειακά δεδομένα για το ΑΕΠ. Από τους πρώτους υπολογισμούς προκύπτει ότι υπάρχουν έντονες διαφορές μεταξύ των υφιστάμενων 21 κομητειών με την πόλη του Zagreb να υπερβαίνει κατά πολύ το μέσο όρο, τόσο σε απόλυτους όρους, όσο και κατά κεφαλή.

Μακροοικονομικό ιστορικό

Ως μία από τις συνιστώσες δημοκρατίες της Σοσιαλιστικής Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας, η Κροατία υιοθέτησε ένα σοσιαλιστικό σύστημα με αυτοδιαχείριση και κοινωνική ιδιοκτησία. Αυτό επέτρεψε να λειτουργήσουν μηχανισμοί ελεύθερου καθορισμού των τιμών για τα περισσότερα καταναλωτικά αγαθά καθώς και κάποιο βαθμό ανταγωνισμού. Αποτέλεσμα ήταν η σχετική ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα καθώς και το υψηλό μερίδιο των υπηρεσιών στο ΑΕΠ σε σύγκριση με τις άλλες χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης. Η ταχεία ανάπτυξη που σημειώθηκε μεταξύ 1950 – 1980 στηρίχθηκε στα υψηλά ποσοστά επενδύσεων (30% ή περισσότερο), τα οποία υποστηρίχθηκαν από σημαντικό εξωτερικό δανεισμό. Ήδη πριν από την ανεξαρτησία, ένα υψηλό ποσοστό των εξαγωγών της Κροατίας προοριζόταν για τις δυτικές αγορές ακόμη και αν οι εξαγωγές στις χώρες του Συμβουλίου Αμοιβαίας Οικονομικής Βοήθειας αντιπροσώπευαν περίπου το 25% των συνολικών εξαγωγών (το 1990). Παρά το μόνιμο εμπορικό έλλειμμα, το προ της ανεξαρτησίας ισοζύγιο πληρωμών παρουσίασε πλεόνασμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών σε ποσοστό 7-8% του ΑΕΠ, λόγω του συνεχούς πλεονάσματος του ισοζυγίου υπηρεσιών που προερχόταν κυρίως από τον τουρισμό. Κατά τη δεκαετία του 1980, η διεθνής κρίση του χρέους και η μείωση των εισροών κεφαλαίων προκάλεσαν πτώση των επενδύσεων και ανακοπή της ανάπτυξης. Μεταξύ του 1987 και του 1990, το ΑΕΠ μειώθηκε κατά 11% περίπου. Οι επακόλουθες ζημιές που υπέστησαν οι επιχειρήσεις αντλήθηκαν χάρη στην παρέμβαση του τραπεζικού συστήματος και, τελικά, στην έκδοση χρήματος από τις αρχές, με αποτέλεσμα την αύξηση του πληθωρισμού και του υπερπληθωρισμού.

Αμέσως μετά από τη διακήρυξη της ανεξαρτησίας το 1991 από την πρώην Σοσιαλιστική Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας, η Κροατία βρέθηκε αντιμέτωπη με τον πόλεμο, ο οποίος έληξε πραγματικά το 1995. Ο πόλεμος προκάλεσε άμεσες ζημιές, ιδίως στα

²² Η υπηρεσία στατιστικής της Κροατίας υπολογίζει το ΑΕΠ σε όρους ΙΑΔ σε συνεργασία με τον ΟΟΣΑ κάθε τρία έτη (τελευταία φορά το 1999). Δεν υπάρχουν δεδομένα σε μόνιμη βάση για το κατά κεφαλή ΑΕΠ σε όρους ΙΑΔ ούτε από τις αρχές της Κροατίας ούτε από το ΔΝΤ. Το Ινστιτούτο Διεθνών Οικονομικών Μελετών της Βιέννης εκτιμά το κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε όρους ΙΑΔ σε 9.210 € το 2002.

έργα υποδομής και στη στέγαση. Προκάλεσε όμως και έμμεσες οικονομικές ζημίες με τη διακοπή των εμπορικών ροών με τα πρώην μέλη της ΣΟΔΓ καθώς και των βασικών κυκλοφοριακών συνδέσεων μεταξύ των διαφόρων περιοχών της χώρας. Αυτό είχε ως συνέπεια να θιγεί σοβαρά ο τουρισμός, η βασική εξαγωγική βιομηχανία της Κροατίας, (τα έσοδα μειώθηκαν κατά 10% σε σχέση με τα προπολεμικά επίπεδα).

Παράλληλα, η Κροατία αντιμετώπισε τα προβλήματα που προέκυψαν από την αλλαγή του οικονομικού συστήματος και από την απώλεια ορισμένων παραδοσιακών αγορών της ανατολικής Ευρώπης. Ο συνδυασμός του αντίκτυπου του πολέμου, της ανεξαρτησίας και της οικονομικής μετάβασης οδήγησε σε σοβαρή έλλειψη ισορροπίας : ύφεση, εξωτερική και δημοσιονομική ανισορροπία, υψηλός πληθωρισμός και αυξανόμενη ανεργία, που απαλύνθηκε μόνον χάρη στη μείωση του εργατικού δυναμικού λόγω της σύγκρουσης. Στα τέλη του 1993, άρχισε μία σημαντική προσπάθεια σταθεροποίησης, που οδήγησε σε σταθερότητα των τιμών και σε μέση ετήσια αύξηση του ΑΕΠ άνω του 6% κατά το 1994 – 1997. Η μετάβαση στην οικονομία της αγοράς άρχισε αμέσως μετά την ανεξαρτησία και, στα μέσα της δεκαετίας του '90, η Παγκόσμια Τράπεζα και το ΔΜΤ θεωρούσαν την Κροατία μία από τις πλέον επιτυχείς χώρες όσον αφορά τη μετάβαση.

Εντούτοις, η οικονομική κατάσταση άρχισε να επιδεινώνεται και πάλι κατά τη διάρκεια του 1997. Σε μία προσπάθεια να περιορίσει τις ενδείξεις υπερθέρμανσης καθώς και της πιστωτικής επέκτασης και να σταθεροποιήσει τη συναλλαγματική ισοτιμία, η νομισματική πολιτική έγινε αυστηρότερη μεταξύ του τέλους του 1997 και του 1999. Η εκτροπή ρευστότητας για την αγορά ξένου συναλλάγματος για κερδοσκοπικούς σκοπούς και η ανεπαρκής αναδιάρθρωση που έβλαψε την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων οδήγησαν σε ταχεία σώρευση καθυστερημένων πληρωμών στην οικονομία, τόσο μεταξύ των επιχειρήσεων όσο και μεταξύ του κράτους και των επιχειρήσεων. Ένας συνδυασμός αυστηρής νομισματικής πολιτικής, μείωσης της εγχώριας ζήτησης και αύξησης των επισφαλών δανείων στα χαρτοφυλάκια των τραπεζών οδήγησε σε τραπεζική κρίση το 1998/99. Ο συνδυασμός εντεινόμενων διαρθρωτικών προβλημάτων, φορολογικών αυξήσεων και κατευθυνόμενων τιμών καθώς και οι επιπτώσεις της κρίσης του Κοσσυφοπεδίου συνέβαλαν στην ύφεση που άρχισε το τελευταίο τρίμηνο του 1998 και συνεχίστηκε μέχρι το τρίτο τρίμηνο του 1999, μετά από το οποίο παρατηρήθηκαν οι πρώτες ενδείξεις ανάκαμψης. Το πραγματικό ΑΕΠ μειώθηκε κατά 0,9% το 1999, αλλά άρχισε να αυξάνεται συνεχώς κατά τα επόμενα έτη : το μέσο ποσοστό αύξησης κατά το 2000 – 2002 ήταν 4%.

Η διαδικασία μετάβασης από το μοντέλο σχεδιαζόμενης οικονομίας στο μοντέλο της ελεύθερης αγοράς στην Κροατία είχε πολύ σημαντικές επιπτώσεις στην αγορά εργασίας. Τα κυρίαρχα χαρακτηριστικά του πρώτου σταδίου της διαδικασίας μετάβασης σε αυτόν τον τομέα ήταν η επιταχυνόμενη αλλαγή της τομεακής διάρθρωσης της απασχόλησης, η μείωση των επιπέδων της απασχόλησης και η αύξηση της ανεργίας. Το ποσοστό ανεργίας (πρότυπο της ΔΟΕ) αυξήθηκε από 10% το 1996 έως άνω του 17% κατά το πρώτο εξάμηνο του 2001 και, στη συνέχεια, μειώθηκε και πάλι στο 14,4% το δεύτερο εξάμηνο του 2002. Τα ποσοστά ανεργίας ποικίλλουν σημαντικά μεταξύ των κομητειών, από 13% έως 40%, με ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά στις παραμεθόριες περιοχές. Το 2002, η μακράς διαρκείας ανεργία ήταν περίπου το 53% της συνολικής ανεργίας. Τα ποσοστά ανεργίας των νέων (ηλικίας 15-24) ήταν ιδιαίτερος υψηλά, φθάνοντας σε 34,4%. Η απόλυτη και η σχετική σημασία διαφόρων τομέων και βιομηχανιών μετατοπίστηκε σταδιακά προς αυτή των αναπτυσσόμενων οικονομιών της αγοράς. Ωστόσο, η συνολική δημιουργία θέσεων απασχόλησης στους παραγωγικούς τομείς της οικονομίας δεν μπόρεσε να φθάσει σε επαρκή επίπεδα ώστε να απορροφήσει το εργατικό δυναμικό που απολύθηκε από τις μη ανταγωνιστικές εταιρίες οι οποίες υποχρεώθηκαν να προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες της αγοράς. Το εξωτερικό ισοζύγιο ήταν εύθραυστο και αρχικά πολύ ασταθές. Αν και τα έσοδα από τον τουρισμό και, κατ'

επέκταση, το ισοζύγιο υπηρεσιών σημείωσαν ανάκαμψη μετά από τον πόλεμο και, στη συνέχεια, μετά από την κρίση του Κοσσυφοπεδίου του 1999, το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών είναι αρνητικό από το 1995.

Οι άμεσες ξένες επενδύσεις (ΑΞΕ) στην Κροατία παρέμειναν χαμηλές μέχρι το 1995, λόγω των συνεπειών του πολέμου και της προτίμησης που δόθηκε κατά τη διαδικασία ιδιωτικοποίησης στους διευθυντές και στους υπαλλήλους για τις εξαγορές επιχειρήσεων. Στη συνέχεια, οι ΑΞΕ αυξήθηκαν σημαντικά, ιδίως από το 1998 και μετά. Σύμφωνα με τις εθνικές αρχές, οι σωρευτικές εισροές των ΑΞΕ από το 1993 – 2002 ανήλθαν συνολικά σε 7,45 δισεκατ. € ή σε 1.656 € κατά κεφαλή. Περίπου το 75% των επενδύσεων προέρχονταν από την ΕΕ και το 15% από τις ΗΠΑ. Σχεδόν τα δύο τρίτα των επενδύσεων συνδέονταν με προγράμματα ιδιωτικοποίησης, κυρίως στον τραπεζικό τομέα, στις τηλεπικοινωνίες και στο φαρμακευτικό τομέα.

Κατά την περίοδο που ακολούθησε αμέσως μετά την ανεξαρτησία, το δημοσιονομικό έλλειμμα της ενοποιημένης κεντρικής κυβέρνησης ανήλθε σε 5,1% του ΑΕΠ κατά το 1991. Στη συνέχεια η δημοσιονομική κατάσταση σταθεροποιήθηκε με σημαντικά χαμηλότερο έλλειμμα, ακόμη και πλεόνασμα ορισμένα έτη, μέχρι το 1999, οπότε άρχισε να επιδεινώνεται ραγδαία λόγω της οικονομικής κρίσης. Ωστόσο, κατά την παρουσίαση του προϋπολογισμού υποτιμήθηκε σαφώς ο πραγματικός αντίκτυπος των δημοσιονομικών πολιτικών, επειδή ο προϋπολογισμός καταρτίστηκε σε καθαρά ταμειακή βάση και δεν αντικατόπτριζε την ύπαρξη των εκτός του προϋπολογισμού πόρων, την ευρεία χρήση καθυστερουμένων οφειλών και άλλες μεθόδους πληρωμής πλην των μετρητών που εφαρμόστηκαν από την κυβέρνηση. Πρόσφατες εκτιμήσεις σχετικά με την προηγούμενη γενική κυβερνητική πολιτική που βασιζόταν στη λογιστική βάση των δεδουλευμένων, η οποία ενσωματώνει αυτούς τους εκτός του προϋπολογισμού πόρους καθώς και κρατικές υπηρεσίες και τοπικές κυβερνήσεις, δείχνουν αύξηση του ελλείμματος μέχρι και 8,2% του ΑΕΠ το 1999 και επακόλουθη σταδιακή μείωση.

Η Εθνική Τράπεζα της Κροατίας (Hrvatska narodna banka – HNB) ιδρύθηκε το Δεκέμβριο του 1990. Ο νόμος για την Εθνική Τράπεζα της Κροατίας προβλέπει ότι ο οργανισμός λειτουργεί ανεξαρτήτως της κυβέρνησης. Η HNB διαμορφώνει και διαχειρίζεται τη συναλλαγματική ισοτιμία και τη νομισματική πολιτική. Ελλείπει αποτελεσματικών χρηματαγορών και μέσων νομισματικής πολιτικής ευέλικτων στις μεταβολές των επιτοκίων, το βασικό νομισματικό μέσο ήταν η σταθεροποίηση του kuna έναντι του νομίσματος πρόσδεσης (γερμανικό μάρκο και, στη συνέχεια, ευρώ). Στοχεύει de-facto περισσότερο στη συναλλαγματική ισοτιμία kuna – ευρώ απ'ό,τι στην προσφορά χρήματος. Ακόμη και αν θεωρητικά υπάρχουν πράξεις της ελεύθερης αγοράς, η HNB ελέγχει συνήθως την προσφορά χρήματος μέσω της χρήσης έμμεσων μέσων, όπως οι απαιτήσεις σε συναλλαγματικό απόθεμα και η αναχρηματοδότηση των πιστώσεων. Η HNB επέτυχε σταθερότητα των τιμών με μονοψήφιο ποσοστό πληθωρισμού από το 1995.

Το κροατικό δηνάριο καθιερώθηκε στις 23 Δεκεμβρίου 1991 ως μεταβατικό, προσωρινό νόμισμα του ανεξάρτητου κράτους της Κροατίας και έγινε το μόνο επίσημο νόμισμα στην Κροατία την 1^η Ιανουαρίου 1992. Το Μάιο του 1994, το κροατικό kuna (HRK) αντικατέστησε το κροατικό δηνάριο. Ως κληροδότημα του υπερπληθωρισμού από το παρελθόν, η οικονομία της Κροατίας χαρακτηρίζεται ακόμη από υψηλό βαθμό υποκατάστασης του νομίσματος ή της de-facto χρήσης του ευρώ. Η σημερινή συναλλαγματική ρύθμιση της Κροατίας κατατάσσεται στην κατηγορία της ελεγχόμενης διακύμανσης χωρίς προαναγγελλόμενη πορεία της συναλλαγματικής ισοτιμίας του κροατικού kuna. Το Μάιο του 1995, όταν η Κροατία δέχθηκε τις υποχρεώσεις του άρθρου VIII του

καταστατικού του ΔΝΤ, το kuna έγινε πλήρως μετατρέψιμο για τους σκοπούς των τρεχόντων λογαριασμών.

Οι εμπορικές συναλλαγές με την ΕΕ ήταν πάντα σχετικά σημαντικές και αναπτύχθηκαν περαιτέρω μέχρι το 1995, οπότε η ΕΕ αντιπροσώπευε στο εμπόριο της Κροατίας περίπου το 60%, τόσο όσον αφορά τις εξαγωγές, όσο και τις εισαγωγές. Κατά τη διάρκεια της σύγκρουσης του Κοσσυφοπεδίου, το μερίδιο της ΕΕ στις εξαγωγές της Κροατίας μειώθηκε κάτω από το 50% αλλά ανέκαμψε και πάλι για να φθάσει σε 55% περίπου το 2000, ποσοστό το οποίο διατηρείται έκτοτε. Το ποσοστό αυτό φθάνει περίπου σε 70% αν ληφθούν υπόψη και οι εμπορικές συναλλαγές με τις προσχωρούσες χώρες το 2004. Οι σημαντικότεροι εμπορικοί εταίροι είναι η Ιταλία, η Γερμανία και η Αυστρία. Μετά από σημαντική πτώση το 1995, το ποσοστό εμπορικών συναλλαγών με τις άλλες χώρες της πρώην ΣΟΔΓ αυξήθηκε και πάλι, με σημαντικότερους εμπορικούς εταίρους τη Σλοβενία και τη Βοσνία και Ερζεγοβίνη. Η σημασία των χωρών της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης, με εξαίρεση τη Σλοβενία, στο εμπόριο της Κροατίας αμβλύνθηκε. Οι εμπορικές συναλλαγές με τη Ρωσία και τις υπόλοιπες χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης σημείωσαν πτώση κατά τα πρώτα στάδια που ακολούθησαν την ανεξαρτησία και, έκτοτε, δεν έχει παρατηρηθεί ανάκαμψη· αυξήθηκαν μόνον οι εισαγωγές από τη Ρωσία (κυρίως πετρέλαιο). Στην ανάλυση αυτή, εντούτοις, δεν λαμβάνεται υπόψη ο τουρισμός που αντιπροσωπεύει το σημαντικότερο οικονομικό τομέα για τη δημιουργία εσόδων από τις εξαγωγές (βλ. επίσης Μέρος 3, Κεφάλαιο 15 – Βιομηχανική πολιτική).

Όπως και για τις άλλες χώρες που βρίσκονται στο στάδιο της μετάβασης, οι εξαγωγές της Κροατίας χαρακτηρίζονται από το υψηλό μερίδιο των βιομηχανιών έντασης εργασίας και έντασης κεφαλαίων και από το χαμηλό μερίδιο των βιομηχανιών που βασίζονται στην τεχνολογία. Η σημαντικότερη ομάδα εξαγωγών είναι μηχανές και μεταφορικός εξοπλισμός που έχει σχέση με τη ναυπηγική βιομηχανία, η οποία συν το χρόνω απέκτησε βαρύτητα και το 2001 αντιπροσώπευε σχεδόν το 30% των συνολικών εξαγωγών. Ο ίδιος τομέας διαδραματίζει σημαντικό ρόλο και από την άποψη των εισαγωγών, λόγω του υψηλού βαθμού εισαγόμενων κατασκευαστικών στοιχείων για τα ναυπηγεία. Άλλοι σημαντικοί τομείς είναι βιομηχανικά προϊόντα, συμπεριλαμβανομένων των κλωστοϋφαντουργικών και των χημικών, των οποίων όμως το μερίδιο μειώνεται. Ο ρόλος της γεωργίας στις εξαγωγές είναι μικρής σημασίας.

Διαρθρωτική αλλαγή

Η Κροατία ξεκίνησε τη διαδικασία μετάβασης με ευνοϊκούς όρους. Ήταν η δεύτερη κατά σειρά πιο εύπορη από τις Δημοκρατίες της Γιουγκοσλαβίας με καλή υποδομή, αναπτυγμένη τουριστική βιομηχανία και καθιερωμένους δεσμούς με τη Δύση. Η Κροατία είχε εκβιομηχανιστεί προτού γίνει σοσιαλιστική και δεν υιοθέτησε ποτέ τον κατευθυνόμενο σχεδιασμό κατά τα κομμουνιστικά πρότυπα. Η είσοδός της στην αγορά δεν υπαγορευόταν αποκλειστικά από το κράτος και σε πολλούς τομείς κυριαρχούσαν οι τιμές της αγοράς. Από το 1988 ήταν δυνατή η ύπαρξη ιδιωτικών επιχειρήσεων στην πρώην ΟΣΔΓ.

Την ανεξαρτησία της Κροατίας ακολούθησε μία διαδικασία αποβιομηχάνισης αν και λιγότερο σοβαρής απ'ό,τι στις άλλες χώρες της κεντρικής Ευρώπης. Η διαδικασία αυτή επιβραδύνθηκε μετά από το 1996. Η σημασία του μεταποιητικού τομέα, ο οποίος αντιπροσωπεύει περίπου το 71% της βιομηχανίας (συμπεριλαμβανομένου του τομέα κατασκευών), μειώθηκε τόσο από την άποψη του μεριδίου του ΑΕΠ (21,6% το 2001) όσο και από την άποψη της απασχόλησης (21,3% το 2001). Ήδη αναπτυγμένος από πριν, ο τομέας των υπηρεσιών, και ιδίως το τουρισμός, αυξήθηκε περαιτέρω και από 50% περίπου του ΑΕΠ κατά τη στιγμή της ανεξαρτησίας έφθασε σε 60% περίπου. Το μερίδιο της γεωργίας στο ΑΕΠ

μειώθηκε με βραδύ ρυθμό κατά το δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας του 1990, αλλά υπερβαίνει ακόμη το 9%, αντικατοπτρίζοντας τη βραδεία αναδιάρθρωση σε αυτό τον τομέα και την απορρόφηση από την αυτοαπασχόληση των ανθρώπων που έχασαν τις δουλειές τους στο μεταποιητικό τομέα.

Το σύστημα δημοσίων οικονομικών δημιουργούσε για μεγάλο διάστημα ανησυχίες, εμφανίζοντας σημάδια αυξανόμενων κυβερνητικών παρεμβάσεων, έλλειψη διαφάνειας καθώς και περιορισμένη αξιοπιστία και καθυστερήσεις στην έκδοση των δημοσιονομικών στοιχείων. Σε αυτή τη δυσμενή εξέλιξη συνετέλεσαν διάφοροι παράγοντες: η έλλειψη ενοποίησης μη κεντρικών κυβερνητικών φορέων, η δημιουργία πόρων εκτός του προϋπολογισμού και η επακόλουθη έλλειψη διαφάνειας (κατά τη χορήγηση και καταχώρηση των κρατικών επιδοτήσεων και των κυβερνητικών εγγυήσεων), ο ελλιπής έλεγχος των δαπανών των ταμείων, ο ελάχιστος αναπτυγμένος μεσοπρόθεσμος σχεδιασμός, οι ανεπαρκείς κανόνες και διαδικασίες δημοσιονομικής διαχείρισης καθώς και η έλλειψη υποχρέωσης λογοδοσίας. Μολονότι υπάρχουν ακόμη περιθώρια βελτίωσης, κατά τα προηγούμενα έτη ξεκίνησαν ορισμένες δραστηριότητες. Καθιερώθηκε ενιαίο Δημόσιο Ταμείο, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης μιας μεθόδου λογιστικής βάσει των δεδουλευμένων, καθώς και ένα νέο σύστημα λογαριασμών, ενσωματώθηκαν στον προϋπολογισμό οι εκτός του προϋπολογισμού πόροι, επεκτάθηκαν οι απαιτήσεις για τις εκθέσεις και τον έλεγχο και θεσπίστηκε μια νέα οργανική νομοθεσία για τον προϋπολογισμό 2003.

Πριν από το 2000, το σύστημα των επιχειρήσεων συλλογικής ιδιοκτησίας και διαχείρισης από τους εργάτες σήμαινε ότι η διάκριση μεταξύ ιδιοκτητών, διαχειριστών και εργατών δεν ήταν σαφής: στις περισσότερες επιχειρήσεις τους διαχειριστές τους διόριζαν οι υπάλληλοι. Στις μεγαλύτερες επιχειρήσεις τους διόριζαν οι αρχές. Αυτό οδήγησε σε κλιμάκωση των μισθών, σε υπεραπασχόληση και σε ανεπάρκεια των επενδύσεων. Οι ζημιολόγες επιχειρήσεις επιβίωναν όχι τόσο λόγω των κυβερνητικών επιδοτήσεων αλλά διότι σώρευαν καθυστερούμενες οφειλές προς άλλες επιχειρήσεις και διότι είχαν εύκολη πρόσβαση σε τραπεζικά δάνεια, τα οποία, με τη σειρά τους, υπονόμευαν την υγεία του τραπεζικού τομέα.

Η ιδιωτικοποίηση στην Κροατία βασίστηκε σε δύο θεμελιώδεις νόμους: στην πράξη μετασχηματισμού του 1991, η οποία κάλυπτε ένα σύνολο 3.000 εταιριών κοινωνικής ιδιοκτησίας (με εξαίρεση 10 μεγάλες εταιρίες έργων υποδομής και κοινής ωφελείας οι οποίες ορίστηκαν ως δημόσιες επιχειρήσεις) και την πράξη ιδιωτικοποίησης του 1993, η οποία τροποποιήθηκε το 1996. Από το 1996, οι δημόσιες επιχειρήσεις ιδιωτικοποιούνται βάσει χωριστών νόμων. Στην αρχή, πολλές φορές η πολιτική ιδιωτικοποίησης πήρε τη μορφή εσωτερικών εξαγορών (από τη διαχείριση και τους υπαλλήλους), γεγονός που δεν διευκόλυνε τον εκσυγχρονισμό της εταιρικής διακυβέρνησης. Μετά από την εξάντληση των δικαιωμάτων εσωτερικής εξαγοράς που είχαν προτεραιότητα, το δεύτερο στάδιο ιδιωτικοποίησης (από το 1993 και εξής) προσανατολίστηκε προς τους δημόσιους πλειστηριασμούς και τους διαγωνισμούς, οι οποίοι υπήρξαν ιδιαίτερα επιτυχείς αφού επέτρεψαν την απόκτηση μετοχών έναντι παγωμένων καταθέσεων ξένου νομίσματος²³. Η ιδιωτικοποίηση με διανομή κουπονιών άρχισε πραγματικά το 1998 αλλά είχε μόνο βραχυπρόθεσμα αποτελέσματα μέχρι την

²³ Οι παγωμένες καταθέσεις σε ξένο συνάλλαγμα προέρχονται από το δικαίωμα των πολιτών της πρώην Γιουγκοσλαβίας να διατηρούν λογαριασμούς σε ξένο συνάλλαγμα σε εγχώριες τράπεζες, οι οποίες όφειλαν να επανακαταθέτουν αυτό το ξένο συνάλλαγμα στην Εθνική Τράπεζα της Γιουγκοσλαβίας. Μετά τη διάλυση της ΣΟΔΓ, η Εθνική Τράπεζα της Γιουγκοσλαβίας κατακράτησε αυτά τα κεφάλαια και η κυβέρνηση της Κροατίας αποφάσισε να δεχθεί αυτό το ενεργητικό ως δημόσιο χρέος. Το 1991, εξέδωσε ομόλογα στις τράπεζες της Κροατίας έναντι των απαιτήσεών της από την ΕΤΓ και προέβη σε πάγωμα των καταθέσεων, επιτρέποντας, ωστόσο, τη χρησιμοποίησή τους από πολίτες στο πλαίσιο προγραμμάτων ιδιωτικοποίησης.

οικονομική κρίση. Η ιδιωτικοποίηση δημοσίων επιχειρήσεων και άλλων “στρατηγικών” πάγιων στοιχείων ενεργητικού (π.χ. τράπεζες) που δεν είχαν καλυφθεί από τους νόμους για το μετασχηματισμό και την ιδιωτικοποίηση δεν άρχισε παρά στα τέλη της δεκαετίας υπό την όλο και αυξανόμενη δημοσιονομική πίεση.

Ο διοικητικός καθορισμός των τιμών δεν ήταν χαρακτηριστικό του οικονομικού συστήματος της ΣΟΔΓ. Μετά από την ανεξαρτησία, καταργήθηκαν όλοι οι έλεγχοι των τιμών με ορισμένες εξαιρέσεις (ξυλεία, μεταφορές, ταχυδρομικές υπηρεσίες). Οι τιμές για την ενέργεια και τις τηλεπικοινωνίες ρυθμίζονται από αρμόδιους φορείς. Ο διοικητικός καθορισμός των τιμών υπάρχει επίσης για δημόσιες υπηρεσίες σε τοπικό επίπεδο. Αυτή η κατάσταση επικρατούσε το 2003.

Μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του '90, στο τραπεζικό σύστημα της Κροατίας επικρατούσαν οι κρατικές τράπεζες που λειτουργούσαν σε ανεπαρκές ρυθμιστικό πλαίσιο, με ελλιπή εποπτεία και ήταν ευάλωτες στις πολιτικές παρεμβάσεις. Η επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης από το 1997 και εξής φανέρωσε επίσης σοβαρά προβλήματα ρευστότητας στον τραπεζικό τομέα τα οποία κατέληξαν σε κρίση του τραπεζικού συστήματος το 1998/1999. Έκτοτε, ο τραπεζικός τομέας αναδιαρθρώθηκε και ενοποιήθηκε. Ενισχύθηκαν η εποπτεία και οι κεφαλαιακές απαιτήσεις. Το μεγαλύτερο μέρος του τομέα ιδιωτικοποιήθηκε και ελέγχεται από ξένες ομάδες τραπεζών. Ωστόσο, η διαδικασία αποκατάστασης και σταθεροποίησης του τομέα επετεύχθη με υψηλό κόστος: από το 1991, δαπανήθηκαν από το κράτος 5,6 δισεκατ. ευρώ για μέτρα αποκατάστασης του τραπεζικού συστήματος, το οποίο αντιπροσωπεύει 33% του μέσου ΑΕΠ.

Στην Κροατία υπήρξαν ενδείξεις για την ύπαρξη σημαντικής παραοικονομίας η οποία τροφοδοτήθηκε από την ένοπλη σύγκρουση μέχρι το 1995. Ωστόσο, ορισμένοι παράγοντες, συμπεριλαμβανομένης της εισαγωγής του ΦΠΑ το 1998, της βελτίωσης της καταχώρησης στατιστικών στοιχείων και της εισόδου ξένων εταιριών, ιδίως στον τομέα της λιανικής πώλησης, συνέβαλαν στην αποδυνάμωσή της κατά τα τελευταία έτη. Μία μελέτη του Ινστιτούτου Δημοσίων Οικονομικών της Κροατίας του 2001 εκτίμησε το μερίδιο της παραοικονομίας σε 25% περίπου του ΑΕΠ κατά μέσο όρο για την περίοδο 1990 – 1995 και σε 10% περίπου για την περίοδο 1996 – 2000, βάσει της μεθόδου της μη συμφωνίας των εθνικών λογαριασμών.

2.2. Αξιολόγηση σε σχέση με τα κριτήρια της Κοπεγχάγης

Η ύπαρξη λειτουργούσας οικονομίας της αγοράς

Η ύπαρξη λειτουργούσας οικονομίας αγοράς απαιτεί την ελευθέρωση των τιμών και των συναλλαγών και τη θέσπιση νομικού συστήματος που να μπορεί να εφαρμοσθεί, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας. Η μακροοικονομική σταθερότητα και η συναίνεση στον τομέα της οικονομικής πολιτικής ενισχύουν τις επιδόσεις της οικονομίας της αγοράς. Ένας καλά αναπτυγμένος χρηματοπιστωτικός τομέας και η απουσία σημαντικών φραγμών για την είσοδο και έξοδο από την αγορά συμβάλλουν στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της οικονομίας.

Υπάρχει αυξανόμενη πολιτική συναίνεση σχετικά με τα βασικά χαρακτηριστικά της οικονομικής πολιτικής. Μέχρι το 2000, η Κροατία ακολούθησε μάλλον σταδιακή προσέγγιση στις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και προσπάθησε να επιτύχει συναίνεση μεταξύ των οικονομικών εταίρων. Αυτό συνέβαλε στη διατήρηση της κοινωνικής σταθερότητας αλλά καθυστέρησε τις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις. Όταν ανέλαβε τα καθήκοντά της, στις αρχές του 2000, η κυβέρνηση της Κροατίας υιοθέτησε μία μεσοπρόθεσμη στρατηγική και προσδιόρισε

τις αναπτυξιακές της προτεραιότητες. Κατά τα τελευταία έτη, το επίκεντρο της πολιτικής μετατοπίστηκε από τη γενική μακροοικονομική σταθερότητα στη δημοσιονομική εξυγίανση και στη διαρθρωτική προσαρμογή. Σκοπός ήταν να δοθεί ώθηση στην ανταγωνιστικότητα και να δημιουργηθούν θέσεις απασχόλησης μέσω της δυναμικής εφαρμογής των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων. Οι χρηματοοικονομικές πολιτικές υποστηρίχθηκαν, μεταξύ άλλων, από δύο προληπτικές Stand-by συμφωνίες με το ΔΝΤ, από τις οποίες η δεύτερη θα εκπνεύσει στις 2 Απριλίου 2004, και ένα δάνειο διαρθρωτικής προσαρμογής από τη Διεθνή Τράπεζα. Διεξάγονται συζητήσεις με το ΔΝΤ για ένα νέο πρόγραμμα μετά τη λήξη ισχύος της δεύτερης συμφωνίας stand-by. Έχει συσταθεί το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο, ως συμβουλευτικό όργανο, το οποίο απαρτίζεται από αντιπροσώπους της κυβέρνησης, της εργοδοσίας και των συνδικάτων, οι οποίοι, ωστόσο, δεν καταλήγουν πάντα σε συμφωνία σχετικά με τα θέματα που συζητούν. Σε ένα ψήφισμα για την προσχώρηση της Κροατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία υποστηρίζεται από όλες τις αντιπροσωπευόμενες κοινοβουλευτικές ομάδες, το Κοινοβούλιο της Κροατίας δήλωσε, το Δεκέμβριο του 2002, ότι η προσχώρηση της Κροατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί εθνικό στρατηγικό στόχο, με τον οποίο, σύμφωνα με τις δημοσκοπήσεις, συμφωνεί η ευρεία πλειοψηφία του πληθυσμού. Σύμφωνα με αυτό το στόχο, καθορίστηκαν οι στόχοι της οικονομικής πολιτικής στο πρώτο “εθνικό πρόγραμμα για την ένταξη της Δημοκρατίας της Κροατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση” που εγκρίθηκε από την κυβέρνηση της Κροατίας το Δεκέμβριο του 2002. Φαίνεται επίσης ότι υπάρχει αυξανόμενη επίγνωση και δέσμευση όσον αφορά τη βελτίωση του συντονισμού μεταξύ των υπουργείων για την επίτευξη αυτών των στόχων. Υφίστανταν ήδη ή δημιουργήθηκαν πρόσφατα φορείς συντονισμού για οικονομικά θέματα στο πλαίσιο της κυβέρνησης, μεταξύ του Υπουργείου Οικονομικών και της Εθνικής Τράπεζας της Κροατίας και μεταξύ των κύριων υπηρεσιών παροχής στατιστικών στοιχείων. Παρά το υφιστάμενο επίσημο πλαίσιο για το συντονισμό, φαίνεται ότι απαιτείται περαιτέρω βελτίωση όσον αφορά την πραγματική εφαρμογή τους.

Μετά την ύφεση του 1999, ο συντελεστής αύξησης του ΑΕΠ έφθασε σε σχετικά υψηλά επίπεδα. Από το 1996, η Κροατία επέτυχε μέσο ποσοστό αύξησης 3,7% παρά την ύφεση του 1999, όταν η οικονομία συρρικνώθηκε κατά 0,9%. Την ίδια περίοδο, η εγχώρια ζήτηση, ιδίως η ιδιωτική κατανάλωση, η οποία βασιζόταν εν μέρει στην πίστωση, ήταν ο βασικός μοχλός της ανάπτυξης, ενώ η δημόσια κατανάλωση διαδραματίζει ρόλο μικρής σημασίας μετά το 2000. Η συμβολή των επενδύσεων στην ανάπτυξη (κυρίως μέσω δημοσίων επενδύσεων σε οδικά έργα και σε έργα ανέγερσης κατοικιών) αυξήθηκε και πάλι μετά το 2000, όταν οι δημόσιες επενδύσεις απέβησαν θετικές και, σήμερα, αυξάνεται με ταχύτερο ρυθμό απ’ό,τι η ιδιωτική κατανάλωση. Μετά από τρία έτη μείωσης των αποθεμάτων, το 2002 τα αποθέματα αυξήθηκαν. Ακόμη και αν το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών ήταν αρνητικό από το 1996, η συμβολή στην ανάπτυξη της καθαρής εξωτερικής ζήτησης ήταν θετική την περίοδο 1998-2000. Δεδομένων του εντός λογικού πλαισίου υψηλού μεριδίου των επενδύσεων (24,8% του ΑΕΠ το 2002), της μείωσης του δημοσίου ελλείμματος και της εσωτερικής ανάπτυξης, η Κροατία πρέπει κανονικά να αντισταθεί επιτυχώς σε εξωτερικούς κλονισμούς. Εντούτοις, υπάρχουν αδυναμίες που συνδέονται με τη συνεχή αύξηση του εξωτερικού χρέους, το σχετικά μεγάλο έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών καθώς και την εξάρτηση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών από τον τουρισμό και το μικρό περιθώριο ελιγμών στη δημοσιονομική πολιτική.

Από το 1996, το εμπορικό ισοζύγιο και το ισοζύγιο εμπορικών συναλλαγών δείχνουν μάλλον υψηλό έλλειμμα. Το έλλειμμα εμπορικών συναλλαγών μειώθηκε κατά την περίοδο της οικονομικής κάμψης αλλά αυξήθηκε και πάλι με την οικονομική ανάκαμψη μετά το 1999. Κατά μέσο όρο, το έλλειμμα εμπορικού ισοζυγίου έφθασε σε 20,2% του ΑΕΠ την περίοδο 1996 έως 2002 και σε 23,55% το 2002. Αυτό αντικατοπτρίζει έντονη εσωτερική ζήτηση, που

βασίζεται στην ιδιωτική κατανάλωση και σε προγράμματα κατασκευών χρηματοδοτούμενα από την κυβέρνηση και, πιο πρόσφατα, την οικονομική κάμψη που σημειώθηκε στο βασικό εμπορικό εταίρο, την ΕΕ. Η αύξηση των εισαγωγών υπερέβη τις εξαγωγές κατά τη διάρκεια της περιόδου με εξαίρεση τα έτη 1998/1999. Ο τουρισμός, ο οποίος ανέκαμψε ιδίως μετά από την κρίση του Κοσσυφοπεδίου, είναι το σημαντικότερο εξαγωγικό προϊόν και, επομένως, ένας βασικός εξωτερικός εισοδηματικός πόρος για την Κροατία, μολονότι δημιουργεί και ζήτηση για εισαγωγές. Σε σύγκριση με το εμπορικό ισοζύγιο, το έλλειμμα του ισοζυγίου αγαθών και υπηρεσιών είναι, ως εκ τούτου, σημαντικά χαμηλότερο (8,7% του ΑΕΠ το 2001 και σχεδόν 12% το 2002). Το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών ήταν κατά μέσο όρο 6,3% του ΑΕΠ την περίοδο 1996 έως 2002 και 7,1% το 2002, αλλά παρουσιάζει ασταθή εξέλιξη με την πάροδο του χρόνου. Τα διαθέσιμα στοιχεία δείχνουν ότι τα προηγούμενα χαρακτηριστικά - αύξηση του εμπορικού ελλείμματος και περαιτέρω βελτίωση των εσόδων από τον τουρισμό - συνεχίστηκαν το 2003, παρόλο που αναμένεται ότι το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών θα είναι κάτω από το μέσο όρο της περιόδου 1996-2002. Ωστόσο, οι συχνές αναθεωρήσεις που έγιναν στο παρελθόν υπογραμμίζουν την ανάγκη βελτίωσης της αξιοπιστίας των δεδομένων του ισοζυγίου πληρωμών.

Το έλλειμμα ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών χρηματοδοτήθηκε από τον εξωτερικό δανεισμό και τις άμεσες ξένες επενδύσεις. Αφού υπέγραψε συμφωνίες αναδιάρθρωσης του χρέους με τα κλαμπ του Παρισιού και του Λονδίνου, το 1996, η Κροατία απέκτησε πρόσβαση στις διεθνείς αγορές και δανείστηκε με όλο και πιο ευνοϊκούς όρους (κυρίως με τη μορφή ευρωομολογών) χάρη στη βελτίωση της πιστοληπτικής της ικανότητας. Αποτέλεσμα ήταν να αυξηθεί το εξωτερικό χρέος από 26,7% του ΑΕΠ το 1996 σε 68,5% του ΑΕΠ το 2002, τροφοδοτούμενο συνεχώς από τον ιδιωτικό εξωτερικό δανεισμό (το εξωτερικό δημόσιο χρέος αντιπροσωπεύει περίπου το 32% του ΑΕΠ, το ένα τρίτο του οποίου προέρχεται από το εξωτερικό χρέος της ΣΟΔΓ). Στο πλαίσιο του προγράμματος του ΔΝΤ, η ΗΝΒ έλαβε διοικητικά μέτρα για την περικοπή της έντονης αύξησης του εξωτερικού χρέους, το οποίο, ωστόσο εκτιμάται ότι έχει αυξηθεί ακόμη περισσότερο και, στα τέλη του 2003, έφθανε περίπου στο 72% του ΑΕΠ. Οι άμεσες ξένες επενδύσεις αυξήθηκαν από το 1995 και, ιδίως, από το 1998 και εξής, σε μεγάλο βαθμό λόγω της ιδιωτικοποίησης. Οι καθαρές εισροές άμεσων ξένων επενδύσεων έφθασαν σε 1,15 δισεκατ. ευρώ το 2000 και σε 1,57 δισεκατ. ευρώ το 2001 αλλά μειώθηκαν σε 384 εκατ. ευρώ το 2002. Κατά μέσο όρο οι άμεσες ξένες επενδύσεις αντιστοιχούσαν στο 5% του ΑΕΠ το 1996 έως το 2002· για το 1999-2001 οι εισροές άμεσων ξένων επενδύσεων υπερκάλυπταν το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών.

Η ανεργία παραμένει υψηλή αλλά υπάρχουν σημάδια σταδιακής βελτίωσης της κατάστασης. Η αύξηση της ανεργίας ήταν ένα μόνιμο φαινόμενο στην Κροατία, δεδομένου ότι από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 και μέχρι το 2001 η απασχόληση δεν αυξήθηκε παρά την οικονομική ανάπτυξη. Υπάρχουν πολλοί λόγοι για την επίμονα υψηλή ανεργία: είσοδος ατόμων από εταιρίες που έχουν εκκαθαριστεί και εταιρίες που έχουν πτωχεύσει χωρίς να αντισταθμίζονται πλήρως από ευκαιρίες για νέες θέσεις απασχόλησης, αύξηση μισθών κατά μέσο όρο ελαφρώς μεγαλύτερη από την αύξηση της παραγωγικότητας, σχετικά μεγάλο ύψος των κοινωνικών εισφορών και υψηλή ανελαστικότητα της αγοράς εργασίας (που αντικατοπτρίζεται σε υψηλές διαδικαστικές και νομισματικές δαπάνες που συνδέονται με τις μεμονωμένες απολύσεις, τους περιορισμούς όσον αφορά την προσωρινή απασχόληση και με τις υψηλές δαπάνες των συλλογικών απολύσεων). Εντούτοις, οι πτωτικές τάσεις των ποσοστών επαγγελματικής δραστηριότητας και απασχόλησης καθώς και η αυξανόμενη ανεργία φαίνεται ότι ανατράπηκαν το 2002. Η έντονη οικονομική ανάπτυξη, ορισμένες συστηματικές αλλαγές και η ενοποίηση των δεδομένων είχαν ως αποτέλεσμα τη συνεχή πτώση του επίσημου ποσοστού ανεργίας από το 2002 μέχρι το Σεπτέμβριο 2003, οπότε η ανεργία άρχισε να αυξάνεται ελαφρώς. Το Νοέμβριο 2003, το επίσημο ποσοστό ήταν 18,9%, 2,7 ποσοστιαίες μονάδες

χαμηλότερα απ' ό,τι το Νοέμβριο 2002. Τα επίσημα στοιχεία υπερεκτιμούν μάλλον την ανεργία, δεδομένου ότι δεν λαμβάνουν υπόψη την απασχόληση στην παραοικονομία. Το ποσοστό ανεργίας σύμφωνα με τη μέθοδο ILO μειώθηκε σε 14,1% το πρώτο εξάμηνο του 2003 (μέσο ποσοστό το 2002: 14,8%). Η απασχόληση ως μερίδιο του ενεργού πληθυσμού σημείωσε συνεχή πτώση και από 50% περίπου το 1996 έφθασε σε 41,8% το 2001, οπότε αυξήθηκε ελαφρώς σε 43,3% το 2002. Επιπλέον, από το 2001 η κυβέρνηση άρχισε να εφαρμόζει πολλά προγράμματα για τη διευκόλυνση της απασχόλησης σύμφωνα με το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Απασχόληση, το οποίο είναι το έγγραφο προσανατολισμού για μία ενεργή πολιτική στον τομέα της αγοράς εργασίας. Τέλος, στα μέσα του 2003, εγκρίθηκαν τροποποιήσεις του εργατικού δικαίου (συμπεριλαμβανομένων περισσότερο περιοριστικών κανόνων σχετικά με τις αποζημιώσεις), με σκοπό να αυξηθεί η ελαστικότητα των αγορών εργασίας.

Η Κροατία επέτυχε να διατηρήσει χαμηλά ποσοστά πληθωρισμού. Η συναλλαγματική ισοτιμία του kuna έναντι του ευρώ αποτελεί την κύρια ονομαστική πρόσδεση της σταθερότητας των τιμών και το βασικό έμμεσο στόχο της νομισματικής πολιτικής. Αυτό εξηγείται από τον υψηλό βαθμό υποκατάστασης του νομίσματος, το μεγάλο βαθμό εμπορικής ενοποίησης με την ΕΕ και τον έντονο και αυξανόμενο ρόλο που διαδραματίζει το ευρώ στη νομισματική διάρθρωση του εξωτερικού εμπορίου. Με την πολιτική αυτή κατέστη δυνατό να επιτευχθεί μονοψήφιο ποσοστό πληθωρισμού από το 1995. Μεταξύ 1996 και 2002, ο μέσος πληθωρισμός των τιμών λιανικής, που αποτελεί σήμερα το βασικό δείκτη ελλείπει δείκτη τιμών καταναλωτή (ΔΤΚ), ήταν 4,3% (ετήσιος μέσος όρος) και 2,2% το 2002²⁴. Το ποσοστό πληθωρισμού παρέμεινε χαμηλό κατά τους πρώτους έντεκα μήνες του 2003, σε 1,5% κατά μέσο όρο, σε σύγκριση με την ίδια περίοδο το 2002. Ωστόσο, η αποτελεσματικότητα των ορθόδοξων μέσων της νομισματικής πολιτικής υπήρξε περιορισμένη. Η προηγούμενη υπερβολική διαρθρωτική ρευστότητα σε συνδυασμό με ένα αδύναμο σύστημα πληρωμών και τις πρακτικές διαχείρισης της ρευστότητας από τις τράπεζες παρεμπόδιζαν την ανάπτυξη χρηματαγορών και ευαίσθητων προς τα επιτόκια νομισματικών μέσων. Στο πλαίσιο αυτό, η HNB έλαβε, στις αρχές του 2003, μία σειρά διοικητικών μέτρων για να κάμψει την εξωτερικά χρηματοδοτούμενη εγχώρια αύξηση των πιστώσεων, η οποία απειλούσε να επιδεινώσει την εξωτερική θέση καθώς και τη σταθερότητα του τραπεζικού τομέα. Τα μέτρα αυτά έληξαν στα τέλη του 2003. Αν και τα διοικητικά μέτρα επιβράδυναν την αύξηση των πιστώσεων, το εξωτερικό χρέος αυξήθηκε περαιτέρω κατά το 2003 λόγω του άμεσου εξωτερικού δανεισμού και πράξεων χρηματοδοτικής μίσθωσης. Η ακόμη πιο αυστηρή νομισματική πολιτική της HNB είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση των επιτοκίων στις χρηματαγορές κατά το τελευταίο τρίμηνο του 2003, πράγμα το οποίο, αν συνεχιστεί, μπορεί να έχει επιπτώσεις στο χρέος των δημοσίων υπηρεσιών.

Η συναλλαγματική ισοτιμία του kuna έναντι του ευρώ παρέμεινε στο πλαίσιο ενός μάλλον στενού περιθωρίου διακύμανσης. Από το 1994, η HNB εφαρμόζει πολιτική συναλλαγματικής ισοτιμίας που κατατάσσεται στην κατηγορία της “ελεγχόμενης διαχείρισης”, δηλ. στόχος της HNB είναι να απαλύνει τις διακυμάνσεις της συναλλαγματικής ισοτιμίας του kuna έναντι του ευρώ, η οποία ακολουθεί κατά κανόνα ένα εποχιακό σχέδιο ανατίμησης κατά τη θερινή τουριστική περίοδο και επακόλουθης υποτίμησης. Η πολιτική αυτή είχε ως αποτέλεσμα μια μάλλον σταθερή ονομαστική συναλλαγματική ισοτιμία, η οποία διακυμάνθηκε εκ των πραγμάτων εντός ενός περιθωρίου +/- 6% γύρω από τη μέση συναλλαγματική ισοτιμία από το 1994. Κατά τα πρόσφατα έτη, η συναλλαγματική ισοτιμία του kuna έναντι του δολαρίου

²⁴ Βασικός πληθωρισμός, από τον οποίο αποκλείονται οι τιμές των γεωργικών προϊόντων και οι κατευθυνόμενες τιμές από το δείκτη λιανικών τιμών, ο οποίος ανήλθε κατά μέσο όρο την ίδια περίοδο σε 3,4%. Ο πληθωρισμός των τιμών παραγωγού ήταν ακόμη χαμηλότερος, δηλ. 2,6%.

ΗΠΑ ακολούθησε τις διακυμάνσεις του ευρώ έναντι του δολαρίου ΗΠΑ με αντίκτυπο στους εξωτερικούς δείκτες που εκφράζονται σε αυτό το νόμισμα. Ωστόσο, οι ονομαστικοί και οι πραγματικοί δείκτες της συναλλαγματικής ισοτιμίας έδειξαν τάση υποτίμησης την περίοδο 1996 έως 2000 και, στη συνέχεια, τάσεις ανατίμησης.

Το δημοσιονομικό έλλειμμα μειώθηκε σε σχέση με τα υψηλά επίπεδα του παρελθόντος αλλά παρέμεινε στάσιμο το 2003. Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΔΝΤ, το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης αυξήθηκε σημαντικά σε 8,2% του ΑΕΠ το 1999, χρηματοδοτούμενο εν μέρει από την αύξηση των καθυστερούμενων οφειλών των κυβερνητικών οργανισμών στις δημόσιες και ιδιωτικές επιχειρήσεις κατά 0,8% του ΑΕΠ (συνολικά 5,9% του ΑΕΠ). Στη συνέχεια, μειώθηκε σε 6,5% το 2000 και σε 6,8% το 2001 ενώ ο διακανονισμός των καθυστερούμενων οφειλών συνέβαλε αρνητικά στη χρηματοδότηση. Σύμφωνα με την πολιτική προσαρμογής στο πλαίσιο της συμφωνίας Stand-by που ελέγχεται από το ΔΝΤ, το έλλειμμα μειώθηκε περαιτέρω σε 4,8% του ΑΕΠ το 2002. Αρχικά εκτιμήθηκε ότι το έλλειμμα θα μειωνόταν σε 4,6% το 2003, βάσει ορισμένης μείωσης των υψηλών δαπανών για μισθούς του δημοσίου μέσω παγώματος των μισθών καθώς και μείωσης του αριθμού των δημοσίων υπαλλήλων και των επιδομάτων. Εντούτοις, οι δημόσιες δαπάνες υπερέβησαν κατά πολύ τις προβλεπόμενες δαπάνες το τελευταίο τρίμηνο του 2003, το οποίο οφείλεται και σε τελευταίας στιγμής μισθολογικές αυξήσεις, με αποτέλεσμα το έλλειμμα να υπερβεί το 5% το 2003. Η διαφάνεια και η διάρθρωση των δημοσίων δαπανών άλλαξε σημαντικά με την πάροδο του χρόνου και το μερίδιό τους στο ΑΕΠ μειώθηκε σταδιακά (50,0% το 2002). Οι εκτός προϋπολογισμού πόροι, ιδίως για τις συντάξεις και για τον τομέα της υγείας, ενσωματώθηκαν βαθμιαία στον προϋπολογισμό. Ως μέρος του γενικού εγχειρήματος της αποκέντρωσης, οι δημόσιες αρμοδιότητες και τα έσοδα μεταφέρθηκαν σε τοπικά κυβερνητικά επίπεδα (μεταξύ του 2000 και του 2002, το μερίδιο των εσόδων των προϋπολογισμών των κοινοτήτων, των δήμων και των κομητειών αυξήθηκε από 5,7% του ΑΕΠ σε 7,1%). Εντούτοις, υπήρξαν προβλήματα στην παροχή κατάλληλης διοικητικής ικανότητας. Η Κροατία ήταν σε θέση να έχει πρόσβαση στις διεθνείς αγορές για να χρηματοδοτήσει τη διαδικασία ανασυγκρότησής της στη μεταπολεμική περίοδο. Αυτό, σε συνδυασμό με τα υψηλά έσοδα από τις ιδιωτικοποιήσεις και την ευνοϊκή εξέλιξη των εσόδων, εξασθένησε τους περιορισμούς του προϋπολογισμού και οδήγησε σε μάλλον υψηλό έλλειμμα του προϋπολογισμού της γενικής κυβέρνησης, που προκλήθηκε εν μέρει από υψηλές μισθολογικές δαπάνες στο δημόσιο τομέα, και στη συσσώρευση του δημοσίου χρέους. Το 1999, η οικονομική και δημοσιονομική κρίση είχε ως αποτέλεσμα τη σημαντική επιδείνωση των δημοσίων οικονομικών. Την περίοδο 1996 - 2002, το σύνολο των εσόδων ως μερίδιο του ΑΕΠ έφθασε, το 1999, σε 48,4% και μειώθηκε σε κάτω από 45,2% του ΑΕΠ το 2002, συμπεριλαμβανομένης της μείωσης των φορολογικών επιβαρύνσεων το 2000 και το 2002. Οι συνολικές δαπάνες έφθασαν στο ανώτατο επίπεδό τους, σε 56,6% του ΑΕΠ το 1999 και, στη συνέχεια, μειώθηκαν σε 49,5% περίπου το 2003. Αποτέλεσμα ήταν να αυξηθεί ραγδαία το χρέος της γενικής κυβέρνησης και από το 31,6% του ΑΕΠ το 1997 να φθάσει σε 51,6% του ΑΕΠ το 2001. Η αναλογία αυτή διατηρείται έκτοτε. Το πρωτογενές έλλειμμα επιδεινώθηκε και κορυφώθηκε σε 6,5% του ΑΕΠ το 1999 και, στη συνέχεια, η αρνητική τάση ανατράπηκε και το πρωτογενές έλλειμμα μειώθηκε σε 2,7% το 2002. Με σκοπό να εξασφαλιστεί μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των δημοσίων οικονομικών, τροποποιείται το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης. Από το 2002, εφαρμόζεται μία μεταρρύθμιση για τον εκσυγχρονισμό των συντάξεων που καθιερώνει ένα σύστημα τριών πυλώνων. Ενισχύθηκαν επίσης τα κριτήρια επιλεξιμότητας για τα επιδόματα ανεργίας. Ωστόσο, η μεταρρύθμιση του τομέα της υγείας βρίσκεται ακόμη σε πρώιμο στάδιο και η εμπειρία από τη θέσπιση συμπληρωματικών ασφαλιστικών καθεστώτων ήταν αμφίβολη. Ο νέος νόμος για τον προϋπολογισμό, που θεσπίστηκε το 2003, θα βελτιώσει τη διαχείριση του προϋπολογισμού και απαιτεί τη δημιουργία ενός μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού πλαισίου. Αυτό, μαζί με τη δημιουργία

ενός ενιαίου λογαριασμού δημοσίου ταμείου και νέου συστήματος λογαριασμών, θα συμβάλει στη βελτίωση της ποιότητας, του φάσματος και της κανονικότητας του ρυθμού των δημοσιονομικών στατιστικών, τομέας που μέχρι σήμερα ήταν αδύναμος.

Το μίγμα πολιτικής βελτιώθηκε από το 2000, οπότε η δημοσιονομική πολιτική προσανατολίστηκε προς τη μακροοικονομική σταθερότητα. Στα τέλη της δεκαετίας του 1990, η διασφάλιση της μακροοικονομικής σταθερότητας επιβάρυνε κυρίως τη νομισματική πολιτική, καθώς η δημοσιονομική πολιτική γινόταν όλο και πιο επεκτατική. Μετά από το 2000, η δημοσιονομική πολιτική συνέβαλε βαθμιαία σε ένα σταθερό μακροοικονομικό περιβάλλον με περικοπή των δαπανών, συμπεριλαμβανομένης της μείωσης των δαπανών για μισθούς του δημοσίου και του αναπροσανατολισμού των δαπανών προς επενδυτικές δαπάνες αν και η διαδικασία αυτή ανακόπηκε το 2003. Σε γενικές γραμμές, η δημοσιονομική πολιτική επέτρεψε τη χαλάρωση της νομισματικής πολιτικής χωρίς να υπονομεύσει τη σταθερότητα των τιμών κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου. Αν και συρρικνώνεται, ο γενικός δημόσιος τομέας αντιπροσώπευε, το 2002, πολύ περισσότερο από το ήμισυ της απόκλισης μεταξύ της εγχώριας αποταμίευσης και των επενδύσεων. Ωστόσο, εφόσον η κυβέρνηση συνεχίζει να βασίζεται σε μεγάλο βαθμό σε εξωτερική χρηματοδότηση, η διάθεση των κεφαλαίων για εσωτερική χρήση πρέπει να συντονίζεται στενά ώστε να μην υπονομεύσει τη νομισματική πολιτική.

Η ελευθέρωση των τιμών έχει προχωρήσει αλλά οι κεντρικά καθοριζόμενες τιμές συνεχίζουν να διαδραματίζουν κάποιο ρόλο. Το 2003, το μερίδιο των κεντρικά καθοριζόμενων τιμών στο δείκτη τιμών λιανικής ανήλθε σε 23% αλλά αυξήθηκε κατά τα τρία τελευταία έτη κατά 4,8%. Αυτό αντικατοπτρίζει το αυξανόμενο ειδικό βάρος αυτών των τιμών (κυρίως δημόσιες υπηρεσίες, τηλεφωνία, ενέργεια και ηλεκτρισμός), οι οποίες προσαρμόζονται ετησίως, και όχι την αύξηση του αριθμού των κεντρικά καθοριζόμενων τιμών. Οι τιμές των αγαθών και των υπηρεσιών ελευθερώνονται με εξαίρεση ορισμένες οικονομικές δραστηριότητες για τις οποίες οι τιμές καθορίζονται κεντρικά σε εθνικό ή τοπικό επίπεδο, ιδίως, για ορισμένα γεωργικά προϊόντα και για τις δημόσιες μεταφορές, τις βασικές κοινοτικές υπηρεσίες καθώς και για τις ταχυδρομικές υπηρεσίες. Το σύστημα ελέγχου των τιμών στους τομείς της ενέργειας και των τηλεπικοινωνιών αντικαθίσταται σήμερα από ρυθμιστικούς φορείς ευθυγραμμιζόμενο με την υπό εξέλιξη ελευθέρωση των τομέων· εντούτοις, η πλειονότητα αυτών των ρυθμιστικών φορέων δεν είναι ακόμη λειτουργική (βλ. Μέρος 3, Κεφάλαια 14 – Ενέργεια και 19 – Τηλεπικοινωνίες).

Παρόλο που αποσύρεται, το κράτος κυριαρχεί ακόμη σε πολλούς τομείς της οικονομίας. Την περίοδο 1993-1999, το μερίδιο του ιδιωτικού τομέα στο ΑΕΠ διπλασιάστηκε από 30% σε 60% αλλά παραμένει στάσιμο σε αυτό το χαμηλό συγκριτικά επίπεδο. Το 2001, το 71,3% των συνολικών πάγιων στοιχείων ενεργητικού ήταν κρατικής ιδιοκτησίας, ποσοστό που αντιπροσωπεύει αύξηση κατά 6,1% σε σχέση με το 1999. Εκτός από τους συνήθεις δημοσίους τομείς, όπως η εκπαίδευση, η υγεία, οι ταχυδρομικές και κοινοτικές υπηρεσίες, άλλοι οικονομικοί τομείς με υψηλό ποσοστό κρατικής ιδιοκτησίας είναι η γεωργία, οι δημόσιες υπηρεσίες, οι μεταφορές και τα ακίνητα· ακόμη και στη μεταποιητική βιομηχανία (μέσω των ναυπηγείων) το μερίδιο του δημοσίου ανέρχεται στο ένα τρίτο του συνόλου των παγίων στοιχείων ενεργητικού. Η κρατική ιδιοκτησία στον τομέα των κατασκευών ανήλθε σε 90%, ως αποτέλεσμα του προγράμματος κατασκευής αυτοκινητοδρόμου. Από την άλλη πλευρά, τα στοιχεία ενεργητικού της χρηματοπιστωτικής διαμεσολάβησης (99,9%), μετά τη σχεδόν πλήρη ιδιωτικοποίηση των τραπεζών και του τομέα του εμπορίου (93,1%), κατέχονταν σχεδόν εξ ολοκλήρου από ιδιώτες ήδη από το 2001. Η ιδιωτικοποίηση έχει προχωρήσει πολύ στις τηλεπικοινωνίες, αν και το άνοιγμα της αγοράς παρουσίασε καθυστέρηση. Το μονοπώλιο της παροχής υπηρεσιών σταθερής τηλεφωνίας έληξε τυπικά στα τέλη του 2003. Υπάρχουν δύο επιχειρήσεις κινητής τηλεφωνίας, αλλά πρέπει να προβλεφθεί

και η χορήγηση μιας τρίτης άδειας ώστε να ενισχυθεί ο ανταγωνισμός. Ωστόσο, ο ιδιωτικός τομέας έδειξε μεγαλύτερο δυναμισμό απ' ό,τι οι δημόσιες επιχειρήσεις σε σχέση με την αύξηση των εσόδων καθώς και της κερδοφορίας κατά την περίοδο 1996-2001. Η αύξηση των εσόδων των ιδιωτικών επιχειρήσεων υπερέβη την ονομαστική αύξηση του ΑΕΠ και το μερίδιό τους επί των συνολικών εσόδων των επιχειρήσεων αυξήθηκε από 58,4% σε 67,8%.

Η ιδιωτικοποίηση αντιμετώπισε συχνά νομικά και πολιτικά προβλήματα. Αφού ανέλαβε τα καθήκοντά της το 2000, η νέα κυβέρνηση μεταβίβασε τις κρατικές συμμετοχές στο Ταμείο Ιδιωτικοποίησης της Κροατίας (ΤΙΚ), αλλά ορισμένα περιουσιακά στοιχεία υπάγονται ακόμη στον οργανισμό αναβάθμισης των τραπεζών και στα συνταξιοδοτικά και ασφαλιστικά ταμεία. Κατά την περίοδο από τον Ιανουάριο 2000 ως το Δεκέμβριο 2002, το κρατικό χαρτοφυλάκιο μειώθηκε από 1.860 σε 1.056 εταιρίες, κυρίως με την πώληση μειοψηφικών συμμετοχών, αλλά ήταν περίπου στο ίδιο επίπεδο τον Αύγουστο του 2003. Ο αριθμός των εταιριών στο χαρτοφυλάκιο μεταβάλλεται συνεχώς, λόγω της ακύρωσης παλαιών συμφωνιών απόκτησης μετοχών. Στα μέσα του 2003, υπήρχαν ακόμη 170 εταιρίες με πλειοψηφική κρατική συμμετοχή στο χαρτοφυλάκιο, ενώ το κράτος κατείχε λιγότερο από 25% του μετοχικού κεφαλαίου σε 822 εταιρίες. Οι τουριστικές επιχειρήσεις είναι ακόμη σε μεγάλο βαθμό κρατικής ιδιοκτησίας και για ένα μέρος αυτών προκηρύχθηκαν διαγωνισμοί αλλά δεν εκδηλώθηκε πολύ ενδιαφέρον λόγω των σημαντικών αναγκών σε επενδύσεις και του ύψους του χρέους. Στα μέσα του 2003, η κυβέρνηση ενέκρινε μία πρόταση για τον επαναπροσδιορισμό των αρμοδιοτήτων του ΤΙΚ με σκοπό την ολοκλήρωση της ιδιωτικοποίησης, αλλά η πρόταση αυτή εκκρεμεί ακόμη στο Κοινοβούλιο και έχει αποθαρρύνει την κατάρτιση νέων προγραμμάτων ιδιωτικοποίησης. Δεδομένου του σημαντικού ρόλου που διαδραματίζουν τα αρμόδια υπουργεία στην προώθηση και στην έγκριση προγραμμάτων ιδιωτικοποίησης, παραμένει αμφίβολο το κατά πόσο το νέο σύστημα θα επιταχύνει τις διαδικασίες. Η ιδιωτικοποίηση ομίλων γεωργικών επιχειρήσεων άρχισε στα τέλη του 2002 και αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα λόγω της εν γένει κακής κατάστασης της καταγραφής γεωτεμαχίων και του κτηματολογίου, η οποία παρεμποδίζει τη δημιουργία αποτελεσματικών αγορών γης και στέγης. Από το 2001 (τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία), περίπου 87% των εδαφικών εκτάσεων και κατοικιών ήταν ακόμη κρατικής ιδιοκτησίας ή κοινωνικής οικονομίας. Γενικότερα, οι μεγάλες εταιρίες, που συχνά ήταν προηγούμενως κρατικές ή κοινωνικής οικονομίας, διαδραματίζουν ακόμη σημαντικό ρόλο στην οικονομία της Κροατίας. Ορισμένες επιχειρήσεις συνεχίζουν να έχουν αποκλειστικά ή ειδικά δικαιώματα σε ορισμένους τομείς, ακόμη και αν λαμβάνονται μέτρα για την ελευθέρωση τομέων όπως οι τηλεπικοινωνίες, ο ηλεκτρισμός και το πετρέλαιο. Οι δημόσιες επιχειρήσεις ιδιωτικοποιούνται σύμφωνα με ειδικούς νόμους. Μία πλειοψηφική συμμετοχή 51% στην εταιρία τηλεπικοινωνιών πωλήθηκε σε ξένο επενδυτή, αλλά η κυβέρνηση ανέβαλε την προβλεπόμενη προσφορά άλλων συμμετοχών. Ένα πρώτο βήμα στην ιδιωτικοποίηση του τομέα παροχής ηλεκτρικής ενέργειας πραγματοποιήθηκε με την πώληση 25% συμμετοχής στην εταιρία πετρελαίου INA το καλοκαίρι του 2003. Η ιδιωτικοποίηση του δικτύου διανομής της εταιρίας ηλεκτρισμού καθυστέρησε. Δύο διαγωνισμοί για την ιδιωτικοποίηση της μεγαλύτερης ασφαλιστικής εταιρίας ακυρώθηκαν και η κυβέρνηση αποφάσισε να διατηρήσει την πλειοψηφική συμμετοχή.

Μολονότι οι αρχές ανέλαβαν πολλές πρωτοβουλίες, υπάρχουν ακόμη φραγμοί στην είσοδο και στην έξοδο από την αγορά. Κατά την περίοδο 1999 έως 2001, ο συνολικός αριθμός των επιχειρήσεων στους τομείς της μεταποίησης και των υπηρεσιών μειώθηκε σχεδόν κατά 3% αντικατοπτρίζοντας ορισμένο βαθμό ενοποίησης καθώς και τον αντίκτυπο της οικονομικής επιβράδυνσης το 1998/1999. Τόσο ο αριθμός των νεοσυσταθεισών επιχειρήσεων όσο και η καθαρή αύξηση του συνολικού αριθμού των επιχειρήσεων ανέκαμψαν μετά το 2000. Εντούτοις, οι επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν ακόμη σχετικά υψηλό κόστος, σημαντικό φόρτο

διοικητικών κανονισμών, δυσχέρειες όσον αφορά την πρόσβαση στις πιστώσεις, ιδίως στις μακροπρόθεσμες και εγχώριες αγορές όπου κυριαρχούν λίγες ομάδες επιχειρήσεων με χαμηλό επίπεδο ανταγωνισμού. Ένας άλλος παράγοντας ήταν η ανελαστικότητα του εργατικού δικαίου, η οποία ωστόσο αντιμετωπίστηκε με τις τροποποιήσεις που εγκρίθηκαν το 2003. Παρά την ύπαρξη ορισμένων προθεσμιών για συγκεκριμένα στάδια, οι συνολικές διαδικασίες για τη σύσταση μιας επιχείρησης είναι μακρόχρονες και διαφέρουν μεταξύ περιοχών: σύμφωνα με την Γενική Έκθεση Ανταγωνισμού 2002-2003 του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ, απαιτούνται κατά μέσο όρο 51 ημέρες για το στήσιμο μιας εταιρίας στην Κροατία, χρονικό διάστημα που είναι σημαντικά μεγαλύτερο απ'ό,τι σε πολλές αναπτυγμένες οικονομίες. Δεν υπάρχει ακόμη το σύστημα της ενιαίας θυρίδας. Οι αρχές της Κροατίας ξεκίνησαν μία εκτεταμένη πρωτοβουλία για να εφαρμόσουν τα πορίσματα της μελέτης της ΣΥΣΕ (FIAS)²⁵ σχετικά με τους διοικητικούς φραγμούς στις ξένες επενδύσεις (Ιανουάριος 2001). Ειδικότερα, το Φεβρουάριο του 2002, εγκρίθηκε ένα σχέδιο δράσης το οποίο περιλαμβάνει αναλυτικά, βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα μέτρα· ωστόσο, ο βαθμός υλοποίησής τους είναι μέτριος. Οι νόμοι και οι διαδικασίες που ρυθμίζουν την χρεοκοπία θεσπίστηκαν το 1997 και η Πράξη περί Χρεοκοπίας τροποποιήθηκε τον Ιούλιο του 2003. Όπως στην περίπτωση των εν γένει δικαστικών διαδικασιών, οι διαδικασίες πτώχευσης είναι χρονοβόρες και πάσχουν από τις ελλείψεις του δικαστικού τομέα. Αυτό φαίνεται καθαρά στη διαδικασία ιδιωτικοποιήσεων. Από τις εταιρίες που αποτέλεσαν αντικείμενο αναδιάρθρωσης και ιδιωτικοποίησης από το 1991, οι 728 ζητήθηκε να κηρυχθούν σε πτώχευση, αλλά οι διαδικασίες πτώχευσης ολοκληρώθηκαν μόνον σε 177 περιπτώσεις. Οι τροποποιήσεις της Πράξης περί Χρεοκοπίας δημιουργούν τη νομική βάση για την απλούστευση και την επιτάχυνση των διαδικασιών, εισάγοντας, μεταξύ άλλων, προθεσμίες, οι οποίες όμως πρέπει να τηρούνται.

Το νομικό πλαίσιο εναρμονίζεται με το κοινοτικό κεκτημένο με ταχύ ρυθμό αλλά η αποτελεσματικότητα του δικαστικού συστήματος δεν είναι ακόμη ικανοποιητική. Ήδη το φθινόπωρο 2001, οι αρχές ενέκριναν ένα σχέδιο εφαρμογής της Συμφωνίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης, ώστε να εναρμονιστεί ο κροατικός νόμος με το κεκτημένο. Το καλοκαίρι του 2003, θεσπίστηκαν ορισμένοι σημαντικοί νόμοι στον οικονομικό τομέα, συμπεριλαμβανομένων των νόμων σχετικά με την πτώχευση, τις εταιρίες, το ξένο συνάλλαγμα και το εργατικό δίκαιο. Η πρόκληση είναι να διασφαλιστεί η ουσιαστική εφαρμογή και η τήρηση αυτής της νομοθεσίας με τη βελτίωση, μεταξύ άλλων, της ικανότητας της δημόσιας διοίκησης. Εντούτοις, το δικαστικό σύστημα δεν λειτουργεί ικανοποιητικά και δεν επιβάλει αποτελεσματικά την προστασία των ενοχικών και εμπράγματων δικαιωμάτων. Οι διαδικασίες είναι αργές και οι υποθέσεις εξακολουθούν να συσσωρεύονται. Στο πλαίσιο του δικαστικού συστήματος, η ερμηνεία των νόμων ποικίλλει, η διοικητική και επαγγελματική ικανότητα είναι χαμηλή και υπάρχει έλλειψη βοηθητικού προσωπικού και συστήματος επαγγελματικής κατάρτισης. Το κτηματολόγιο και η καταχώρηση των γεωτεμαχίων είναι σε κακή κατάσταση, πράγμα που αντανάκλα και το συχνά απαρχαιωμένο και ανεπαρκές τεχνικό εξοπλισμό των δικαστηρίων. Οι αρχές έχουν επίγνωση των προβλημάτων και εφαρμόζουν ορισμένα προγράμματα μαζί με διεθνείς χορηγούς για τη βελτίωση και τον εκσυγχρονισμό της ικανότητας και της αποτελεσματικότητας των δικαστηρίων. Ωστόσο είναι απίθανο να βελτιωθεί η κατάσταση βραχυπρόθεσμα (Βλ. επίσης Μέρος Ι, Πολιτικά κριτήρια).

Ο χρηματοπιστωτικός τομέας είναι επαρκώς αναπτυγμένος ώστε να διοχετεύει τις αποταμιευτικές καταθέσεις προς παραγωγικές επενδύσεις αλλά η εκτεταμένη χορήγηση

²⁵ Συμβουλευτική Υπηρεσία Ξένων Επενδύσεων, η οποία είναι μια κοινή υπηρεσία της Διεθνούς Εταιρίας Χρηματοδοτήσεων (IFC) και της Παγκόσμιας Τράπεζας.

πιστώσεων σε επιχειρήσεις παρεμποδίζεται από τις αδυναμίες του δικαστικού τομέα. Η ιδιωτικοποίηση του τραπεζικού τομέα της Κροατίας έχει σχεδόν ολοκληρωθεί με δύο μόνον εμπορικές τράπεζες, που αντιπροσωπεύουν συνολικά το 4% του συνολικού τραπεζικού ενεργητικού οι οποίες είναι ακόμη στην πλειοψηφία τους κρατικές. Οι ξένες τράπεζες ελέγχουν άνω του 90% του συνολικού τραπεζικού ενεργητικού. Από τις αρχές του 2004, ο τραπεζικός τομέας της Κροατίας περιλαμβάνει 42 τράπεζες με 6 τραπεζικούς ομίλους να έχουν την κυρίαρχη θέση καθώς και 4 τράπεζες στεγαστικής αποταμίευσης και 1 τράπεζα καταθέσεων ταμιευτηρίου. Οι δύο σημαντικότεροι τραπεζικοί όμιλοι αντιπροσωπεύουν περίπου το 49% του συνολικού τραπεζικού ενεργητικού. Επιπλέον, το 2002 λειτουργούσαν 115 συνεταιρισμοί αποταμιεύσεων και δανείων που αντιπροσώπευαν όμως ένα μικρό μόνο μέρος του συνολικού ενεργητικού. Η είσοδος ξένων τραπεζών είχε ως αποτέλεσμα να διευρυνθεί το φάσμα των προϊόντων και των υπηρεσιών που χορηγούνται από τις κροατικές τράπεζες καθώς και να εντατικοποιηθεί ο ανταγωνισμός. Αυτό αντικατοπτρίζεται στη διασπορά μεταξύ των μέσων επιτοκίων χορήγησης και καταθέσεων τα οποία μειώθηκαν από 10,1% το 1998 σε 6,5% το 2001. Μία αλλαγή της μεθόδου η οποία επήλθε την 1^η Ιανουαρίου 2002 (ο κυβερνητικός τομέας και οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί δεν περιλαμβάνονται πλέον στα στατιστικά στοιχεία των επιτοκίων) είχε ως αποτέλεσμα μία εφάπαξ αύξηση της διασποράς μεταξύ των μέσων επιτοκίων και, κυρίως, για δραστηριότητες που δεν αναπροσαρμόζονται σε ξένο νόμισμα, που ανέρχονταν σε 9,6% στα τέλη του 2002. Επετράπη στις ιδιωτικές τράπεζες να διενεργούν πληρωμές, που προηγουμένως διενεργούνταν αποκλειστικά από τον Κεντρικό Οργανισμό Πληρωμών (ZAP) που είχε κληρονομηθεί από την πρώην Γιουγκοσλαβία. Σήμερα, 11 τράπεζες εκτελούν πληρωμές και αντιπροσωπεύουν περίπου το 60% των καθημερινών συναλλαγών. Η ευρεία ρευστότητα, η απλούστευση των διαδικασιών έγκρισης των δανείων και τα μειωμένα επιτόκια κατέστησαν ευκολότερο το δανεισμό. Τα συνολικά εγγώρια δάνεια (τόσο σε kuna όσο και σε ξένο νόμισμα) ως ποσοστό του ΑΕΠ αυξήθηκαν από 27,9% το 1996 στο σχετικά υψηλό ποσοστό 55,2% στα τέλη του 2002. Το μερίδιο χορηγήσεων στον ιδιωτικό τομέα μειώθηκε ελαφρώς κατά τα τελευταία έτη αλλά αναλογούσε σε 88% περίπου του συνολικού δανεισμού, αντιπροσωπεύοντας περίπου το 48,9% του ΑΕΠ. Οι πιστώσεις στις επιχειρήσεις ανέκαμψαν κατά τα τελευταία δύο έτη μετά από τη μείωση της ζήτησης που ήταν αποτέλεσμα της ύφεσης του 1999: τα συνολικά δάνεια αντιστοιχούσαν σε 26,6% του ΑΕΠ στα τέλη του 2002, φθάνοντας έτσι και πάλι στο επίπεδο του 1998. Οι δυσκολίες χρησιμοποίησης ακινήτων ως εγγυήσεων, καθώς και οι μακρόχρονες διαδικασίες πτώχευσης, υπονομεύουν την επαρκή προστασία των ενοχικών δικαιωμάτων και των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας και επηρεάζουν το δανεισμό. Αυτό, σε συνδυασμό με την υψηλότερη αποδοτικότητα του δανεισμού σε νοικοκυριά και την έλλειψη πρόσβασης των νοικοκυριών στον άμεσο ξένο δανεισμό, είχε ως αποτέλεσμα τη μικρότερη αύξηση των χορηγήσεων σε επιχειρήσεις απ' ό,τι σε νοικοκυριά, τα οποία όμως περιλαμβάνουν συχνά βιοτεχνίες και μικροεπιχειρήσεις. Η ξένη ιδιοκτησία διευκόλυνε τη μεγάλη αύξηση των πιστώσεων με τη διαθεσιμότητα κεφαλαίων από τις μητρικές εταιρίες, αλλά η αύξηση δημιούργησε ανησυχίες για τον αντίκτυπο στην ποιότητα των χαρτοφυλακίων πιστώσεων των τραπεζών και συνέβαλε στην αύξηση του εξωτερικού χρέους. Ακόμη και αν μεσαίας και μακράς λήξης δάνεια είναι όλο και περισσότερο διαθέσιμα (10-15 έτη για νομικά πρόσωπα και 25-30 έτη για ενυπόθηκα δάνεια), το 40,9% των συνολικών δανείων στον ιδιωτικό τομέα είναι βραχύτερα του ενός έτους και ο μέσος όρος λήξης των τραπεζικών δανείων έχει αλλάξει ελάχιστα από το 1999 (2,7 έτη στις 31 Μαρτίου 2003 σε σύγκριση με 2,5 έτη στα τέλη του 1999).

Ο μη τραπεζικός χρηματοπιστωτικός τομέας είναι λιγότερο αναπτυγμένες. Από την άποψη του ενεργητικού, ο μη τραπεζικός τομέας αντιπροσωπεύει περίπου το 12% του συνολικού ενεργητικού του χρηματοπιστωτικού τομέα, το οποίο είναι ενδεικτικό του ακόμη περιορισμένου εύρους των άλλων χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών πλην των τραπεζικών. Ο

ασφαλιστικός τομέας είναι μικρός αλλά παρουσιάζει υψηλό βαθμό συγκέντρωσης και προσφέρει ένα ευρύ φάσμα προϊόντων. Το 2002, λειτουργούσαν στην Κροατία 24 ασφαλιστικοί οργανισμοί, από τους οποίους 13 ήταν εγχώριοι (επιτυγχάνοντας μικτή παραγωγή ασφαλιστρών ίση προς το 3,2% του ΑΕΠ). Ο μεγαλύτερος ασφαλιστής είχε το 46% του μεριδίου της αγοράς, ενώ 5 άλλες εταιρίες είχαν η κάθε μία μερίδιο από 5-10%. Αν και υπάρχουν δύο χρηματιστήρια (στο Ζάγκρεμπ και στο Varazdin), οι κεφαλαιαγορές δεν παρουσιάζουν ούτε βάθος ούτε ρευστότητα και η απόκτηση κροατικών εταιριών από ξένους επενδυτές έχει μειώσει ακόμη περισσότερο τον αριθμό των εισηγμένων επιχειρήσεων. Η συνολική χρηματιστηριακή κεφαλαιοποίηση και των δύο χρηματιστηρίων έφθανε συνολικά περίπου στο 30% του ΑΕΠ στα τέλη του 2002. Οι απαιτήσεις εισαγωγής στο χρηματιστήριο για εταιρίες που εισήχθησαν το 2003 είναι απίθανο να οδηγήσουν σε αύξηση των συναλλαγών. Η δημιουργία συνταξιοδοτικών ταμείων είχε σημαντικό αντίκτυπο στον όγκο του κύκλου εργασιών και συναλλαγών, ιδίως των ομολογιών. Από τον Σεπτέμβριο του 2003, τα 5 υποχρεωτικά και τα 4 προαιρετικά συνταξιοδοτικά ταμεία στην Κροατία έδειχναν σημαντική αύξηση του ενεργητικού τους (Βλ. επίσης Μέρος 3, Κεφάλαιο 3 – Ελευθερία παροχής υπηρεσιών).

Η σταθερότητα του τραπεζικού τομέα βελτιώθηκε αλλά η υψηλή ευρωποίηση παραμένει ένα δυνητικά αδύναμο σημείο. Η HNB είναι ο οργανισμός που είναι επιφορτισμένος με την έκδοση αδειών λειτουργίας τραπεζών και με την εποπτεία των τραπεζικών πράξεων. Μετά από την κρίση του 1998, ο τραπεζικός τομέας σταθεροποιήθηκε ενώ η ενοποίησή του συνεχίζεται. Η επαγγελματική διεύθυνση της κρίσης το 2002 συνέβαλε στην αύξηση της εμπιστοσύνης στο τραπεζικό σύστημα, η οποία φαίνεται και από την αύξηση των τραπεζικών καταθέσεων, ιδίως των καταθέσεων ρευστού συναλλάγματος σε τραπεζικούς λογαριασμούς στο πλαίσιο της υλικής εισαγωγής του ευρώ στη ζώνη ευρώ. Ήδη από το 1997 είχε εισαχθεί ένα σύστημα ασφάλισης των καταθέσεων. Σύμφωνα με δείκτες της HNB για μη αποδοτικά δάνεια, για κεφαλαιακή επάρκεια και δείκτη πρωτογενούς ρευστότητας των τραπεζικών οργανισμών, η αποδοτικότητα και η φερεγγυότητα έχουν βελτιωθεί. Το 2003, η HNB έλαβε ορισμένα μέτρα, με τα οποία επετεύχθη η επιβράδυνση της αύξησης των πιστώσεων. Το μέλλον θα δείξει αν η πρόσφατη αύξηση της δανειοδοτικής δραστηριότητας, ιδίως στα νοικοκυριά, θα έχει αντίκτυπο στην πιστοληπτική ποιότητα. Η προσαρμογή στο συνάλλαγμα παραμένει ένα σημαντικό χαρακτηριστικό, που αυξάνει την ευπάθεια του τραπεζικού συστήματος: οι καταθέσεις συναλλάγματος, συμπεριλαμβανομένων αυτών που εκφράζονται και προσαρμόζονται σε ξένα νομίσματα, αντιστοιχεί στο 88,5% των συνολικών καταθέσεων, αν και παρατηρείται μία ελαφρά φθίνουσα τάση. Το 78% των τραπεζικών δανείων εκφράζονται ή προσαρμόζονται σε ξένο συνάλλαγμα, ενώ το εισόδημα των δανειζομένων εκφράζεται σε kuna και/ή οι δανειζόμενοι δεν έχουν πρόσβαση σε αντισταθμιστικούς οργανισμούς. Ακόμη, το 70% των εγχωρίων κυβερνητικών ομολογιών σε kuna προσαρμόζεται στην τιμή συναλλάγματος του ευρώ.

Η ικανότητα αντιμετώπισης των ανταγωνιστικών πιέσεων και των δυνάμεων της αγοράς

Η ικανότητα εκπλήρωσης αυτού του κριτηρίου εξαρτάται από την ύπαρξη οικονομίας της αγοράς και σταθερού μακροοικονομικού πλαισίου, ώστε οι οικονομικοί φορείς να είναι σε θέση να λαμβάνουν αποφάσεις σε ένα κλίμα προβλεψιμότητας. Απαιτούνται επίσης επαρκείς ανθρωπίνοι και φυσικοί πόροι. Οι κρατικές επιχειρήσεις πρέπει να υποστούν αναδιάρθρωση και οι επιχειρήσεις πρέπει να επενδύσουν για να βελτιώσουν την αποτελεσματικότητά τους. Επιπλέον, όσο μεγαλύτερη πρόσβαση έχουν οι επιχειρήσεις σε εξωτερική χρηματοδότηση και όσο πιο καινοτόμες είναι καθώς και πιο επιτυχείς στην αναδιάρθρωσή τους, τόσο μεγαλύτερη θα είναι η ικανότητα προσαρμογής τους. Γενικά, όσο πιο ενταγμένη είναι μία οικονομία σ' αυτή της Ένωσης πριν από την προσχώρηση, τόσο πιο αποτελεσματικά θα μπορέσει να αναλάβει τις υποχρεώσεις του μέλους.

Η Κροατία επέτυχε επαρκή μακροοικονομική σταθερότητα ώστε οι οικονομικοί φορείς να είναι σε θέση να λαμβάνουν αποφάσεις σε ένα κλίμα σταθερότητας και προβλεψιμότητας. Μετά από την οικονομική κρίση του 1998/1999, η Κροατία επέτυχε ικανοποιητικό ιστορικό μακροοικονομικής σταθερότητας. Η ενίσχυση της οικονομικής σταθερότητας και οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που πραγματοποιήθηκαν ως τώρα επιτρέπουν τη λειτουργία μηχανισμών της αγοράς αν και οι κρατικές παρεμβάσεις συνεχίζονται. Αυτό δημιουργεί τους βασικούς όρους για την αντιμετώπιση των ανταγωνιστικών πιέσεων. Οι υπόλοιπες προκλήσεις συνεχίζουν να είναι η δημοσιονομική ενοποίηση και η ιδιωτικοποίηση, η διεύρυνση και η εμβάθυνση της ανάπτυξης του χρηματοπιστωτικού τομέα και η βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ιδίως με την ενίσχυση της απόδοσης του δικαστικού τομέα.

Το εργατικό δυναμικό είναι μάλλον καλά εκπαιδευμένο αλλά η συμμετοχή του είναι χαμηλή. Παρά τη βελτίωση της μακροοικονομικής παραγωγικότητας, η Κροατία πάσχει από πολύ μεγάλο ποσοστό ανενεργού οικονομικά πληθυσμού (το ποσοστό ανεργίας ήταν 50,9% το 2002) και έχει δημογραφικά προβλήματα (τον Ιούνιο του 2003, ο λόγος των συνεισφερόντων στα συνταξιοδοτικά ταμεία προς τους δικαιούχους ήταν 1.4). Το επίπεδο παραγωγικότητας της Κροατίας, από την άποψη του κατά κεφαλή εισοδήματος, αντιστοιχεί στο 21% αυτού της ΕΕ σε ονομαστικούς όρους και σε 35,9% σε όρους ΙΑΔ. Οι εξελίξεις, όσον αφορά την παραγωγικότητα, διαφέρουν μεταξύ τομέων και κλάδων, αλλά, από τα διαθέσιμα στοιχεία προκύπτει ότι η απόδοση του τομέα παροχής υπηρεσιών είναι καλύτερη απ' αυτήν της βιομηχανίας και της γεωργίας. Γενικά, οι εγγραφές στη δευτεροβάθμια και στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση δείχνουν ότι το εκπαιδευτικό επίπεδο του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας έχει αυξηθεί από το 1996. Εντούτοις, το ποσοστό των προσώπων με πανεπιστημιακό δίπλωμα κυμαίνεται μεταξύ 10,7% και 13,4%. Ωστόσο, εξακολουθεί να είναι αναγκαίος ο εκσυγχρονισμός της ποιότητας της εκπαίδευσης και των προγραμμάτων σπουδών (βλ. Μέρος 3, Κεφάλαιο 18 – Εκπαίδευση). Σύμφωνα με κυβερνητικά αρχεία, περίπου 1.050 σπουδαστές είναι εγγεγραμμένοι σε πανεπιστήμια του εξωτερικού. Σε σύγκριση με τον κοινοτικό μέσο όρο, η Κροατία έχει υψηλότερο ποσοστό πληθυσμού (ηλικίας 25-64 ετών) που φοιτά στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και χαμηλότερο ποσοστό τόσο όσον αφορά την πρωτοβάθμια όσο και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Το 2002, θεσπίστηκε το πρόγραμμα προώθησης της απασχόλησης. Το πρόγραμμα αυτό αποσκοπεί στη μείωση της ανεργίας και στην προώθηση της απασχόλησης για συγκεκριμένες ομάδες στόχους, π.χ. με τη στήριξη όσων έχουν περατώσει τις πανεπιστημιακές σπουδές καθώς και πρώην στρατιωτικών (βλ. επίσης Μέρος 3, Κεφάλαιο 13 – Κοινωνική πολιτική και απασχόληση).

Η Κροατία επενδύει για τη βελτίωση της υποδομής της και έχει επιτύχει σχετικά υγιή και σταθερά ποσοστά επενδύσεων. Την περίοδο 1996 έως 2002, ο λόγος των επενδύσεων προς το ΑΕΠ έφθασε κατά μέσο όρο σε 23%, με ανώτατο επίπεδο 24,8% το 2002, από το οποίο άνω του 70% ήταν ιδιωτικές επενδύσεις. Οι ΑΞΕ συνέβαλαν σημαντικά στις επενδύσεις και στην ανάπτυξη αυτή την περίοδο: οι εισροές των ΑΞΕ αντιστοιχούσαν κατά μέσο όρο σε 5% του ΑΕΠ. Εντούτοις, σχεδόν τα δύο τρίτα των ΑΞΕ συνδέονταν με προγράμματα ιδιωτικοποιήσεων, όπως φαίνεται από τους βασικούς τομείς που επωφελήθηκαν από τις ΑΞΕ: τηλεπικοινωνίες, ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί και φαρμακοβιομηχανία. Οι άμεσες παραγωγικές επενδύσεις αντιπροσώπευαν μόνο το 16,4% του συνόλου. Οι βασικοί εγχώριοι τομείς επενδύσεων ήταν ο μεταποιητικός τομέας, το εμπόριο, οι μεταφορές και οι κατασκευές, αντικατοπτρίζοντας τις ευρείες κλίμακας κυβερνητικές επενδύσεις σε οδικά έργα και έργα ανασυγκρότησης. Αν και η ικανότητα φαίνεται να ανταποκρίνεται στις τρέχουσες ανάγκες, εκτός από τη βασική τουριστική περίοδο, η ποιότητα της υποδομής των μεταφορών θεωρείται από τους επιχειρηματίες μη ικανοποιητική. Κατά την περίοδο 1996-

2002, οι επενδύσεις σε οδικά έργα, ιδίως για την κατασκευή νέων αυτοκινητοδρόμων, έφθασαν σε υψηλό επίπεδο. Συγχρόνως οι επενδύσεις για έργα υποδομής στον τομέα των σιδηροδρόμων παρέμειναν σε χαμηλό επίπεδο, αλλά σχεδιάζεται να αυξηθούν στο πλαίσιο ενός 4ετούς προγράμματος. Οι τηλεπικοινωνίες βελτιώθηκαν σημαντικά: το δίκτυο σταθερών γραμμών είναι στο σύνολό του ψηφιακό και υπάρχουν δύο επιχειρήσεις κινητής τηλεφωνίας, με αποτέλεσμα η διείσδυση της κινητής τηλεφωνίας να φθάνει σε 56% τον Ιούνιο του 2003. Ωστόσο, η εφαρμογή κανονιστικών μεταρρυθμίσεων και η εισαγωγή του ανταγωνισμού παρουσιάζουν ακόμη μεγάλη καθυστέρηση σε ορισμένους τομείς υποδομής, συμπεριλαμβανομένων και των τηλεπικοινωνιών. Οι μικτές εγχώριες δαπάνες για την Ε&Α ανήλθαν σε ετήσιο μέσο όρο 0,96% του ΑΕΠ την περίοδο 1997-2001, αυξανόμενες κατά τη διάρκεια της περιόδου, ποσοστό το οποίο είναι σχετικά υψηλό αλλά υπολείπεται ακόμη του κοινοτικού μέσου όρου (2,21% το 2000). Αυτό ισχύει και για την Ε&Α κατά κεφαλή και το μερίδιο της Ε&Α του τομέα επιχειρήσεων.

Κατά την περίοδο 1996-2001, το μερίδιο του μεταποιητικού τομέα και της γεωργίας μειώθηκε σχετικά, ενώ ο κατά παράδοση ισχυρός τομέας παροχής υπηρεσιών έγινε ακόμη ισχυρότερος. Ο μεταποιητικός τομέας μειώθηκε ελαφρώς από 22,3% του ΑΕΠ (σταθερές τιμές) σε 21,5%. Στο μεταποιητικό τομέα, οι δραστηριότητες με χαμηλή προστιθέμενη αξία τείνουν να κυριαρχήσουν στον τομέα της βιομηχανίας, λόγω εν μέρει των προηγούμενων πολιτικών ιδιωτικοποίησης. Παρομοίως, η γεωργία συρρικνώθηκε με την πάροδο του χρόνου κάτω από το 10%, αλλά είναι ακόμη υψηλή, αντιπροσωπεύοντας το 9,1% του ΑΕΠ (σταθερές τιμές). Στον τομέα αυτό κυριαρχούν μικρές, διάσπαρτες μεμονωμένες εκμεταλλεύσεις και μεγάλα συγκροτήματα, τα οποία βρίσκονται στη διαδικασία ιδιωτικοποίησης. Η παραγωγικότητα και η αποτελεσματικότητα είναι χαμηλές και υπάρχει έντονη ανάγκη προσαρμογής. Αυτό θα οδηγούσε ενδεχομένως σε πτώση της απασχόλησης στον τομέα της γεωργίας, απασχόληση που είναι ακόμη σημαντική. Στον τομέα του εμπορίου σημειώθηκε σημαντική αύξηση σε σχέση με το χαμηλό επίπεδο του 1998 αλλά είναι ακόμη κάτω από τα επίπεδα του 1996/1997. Οι τάσεις στην απασχόληση ακολούθησαν την ίδια πορεία.

Μετά από ένα αργό ξεκίνημα, η αναδιάρθρωση των επιχειρήσεων σημείωσε ορισμένη πρόοδο. Μετά από την έγκριση ενός προγράμματος εκ μέρους της κυβέρνησης για την επιτάχυνση της αναδιάρθρωσης και της ιδιωτικοποίησης στις αρχές του 2001, σημειώθηκε ορισμένη πρόοδος όσον αφορά την αναδιάρθρωση. Η πρώην Υπηρεσία Ταχυδρομείου και Τηλεπικοινωνιών χωρίστηκε σε δύο ανώνυμες/συμμετοχικές εταιρίες το 1999, από τις οποίες η κροατική Telecom ιδιωτικοποιήθηκε εν μέρει. Έως τα μέσα του 2003, είχαν αναδιάρθρωθεί 30 εταιρίες και 20 εταιρίες τελούσαν υπό αναδιάρθρωση. Στον τομέα των σιδηροδρόμων η αναδιάρθρωση αρχίζει τώρα. Αν και δεν υπάρχει συνολικό σχέδιο αναδιάρθρωσης των εταιριών, η κυβέρνηση ενέκρινε προγράμματα για την αναδιάρθρωση των ναυπηγείων και των γεωργοβιομηχανικών ομίλων, τομείς οι οποίοι επωφελήθηκαν από υψηλές επιδοτήσεις και κυβερνητικές παρεμβάσεις. Επιπλέον, καταρτίζεται σχέδιο αναδιάρθρωσης για τον τομέα του χάλυβα. Οι καθυστερούμενες πληρωμές μειώθηκαν σε μεγάλο βαθμό και, στα μέσα του 2003, υπολογίζονταν σε κάτω του 0,2% του ΑΕΠ, ποσοστό το οποίο όμως δεν καλύπτει όλο το δημόσιο τομέα (π.χ. τον τομέα της υγείας) (Βλ. Μέρος 3, Κεφάλαιο 15 – Βιομηχανική πολιτική).

Το μερίδιο των μικρών εταιριών στο ΑΕΠ και την απασχόληση αυξήθηκε ακόμη και αν ο συνολικός τους αριθμός μειώθηκε. Οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (συμπεριλαμβανομένων των βιοτεχνιών, των συνεταιρισμών και των μικροεπιχειρήσεων) αντιπροσωπεύουν το 99,6% όλων των επιχειρήσεων και το 65,7% της απασχόλησης από επιχειρήσεις (τον Ιούνιο του 2003). Την περίοδο από 1996 έως 2000 ο αριθμός των μικρών εταιριών μειώθηκε κατά 8,9%, αν και η απασχόλησή τους αυξήθηκε σε απόλυτους όρους (6,8%) και επίσης ως ποσοστό της συνολικής απασχόλησης (κατά 3,2%). Όσον αφορά τόσο τις μεσαίες όσο και τις μεγάλες

επιχειρήσεις, συνέβη το αντίθετο. Το μερίδιο των ΜΜΕ στο ΑΕΠ εκτιμάται σε 55% περίπου. Οι ΜΜΕ υφίστανται περισσότερο το βάρος των φραγμών για την είσοδο στην αγορά και πάσχουν από τις αδυναμίες του επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Μεταξύ αυτών κυριαρχούν οι δυσκολίες που αφορούν την πρόσβαση στη χρηματοδότηση λόγω των προβλημάτων παροχής ασφάλειας και η έλλειψη ικανοτήτων εκτίμησης των πιστώσεων των ΜΜΕ στις τράπεζες, ο ανταγωνισμός των επιδοτούμενων κρατικών επιχειρήσεων, η έλλειψη επιχειρηματικής γνώσης και οι αδυναμίες της υποδομής των θεσμών, ιδίως στο δικαστικό τομέα και στη δημόσια διοίκηση. Οι αρχές κατέβαλαν προσπάθειες για να βελτιώσουν την κατάσταση και ο αυξανόμενος αριθμός των νεοσυσταθισών επιχειρήσεων φαίνεται να σηματοδοτεί κάποια βελτίωση. Μετά το 2000 δημιουργήθηκε ένα χωριστό υπουργείο, το οποίο εφαρμόσε ορισμένες πρωτοβουλίες για τη βελτίωση της κατάστασης των ΜΜΕ αλλά, μετά από τις εκλογές του Νοεμβρίου 2003, ενσωματώθηκε στο Υπουργείο Οικονομικών. Η κυβέρνηση ενέκρινε επίσης ένα αναπτυξιακό πρόγραμμα 2003-2006 για τις επιχειρηματικές πρωτοβουλίες στον τομέα των μικρών επιχειρήσεων και υπέγραψε τον Ευρωπαϊκό Χάρτη για τις Μικρές Επιχειρήσεις, ο οποίος καθορίζει τις αρχές για τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος για τις ΜΜΕ. Ο συντονισμός μεταξύ των διαφόρων κυβερνητικών επιπέδων σε σχέση με την πολιτική για τις ΜΜΕ καθώς και η επικοινωνία μεταξύ των αρχών και της επιχειρηματικής κοινότητας θα μπορούσαν να ενισχυθούν περισσότερο (Βλ. Μέρος 3, Κεφάλαιο 16 – ΜΜΕ).

Το επίπεδο των κρατικών ενισχύσεων και της στήριξης σε ειδικούς τομείς είναι ακόμη σημαντικό ενώ η διαφάνεια παραμένει περιορισμένη. Υπάρχει ένα ιστορικό αυξανόμενων ανοικτών και καλυμμένων κυβερνητικών παρεμβάσεων πριν από το 2000. Κατά τα τελευταία τρία έτη, έχουν καταβληθεί προσπάθειες για να δοθεί προτεραιότητα στον έλεγχο του τομέα των κρατικών ενισχύσεων από νομική και υλική πλευρά. Το 2001 καταρτίστηκε ένα “σχέδιο δράσης σχετικά με τις επιδοτήσεις στην οικονομία” και ο έλεγχος της εφαρμογής του πραγματοποιήθηκε από το πρόγραμμα SAL μαζί με την Παγκόσμια Τράπεζα, το οποίο είχε ως αποτέλεσμα τη βαθμιαία μείωση της κρατικής στήριξης σε όρους ΑΕΠ. Καθιερώνονται κριτήρια για την χορήγηση κρατικών εγγυήσεων και η καθαρή εκροή μειώθηκε κατά τα τελευταία έτη αλλά τα εγγυημένα ποσά υπερδιπλασιάστηκαν το 2002 συγκριτικά με το 2000. Σύμφωνα με τις αρχές, την περίοδο 2000-2002, η μέση κρατική στήριξη έφθανε σε 3,5% του ΑΕΠ και έδινε δείγματα φθίνουσας τάσης, αλλά μόνο όσον αφορά τις άμεσες επιδοτήσεις από τον κεντρικό προϋπολογισμό. Από περισσότερο διεξοδικές ακαδημαϊκές εκτιμήσεις που περιλαμβάνουν άλλου είδους κρατικές ενισχύσεις προκύπτουν υψηλότερα επίπεδα. Το νομικό και θεσμικό πλαίσιο στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων χρονολογείται μόλις από το 2003. Η Κροατία πρέπει να μειώσει όχι μόνο το συνολικό επίπεδο των κρατικών ενισχύσεων αλλά και το επίπεδο αυτό των ενισχύσεων για ειδικούς τομείς (γεωργία, μεταφορές, ναυπηγεία, τουρισμός και, πιο πρόσφατα, σιδηρόδρομοι) υπέρ της οριζόντιας στήριξης (Βλ. Μέρος 3, Κεφάλαιο 6 – Ανταγωνισμός).

Η Κροατία ελευθέρωσε σημαντικά το εμπόριό της κατά τα τελευταία έτη. Τα διαδοχικά μέτρα ελευθέρωσης του εμπορίου που έχουν ληφθεί από το 1993 επέφεραν σημαντικές βελτιώσεις, αλλά η πρόοδος, όσον αφορά την πραγματική εμπορική ενοποίηση με τις άλλες χώρες περιορίστηκε από την πολιτική απομόνωση της Κροατίας μέχρι τις αρχές του 2000. Έκτοτε, η Κροατία σημείωσε ταχεία πρόοδο: προσχώρησε στον ΠΟΕ (Νοέμβριος 2000) και συνήψε ορισμένες διμερείς συμφωνίες ελεύθερου εμπορίου, όπως με την ΕΕ, τις γειτονικές της χώρες και τις χώρες ΕΖΕΣ. Από την 1^η Μαρτίου 2003, ισχύει η προσχώρηση της Κροατίας στην ΣΕΣΚΕ. Αποτέλεσμα αυτών των συμφωνιών ήταν ότι ο σταθμισμένος μέσος δασμολογικός συντελεστής για τα βιομηχανικά προϊόντα που εφαρμόζεται στις πλέον ευνοούμενες χώρες έφθανε σε 3,5% στις αρχές του 2003. Δεδομένου ότι η Κροατία είναι μια μικρή ανοικτή

οικονομία, η αναλογία του συνόλου των συναλλαγών προς το ΑΕΠ (αγαθά και υπηρεσίες) ήταν 103,7% το 2002 (Βλ. Μέρος 3, Κεφάλαιο 26 – Εξωτερικές σχέσεις).

Η οικονομία της Κροατίας είναι σε μεγάλο βαθμό ενσωματωμένη σε αυτή της Ένωσης. Η ΕΕ είναι με μεγάλη διαφορά ο σημαντικότερος εμπορικός εταίρος της Κροατίας, με μέσα μερίδια εισαγωγών και εξαγωγών της τάξης του 52,6% και 56,2% για την περίοδο 1999-2002. Το μερίδιο αυτό θα αυξηθεί κατά 13 και 15% αντίστοιχα με την προσχώρηση στην ΕΕ των δέκα νέων κρατών μελών την 1^η Μαΐου 2004. Το 2002, οι εξαγωγές της Κροατίας στην ΕΕ ανήλθαν σε 2,74 δισεκατ. ευρώ, ενώ οι εισαγωγές έφθασαν σε 6,32 δισεκατ. ευρώ. Το εμπορικό ισοζύγιο δείχνει υψηλό και αυξανόμενο έλλειμμα: ενώ οι εξαγωγές αυξήθηκαν μόλις κατά 7% το 2002 σε σχέση με το 1996, οι εισαγωγές αυξήθηκαν κατά 26%, με αποτέλεσμα την άνοδο του εμπορικού ελλείμματος κατά 51% και τη μείωση της κάλυψης εισαγωγών/εξαγωγών από 57% σε 48%. Κατά συνέπεια, το μερίδιο της Κροατίας επί του συνόλου των κοινοτικών εισαγωγών μειώθηκε (από 0,4% το 1993 σε 0,2% το 2002) ενώ το μερίδιό της επί του συνόλου των κοινοτικών εξαγωγών παρέμεινε σταθερό (σε 0,7%). Στην εξέλιξη αυτή συνέβαλαν ορισμένοι παράγοντες. Η διάρθρωση των εμπορικών εξαγωγών της Κροατίας εξελίχθηκε σχετικά δυσμενώς μεταξύ 1995 και 2000, εν μέρει λόγω της συνεχιζόμενης κυριαρχίας πρώην και σημερινών δημοσίων επιχειρήσεων (ιδίως των ναυπηγείων, τομέας με υψηλό επίπεδο εισαγωγικών στοιχείων κατασκευής). Το μερίδιο των βιομηχανιών με υψηλή συμμετοχή εργατικού δυναμικού, συμπεριλαμβανομένης της κλωστοϋφαντουργίας, της βιομηχανίας υποδημάτων, της ξυλείας και των ναυπηγείων, αυξήθηκε, εν μέρει λόγω της σημασίας των δραστηριοτήτων τελειοποίησης προς επανεισαγωγή, των οποίων η προστιθέμενη αξία τείνει να είναι χαμηλότερη και οι οποίες είναι περισσότερο ευάλωτες στον ανταγωνισμό των τιμών. Επίσης, θα χρειαστεί περισσότερος χρόνος για να αποφέρει καρπούς η βελτίωση της πρόσβασης των κροατικών επιχειρήσεων στην αγορά μέσω του δικτύου των ΣΕΕ. Η εμπορική ενσωμάτωση στην ΕΕ παρεμποδίζεται επίσης από το γεγονός ότι η Κροατία δεν έχει ακόμη ενταχθεί στο πανευρωπαϊκό σύστημα της διαγωνίας σώρευσης των κανόνων καταγωγής. Δεδομένου του σχετικά υψηλού εργατικού κόστους, η κροατική οικονομία θα απαιτήσει περαιτέρω αναδιάρθρωση προς την κατεύθυνση των εξειδικευμένων εξαγωγών σε βιομηχανίες που βασίζονται περισσότερο στην τεχνολογία ώστε οι βιομηχανίες αυτές να είναι σε θέση να ανταπεξέρχονται επιτυχώς στον ανταγωνισμό στην ενιαία αγορά, καθώς και βελτιώσεις που πρέπει να γίνουν στο επιχειρηματικό περιβάλλον. Στα τέλη του 2002 δημιουργήθηκε ένα οργανισμός προώθησης του εμπορίου και των επενδύσεων, για να υποστηριχθούν οι εξαγωγές δραστηριότητες, ιδίως των ΜΜΕ, αλλά δεν είναι ακόμη λειτουργικός. Όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα της Κροατίας στην παροχή υπηρεσιών, τα έσοδα από τον τουρισμό αυξήθηκαν κατά 90% περίπου την περίοδο 1996-2002 και ο τομέας αντιπροσωπεύει ήδη το 17% του ΑΕΠ. Είναι πολύ πιθανό ότι ο τομέας θα αναπτυχθεί περαιτέρω με την προϋπόθεση ότι θα πραγματοποιηθεί η ιδιωτικοποίηση των εγκαταστάσεων ώστε να υπάρξουν περισσότερες επενδύσεις.

Η παραγωγικότητα της εργασίας έχει βελτιωθεί σημαντικά αλλά υπολείπεται ακόμη του κοινοτικού μέσου όρου. Σύμφωνα με στοιχεία της Κροατίας, η κατά 39% αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ την περίοδο 1993-2001 και η κατά 8% μείωση της απασχόλησης είχαν ως αποτέλεσμα την αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας (πραγματικό ΑΕΠ ανά απασχολούμενο) της τάξης του 50% ή του 5,2% σε ετήσιο μέσο όρο. Η αύξηση της παραγωγικότητας ήταν σημαντικά ταχύτερη στον τομέα της παροχής υπηρεσιών απ' ό,τι στους τομείς της βιομηχανίας και της γεωργίας. Σε κανένα σχεδόν τομέα της βιομηχανίας δεν παρατηρήθηκε αύξηση της απασχόλησης αν συγκριθεί το έτος 2002 με το 1997· στην πραγματικότητα στους περισσότερους τομείς παρατηρείται σημαντική πτώση. Το 2001, η παραγωγικότητα της εργασίας της Κροατίας έφθανε περίπου στο 25% του κοινοτικού μέσου

όρου σε τρέχουσα ισοτιμία και σχεδόν στο 40% εκφραζόμενη σε όρους ΙΑΔ. Η παραγωγικότητα της βιομηχανίας είναι ελαφρώς υψηλότερη από τη συνολική παραγωγικότητα (27% και 44% του κοινοτικού επιπέδου). Το μέσο μοναδιαίο κόστος εργασίας είναι υψηλό και πλησιάζει τον κοινοτικό μέσο όρο (97%), αποκλείοντας έτσι ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα όσον αφορά το κόστος εργασίας. Ωστόσο, κανείς από τους εξωτερικούς δείκτες ανταγωνιστικότητας δεν παρέχει αποδείξεις για σχετική επιδείνωση της θέσης της Κροατίας από το 1995 σε σύγκριση με τους κύριους εμπορικούς εταίρους της και άλλες χώρες που βρίσκονται στο στάδιο μετάβασης. Οι εκτιμήσεις για την ανταγωνιστικότητα και την ευπάθεια του εξωτερικού ισοζυγίου δείχνουν ότι χρειάζονται διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις στον τομέα των επιχειρήσεων, ώστε να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα της Κροατίας.

2.3. Γενική αξιολόγηση

Η Κροατία δύναται να θεωρηθεί ως λειτουργούσα οικονομία αγοράς. Θα πρέπει να είναι σε θέση να αντιμετωπίσει μεσοπρόθεσμα τις ανταγωνιστικές πιέσεις και τις δυνάμεις της αγοράς στο εσωτερικό της Ένωσης, υπό την προϋπόθεση να εξακολουθήσει να εφαρμόζει το μεταρρυθμιστικό πρόγραμμά της για την κάλυψη των αδυναμιών που εξακολουθούν να υφίστανται.

Στην Κροατία, υπάρχει μια αυξανόμενη πολιτική συναίνεση στα ουσιαστά σημεία των οικονομικών πολιτικών. Η οικονομία της Κροατίας έχει επιτύχει υψηλό βαθμό μακροοικονομικής σταθερότητας με χαμηλό πληθωρισμό. Η ενισχυμένη οικονομική σταθερότητα και οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που έχουν εφαρμοστεί μέχρι σήμερα επιτρέπουν τη λειτουργία των μηχανισμών της αγοράς. Τούτο ισχύει ιδιαίτερα για την απελευθέρωση των τιμών και των συναλλαγών, καθώς και για την ιδιωτικοποίηση, μολονότι σε μικρότερο βαθμό. Η Κροατία χαρακτηρίζεται από ένα σχετικά καλά καταρτισμένο εργατικό δυναμικό και ικανοποιητικές οδικές μεταφορές, καθώς και τηλεπικοινωνιακή υποδομή. Η χώρα αυτή έχει έναν αρκετά ανεπτυγμένο τραπεζικό τομέα και ανταγωνιστική τουριστική βιομηχανία. Η οικονομία της Κροατίας είναι ήδη επαρκώς ενσωματωμένη με εκείνη της ΕΕ.

Εντούτοις, η λειτουργία των μηχανισμών της αγοράς απαιτεί κάποια περαιτέρω βελτίωση. Ειδικότερα, πρέπει να αυξηθεί η απόδοση του δικαστικού τομέα και να αντιμετωπιστούν οι υψηλές διοικητικές επιβαρύνσεις καθώς και τα ατελή συστήματα του κτηματολογίου και του υποθηκοφυλακείου. Η αναδιάρθρωση και ιδιωτικοποίηση επιχειρήσεων ακολούθησε ρυθμούς χαμηλότερους από τους αναμενόμενους και ορισμένες μεγάλες κρατικές και πρώην επιχειρήσεις συλλογικής ιδιοκτησίας εξακολουθούν να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην οικονομία. Ειδικότερα, θα πρέπει να εκσυγχρονιστούν οι τομείς των ναυπηγείων και της γεωργίας. Οι απαιτούμενες μεταρρυθμίσεις των συστημάτων φορολογίας και κοινωνικής ασφάλισης, καθώς και στη δημόσια διοίκηση δεν έχουν ακόμα ολοκληρωθεί, ενώ θα πρέπει να συνεχιστεί εντατικά η δημοσιονομική εξυγίανση. Η πλήρης ενσωμάτωση στην ενιαία αγορά και η υιοθέτηση του *κεκτημένου* θα δημιουργήσουν, στο στάδιο αυτό, προβλήματα σε ορισμένους τομείς σχετικά με την αντιμετώπιση του ανταγωνισμού στο πλαίσιο της ενιαίας αγοράς. Η αντιμετώπιση των εντοπισμένων αδυναμιών θα συμβάλει στην αύξηση των επενδύσεων και της ανάπτυξης και ως εκ τούτου στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της Κροατίας.

3. ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ ΑΝΑΛΗΨΗΣ ΤΩΝ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΤΟΥ ΜΕΛΟΥΣ

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης, του Ιουνίου 1993, συμπεριέλαβε μεταξύ των κριτηρίων προσχώρησης "την ικανότητα ανάληψης των υποχρεώσεων του μέλους, συμπεριλαμβανομένης της προσήλωσης στους στόχους της πολιτικής, οικονομικής και νομισματικής ένωσης".

Η Κροατία, υποβάλλοντας αίτηση για προσχώρηση με βάση τη συνθήκη, απεδέχθη ανεπιφύλακτα τους βασικούς στόχους της Ένωσης, συμπεριλαμβανομένων των διαφόρων πολιτικών και των μέσων εφαρμογής τους. Το μέρος αυτό της γνώμης εξετάζει την ικανότητα της Κροατίας να αναλάβει τις υποχρεώσεις του μέλους – δηλαδή τις υποχρεώσεις του νομικού και θεσμικού πλαισίου, γνωστού ως κεκτημένου, μέσω του οποίου η Ευρωπαϊκή Ένωση υλοποιεί τους στόχους της.

Με την ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το κεκτημένο γίνεται σταδιακά όλο και περισσότερο απαιτητικό, και συνεπώς συνιστά μεγαλύτερη πρόκληση για τις μελλοντικές προσχωρήσεις από ό,τι συνέβαινε στο παρελθόν. Η ικανότητα της Κροατίας να εφαρμόσει το κεκτημένο θα έχει καθοριστική σημασία ώστε να μπορέσει να λειτουργήσει επιτυχώς στο εσωτερικό της Ένωσης.

Με τα δεδομένα αυτά, η εναρμόνιση με το κεκτημένο αποτελεί αναγκαία αλλά όχι και ικανή συνθήκη για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων του μέλους της ΕΕ. Επίσης, η Κροατία πρέπει να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα ώστε να δημιουργήσει τις αναγκαίες δομές εφαρμογής, να προσαρμόσει τις διοικητικές και δικαστικές ικανότητές της στο απαιτούμενο επίπεδο και να εξασφαλίσει την αποτελεσματική εφαρμογή του κεκτημένου. Συνεπώς, σε καθένα από τα κεφάλαια που αναπτύσσονται κατωτέρω έχει ενσωματωθεί η ανάλυση και αξιολόγηση των διοικητικών και δικαστικών ικανοτήτων της Κροατίας.

Το παρόν τμήμα ακολουθεί τη δομή των 29 κεφαλαίων διαπραγμάτευσης, στα οποία είχε υποδιαιεθεί το κεκτημένο για τις προηγούμενες ενταξιακές διαπραγματεύσεις. Κάθε κεφάλαιο εξετάζει τη σημερινή και την προβλεπόμενη κατάσταση στην Κροατία. Σε κάθε κεφάλαιο, το σημείο εκκίνησης για την ανάλυση είναι μια σύντομη περιγραφή του κεκτημένου, με αναφορά στις διατάξεις της Συμφωνίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης ή της Ενδιάμεσης Συμφωνίας, όπου κρίνεται σκόπιμο. Τέλος, για κάθε κεφάλαιο υπάρχει σύντομη αξιολόγηση της ικανότητας της Κροατίας να αναλάβει τις υποχρεώσεις του μέλους μεσοπρόθεσμα. Για τους σκοπούς της παρούσας γνώμης και με την επιφύλαξη κάθε μελλοντικής ημερομηνίας προσχώρησης, έχει καθοριστεί ως μεσοπρόθεσμος ορίζοντας αξιολόγησης των προοπτικών μια περίοδος πέντε ετών.

Κεφάλαιο 1: Ελεύθερη κυκλοφορία εμπορευμάτων

Σύμφωνα με την αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, τα προϊόντα πρέπει να αποτελούν αντικείμενο ελεύθερης εμπορίας στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σε ορισμένους τομείς η γενική αυτή αρχή έχει συμπληρωθεί από ένα εναρμονισμένο κανονιστικό πλαίσιο, σύμφωνα με την "παλαιά προσέγγιση" (με την επιβολή επακριβών προδιαγραφών για τα προϊόντα) ή τη "νέα προσέγγιση" (με την επιβολή γενικών απαιτήσεων για τα προϊόντα). Στο παρόν κεφάλαιο το μεγαλύτερο μέρος του κεκτημένου καλύπτει η μεταφορά της εναρμονισμένης ευρωπαϊκής νομοθεσίας για τα προϊόντα στο εθνικό δίκαιο. Επιπλέον, ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται στην επάρκεια της διοικητικής ικανότητας για την εφαρμογή οριζόντιων και διαδικαστικών μέτρων σε τομείς όπως η τυποποίηση, η πιστοποίηση και ο έλεγχος της αγοράς. Επίσης, το κεφάλαιο αυτό περιλαμβάνει λεπτομερείς

κανόνες της ΕΕ για τις δημόσιες συμβάσεις, οι οποίοι προϋποθέτουν την ύπαρξη ειδικευμένων φορέων εφαρμογής.

Η *Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης / Ενδιάμεση Συμφωνία* περιέχει μια σειρά υποχρεώσεων στον τομέα της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, όπως η εγκαθίδρυση ζώνης ελευθέρων συναλλαγών. Επίσης, προβλέπει τη σταδιακή εναρμόνιση με τους τεχνικούς κανονισμούς και πρότυπα της Κοινότητας καθώς και με τις διαδικασίες μετρολογίας, διαπίστευσης και διαπίστωσης της συμμόρφωσης, και τέλος το σταδιακό άνοιγμα των αγορών των δημοσίων συμβάσεων.

Στον τομέα των **οριζόντιων και διαδικαστικών μέτρων**, τον Οκτώβριο του 2003 η Κροατία θέσπισε νέα νομοθεσία σχετικά με την τυποποίηση και τη νομική μετρολογία. Επίσης, το Σεπτέμβριο του 2003, σε μια προσπάθεια σταδιακής εναρμόνισης προς τις αρχές της νέας και συνολικής προσέγγισης, ψηφίστηκαν νέοι νόμοι σχετικά με τις τεχνικές απαιτήσεις των προϊόντων και τη διαπίστωση της συμμόρφωσης, τη γενική ασφάλεια των προϊόντων και τη διαπίστευση. Οι νέοι αυτοί νόμοι θα επιτρέψουν το διαχωρισμό των αρμοδιοτήτων της Κρατικής Υπηρεσίας Διανοητικής Ιδιοκτησίας, Τυποποίησης και Μετρολογίας, η οποία επί του παρόντος είναι αρμόδια για την τυποποίηση, τη διαπίστωση της συμμόρφωσης, τη διαπίστευση και τη μετρολογία. Επίσης, η εν λόγω υπηρεσία συμμετέχει στον καθορισμό των προδιαγραφών των τεχνικών κανονισμών καθώς και στην εξουσιοδότηση οργανισμών για τη διεξαγωγή ελέγχων της αγοράς. Τον Ιανουάριο του 2004 η Κρατική Υπηρεσία Τυποποίησης και Μετρολογίας συγχωνεύθηκε με το Κρατικό Ίδρυμα Διανοητικής Ιδιοκτησίας, με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί η Κρατική Υπηρεσία Διανοητικής Ιδιοκτησίας, Τυποποίησης και Μετρολογίας.

Η εθνική στρατηγική για την εναρμόνιση της κροατικής τεχνικής νομοθεσίας με την κοινοτική εγκρίθηκε τον Ιανουάριο του 2003. Το έγγραφο αυτό καθορίζει τις διάφορες αρμοδιότητες για τη μεταφορά στο εθνικό δίκαιο και την εφαρμογή των οδηγιών της νέας και της παλαιάς προσέγγισης.

Η Κρατική Υπηρεσία Διανοητικής Ιδιοκτησίας, Τυποποίησης και Μετρολογίας, με την ιδιότητά της ως *εθνικού ιδρύματος προτύπων*, έχει συγκροτήσει 166 περίπου τεχνικές επιτροπές οι οποίες καλύπτουν 420 τομείς CEN/CENELEC/ETSI. Οι επιτροπές έχουν 3.100 εμπειρογνώμονες που εκπροσωπούν δημόσια και ιδιωτικά ιδρύματα. Η διαδικασία έγκρισης των ευρωπαϊκών/διεθνών προτύπων άρχισε το 1996 και μέχρι στιγμής υπάρχουν 7.519 νέα κροατικά πρότυπα, στα οποία περιλαμβάνονται 4.877 εγκεκριμένα ευρωπαϊκά πρότυπα. Ο κροατικός φορέας τυποποίησης είναι ο εθνικός οργανισμός που από το 1994 εκπροσωπεί την Κροατία στο Ευρωπαϊκό Ίδρυμα Τηλεπικοινωνιακών Προτύπων (ETSI), ενώ από το 1995 αποτελεί συνδεδεμένο μέλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Τυποποίησης (CEN) και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ηλεκτροτεχνικής Τυποποίησης (CENELEC).

Η κροατική *Εθνική Υπηρεσία Διαπίστευσης* λειτουργεί υπό την αιγίδα της Κρατικής Υπηρεσίας Διανοητικής Ιδιοκτησίας, Τυποποίησης και Μετρολογίας. Έχουν διαπιστευτεί 22 φορείς, ενώ για άλλους 47 συνεχίζεται η διαδικασία διαπίστευσης. Ο νέος νόμος περί διαπίστευσης προβλέπει τη δημιουργία ενός ανεξάρτητου φορέα διαπίστευσης μέχρι τον Ιανουάριο του 2005. Η σημερινή Υπηρεσία Διαπίστευσης είναι συνδεδεμένο μέλος της Ευρωπαϊκής Συνεργασίας για τη Διαπίστευση (EA).

Σήμερα υπάρχουν 25 περίπου ιδιωτικοί φορείς οι οποίοι παρέχουν υπηρεσίες *διαπίστωσης της συμμόρφωσης* στην Κροατία στους τομείς των δοκιμών, της πιστοποίησης και του ελέγχου των βιομηχανικών προϊόντων. Στόχος είναι η διαπίστευση όλων των οργανισμών διαπίστωσης της συμμόρφωσης στον κανονιστικό τομέα, σύμφωνα με τις διεθνείς και

ευρωπαϊκές απαιτήσεις. Με βάση τους σημερινούς κανονισμούς, αναγνωρίζονται στην Κροατία οι εκθέσεις δοκιμών που καταρτίζονται από ειδικευμένα εργαστήρια της αλλοδαπής.

Ακόμη και πριν από τη ψήφιση του νέου νόμου περί μετρολογίας, το κροατικό σύστημα νόμιμης μετρολογίας ήταν ανάλογο με το ισχύον στην ΕΕ σύστημα και βασιζόταν στην παλαιά προσέγγιση. Το σημερινό σύστημα μετρολογίας είναι αποκεντρωμένο και περιλαμβάνει εργαστήρια και φορείς που διαθέτουν εθνικά πρότυπα μετρήσεων. Ο συντονισμός εξασφαλίζεται από την Κρατική Υπηρεσία Διανοητικής Ιδιοκτησίας, Τυποποίησης και Μετρολογίας.

Η Κροατία έχει ένα σύστημα που εξασφαλίζει ότι τα προϊόντα που κυκλοφορούν στην αγορά πληρούν τις απαιτούμενες προδιαγραφές. Το σύστημα προέρχεται από το νόμο του 1999 περί Κρατικής Επιθεώρησης, ο οποίος προβλέπει τη χορήγηση άδειας πριν από τη διάθεση στην αγορά για 55 ομάδες προϊόντων, για τις οποίες η Κρατική Επιθεώρηση εκδίδει πιστοποιητικά ποιότητας. Η δομή που απαιτείται για τον έλεγχο της αγοράς, με βάση τη νέα προσέγγιση, δεν έχει ακόμη αναπτυχθεί σύμφωνα με το νέο νόμο περί τεχνικών προδιαγραφών των προϊόντων και περί διαπίστωσης της συμμόρφωσης. Ο συντονισμός μεταξύ της Κρατικής Επιθεώρησης και της Τελωνειακής Διοίκησης, σε ό,τι αφορά τη συμμόρφωση των προϊόντων και τους ελέγχους ασφαλείας στα εξωτερικά σύνορα καθορίζεται στο σχετικό νόμο περί Κρατικής Επιθεώρησης.

Σε τομείς που καλύπτονται από τις οδηγίες νέας προσέγγισης, η Κροατία δεν έχει μεταφέρει ακόμη στο εθνικό της δίκαιο το μεγαλύτερο μέρος της **ειδικής τομεακής νομοθεσίας**. Επί του παρόντος, έχει μόνο ψηφίσει νομοθεσία για την εναρμόνιση στους τομείς της νόμιμης μετρολογίας (μη αυτόματα όργανα ζύγισης) και των προσυσκευασιών καθώς και του εξοπλισμού που χρησιμοποιείται σε εκρήξιμες ατμόσφαιρες (ATEX). Ο νέος νόμος περί οικοδομικής δραστηριότητας τέθηκε σε ισχύ τον Ιανουάριο του 2004. Η πλήρης εναρμόνιση με το κεκτημένο για τα δομικά προϊόντα προβλέπεται να επιτευχθεί πριν από το τέλος του 2004. Το ίδιο ισχύει για τη νομοθεσία περί μηχανημάτων, ηλεκτρολογικού εξοπλισμού (χαμηλή τάση και ηλεκτρομαγνητική συμβατότητα), ιατροτεχνολογικών προϊόντων, συσκευών αερίου, δοχείων και εξοπλισμού υπό πίεση, ανελκυστήρων, εξοπλισμού ατομικής προστασίας, σκαφών αναψυχής, παιχνιδιών, ραδιοεξοπλισμού και τηλεπικοινωνιακού τερματικού εξοπλισμού, την οποία η Κροατία προτίθεται επίσης να μεταφέρει στο εθνικό δίκαιο μέχρι το Δεκέμβριο του 2004.

Σε τομείς που καλύπτονται από τις οδηγίες της παλαιάς προσέγγισης, η κροατική νομοθεσία έχει μόνο εν μέρει εναρμονισθεί με το κεκτημένο στον τομέα των μηχανοκίνητων οχημάτων. Στο στάδιο αυτό, εξακολουθεί να μην είναι σαφές ποια πιστοποιητικά έγκρισης τύπου ΕΚ γίνονται δεκτά χωρίς τροποποίηση. Η νομοθεσία για τις χημικές ουσίες είναι εξαιρετικά κατακερματισμένη στην Κροατία ενώ δεν καλύπτονται ορισμένα τμήματα του κεκτημένου. Παρά το γεγονός ότι η Κροατία επιδιώκει να αποσαφηνίσει τη διάκριση μεταξύ ουσιών και παρασκευασμάτων σ' ένα νέο νόμο περί χημικών ουσιών, εξακολουθούν να υφίστανται σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ της κροατικής νομοθεσίας και της νομοθεσίας της ΕΚ. Πρέπει να συνεχισθεί περαιτέρω η εναρμόνιση με το κεκτημένο στον τομέα των κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων και των υποδημάτων. Όσον αφορά τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα, ο κροατικός νόμος περί προστασίας των καταναλωτών ορίζει απαιτήσεις υποχρεωτικής επισήμανσης, οι οποίες είναι εκτός του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας σχετικά με τις ονομασίες των υφάνσιμων προϊόντων και, κατά συνέπεια, ενδέχεται να δημιουργήσει εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων. Το νομικό πλαίσιο για την εμπορία των φαρμάκων που προορίζονται για ανθρώπινη χρήση έχει θεσπιστεί με το νέο νόμο περί ναρκωτικών και φαρμάκων καθώς και με μια σειρά διαταγμάτων τα οποία πρέπει να εναρμονιστούν με το κεκτημένο. Ο σημερινός τεχνικός κανονισμός για το

κρύσταλλο έχει σε μεγάλο βαθμό εναρμονιστεί με το κεκτημένο. Αυτή τη στιγμή δεν υπάρχει κανένας νόμος στην Κροατία σχετικά με την ταξινόμηση της ξυλείας.

Σχετικά με την *ασφάλεια των τροφίμων* και τη *νομοθεσία για τα είδη διατροφής* (βλέπε επίσης Κεφάλαιο 7 - Γεωργία), η Κροατία μόνο πρόσφατα άρχισε την προκαταρκτική εναρμόνιση με το κεκτημένο, ψηφίζοντας ένα νέο νόμο περί τροφίμων τον Ιούλιο του 2003. Παρά τις προσπάθειες να ενσωματωθούν στο νέο νόμο οι γενικές αρχές και απαιτήσεις που προβλέπονται στον αντίστοιχο κοινοτικό κανονισμό, οι οδηγίες για την επισήμανση, παρουσίαση και διαφήμιση καθώς και για τον επίσημο έλεγχο των ειδών διατροφής έχουν μεταφερθεί μόνο εν μέρει στο εθνικό δίκαιο. Η Κροατία έχει ψηφίσει επίσης νομοθεσία σχετικά με τα πρόσθετα τροφίμων, τις προσμίξεις, την υγιεινή και τα υλικά που έρχονται σε επαφή, με την οποία υπήρξε μερική μόνο εναρμόνιση με το κεκτημένο.

Στον τομέα της ασφάλειας των τροφίμων ο νόμος περί τροφίμων προβλέπει ένα πλαίσιο για τη δημιουργία ενός νέου Οργανισμού Τροφίμων. Ο οργανισμός αυτός, από τη στιγμή που θα είναι έτοιμος να λειτουργήσει, θα αναλάβει καθήκοντα ανάλυσης των κινδύνων που συνδέονται με τα προϊόντα διατροφής, καθήκοντα διατύπωσης γνώμης προς αμφότερα τα Υπουργεία Υγείας και Γεωργίας για τη θέσπιση της αναγκαίας νομοθεσίας ώστε να επιτευχθεί η εναρμόνιση με την ΕΕ καθώς και καθήκοντα συντονισμού των επιθεωρήσεων μεταξύ των δύο υπουργείων που είναι αρμόδια για την ασφάλεια των τροφίμων. Επίσης, ο εν λόγω οργανισμός θα συμμετέχει σε δράσεις κατάρτισης διαφόρων φορέων ελέγχου καθώς και στη δημιουργία οδηγιών σχετικά με τις ορθές πρακτικές υγιεινής και την ανάλυση της επικινδυνότητας και τα Κρίσιμα Σημεία Ελέγχου (HACCP). Ο νόμος περί τροφίμων προβλέπει επίσης την καθιέρωση ενός κεντρικού συστήματος έγκαιρης προειδοποίησης στον Οργανισμό Τροφίμων. Το κρατικό σύστημα έγκρισης ειδών διατροφής πριν από τη διάθεση τους στην αγορά δεν είναι σύμφωνο με το κεκτημένο.

Όσον αφορά την *άλλη τομεακή νομοθεσία*, το νομικό πλαίσιο της Κροατίας τροποποιήθηκε το Σεπτέμβριο του 2003 προκειμένου να εναρμονιστεί με την οδηγία για την *επιστροφή πολιτιστικών αγαθών* που έχουν παράνομα απομακρυνθεί από το έδαφος κράτους μέλους της ΕΕ. Επίσης, η Κροατία έχει προσχωρήσει σε πολλές σχετικές διεθνείς συμβάσεις στο συγκεκριμένο τομέα. Όσον αφορά τα μη πολεμικά όπλα, έχει καταρτιστεί νομοσχέδιο για ένα νέο νόμο περί όπλων. Σύμφωνα με τη σημερινή μορφή του νομοσχεδίου αυτού, ο νέος νόμος θα οδηγήσει σε μερική μόνο εναρμόνιση με τους κοινοτικούς κανόνες και θα χρειαστούν περαιτέρω τροποποιήσεις για να επιτευχθεί η πλήρης εναρμόνιση. Επίσης, το νομοσχέδιο καθιερώνει ένα δελτίο πυροβόλου όπλου, το οποίο θα μπορούσε μελλοντικά να εξελιχθεί στο ευρωπαϊκό δελτίο πυροβόλου όπλου, όπως αυτό προβλέπεται στη σχετική οδηγία.

Στον **μη εναρμονισμένο τομέα**, η Κροατία πρέπει να διασφαλίσει ότι η νομοθεσία της, συμπεριλαμβανομένων των μέτρων που εφαρμόζονται είτε σε ειδικές περιπτώσεις είτε αδιακρίτως, είναι συμβατή με τα άρθρα 28-30 της συνθήκης ΕΚ και τη συναφή νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου (με ιδιαίτερη έμφαση στην αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης). Ορισμένα παραδείγματα σημερινών μέτρων, που δεν είναι συμβατά με την κοινοτική νομοθεσία, είναι οι άδειες εισαγωγής (που απαιτούνται ακόμη για ορισμένα προϊόντα), οι διαφημιστικές εκστρατείες που γίνονται από το Οικονομικό Επιμελητήριο, οι διάφοροι μηχανισμοί υποχρεωτικής αποθήκευσης και η υποχρεωτική επισήμανση της χώρας καταγωγής βάσει του νόμου περί προστασίας των καταναλωτών.

Το νομικό πλαίσιο της Κροατίας ακολουθεί σε μεγάλο βαθμό τους κανόνες της ΕΕ για τις **δημόσιες συμβάσεις**. Ωστόσο, θα πρέπει να αποκατασταθούν ορισμένες σημαντικές αδυναμίες, όπως η εφαρμογή εξαιρετικά εκτεταμένων απαλλαγών, που εξακολουθούν να προβλέπονται από το νόμο περί δημοσίων συμβάσεων, και το πεδίο εφαρμογής των

διαδικασιών με διαπραγμάτευση. Όσον αφορά το σύστημα ένδικων μέσων, θα πρέπει να εξετασθούν ορισμένα θέματα προκειμένου να υπάρξει συμμόρφωση με το κεκτημένο. Συγκεκριμένα, οι υποψήφιοι που δεν μπόρεσαν να υποβάλουν προσφορά σε σχετική πρόσκληση υποβολής προσφορών, λόγω παρατυπιών κατά τη διαδικασία, πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να προσβάλουν τη σχετική διαδικασία. Επιπλέον, δεν έχουν ακόμη θεσπισθεί ορισμένα μέτρα εφαρμογής.

Όσον αφορά τις διοικητικές δομές, το Νοέμβριο του 2003 ιδρύθηκε, μετά από σημαντική καθυστέρηση, η Υπηρεσία Δημοσίων Συμβάσεων. Η εν λόγω υπηρεσία είναι υπεύθυνη για την εκπλήρωση ορισμένων βασικών καθηκόντων σχετικά με την εφαρμογή του νόμου περί δημοσίων συμβάσεων. Τον Ιούλιο του 2003 η Κροατία ψήφισε έναν νέο νόμο σχετικά με την Κρατική Επιτροπή Εποπτείας των Διαδικασιών των Δημοσίων Συμβάσεων. Η εν λόγω επιτροπή θα ασχολείται με καταγγελίες και διαδικασίες επανεξέτασης. Τα πέντε μέλη του διοικητικού συμβουλίου της διορίστηκαν από το Κοινοβούλιο τον Οκτώβριο του 2003. Τόσο η Υπηρεσία Δημοσίων Συμβάσεων όσο και η Κρατική Επιτροπή πρέπει τώρα να λειτουργήσουν πλήρως και να επιδείξουν αξιόπιστες επιδόσεις εφαρμογής της νομοθεσίας.

Συμπέρασμα

Παρόλο που το 2003 η Κροατία πραγματοποίησε τα πρώτα βήματα για την εναρμόνιση της εθνικής της νομοθεσίας με την αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, βασικά στοιχεία του κεκτημένου δεν έχουν ακόμη εξασφαλιστεί.

Ειδικότερα, τα **οριζόντια και διαδικαστικά μέτρα** καθώς και η **τομεακή νομοθεσία** πρέπει να εναρμονιστούν περαιτέρω με τη νομοθεσία της ΕΕ. Η Κροατία δεν έχει ακόμη ολοκληρώσει τον αναγκαίο διαχωρισμό μεταξύ ρυθμιστικών αρμοδιοτήτων, αρμοδιοτήτων διαπίστευσης, τυποποίησης και πιστοποίησης των προϊόντων, ενώ οι δύο τελευταίες πρέπει να ανατεθούν κατά κύριο λόγο στον ιδιωτικό τομέα. Θα χρειαστούν σημαντικές προσπάθειες για τη μεταφορά των οδηγιών της παλαιάς και της νέας προσέγγισης στο εθνικό δίκαιο. Παρά το γεγονός ότι έχουν γίνει τα πρώτα βήματα για την εναρμόνιση με το κεκτημένο, η κροατική νομοθεσία για τα είδη διατροφής πρέπει να αναθεωρηθεί. Πρέπει να βελτιωθούν οι σημερινές δομές εφαρμογής και επιπλέον να δημιουργηθούν νέες, ιδίως σε ό,τι αφορά τον έλεγχο της αγοράς με βάση τη νέα και συνολική προσέγγιση καθώς και για ορισμένα θέματα ασφάλειας των τροφίμων.

Εφόσον η Κροατία δώσει έγκαιρα τη δέουσα προσοχή στην αναλυτική εξέταση της νομοθεσίας της, θα μπορέσει να συμμορφωθεί με τις θεμελιώδεις αρχές της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, οι οποίες διέπουν τον **μη εναρμονισμένο τομέα**.

Για να υπάρξει ένα αποτελεσματικό καθεστώς **δημοσίων συμβάσεων**, η Κροατία πρέπει να συνεχίσει να καταβάλει προσπάθειες προκειμένου να εναρμονίσει το νομικό της πλαίσιο με το κεκτημένο και να ολοκληρώσει τις αναγκαίες διατάξεις εφαρμογής. Παρά την πρόοδο που σημειώθηκε πρόσφατα, η ικανότητα της Κροατίας να εφαρμόσει το κεκτημένο στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων δεν έχει ακόμη ενισχυθεί σημαντικά.

Συνολικά, στον τομέα της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, η Κροατία θα πρέπει να καταβάλει σημαντικές και συνεχείς προσπάθειες για την εναρμόνιση της νομοθεσίας της με το κεκτημένο και την αποτελεσματική εφαρμογή του μεσοπρόθεσμα.

Κεφάλαιο 2: Ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων

Το κεκτημένο του κεφαλαίου αυτού προβλέπει τη μη διακριτική μεταχείριση των εργαζομένων οι οποίοι απασχολούνται νόμιμα σε μια άλλη χώρα από τη χώρα καταγωγής τους. Αυτό συνεπάγεται τη δυνατότητα σώρευσης ή μεταφοράς ασφαλιστικών δικαιωμάτων, γεγονός που απαιτεί τη διοικητική συνεργασία μεταξύ κρατών μελών. Για να διευκολυνθεί η άσκηση ορισμένων επαγγελματιών, το κεκτημένο προβλέπει επίσης ειδικούς κανόνες για την αμοιβαία αναγνώριση των τίτλων και των πτυχίων. Για ορισμένα επαγγέλματα, οι ενδιαφερόμενοι πρέπει να παρακολουθούν ένα εναρμονισμένο πρόγραμμα κατάρτισης για να είναι δυνατή η αυτόματη αναγνώριση των τίτλων τους στα κράτη μέλη της ΕΕ. Επιπλέον, ο τομέας αυτός καλύπτει και το δικαίωμα διαμονής και ψήφου των πολιτών της ΕΕ σε οποιοδήποτε κράτος μέλος.

Στον τομέα της **αμοιβαίας αναγνώρισης επαγγελματικών τίτλων**, το σύστημα της Κροατίας βασίζεται στην υποχρεωτική ιδιότητα του μέλους επαγγελματικών ενώσεων (επιμελητήρια), ως μέσου κατοχύρωσης των επαγγελματιών με σκοπό τον έλεγχο των δραστηριοτήτων και την προστασία του επαγγελματικού τίτλου. Τα μέλη των επαγγελματικών επιμελητηρίων υπάγονται στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης με τους ίδιους όρους που ισχύουν για τους άλλους πολίτες.

Η σημερινή κροατική νομοθεσία φαίνεται ότι προβλέπει την αναγνώριση αποκλειστικά ακαδημαϊκών τίτλων. Ο νέος νόμος, ο οποίος θα αρχίσει να ισχύει εντός του 2004, προβλέπει διαδικασία ανάλογη με τις διαδικασίες των οδηγίων του γενικού συστήματος, περιορίζεται όμως στην ανώτατη εκπαίδευση. Επιπλέον, ο νόμος αυτός δεν καλύπτει τις ειδικές οδηγίες που βασίζονται στο συντονισμό της κατάρτισης και την αυτόματη αναγνώριση. Επίσης, οι διαδικασίες που προβλέπονται από τη νομοθεσία της Κροατίας δεν πληρούν το σύνολο των απαιτήσεων του κεκτημένου, π.χ. σε σχέση με τις προθεσμίες, την αιτιολόγηση και το δικαίωμα προσφυγής.

Όσον αφορά τις υποχρεώσεις κατάρτισης, το κροατικό σύστημα διαφέρει σημαντικά από το σύστημα της ΕΕ, κυρίως στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης. Σε πολλά ιατρικά επαγγέλματα (όπως ιατροί παθολόγοι και νοσοκόμες), οι κροατικές απαιτήσεις δεν ανταποκρίνονται στις ελάχιστες απαιτήσεις που καθορίζονται στο κεκτημένο. Στις περιπτώσεις αυτές οι σχετικοί τίτλοι δεν υπόκεινται σε αυτόματη αναγνώριση στην ΕΕ.

Στον τομέα των **δικαιωμάτων των πολιτών**, σε ό,τι αφορά την *πρόσβαση στην ανώτατη εκπαίδευση*, υπάρχουν ειδικοί όροι για την εγγραφή των αλλοδαπών, εφόσον δεν τους έχει χορηγηθεί άδεια μόνιμης διαμονής στην Κροατία. Επιπλέον, τα δίδακτρα για τους αλλοδαπούς φοιτητές είναι διαφορετικά από τα δίδακτρα που ισχύουν για τους Κροάτες φοιτητές.

Η κροατική νομοθεσία πρέπει να τροποποιηθεί για να είναι σύμφωνη με το κεκτημένο. Με βάση την αρχή της μη διακριτικής μεταχείρισης λόγω ιθαγενείας, που περιλαμβάνεται στο άρθρο 12 της Συνθήκης, η Κροατία πρέπει να λάβει μέτρα ώστε οι υπήκοοι της ΕΕ να έχουν το δικαίωμα εγγραφής στα ανώτατα εκπαιδευτικά της ιδρύματα με τους ίδιους όρους που ισχύουν για τους υπηκόους της, χωρίς την υποχρέωση μόνιμης διαμονής στην Κροατία και χωρίς την υποχρέωση καταβολής διαφορετικών διδάκτρων.

Όσον αφορά το *δικαίωμα διαμονής*, οι πολίτες της ΕΕ που δεν ασκούν οικονομική δραστηριότητα πρέπει, για να λάβουν άδεια παραμονής άνω των τριών μηνών, να υποβάλλουν αίτηση για παράταση διαμονής. Επίσης, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, μπορούν να υποβάλουν αίτηση για μόνιμη διαμονή.

Η Κροατία θα πρέπει να τροποποιήσει τη νομοθεσία της ώστε να εξασφαλίσει τη συμβατότητα με το κεκτημένο στον τομέα της ελεύθερης κυκλοφορίας προσώπων, ιδίως σε ό,τι αφορά τις διατυπώσεις και τους όρους εισόδου και παραμονής πολιτών της ΕΕ στην Κροατία.

Σχετικά με το *δικαίωμα ψήφου*, το κροατικό σύνταγμα περιορίζει επί του παρόντος το δικαίωμα ψήφου στους Κροάτες υπηκόους. Η Κροατία θα πρέπει να επιτρέπει σε πολίτες της Ένωσης, οι οποίοι διαμένουν στην Κροατία και οι οποίοι δεν είναι Κροάτες υπήκοοι, να έχουν το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις δημοτικές εκλογές και στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Επιπλέον, η Κροατία θα πρέπει να θεσπίσει νομοθεσία προκειμένου να μεταφέρει στο εθνικό της δίκαιο το σχετικό κεκτημένο για το δικαίωμα ψήφου τόσο στις δημοτικές εκλογές όσο και στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Το κεκτημένο στον τομέα αυτόν δεν αφορά τις εθνικές βουλευτικές ή προεδρικές εκλογές.

Σχετικά με την **ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων**, ο νόμος περί αλλοδαπών, ο οποίος ισχύει από τον Ιανουάριο του 2004, ορίζει ότι για τους αλλοδαπούς απαιτείται άδεια εργασίας. Η άδεια αυτή μπορεί να δοθεί κατόπιν αιτήσεως από τον εργοδότη, σύμφωνα με μια ποσόστωση αδειών εργασίας που καθορίζεται ετησίως από την κροατική κυβέρνηση. Η ποσόστωση αυτή δεν πρέπει να περιλαμβάνει τις άδειες εργασίας που εκδίδονται για τους αλλοδαπούς εργαζομένους και τα μέλη των οικογενειών τους, των οποίων το καθεστώς διέπεται από τη Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης.

Η γνώση της κροατικής γλώσσας είναι υποχρεωτικός όρος για την άσκηση επαγγελματικής δραστηριότητας στον τομέα της υγείας και το φαρμακευτικό τομέα καθώς και για την άσκηση του επαγγέλματος του συμβολαιογράφου. Σύμφωνα με το κεκτημένο, οι υποχρεωτικοί όροι γλωσσικής επάρκειας μπορούν μόνο να εφαρμόζονται σε εξαιρετικές περιπτώσεις, και ανάλογα με την περίπτωση. Πρέπει να ληφθεί μέριμνα σχετικά με τους νομοθετικούς κανόνες περί γλωσσικής επάρκειας, ώστε να εξασφαλίζονται: το δεόντως αιτιολογημένο δημόσιο συμφέρον, η μη διακριτική μεταχείριση και η αναλογικότητα.

Για να εναρμονισθεί με τη νομοθεσία της ΕΕ σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων, η κροατική νομοθεσία πρέπει να υποστεί ορισμένες τροποποιήσεις. Αυτό σημαίνει, μεταξύ άλλων, ότι για τους πολίτες της ΕΕ δεν πρέπει να απαιτείται άδεια εργασίας, ενώ, σε ό,τι αφορά την πρόσβαση στην απασχόληση, οι πολίτες της ΕΕ δεν πρέπει να υφίστανται διακρίσεις λόγω υπηκοότητας, ακόμα και αν δεν έχουν ακόμα την κατοικία τους στην Κροατία. Όσον αφορά την πρόσβαση στο δημόσιο τομέα, μόνο οι θέσεις που έχουν άμεση σχέση με τις συγκεκριμένες δραστηριότητες της δημόσιας υπηρεσίας, όπως εκείνες που αφορούν την άσκηση δημόσιας εξουσίας και την ευθύνη της διαφύλαξης των γενικών συμφερόντων του κράτους, μπορούν να καλύπτονται αποκλειστικά από Κροάτες υπηκόους. Οι πολίτες της ΕΕ πρέπει να έχουν το δικαίωμα να φέρνουν τα μέλη της οικογενείας τους. Η σύζυγος και τα παιδιά πρέπει να έχουν το δικαίωμα να εργάζονται χωρίς άδεια εργασίας. Επίσης, πολλές τροποποιήσεις πρέπει να γίνουν στην κροατική νομοθεσία προκειμένου να εξασφαλισθεί η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων.

Επιπλέον, η Κροατία θα πρέπει να θεσπίσει μέτρα σύμφωνα με το κεκτημένο, ιδίως για το δικαίωμα επικουρικής σύνταξης, προκειμένου να καλυφθούν όλα τα συστήματα επικουρικής σύνταξης, είτε υποχρεωτικά είτε προαιρετικά, που συνδέονται με την απασχόληση ενός προσώπου ως μισθωτού ή αυτοαπασχολούμενου, παρόλο που αυτή τη στιγμή δεν φαίνεται να υπάρχουν τέτοια συστήματα στην Κροατία.

Όσον αφορά το **συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης**, το κροατικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης περιλαμβάνει όλους τους παραδοσιακούς κλάδους

κοινωνικής ασφάλισης, οι οποίοι εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των κοινοτικών κανόνων συντονισμού. Οι διάφορες παροχές και άλλα χαρακτηριστικά του κροατικού συστήματος είναι παρόμοια με εκείνα που υπάρχουν σε πολλά κράτη μέλη της ΕΕ. Εντούτοις, η Κροατία έχει ένα σχετικά υψηλό αριθμό ειδικών παροχών για τα θύματα πολέμου. Το κροατικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης βασίζεται στην αρχή της υποχρεωτικής ασφάλισης στη χώρα απασχόλησης και περιέχει σαφείς ορισμούς για τους μισθωτούς και τους αυτοαπασχολούμενους. Το υποχρεωτικό ασφαλιστικό σύστημα δεν εισάγει διακρίσεις εις βάρος μη Κροατών. Ωστόσο, για να έχουν πρόσβαση στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, οι αλλοδαποί υποχρεούνται να έχουν άδεια εργασίας ή άσκησης επιχειρηματικής δραστηριότητας. Η Κροατία έχει συνάψει μια σειρά από διμερείς συμφωνίες κοινωνικής ασφάλισης με τρίτες χώρες, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται και πολλά κράτη μέλη της ΕΕ. Στο πλαίσιο των συμφωνιών αυτών η Κροατία εφαρμόζει ήδη την αρχή του συνυπολογισμού των περιόδων ασφάλισης και της εξαγωγής παροχών σε σχέση με 23 χώρες. Οι κοινοτικές διατάξεις στον τομέα του συντονισμού των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης δεν εναρμονίζουν αλλά απλώς συντονίζουν τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης των κρατών μελών. Δεδομένου ότι οι κανονισμοί αυτοί εφαρμόζονται άμεσα σε κάθε κράτος μέλος της ΕΕ, θα πρέπει η Κροατία να αλλάξει τη νομοθεσία της σχετικά με την κοινωνική ασφάλιση. Θα χρειαστούν μόνο τροποποιήσεις τεχνικής φύσεως ώστε να ληφθούν υπόψη οι ιδιαιτερότητες του κροατικού συστήματος κοινωνικής ασφάλισης.

Το Κροατικό Ταμείο Ασθενείας, το Κροατικό Ταμείο Ασφάλισης Συντάξεων και ο Κροατικός Οργανισμός Απασχόλησης είναι οι *διοικητικές δομές* οι υπεύθυνες για την εφαρμογή των κοινοτικών διατάξεων στο συγκεκριμένο τομέα. Η εφαρμογή των κανονισμών συντονισμού θα έχει κάποιες δημοσιονομικές επιπτώσεις για την Κροατία, ιδίως στον τομέα των συντάξεων και της υγείας.

Συμπέρασμα

Σε γενικές γραμμές, στον τομέα της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων, η Κροατία θα πρέπει να καταβάλει σημαντικές και συνεχείς προσπάθειες προκειμένου να εναρμονίσει τη νομοθεσία της με το κεκτημένο και να εξασφαλίσει την αποτελεσματική εφαρμογή του μεσοπρόθεσμα. Ειδικότερα, οι προσπάθειες αυτές θα πρέπει να επικεντρωθούν στην εξασφάλιση της πλήρους εναρμόνισης με το κεκτημένο καθώς και της κατάλληλης διοικητικής ικανότητας στον τομέα της αμοιβαίας αναγνώρισης επαγγελματικών τίτλων. Επίσης, θα πρέπει να δοθεί η δέουσα προσοχή στις απαιτήσεις του κεκτημένου στον τομέα των δικαιωμάτων των πολιτών (ιδίως σε ό,τι αφορά το δικαίωμα διαμονής και το δικαίωμα ψήφου καθώς και τη μη διακριτική μεταχείριση σχετικά με την πρόσβαση στην ανώτατη εκπαίδευση) και στον τομέα της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων (κυρίως για τη μη διακριτική μεταχείριση των διακινούμενων εργαζομένων της ΕΕ).

Κεφάλαιο 3: Ελευθερία παροχής υπηρεσιών

Στο κεφάλαιο αυτό, τα κράτη μέλη πρέπει να εξασφαλίσουν ότι το δικαίωμα εγκατάστασης και η ελευθερία παροχής υπηρεσιών οπουδήποτε στην ΕΕ δεν θίγεται από την εθνική νομοθεσία. Σε ορισμένους τομείς, το κεκτημένο ορίζει εναρμονισμένους κανόνες οι οποίοι θα πρέπει να τηρούνται προκειμένου να λειτουργήσει ομαλά η εσωτερική αγορά. Αυτό αφορά κυρίως το χρηματοπιστωτικό τομέα (τράπεζες, ασφάλειες, επενδυτικές υπηρεσίες και αγορές κινητών αξιών) αλλά και ορισμένα επαγγέλματα (βιοτέχνες, έμποροι, γεωργοί, εμπορικοί αντιπρόσωποι). Επίσης, πρέπει να τηρούνται οι εναρμονισμένοι κανόνες για την προστασία των προσωπικών δεδομένων και για ορισμένες υπηρεσίες στον τομέα της κοινωνίας της πληροφορίας.

Η *Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης* προβλέπει τη σταδιακή απελευθέρωση της παροχής υπηρεσιών μεταξύ της ΕΕ και της Κροατίας.

Όσον αφορά το **δικαίωμα εγκατάστασης**, το κροατικό κανονιστικό πλαίσιο πρέπει να αναπροσαρμοστεί ώστε να καταργηθούν οι εναπομένοντες φραγμοί για τα φυσικά και νομικά πρόσωπα της ΕΕ. Για παράδειγμα, σύμφωνα με την κροατική νομοθεσία για τις κινητές αξίες, κάθε εταιρία εγκατεστημένη στην Κροατία, η οποία έχει περισσότερους από 100 μετόχους και μετοχικό κεφάλαιο μεγαλύτερο των 30 εκατομμυρίων HRK (κροατική κούνα) (4 εκατ. €) υποχρεούται να είναι εισηγμένη στο χρηματιστήριο. Η απαίτηση αυτή αποτελεί φραγμό για την εγκατάσταση επιχειρήσεων της ΕΕ.

Όσον αφορά τις άμεσα ισχύουσες διατάξεις της Συνθήκης ΕΕ για την **ελευθερία παροχής υπηρεσιών**, η Κροατία θα πρέπει να άρει τους φραγμούς στην παροχή διασυνοριακών υπηρεσιών από εταιρείες της ΕΕ. Ο κροατικός νόμος δεν κάνει διάκριση μεταξύ επιχειρήσεων εγκατεστημένων σε κράτος μέλος της ΕΕ, που παρέχουν υπηρεσίες στο έδαφος της Κροατίας σε προσωρινή βάση, και των επιχειρήσεων που παρέχουν υπηρεσίες με μόνιμη εγκατάσταση. Οι πάροχοι υπηρεσιών της ΕΕ δεν μπορούν επί του παρόντος να συνεχίσουν την επιχειρηματική τους δραστηριότητα στην Κροατία χωρίς να δημιουργήσουν εκεί υποκατάστημα ή θυγατρική εταιρία. Επιπλέον, η κροατική νομοθεσία περιέχει μια σειρά όρων οι οποίοι είναι δυνατόν να συνιστούν φραγμούς στην προσωρινή ή περιστασιακή παροχή υπηρεσιών, όπως π.χ. η υποχρέωση υποβολής επικυρωμένων μεταφράσεων των εγγράφων, η υποχρέωση απόκτησης άδειας για την άσκηση βιοτεχνικής δραστηριότητας καθώς και η υποχρέωση να υπάρχει και διευθυντής (manager) και εντολοδόχος (authorised representative).

Σε ό,τι αφορά τις **χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες**, υπήρξε μια σταδιακή εξυγίανση του **τραπεζικού τομέα** της Κροατίας και μια σταθερή αύξηση του αριθμού των θυγατρικών πιστωτικών ιδρυμάτων της ΕΕ. Η κύρια νομοθετική πράξη που διέπει τον τραπεζικό τομέα είναι ο τραπεζικός νόμος, ο οποίος παρέχει μια καλή βάση για την εναρμόνιση αλλά δεν καλύπτει όλες τις πτυχές του σχετικού κεκτημένου της ΕΕ. Ο τραπεζικός νόμος ορίζει ότι, μετά την προσχώρηση της Κροατίας στην ΕΕ, οι τράπεζες που είναι εξουσιοδοτημένες να παρέχουν τραπεζικές και άλλες χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες σε ένα κράτος μέλος της ΕΕ θα μπορούν να παρέχουν τέτοιες υπηρεσίες και στην Κροατία, μέσω υποκαταστήματος ή απευθείας. Άλλες νομοθετικές πράξεις ορίζουν λογιστικούς κανόνες για τα πιστωτικά ιδρύματα και η Κροατία εφαρμόζει σύστημα εγγύησης καταθέσεων. Τον Ιανουάριο του 2004 τέθηκαν σε ισχύ νέοι κανόνες σχετικά με την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών. Δεν υφίσταται ειδική νομοθεσία για τους χρηματοπιστωτικούς ομίλους ετερογενών δραστηριοτήτων, τους οργανισμούς ηλεκτρονικού χρήματος (μόνον οι τράπεζες έχουν δικαίωμα έκδοσης ηλεκτρονικού χρήματος) και την εκκαθάριση των πιστωτικών ιδρυμάτων. Επιπλέον, οι αποκλίσεις που υφίστανται μεταξύ της κροατικής νομοθεσίας και του κεκτημένου στον τραπεζικό τομέα φαίνεται να είναι κυρίως τεχνικού χαρακτήρα και αφορούν θέματα όπως η συνεργασία μεταξύ εποπτικών αρχών, η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των αρμόδιων κροατικών αρχών, οι ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις και η αναπροσαρμογή ή θέσπιση ορισμένων νομικών ορισμών στην εθνική κροατική νομοθεσία.

Η Εθνική Τράπεζα είναι η αρμόδια αρχή για τη χορήγηση αδειών εκμετάλλευσης και την εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων. Οι εξουσίες της καθορίζονται στον κροατικό νόμο περί Εθνικής Τραπεζής και τον τραπεζικό νόμο. Το Τμήμα Τραπεζικής Εποπτείας της Εθνικής Τράπεζας της Κροατίας διενεργεί την εποπτεία των τραπεζών και απασχολεί προσωπικό 75 υπαλλήλων. Υπάρχει ένα πρόγραμμα συνεχούς επαγγελματικής κατάρτισης. Οι εποπτικές εξουσίες της Εθνικής Τράπεζας φαίνονται να είναι σε μεγάλο βαθμό σύμφωνες με τα διεθνή πρότυπα, σύμφωνα με αξιολόγηση του ΔΝΤ που πραγματοποιήθηκε στα μέσα του 2002.

Οι αποταμιευτικοί συνεταιρισμοί (savings and loans co-operatives) λειτουργούν κατόπιν χορήγησης άδειας και υπό την εποπτεία του Τμήματος Εποπτείας Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων του Υπουργείου Οικονομικών, δυνάμει του νόμου περί αποταμιευτικών συνεταιρισμών. Εφόσον οι συνεταιρισμοί αυτοί καλύπτονται από τον ορισμό των τραπεζικών οδηγιών για τα πιστωτικά ιδρύματα, αυτό ενδέχεται να δημιουργήσει προβλήματα σε σχέση με την ανεξαρτησία και τις αρμοδιότητες του επόπτη.

Η **ασφαλιστική αγορά** της Κροατίας παρουσιάζει υψηλό βαθμό συγκέντρωσης. Κυριαρχείται από ασφάλειες εκτός του κλάδου ζωής με ποσοστό 80% περίπου των ακαθάριστων ασφαλιστρών. Η μεγαλύτερη κατηγορία είναι σαφώς οι ασφάλειες αυτοκινήτων-αστική ευθύνη (το 1/3 περίπου των εσόδων από ασφάλιστρα). Το μερίδιο των ξένων ελεγχόμενων εταιρειών στην εγχώρια ασφαλιστική αγορά δεν υπερβαίνει το 25%, αν και το μερίδιο τους στον κλάδο ζωής υπερβαίνει το 50%. Η κύρια νομοθεσία που διέπει το ασφαλιστικό σύστημα είναι ο ασφαλιστικός νόμος και ο νόμος περί διαμεσολάβησης και αντιπροσώπευσης στον ασφαλιστικό τομέα. Ο ασφαλιστικός νόμος έχει εναρμονιστεί εν μέρει με τις οδηγίες της ΕΕ σχετικά με την ασφάλεια ζωής, την ασφάλεια εκτός κλάδου ζωής και την ασφάλεια των αυτοκινήτων. Ωστόσο, σημαντικές προσπάθειες πρέπει ακόμη να καταβληθούν για την πλήρη εναρμόνιση με το κεκτημένο.

Όσον αφορά τις *διοικητικές δομές*, η βασική εποπτική δομή έχει ήδη δημιουργηθεί αλλά, όπως τονίστηκε από το ΔΝΤ στα μέσα του 2002, θα πρέπει να ενισχυθούν οι διαθέσιμοι πόροι και η οργάνωση της εποπτικής αρχής για να μπορέσει να ασκήσει αποτελεσματικά τα καθήκοντά της. Η Διεύθυνση Εποπτείας Ασφαλιστικών Εταιρειών και ο Κροατικός Ασφαλιστικός Φορέας δημιουργήθηκαν με βάση τον ασφαλιστικό νόμο. Η Διεύθυνση, η οποία απασχολεί σήμερα περίπου 15 υπαλλήλους (χωρίς όμως ειδικούς εμπειρογνώμονες ασφαλίσεων), ασκεί την εποπτεία για την προστασία των συμφερόντων των ασφαλιζομένων. Εκδίδει άδειες λειτουργίας και εγκρίνει τις νομοθετικές πράξεις για τις επιχειρήσεις καθώς και το διορισμό των διοικητικών συμβουλίων. Επίσης, ορίζει πρότυπα για τη χρηματοοικονομική διαχείριση των εταιρειών και καθορίζει τα είδη ασφαλειών και τις ομάδες κινδύνου. Η λειτουργία της εν λόγω διεύθυνσης δεν υπήρξε μέχρι σήμερα ικανοποιητική και προβλέπεται η αναδιοργάνωσή της. Ο Κροατικός Ασφαλιστικός Φορέας αντιπροσωπεύει τις ασφαλιστικές εταιρείες στους διεθνείς οργανισμούς, παρέχει προστασία έναντι τροχαίων ατυχημάτων και διαλαμβάνει τις ζημιές που προκαλούνται σε ξένες χώρες. Ο εν λόγω φορέας διαχειρίζεται επίσης το ταμείο εγγυήσεων για την πληρωμή ορισμένων ζημιών στον τομέα της υποχρεωτικής ασφάλισης. Φαίνεται να λειτουργεί με ικανοποιητικό τρόπο.

Οι **αγορές κινητών αξιών** στην Κροατία δεν έχουν ακόμη αναπτυχθεί. Αν και υπάρχουν δύο χρηματιστήρια, οι κεφαλαιαγορές δεν παρουσιάζουν ούτε βάθος ούτε ρευστότητα, ενώ η χρηματιστηριακή κεφαλαιοποίηση στο τέλος του 2002 ισοδυναμούσε με το 30% περίπου του ΑΕΠ. Το νομοθετικό πλαίσιο της Κροατίας, το οποίο ρυθμίζει τις αγορές κινητών αξιών και τους οργανισμούς συλλογικών επενδύσεων παρέχει τη βάση για την αναγκαία εναρμόνιση με το κεκτημένο. Οι κυριότερες νομικές πράξεις είναι ο νόμος περί αγοράς κινητών αξιών και ο νόμος περί επενδυτικών ταμείων. Ωστόσο, δεν έχει ακόμη δημιουργηθεί ένα σύστημα επενδυτικής αντιστάθμισης.

Όσον αφορά τις *διοικητικές δομές*, το 1996 δημιουργήθηκε η Κροατική Επιτροπή Κινητών Αξιών (CROSEC), η οποία άρχισε να λειτουργεί προς το τέλος του 2002, με το διορισμό όλων των μελών της και την έγκριση του καταστατικού της από την κροατική κυβέρνηση. Η CROSEC έχει προσωπικό 27 υπαλλήλων. Τον Αύγουστο του 2002 το ΔΝΤ διαπίστωσε ότι ήταν αναγκαίο να ενισχυθούν οι εξουσίες της CROSEC και να αποσαφηνιστούν οι

διαδικασίες της. Αν και από τότε μέχρι σήμερα έχει σημειωθεί κάποια πρόοδος, πρέπει να καταβληθούν επιπλέον προσπάθειες ώστε να ενισχυθεί η εποπτική της ικανότητα.

Όσον αφορά την εποπτεία των χρηματοπιστωτικών ομίλων ετερογενών δραστηριοτήτων, η συνεργασία μεταξύ των κροατικών εποπτικών αρχών δεν έχει ακόμη λάβει συγκεκριμένη μορφή. Ωστόσο, εγκρίθηκε από το Κοινοβούλιο το Πρόγραμμα για την Εποπτεία των Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων και της Χρηματοπιστωτικής Αγοράς σε Ενοποιημένη Βάση. Στο πλαίσιο αυτό, σχεδιάζεται η δημιουργία ενός συντονιστικού συμβουλίου με αντιπροσώπους των τομεακών εποπτικών οργάνων.

Το 2003 ψηφίστηκε νόμος σχετικά με την **προστασία των προσωπικών δεδομένων** και την ελεύθερη κυκλοφορία τους, ο οποίος φαίνεται να συμφωνεί σε μεγάλο βαθμό με τις κύριες διατάξεις του κεκτημένου. Η νομοθεσία περιλαμβάνει κανόνες για "το κατάλληλο επίπεδο προστασίας" σχετικά με τη διαβίβαση προσωπικών δεδομένων σε τρίτες χώρες, αλλά δεν περιλαμβάνει τις παρεκκλίσεις που προβλέπονται στην οδηγία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Προβλέπεται η δημιουργία ενός φορέα για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, ο επικεφαλής του οποίου θα διοριστεί από το Κοινοβούλιο, αλλά ο φορέας αυτός δεν έχει ακόμα δημιουργηθεί.

Όσον αφορά τις **υπηρεσίες της κοινωνίας της πληροφορίας**, η Κροατία έχει ψηφίσει το νόμο περί ηλεκτρονικού εμπορίου, ο οποίος μεταφέρει εν μέρει στο εθνικό δίκαιο το κεκτημένο. Η Κροατία θα πρέπει να εξασφαλίσει τα κατάλληλα μέσα για την εποπτεία στον τομέα αυτόν και να ορίσει ένα σημείο επαφής για τη συνεργασία με τις αρχές των άλλων κρατών μελών της ΕΕ. Επίσης, θα πρέπει να λάβει τα αναγκαία μέτρα για την απαγόρευση της παραγωγής, κατασκευής, πώλησης και διανομής "πειρατικών έξυπνων καρτών" και άλλων συσκευών μέσω των οποίων παραβιάζεται η κρυπτοθέτηση υπηρεσιών πρόσβασης υπό όρους, καθώς και για την επιβολή κατάλληλων κυρώσεων.

Συμπέρασμα

Γενικά, πρέπει να καταργηθούν οι φραγμοί στην εγκατάσταση ή παροχή διασυνοριακών υπηρεσιών από νομικά ή φυσικά πρόσωπα της ΕΕ. Η Κροατία έχει καταβάλει σημαντικές προσπάθειες για την εναρμόνιση του νομικού και εποπτικού πλαισίου της με τα πρότυπα της ΕΕ στον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Έτσι, ο τραπεζικός τομέας φαίνεται αρκετά προηγμένος, παρόλο που απαιτούνται περαιτέρω βελτιώσεις. Το νομικό και εποπτικό πλαίσιο για την ασφαλιστική αγορά και τις αγορές επενδυτικών υπηρεσιών και κινητών αξιών χρειάζεται περαιτέρω ανάπτυξη και εναρμόνιση με το κεκτημένο.

Συνολικά, η Κροατία θα πρέπει να καταβάλει σημαντικές περαιτέρω προσπάθειες προκειμένου να ενισχυθεί το νομικό και εποπτικό πλαίσιο, και για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, με στόχο την εναρμόνιση της νομοθεσίας της με το κεκτημένο και την αποτελεσματική εφαρμογή του στο συγκεκριμένο τομέα μεσοπρόθεσμα.

Κεφάλαιο 4: Ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων

Τα κράτη μέλη πρέπει να άρουν κάθε περιορισμό της εθνικής τους νομοθεσίας σχετικά με την κυκλοφορία των κεφαλαίων μεταξύ τους, αλλά και με τρίτες χώρες (με ορισμένες εξαιρέσεις) και να υιοθετήσουν τους κανόνες της ΕΕ για τη διασφάλιση της ομαλής λειτουργίας των διασυνοριακών πληρωμών και της διασυνοριακής μεταφοράς κάθε μορφής κεφαλαίου. Επίσης, το κεκτημένο περιλαμβάνει εναρμονισμένους κανόνες για τα συστήματα πληρωμών. Οι οδηγίες για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ορίζουν την εν λόγω

νομιμοποίηση ως ποινικό αδίκημα και απαιτούν από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να εξακριβώνουν τα στοιχεία των πελατών τους, να τηρούν κατάλληλα αρχεία και να δηλώνουν κάθε ύποπτη συναλλαγή για "ξέπλυμα χρήματος". Επίσης, οι οδηγίες καλύπτουν τις δραστηριότητες των ελεγκτών, των εξωτερικών λογιστών, των δικηγόρων και συμβολαιογράφων, των καζίνων, των κτηματομεσιτών και ορισμένων εμπόρων αγαθών υψηλής αξίας για μεγάλες συναλλαγές τοις μετρητοίς. Απαιτείται η κατάλληλη ικανότητα εφαρμογής της νομοθεσίας.

Η *Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης* ορίζει ένα χρονοδιάγραμμα για την απελευθέρωση των κεφαλαίων κατά το χρονικό διάστημα που έπεται της κύρωσης. Επίσης, προβλέπει τη σταδιακή απελευθέρωση της αγοράς ακινήτων.

Σχετικά με τις **κινήσεις κεφαλαίων και τις πληρωμές**, η Κροατία έγινε μέλος του ΔΝΤ το 1992, ενώ το 1995 εισήγαγε την πλήρη μετατρεψιμότητα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών. Κατά την περίοδο 1998-2001, οι άμεσες ξένες επενδύσεις ανήλθαν σε ποσό άνω των 5 δισεκατομμυρίων €, εκ των οποίων το 55% προερχόταν από την ΕΕ. Τα τελευταία χρόνια, οι μόνιμοι κάτοικοι της Κροατίας έχουν επίσης αρχίσει να επενδύουν στο εξωτερικό. Το 90% περίπου του τραπεζικού συστήματος (σε όρους στοιχείων ενεργητικού) είναι ξένης ιδιοκτησίας.

Ο νόμος περί συναλλάγματος, ο οποίος ισχύει από τον Ιούνιο του 2003, εναρμονίζει τους ορισμούς με το κεκτημένο και παρέχει το πλαίσιο για μια σταδιακή απελευθέρωση των κεφαλαίων. Οι άμεσες επενδύσεις στη χώρα από μη μόνιμους κατοίκους της Κροατίας δεν υπόκεινται σε περιορισμούς, εκτός αν προβλέπεται διαφορετικά από ειδικούς νόμους. Οι ειδικοί αυτοί τομεακοί νόμοι αφορούν το δημόσιο συμφέρον (π.χ. ναρκωτικά, πλουραλισμός στα μέσα ενημέρωσης), την άσκηση δημόσιας εξουσίας (π.χ. συμβολαιογράφοι του δημοσίου) ή τομείς που διέπονται από διμερείς συμφωνίες (π.χ. μεταφορές και αλιεία) και θα πρέπει να εναρμονιστούν πριν από την προσχώρηση. Οι ξένες επενδύσεις από μη μόνιμους κατοίκους της Κροατίας και αλλοδαπούς σε ακίνητα υπόκεινται σε περιορισμούς και συγχρόνως παρεμποδίζονται από σοβαρές αδυναμίες του κροατικού συστήματος κτηματογράφησης.

Εναρμόνιση με το κεκτημένο θα απαιτηθεί επίσης στους τομείς των επενδυτικών κανόνων για θεσμικούς επενδυτές (π.χ. συνταξιοδοτικά ταμεία και αποταμιευτικοί συνεταιρισμοί), των ειδικών δικαιωμάτων της κυβέρνησης σε ιδιωτικοποιημένες επιχειρήσεις (εταιρείες τηλεπικοινωνιών, πετρελαίου και ηλεκτρισμού), καθώς και των ειδικών απαιτήσεων που διέπουν την εξωτερική έκθεση του χρηματοπιστωτικού συστήματος και την κατάργηση των περιορισμών που εξακολουθούν να υφίστανται στις μεσοπρόθεσμες κινήσεις των κεφαλαίων.

Όσον αφορά τα **συστήματα πληρωμών**, το κροατικό νομικό πλαίσιο για τις διασυνοριακές μεταφορές κεφαλαίων βασίζεται στο νόμο περί συναλλάγματος και πρέπει να εναρμονισθεί περαιτέρω με το κεκτημένο. Για παράδειγμα, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα πρέπει να έχουν την υποχρέωση να πληροφορούν τους πελάτες τους σχετικά με τους όρους των διασυνοριακών μεταφορών πιστώσεων και, συγχρόνως, πρέπει να θεσπιστεί ειδική αποζημίωση σε περίπτωση μη εκτέλεσης μιας τέτοιας μεταφοράς. Επιπλέον, το προβλεπόμενο σύστημα προσφυγής (διαιτησία και συμβιβασμός ενώπιον του Μονίμου Διαιτητικού Δικαστηρίου και του Κέντρου Διακανονισμών του Κροατικού Εμπορικού Επιμελητηρίου) φαίνεται να αποτελεί μια εξαιρετικά χρονοβόρα διαδικασία.

Η Κροατία έχει δημιουργήσει τα τελευταία χρόνια ένα πλαίσιο κατά της **νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες**. Συμμετέχει στις εργασίες της Επιτροπής Εμπειρογνομόνων του Συμβουλίου της Ευρώπης για την αξιολόγηση των μέτρων κατά της

νομιμοποίησης προσόδων από παράνομες δραστηριότητες (Moneyval), η οποία ενεργεί ως ο περιφερειακός φορέας της Ειδικής Ομάδας Χρηματοοικονομικής Δράσης (FATF). Τον Ιούλιο του 2003, η επιτροπή Moneyval ενέκρινε τη δεύτερη έκθεση αξιολόγησης για την Κροατία. Καθοριστική σημασία θα έχει η συμμόρφωση με τις συστάσεις της έκθεσης.

Ο Ποινικός Κώδικας θεωρεί ποινικό αδίκημα τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, σύμφωνα με μια προσέγγιση για όλα τα εγκλήματα, συμπεριλαμβανομένης της βαρείας αμέλειας, της ποινικής ευθύνης εταιρειών και της αυτονομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Ωστόσο, το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες βασίζεται στην πραγματική γνώση ότι τα χρήματα ή η περιουσία αποκτήθηκαν με αξιόποινη πράξη. Ο νόμος του 1997 για την πρόληψη της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες αναθεωρήθηκε πρόσφατα, ενώ οι τροποποιήσεις του τέθηκαν σε ισχύ τον Ιανουάριο του 2004. Ο νόμος αυτός περιλαμβάνει την υποχρέωση εξακρίβωσης της ταυτότητας των πελατών, δήλωσης οποιασδήποτε υπόνοιας σχετικά με τη νομιμοποίηση παράνομων εσόδων και τυχόν συναλλαγών τοις μετρητοίς, πέραν του καθορισμένου ορίου, προς το αρμόδιο Γραφείο Πρόληψης της Νομιμοποίησης Παράνομων Εσόδων (την κροατική μονάδα χρηματοοικονομικών πληροφοριών του Υπουργείου Οικονομικών), καθώς και τήρησης αρχείων. Ο κατάλογος των ιδρυμάτων, που υπόκεινται στην εφαρμογή μέτρων κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, είναι εκτενής.

Η νομοθεσία πρέπει να εναρμονισθεί περαιτέρω με τη δεύτερη οδηγία της ΕΕ για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Για παράδειγμα, η υποχρέωση εξακρίβωσης / επαλήθευσης της ταυτότητας των πελατών παρουσιάζει ορισμένες αδυναμίες, όπως η αντιμετώπιση των μη διαρκών εμπορικών σχέσεων και των περιστασιακών εμπορικών συναλλαγών, η εξακρίβωση της ταυτότητας προσώπων που ενεργούν εξ ονόματος νομικών προσώπων καθώς και η απαλλαγή για αναλήψεις από λογαριασμούς καταθέσεων ταμειευτηρίου. Επιπλέον, οι επόπτες πρέπει να έχουν την υποχρέωση να αναφέρουν οποιαδήποτε υπόνοια σχετικά με τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Το προαναφερθέν Γραφείο Πρόληψης της Νομιμοποίησης Παράνομων Εσόδων μπορεί να ζητήσει πρόσθετες πληροφορίες, μετά από αναφορά ύποπτης συναλλαγής, αλλά δεν είναι σαφές γιατί τα εποπτικά όργανα δύναται να απορρίπτουν αιτήσεις για την προσκόμιση τέτοιων πληροφοριών. Οι κυρώσεις είναι διοικητικού χαρακτήρα και φαίνεται να είναι μάλλον χαμηλές.

Οι αριθμημένοι λογαριασμοί και τα βιβλιάρια στον κομιστή επιτρέπονται για τους μονίμους κατοίκους, αλλά απαιτείται η εξακρίβωση της ταυτότητας του πελάτη. Ο νέος νόμος περί κινητών αξιών δεν επιτρέπει πλέον τους τίτλους μεριδίων στον κομιστή.

Όσον αφορά τη διοικητική ικανότητα, πρέπει να ενισχυθούν τόσο η αποτελεσματικότητα του συστήματος όσο και οι πόροι του ΓΠΝΠΕ. Ανταλλαγή πληροφοριών γίνεται μόνο με τις τράπεζες. Πρέπει να βελτιωθούν οι εσωτερικές διαδικασίες, η κατάρτιση των υπαλλήλων και η ευαισθητοποίηση των εποπτικών οργάνων, των εποπτών και των φορέων επιβολής του νόμου στο θέμα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, ιδίως με τη δημιουργία μιας νομικής βάσης όπου κρίνεται σκόπιμο. Επιπλέον, τόσο ο έλεγχος της συμμόρφωσης με τη νομοθεσία κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες στον τραπεζικό και μη τραπεζικό τομέα, όσο και η καθοδήγηση στους τομείς αυτούς πρέπει να ενισχυθούν όσον αφορά την καταλληλότητα των εντολών, των εξουσιών, των μέσων και της συνεργασίας με άλλους φορείς καθώς και την πραγματική συμμόρφωση με τη νομοθεσία. Λόγω των αδυναμιών του συστήματος, τα αποτελέσματα σε ό,τι αφορά τις καταδίκες και τις κατασχέσεις υπήρξαν μέχρι στιγμής περιορισμένα. (Βλέπε επίσης Κεφάλαιο 24 – Συνεργασία στον τομέα της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων).

Συμπέρασμα

Συνολικά, η Κροατία θα πρέπει να καταβάλει περισσότερες προσπάθειες για την εναρμόνιση της νομοθεσίας της με το κεκτημένο καθώς και για την αποτελεσματική εφαρμογή του στους τομείς της κυκλοφορίας των κεφαλαίων, των πληρωμών και των συστημάτων πληρωμών μεσοπρόθεσμα. Η Κροατία πρέπει να ολοκληρώσει τη δημιουργία του συστήματός της κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Αν χορηγηθούν επαρκείς πόροι για την εφαρμογή της νομοθεσίας και εφόσον αποκατασταθούν οι σημερινές αδυναμίες του συστήματος, η Κροατία θα μπορέσει να αναπτύξει μεσοπρόθεσμα ένα αποτελεσματικό σύστημα κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

Κεφάλαιο 5: Εταιρικό δίκαιο

Στο πλαίσιο του κεφαλαίου αυτού, τα κράτη μέλη πρέπει να υιοθετήσουν και να εφαρμόζουν εναρμονισμένους κανόνες, οι οποίοι απαιτούνται για την ομαλή λειτουργία των επιχειρήσεων στην εσωτερική αγορά. Οι κανόνες αυτοί αφορούν πέντε νομοθετικούς τομείς: το εταιρικό δίκαιο *stricto sensu*, τη λογιστική νομοθεσία, τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, τα δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας και την αναγνώριση και εκτέλεση των αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις καθώς και των συμβατικών υποχρεώσεων.

Η *Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης / Ενδιάμεση Συμφωνία περί εμπορίου και εμπορικών θεμάτων* περιλαμβάνει την υποχρέωση της Κροατίας να εξασφαλίσει εντός τριών ετών από την έναρξη ισχύος της ενδιάμεσης συμφωνίας (δηλαδή το αργότερο μέχρι το Μάρτιο του 2005) ένα επίπεδο προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής, βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας ανάλογο με το επίπεδο που υπάρχει στην Κοινότητα, καθώς και αποτελεσματικά μέσα εφαρμογής. Η υποχρέωση αυτή αφορά, μεταξύ άλλων, το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας για προγράμματα υπολογιστών, τα συγγενικά δικαιώματα, τα δικαιώματα σχετικά με βάσεις δεδομένων, τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας (όπως τα Συμπληρωματικά Πιστοποιητικά Προστασίας), τα βιομηχανικά σχέδια, τα εμπορικά σήματα και τα σήματα υπηρεσιών, τις τοπογραφίες ολοκληρωμένων κυκλωμάτων, τις γεωγραφικές ενδείξεις, συμπεριλαμβανομένων των ονομασιών προέλευσης, καθώς και την προστασία από τον αθέμιτο ανταγωνισμό, όπως αναφέρεται στο άρθρο 10^α της Σύμβασης των Παρισίων για την Προστασία της Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας, και την προστασία μη δημοσιοποιημένων πληροφοριών σε θέματα τεχνολογίας.

Το *νομικό πλαίσιο* της Κροατίας στον τομέα του **εταιρικού δικαίου** δημιουργήθηκε με τον εταιρικό νόμο του 1993 και υπέστη πρόσφατα σημαντικές τροποποιήσεις, οι οποίες άρχισαν να ισχύουν τον Ιανουάριο του 2004. Οι ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις καθορίζονται με νόμο και υπάρχουν ρήτρες διασφάλισης για την προστασία του εγκεκριμένου κεφαλαίου. Πολλές υποχρεώσεις υπάρχουν για την προστασία των πιστωτών, ενώ το δικαίωμα στην πληροφόρηση αποτελεί ένα από τα θεμελιώδη δικαιώματα των μετόχων: οι εταιρείες υποχρεούνται να δημοσιοποιούν κάθε πληροφορία σχετικά με τη λήψη σημαντικών αποφάσεων που τους αφορούν. Σε γενικές γραμμές, το νομικό αυτό πλαίσιο παρέχει μία καλή βάση για περαιτέρω εναρμόνιση με το κεκτημένο στον τομέα του εταιρικού δικαίου. Ήδη από το 2002 υφίσταται νόμος που διέπει τις διαδικασίες για την εξαγορά ανωνύμων εταιρειών.

Όσον αφορά τις *διοικητικές δομές*, οι πληροφορίες σχετικά με τις εταιρείες τηρούνται στα μητρώα του Εμποροδικείου. Οι οικονομικές καταστάσεις τηρούνται χωριστά στα μητρώα της Οικονομικής Υπηρεσίας. Δεν είναι σαφές κατά πόσον τα δύο αυτά μητρώα συνδέονται μεταξύ τους. Τα Εμποροδικεία δημοσιεύουν τις πληροφορίες σχετικά με τις εταιρείες στην

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και σε μια ημερήσια εφημερίδα. Το κοινό έχει πρόσβαση στα μητρώα ενώ το ύψος της σχετικής προμήθειας για την πρόσβαση περιορίζεται στην κάλυψη του κόστους. Ο χρόνος που απαιτείται για την εγγραφή μιας εταιρείας στο αντίστοιχο μητρώο ποικίλλει από το ένα Εμποροδικείο στο άλλο και, σύμφωνα με στοιχεία, κυμαίνεται από λίγες μέρες έως τρεις εβδομάδες (οι επιπλέον καθυστερήσεις για την έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας συνδέονται με την εγγραφή στις τελωνειακές, φορολογικές και στατιστικές διοικητικές υπηρεσίες, και μπορεί να διαρκέσουν μέχρι και τέσσερις μήνες. *Βλέπε επίσης Κεφάλαιο 16 – Μικρομεσαίες επιχειρήσεις*).

Ο **λογιστικός τομέας** διέπεται από το λογιστικό νόμο του 1992. Το Κροατικό Συμβούλιο Λογιστικών Προτύπων είναι ο φορέας καθορισμού των προτύπων. Ο νόμος προβλέπει κυρώσεις για τη μη συμμόρφωση προς τους κανόνες χρηματοοικονομικής πληροφόρησης. Ένας νέος λογιστικός νόμος βρίσκεται στο στάδιο της κοινοβουλευτικής διαδικασίας και προβλέπει τη δημιουργία Συμβουλίου Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης με κανονιστικές εξουσίες. Η Κροατία έχει ήδη λάβει μέτρα για τη μετάβαση προς ένα λογιστικό σύστημα το οποίο θα βασίζεται στα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα (IAS). Ωστόσο, θα πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στην κατάλληλη συμμόρφωση με τα IAS και την εφαρμογή τους.

Στον τομέα του **δημοσιονομικού ελέγχου**, υπάρχει νόμος περί δημοσιονομικού ελέγχου, ο οποίος ορίζει ότι το Υπουργείο Οικονομικών είναι αρμόδιο να χορηγεί άδειες σε εταιρείες δημοσιονομικού ελέγχου. Η κροατική κυβέρνηση έχει εγκρίνει ένα πρόγραμμα συμμόρφωσης προς όλες τις απαιτήσεις του κεκτημένου στο συγκεκριμένο τομέα.

Στον τομέα των **δικαιωμάτων πνευματικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας**, η Κροατία είναι συμβαλλόμενο μέρος της συμφωνίας TRIP (συμφωνία για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στον τομέα του εμπορίου) καθώς και των κυριότερων διεθνών συμβάσεων στο συγκεκριμένο τομέα, συμπεριλαμβανομένης της συνθήκης του WIPO (Παγκόσμιος Οργανισμός Διανοητικής Ιδιοκτησίας) για την πνευματική ιδιοκτησία (WCT) και της συνθήκης του WIPO για τις Εκτελέσεις και τα Φωνογραφήματα (WPPT). Η κροατική νομοθεσία προβλέπει ένα ειδικό συννοριακό καθεστώς για τα δικαιώματα πνευματικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Ωστόσο, εκείνο που παραμένει βασικός στόχος για την Κροατία είναι η αποτελεσματική εφαρμογή της νομοθεσίας, συμπεριλαμβανομένης της καταπολέμησης της άνευ αδείας αναπαραγωγής και παραποίησης έργων. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στην εφαρμογή του νόμου, με την παροχή επαρκούς χρηματοδότησης και εμπειρογνωμοσύνης, καθώς και στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του δικαστικού συστήματος. Όσον αφορά τις διοικητικές δομές, η πρώην Κρατική Υπηρεσία Διανοητικής Ιδιοκτησίας (ΚΥΔΙ), με προσωπικό 88 υπαλλήλων, φαίνεται να παρουσιάζει σοβαρή έλλειψη προσωπικού σε τομείς που χρήζουν ταχείας ενίσχυσης. Τον Ιανουάριο του 2004 η εν λόγω υπηρεσία συγχωνεύθηκε με το πρώην Κρατικό Ίδρυμα Τυποποίησης και Μετρολογίας και έτσι δημιουργήθηκε η Κρατική Υπηρεσία Διανοητικής Ιδιοκτησίας, Τυποποίησης και Μετρολογίας.

Το κροατικό **νομικό πλαίσιο** για τα **δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας** απετέλεσε αντικείμενο σημαντικών μεταρρυθμίσεων το 2003 με τη ψήφιση του νέου νόμου περί δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων. Ο νόμος αυτός αποτελεί ένα συνολικό νομικό κείμενο το οποίο καλύπτει το πεδίο προστασίας, συμπεριλαμβανομένων δικαιωμάτων και εξαιρέσεων, διατάξεις για την προστασία των τεχνολογικών μέτρων, νομοθεσία στον τομέα των συμβάσεων για δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, τις εταιρείες συλλογικής διαχείρισης καθώς και τη διασφάλιση του σεβασμού των δικαιωμάτων και του δικαιώματος παρακολούθησης του δημιουργού. Με το νόμο αυτό επιτυγχάνεται σε μεγάλο βαθμό η εναρμόνιση με το κεκτημένο της κροατικής νομοθεσίας στον τομέα των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων,

παρόλο που θα χρειαστούν ορισμένες τροποποιήσεις προκειμένου να επιτευχθεί πλήρης εναρμόνιση. Τα αναγκαία νομικά μέσα για την καταπολέμηση της άνευ αδείας αναπαραγωγής και παραποίησης έργων έχουν ήδη θεσπιστεί, αλλά θα πρέπει να δοθεί η δέουσα προσοχή στην κατάλληλη εφαρμογή τους. Σε ό,τι αφορά τις *διοικητικές δομές*, στα μέσα του 2003 το Τμήμα Δικαιωμάτων Πνευματικής Ιδιοκτησίας της ΚΥΔΙ απασχολούσε έναν μόνο υπάλληλο και συνεπώς απαιτείται η ενίσχυσή του.

Όσον αφορά τα **δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας**, το κροατικό νομικό πλαίσιο αποτέλεσε επίσης αντικείμενο εκτεταμένης αναθεώρησης το 2003 με τη ψήφιση ενός νέου νόμου περί διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, ενός νέου νόμου περί βιομηχανικών σχεδίων, ενός νέου νόμου περί εμπορικών σημάτων, ενός νέου νόμου περί γεωγραφικών ενδείξεων και ονομασιών προέλευσης των προϊόντων και υπηρεσιών καθώς και ενός νέου νόμου για την προστασία των τοπογραφικών προϊόντων ημιαγωγών. Επιπλέον, ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας και η Κροατία υπέγραψαν πρόσφατα συμφωνία επέκτασης σχετικά με τις αιτήσεις για τη χορήγηση ευρωπαϊκού διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Μετά τη συμφωνία αυτή, τα ευρωπαϊκά διπλώματα ευρεσιτεχνίας θα μπορούν να επεκταθούν και στην Κροατία υπό τον όρο ότι, κατά τη στιγμή της κατάθεσης, θα ζητείται δεόντως η σχετική επέκταση. Ενώ η κροατική νομοθεσία φαίνεται να συμφωνεί σε μεγάλο βαθμό με το κεκτημένο, απαιτούνται επιπλέον τροποποιήσεις προκειμένου να επιτευχθεί πλήρης συμμόρφωση. Σε ό,τι αφορά τις *διοικητικές δομές*, η στελέχωση της μονάδας τεχνικών εμπειρογνομόνων του Τμήματος Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας της ΚΥΔΙ πρέπει να ενισχυθεί και παράλληλα να δοθεί προτεραιότητα σε ένα πρόγραμμα κατάρτισης. Υπάρχουν σημαντικές και συνεχείς καθυστερήσεις όσον αφορά τη διεκπεραίωση των αιτήσεων χορήγησης διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας λόγω χρονοβόρων διαδικασιών, οι οποίες πρέπει να απλουστευτούν.

Συμπέρασμα

Όσον αφορά το εταιρικό δίκαιο και το λογιστικό τομέα, η Κροατία έχει καταβάλει προσπάθειες προς την κατεύθυνση της προσέγγισης, οι οποίες πρέπει να συνεχιστούν. Είναι αναγκαίο να εξασφαλιστεί η πλήρης διαφάνεια των εταιρικών μητρώων και να περιοριστούν οι ενίοτε χρονοβόρες διαδικασίες εγγραφής. Επιπλέον, πρέπει να ενισχυθεί η εφαρμογή των λογιστικών και ελεγκτικών προτύπων.

Στον τομέα δικαιωμάτων πνευματικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας, η Κροατία έλαβε εντός του 2003 σημαντικά νομοθετικά μέτρα. Θα χρειαστούν περαιτέρω προσπάθειες για να επιτευχθεί η συμμόρφωση με το κεκτημένο. Η Κροατία πρέπει επίσης να δώσει ιδιαίτερη προσοχή στην τήρηση της προθεσμίας που έχει καθοριστεί στο πλαίσιο της Ενδιάμεσης Συμφωνίας. Επιπλέον, πρέπει να ενισχυθούν οι διαδικασίες εφαρμογής και οι σχετικές διοικητικές δομές, προκειμένου να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική εφαρμογή της νομοθεσίας. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει επίσης να δοθεί στην καταπολέμηση της άνευ αδείας αναπαραγωγής και παραποίησης έργων, ιδίως μέσω κατάλληλα χρηματοδοτούμενων οργάνων επιβολής του νόμου και ενός αποτελεσματικού δικαστικού συστήματος.

Η Κροατία έχει λάβει αρκετά σημαντικά μέτρα για την εναρμόνιση του νομοθετικού της πλαισίου με το κεκτημένο, αλλά η νομοθετική εναρμόνιση πρέπει να συνεχιστεί και παράλληλα να ενισχυθούν οι διοικητικές ικανότητές της στον τομέα των δικαιωμάτων πνευματικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Συνολικά, στον τομέα του εταιρικού δικαίου, η Κροατία θα πρέπει να καταβάλει περαιτέρω προσπάθειες για την εναρμόνιση της νομοθεσίας της με το κεκτημένο και για την αποτελεσματική εφαρμογή του μεσοπρόθεσμα.

Κεφάλαιο 6: Πολιτική ανταγωνισμού

Το κερτημένο στον τομέα του ανταγωνισμού καλύπτει την αντιμονοπωλιακή πολιτική και την πολιτική κρατικών ενισχύσεων. Περιλαμβάνει κανόνες και διαδικασίες κατά της αντια ανταγωνιστικής συμπεριφοράς των εταιρειών (περιοριστικές συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων και κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης), καθώς και κατά της χορήγησης εκ μέρους των κυβερνήσεων κρατικών ενισχύσεων που στρεβλώνουν τον ανταγωνισμό στην εσωτερική αγορά. Γενικά, οι κανόνες ανταγωνισμού εφαρμόζονται άμεσα στο σύνολο της Ένωσης, ενώ τα κράτη μέλη πρέπει να συνεργάζονται πλήρως με την Επιτροπή για την εφαρμογή των κανόνων αυτών.

Η Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης / Ενδιάμεση Συμφωνία περί εμπορίου και εμπορικών θεμάτων προβλέπει ένα καθεστώς ανταγωνισμού το οποίο πρέπει να εφαρμόζεται στις εμπορικές σχέσεις μεταξύ της Κοινότητας και της Κροατίας, σύμφωνα με τα κριτήρια των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης ΕΚ (συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων, κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης), του άρθρου 86 (δημόσιες επιχειρήσεις και επιχειρήσεις με ειδικά ή αποκλειστικά δικαιώματα) και του άρθρου 87 (κρατικές ενισχύσεις). Επίσης, προβλέπει ότι οι αναγκαίες εξουσίες για την πλήρη εφαρμογή του εν λόγω καθεστώτος ανταγωνισμού πρέπει να ανατεθούν σε ένα ανεξάρτητο δημόσιο φορέα. Επιπλέον, η Ενδιάμεση Συμφωνία προβλέπει ειδικές διατάξεις για τις κρατικές ενισχύσεις στον τομέα του χάλυβα, όπως την υποχρέωση της Κροατίας να υποβάλει στην Επιτροπή ένα πρόγραμμα αναδιάρθρωσης και μετατροπής για τη χαλυβουργία της.

Στον **αντιμονοπωλιακό τομέα**, το νομοθετικό πλαίσιο της Κροατίας περιλαμβάνεται στο νόμο περί ανταγωνισμού που ψηφίστηκε τον Ιούνιο του 2003 και έχει τεθεί σε ισχύ από τον Οκτώβριο του 2003. Ο νόμος αυτός αντικατέστησε τον προηγούμενο νόμο, που ίσχυε από το 1995, και περιέχει τις βασικές αρχές των αντιμονοπωλιακών κοινοτικών κανόνων. Ειδικότερα, η νομοθεσία περιλαμβάνει την απαγόρευση των περιοριστικών συμφωνιών, καθώς και της κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης. Ωστόσο, ορισμένες πτυχές του κροατικού νόμου περί ανταγωνισμού, όπως η διαδικασία για την αυτοδίκαιη ακυρότητα των περιοριστικών συμφωνιών, πρέπει να υποστούν επιπλέον τροποποιήσεις ώστε να είναι σε πλήρη συμφωνία με το κερτημένο. Επίσης, οι προϋποθέσεις χορήγησης απαλλαγής από την απαγόρευση των περιοριστικών συμφωνιών πρέπει να εναρμονιστούν με τις σωρευτικές προϋποθέσεις του άρθρου 81 της συνθήκης ΕΚ. Επιπλέον, ο κροατικός νόμος περί γενικής διοικητικής διαδικασίας είναι δυνατόν να παρεμποδίζει την εφαρμογή του κροατικού νόμου περί ανταγωνισμού. Για την εξασφάλιση της πλήρους ανεξαρτησίας της Υπηρεσίας Προστασίας του Ανταγωνισμού, πρέπει να αποκλειστεί η δυνατότητα έκδοσης ειδικών ακυρωτικών αποφάσεων, βάσει του κροατικού νόμου γενικής διοίκησης, κατά των αποφάσεων της Υπηρεσίας Προστασίας του Ανταγωνισμού.

Όσον αφορά τη **διοικητική ικανότητα**, η Υπηρεσία Προστασίας του Ανταγωνισμού (ΥΠΑ) είναι αρμόδια για την εφαρμογή του κροατικού νόμου περί ανταγωνισμού. Η εν λόγω υπηρεσία δημιουργήθηκε το 1995. Σύμφωνα με το νόμο περί ανταγωνισμού, η ΥΠΑ ενεργεί ως ανεξάρτητος φορέας, ο οποίος ασκεί τις δραστηριότητές του αυτόνομα. Το Σεπτέμβριο και τον Οκτώβριο του 2003 διορίστηκαν ο πρόεδρος και τα άλλα τέσσερα μέλη της Επιτροπής Ανταγωνισμού, η οποία είναι το αρμόδιο όργανο για τη διαχείριση και λήψη αποφάσεων της εν λόγω υπηρεσίας. Η ΥΠΑ απασχολεί σήμερα 28 υπαλλήλους, συμπεριλαμβανομένων και των πέντε μελών της σχετικής επιτροπής. Δεν έχει ακόμα καταδειχθεί σε ποιο βαθμό έχει αναπτυχθεί πραγματικά η διοικητική ικανότητα της ΥΠΑ.

Λόγω της πρόσφατης έναρξης ισχύος του νομικού πλαισίου, δεν υπάρχουν ακόμη επαρκείς πληροφορίες σχετικά με τις **επιδόσεις** της ΥΠΑ στον τομέα της εφαρμογής της νομοθεσίας.

Στο εγγύς μέλλον, ο κυριότερος στόχος της υπηρεσίας αυτής πρέπει να είναι η εξασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής των αντιμονοπωλιακών κανόνων για τις επιχειρήσεις, ώστε οι τελευταίες να εξοικειωθούν επαρκώς με ένα ανταγωνιστικό περιβάλλον ανάλογο με της Κοινότητας, πολύ πριν από την προσχώρηση της Κροατίας ως πλήρους μέλους. Αυτό προϋποθέτει επίσης την ομαλή λειτουργία του δικαστικού συστήματος, το οποίο πρέπει να μπορεί να φέρει σε πέρας αποτελεσματικά τις διαδικασίες προσφυγής κατά των αποφάσεων της ΥΠΑ και να εκδίδει αποφάσεις σύμφωνα με το κοινοτικό κεκτημένο. Επιπλέον, η δημόσια διοίκηση και οι σχετικές δημόσιες επιχειρήσεις πρέπει να κατανοήσουν επαρκώς τη νομοθεσία και την πολιτική στον τομέα του ανταγωνισμού.

Στον τομέα των **κρατικών ενισχύσεων**, πριν από το 2003 δεν υπήρχε στην Κροατία κανένα συνολικό νομικό πλαίσιο. Το 2003 η Κροατία έλαβε σημαντικά μέτρα για τη δημιουργία ενός τέτοιου πλαισίου, με την ψήφιση του νόμου περί κρατικών ενισχύσεων και του σχετικού κανονισμού, οι οποίοι τέθηκαν σε ισχύ τον Απρίλιο και τον Ιούλιο του 2003, αντιστοίχως. Ωστόσο, θα πρέπει να εξεταστεί κατά πόσο στην πράξη το πλαίσιο αυτό παρέχει επαρκείς εξουσίες στην αρμόδια αρχή ώστε να εξασφαλιστεί ο πλήρης και κατάλληλος έλεγχος όλων των ήδη υφιστάμενων και νέων καθεστώτων ενισχύσεων σύμφωνα με το κοινοτικό κεκτημένο.

Για να συμμορφωθεί πλήρως με το κεκτημένο της ΕΕ στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων, η Υπηρεσία Προστασίας του Ανταγωνισμού, ως αρμόδιο όργανο ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων, πρέπει να έχει το δικαίωμα να εγκρίνει γενικά καθεστώτα ενισχύσεων και όχι μόνο να γνωμοδοτεί. Θα πρέπει να γίνουν ορισμένες επιπλέον τροποποιήσεις στον κροατικό νόμο περί κρατικών ενισχύσεων. Μεταξύ των τροποποιήσεων αυτών, μια επείγουσα τροποποίηση αφορά το άρθρο 4 παράγραφος 3 στοιχείο δ) του κροατικού νόμου περί κρατικών ενισχύσεων, σύμφωνα με το οποίο οι κρατικές ενισχύσεις για τη διευκόλυνση της ανάπτυξης ορισμένων οικονομικών δραστηριοτήτων ή ορισμένων οικονομικών τομέων μπορεί να θεωρηθεί συμβατή. Η διάταξη αυτή πρέπει να εφαρμόζεται μόνο σε πολύ ειδικές (μάλλον εξαιρετικές) περιπτώσεις. Γενικότερα, στην Κροατία φαίνεται να υπάρχει μικρός βαθμός ευαισθητοποίησης σε ό,τι αφορά τα καθεστώτα ενισχύσεων εκτός πλαισίου άμεσης δημοσιονομικής στήριξης, και ιδίως για τις φορολογικές ενισχύσεις. Συνεπώς, θα πρέπει να εξακριβωθεί η συμβατότητα με το κεκτημένο του νόμου για τους τομείς ειδικής κρατικής μέριμνας, του νόμου για τις ελεύθερες ζώνες και του νόμου για την προώθηση των επενδύσεων.

Όσον αφορά τη *διοικητική ικανότητα*, η Υπηρεσία Προστασίας του Ανταγωνισμού, εκτός από την αρμοδιότητα που έχει στον αντιμονοπωλιακό τομέα, είναι υπεύθυνη και για την εφαρμογή του νόμου περί κρατικών ενισχύσεων καθώς και για την εκπόνηση των σχετικών διατάξεων εφαρμογής. Προς το σκοπό αυτό, θα χρειαστεί πρόσθετους διοικητικούς πόρους. Επίσης, πρέπει να θεσπιστούν διαδικαστικοί κανόνες, ώστε η εθνική αρχή παρακολούθησης των κρατικών ενισχύσεων να λαμβάνει κοινοποιήσεις για όλα τα προτεινόμενα έργα από τους αρμόδιους για τη χορήγηση ενισχύσεων φορείς και να λαμβάνει απ'αυτούς όλες τις αναγκαίες πληροφορίες, καθώς και να γνωμοδοτεί πριν από τη χορήγηση της προτεινόμενης ενίσχυσης (ρήτρα αναστολής της εφαρμογής).

Στόχος της ΥΠΑ είναι να σημειώσει σύντομα αξιόπιστες *επιδόσεις* όσον αφορά την επιβολή της νομοθεσίας, ως αρμόδια αρχή ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων. Στο στάδιο αυτό, τόσο το νομικό πλαίσιο όσο και η διοικητική διάρθρωση είναι πολύ πρόσφατα για να συναγάγουμε συμπεράσματα. Τα δεδομένα όσον αφορά τη χρήση των κρατικών ενισχύσεων στην κροατική οικονομία παρουσιάζουν πολύ χαμηλό βαθμό αξιοπιστίας και διαφάνειας. Δεν υπάρχει αυτή τη στιγμή αξιόπιστη απογραφή των κρατικών ενισχύσεων. Βάσει του άρθρου 35 της Ενδιάμεσης Συμφωνίας, η Κροατία υποχρεούται να παρέχει στην Επιτροπή συνολική

απογραφή των κρατικών ενισχύσεων καθώς και ετήσια περιοδική έκθεση για τις κρατικές ενισχύσεις. Η απογραφή των κρατικών ενισχύσεων έχει καθοριστική σημασία, ενώ η Υπηρεσία Προστασίας του Ανταγωνισμού πρέπει να μεριμνήσει έγκαιρα ώστε να περιληφθούν και να αξιολογηθούν όλα τα σχετικά μέτρα και να εξασφαλισθεί η συμβατότητά τους δυνάμει του άρθρου 87 της Συνθήκης ΕΚ.

Όσον αφορά τις δημόσιες επιχειρήσεις και τις επιχειρήσεις με ειδικά ή αποκλειστικά δικαιώματα, οι οποίες παρέχουν δημόσιες υπηρεσίες, ο κροατικός νόμος περί ανταγωνισμού εφαρμόζεται πλήρως σ' αυτές, σύμφωνα με το άρθρο 86 της Συνθήκης ΕΚ.

Όσον αφορά τις επιχειρήσεις διαχείρισης υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος, ο κροατικός νόμος περί ανταγωνισμού περιλαμβάνει τη διατύπωση του άρθρου 86 παράγραφος 2 της Συνθήκης ΕΚ, εκτός από τον έλεγχο της αναλογικότητας. Αυτό αφήνει ένα υπερβολικά ευρύ πεδίο δράσης στις επιχειρήσεις που διαχειρίζονται υπηρεσίες γενικού συμφέροντος. Συνεπώς, λόγω της απουσίας κάθε περιορισμού, υπάρχει ο κίνδυνος οι επιχειρήσεις αυτές να διαφεύγουν πλήρως από το πεδίο εφαρμογής του νόμου περί ανταγωνισμού.

Τέλος, όσον αφορά την απελευθέρωση ειδικών τομέων, θα πρέπει να εξετασθεί κατά πόσον η τομεακή νομοθεσία επηρεάζει την αποτελεσματική εφαρμογή των γενικών κανόνων ανταγωνισμού στους αντίστοιχους τομείς (ηλεκτρονικές, τραπεζικός τομέας, ενέργεια, πετρέλαιο και πετρελαιοειδή, αέριο). Η απελευθέρωση ειδικών τομέων της οικονομίας εξετάζεται στα σχετικά κεφάλαια.

Συμπέρασμα

Στον αντιμονοπωλιακό τομέα, έχει ήδη θεσπιστεί το βασικό νομοθετικό πλαίσιο. Η διαδικασία εναρμόνισης με το κεκτημένο πρέπει να συνεχιστεί και παράλληλα να ενισχυθεί η Υπηρεσία Προστασίας του Ανταγωνισμού. Επίσης, η εν λόγω υπηρεσία θα πρέπει να σημειώσει αξιόπιστες επιδόσεις όσον αφορά την επιβολή της νομοθεσίας.

Στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων, το 2003 ελήφθησαν σημαντικά μέτρα για τη δημιουργία του αναγκαίου νομικού πλαισίου, το οποίο όμως θα πρέπει να ολοκληρωθεί. Η Κροατία πρέπει να αυξήσει τη διαφάνεια και την ευαισθητοποίηση όσον αφορά τους κανόνες περί κρατικών ενισχύσεων καθώς και να εξασφαλίσει τον αποτελεσματικό έλεγχό τους, ιδίως παρέχοντας όλες τις αναγκαίες εξουσίες στην Υπηρεσία Προστασίας του Ανταγωνισμού. Η ανάπτυξη της κατάλληλης διοικητικής ικανότητας της εν λόγω υπηρεσίας αποτελεί στόχο καθοριστικής σημασίας.

Συνολικά, στον τομέα του ανταγωνισμού, η Κροατία θα πρέπει να καταβάλει σημαντικές και συνεχείς προσπάθειες για την εναρμόνιση της νομοθεσίας της με το κεκτημένο και για την αποτελεσματική εφαρμογή του μεσοπρόθεσμα.

Κεφάλαιο 7: Γεωργία

Το κεφάλαιο της γεωργίας αφορά ένα μεγάλο αριθμό δεσμευτικών κανόνων, πολλοί από τους οποίους είναι άμεσα εφαρμόσιμοι. Η κατάλληλη εφαρμογή των κανόνων αυτών και η αποτελεσματική επιβολή τους, από μια εξίσου αποτελεσματική δημόσια διοίκηση, αποτελούν θέματα καθοριστικής σημασίας για τη λειτουργία της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής. Αυτό συνεπάγεται τη δημιουργία συστημάτων διαχείρισης, όπως ενός Οργανισμού Πληρωμών και ενός Ολοκληρωμένου Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου, καθώς και την ικανότητα εφαρμογής των δράσεων αγροτικής ανάπτυξης. Η ιδιότητα του μέλους της ΕΕ προϋποθέτει

την ένταξη σε κοινές οργανώσεις αγοράς για μια σειρά γεωργικών προϊόντων, όπως για τις αροτραίες καλλιέργειες, τη ζάχαρη, τα ζωικά προϊόντα και τις ειδικές καλλιέργειες. Τέλος, το κεφάλαιο αυτό περιλαμβάνει λεπτομερείς κανόνες στον κτηνιατρικό τομέα, οι οποίοι έχουν αποφασιστική σημασία για την προστασία της υγείας των ζώων και την ασφάλεια των τροφίμων στην εσωτερική αγορά, καθώς και στον φυτοϋγειονομικό τομέα, όπως για την ποιότητα των σπόρων προς σπορά, τα φυτοπροστατευτικά υλικά και τους επιβλαβείς οργανισμούς.

Η *Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης / Ενδιάμεση συμφωνία* προβλέπει ρυθμίσεις για τις προτιμησιακές συναλλαγές γεωργικών προϊόντων.

Η Κροατία βρίσκεται στη διαδικασία της δημιουργίας των αναγκαίων προϋποθέσεων για να μπορέσει ο γεωργικός της τομέας να αντιμετωπίσει την ανταγωνιστικότητα στην ΕΕ και να αναπτύξει κατάλληλους όρους διαβίωσης και εργασίας στις αγροτικές περιοχές. Η Κροατία πέρασε από τα διάφορα στάδια γεωργικής προσαρμογής, από τα οποία πέρασαν και άλλες χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Μετά από μια θεαματική αρχική πτώση της γεωργικής παραγωγής κατά το πρώτο ήμισυ της δεκαετίας του 90, η γεωργική παραγωγή σταθεροποιήθηκε κυρίως στον τομέα της φυτικής παραγωγής. Ο σίτος και ο αραβόσιτος καλύπτουν το 57% των αρώσιμων εκτάσεων της Κροατίας. Όπως συνέβη και με άλλες οικονομίες που βρίσκονται σε μεταβατικό στάδιο, η Κροατία βρέθηκε και αυτή αντιμέτωπη με μια ραγδαία πτώση της εν γένει ζωικής παραγωγής, και ιδίως της παραγωγής βοοειδών. Αιτία του γεγονότος αυτού ήταν οι ασθενείς και συνεχώς συρρικνούμενες αγορές, η χαμηλή ανταγωνιστικότητα των καλλιεργειών και του τομέα μεταποίησης καθώς και η περιορισμένη πρόσβαση στο κεφάλαιο. Παρά την πτωτική τάση, η οικονομική σημασία της γεωργίας εξακολουθεί να είναι σχετικά μεγάλη, δεδομένου ότι η ακαθάριστη αξία της συμβάλλει στο συνολικό ΑΕΠ κατά 10% περίπου. Η γεωργία της Κροατίας κυριαρχείται από οικογενειακές γεωργικές εκμεταλλεύσεις. Το μέσο μέγεθος των καλλιεργειών είναι 2,8 εκτάρια, ενώ το 84,5% περίπου των καλλιεργειών και το 94,3% των αγελάδων ανήκουν σε ιδιωτικές εκμεταλλεύσεις. Το 47,5% περίπου των αγροτικών νοικοκυριών καλλιεργούν λιγότερο από 1 εκτάριο, ενώ το 39,4% περίπου καλλιεργούν από 1 έως 5 εκτάρια γεωργικής γης. Η γεωργία για την κάλυψη ιδίων αναγκών καθώς και για τη μερική κάλυψη ιδίων αναγκών αποτελούν σημαντικότερα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κροατικής γεωργίας και της οικονομίας της υπαίθρου της. Συνεπώς, οι προσπάθειες για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα γεωργικών προϊόντων διατροφής στην Κροατία εξαρτώνται περισσότερο από την αναβίωση της οικονομίας της υπαίθρου παρά από γεωργικές πολιτικές προσανατολισμένες στην αγορά.

Η συνεχώς μεταβαλλόμενη δομή της γεωργικής παραγωγής φαίνεται στις **γεωργικές συναλλαγές**. Οι συνολικές εξαγωγές γεωργικών προϊόντων διατροφής ήταν το 2002 487 εκατομμύρια €, ποσό που αντιστοιχεί σε αύξηση 31% από το 1995. Κατά την ίδια περίοδο, οι συνολικές εισαγωγές γεωργικών προϊόντων διατροφής αυξήθηκαν κατά 37%, ενώ το 2002 έφθασαν τα 963 εκατομμύρια €. Εντούτοις, το μερίδιο της γεωργίας επί των συνολικών συναλλαγών μειώθηκε καθόλη την περίοδο 1995-2002, από 10,5% σε 9,4% για τις εξαγωγές και από 12,3% σε 8,5% για τις εισαγωγές. Η Κροατία εξακολουθεί να είναι καθαρός εισαγωγέας γεωργικών προϊόντων. Οι συναλλαγές με την ΕΕ-25 το 2002 ανήλθαν σε 213 εκατομμύρια €, όσον αφορά τις εξαγωγές, και σε 725 εκατομμύρια € όσον αφορά τις εισαγωγές. Το εμπορικό ισοζύγιο με την ΕΕ-25 ακολουθεί τη γενική τάση του αυξανόμενου ελλείμματος, ενώ το 2002 παρουσίασε αρνητικό υπόλοιπο 512 εκατομμυρίων. Τα κυριότερα γεωργικά προϊόντα και γεωργικά προϊόντα διατροφής που εξήγαγε η Κροατία ήταν : καπνός και προϊόντα καπνού, διάφορα παρασκευάσματα διατροφής, ζάχαρη και ζαχαρώδη παρασκευάσματα και σιτηρά. Τα κυριότερα γεωργικά προϊόντα και γεωργικά προϊόντα διατροφής που εισήγαγε η Κροατία ήταν διάφορα παρασκευάσματα διατροφής, ποτά, φρούτα και καρποί με κέλυφος, ζώντα ζώα και γαλακτοκομικά προϊόντα. Η Κροατία έγινε μέλος του

ΠΟΕ το 2000 και ανέλαβε τη δέσμευση να μειώσει σταδιακά τους φραγμούς στις γεωργικές συναλλαγές μέχρι το 2005. Συμφωνίες ελευθέρων συναλλαγών υπάρχουν με πολλές ευρωπαϊκές χώρες.

Το κύριο **νομοθετικό πλαίσιο** στον τομέα αυτόν περιλαμβάνει το γεωργικό νόμο, το νόμο περί γεωργικής γης, το νόμο περί οικολογικής παραγωγής γεωργικών προϊόντων και προϊόντων διατροφής, καθώς και το νόμο περί κρατικών ενισχύσεων στη γεωργία, τη δασοκομία και την αλιεία. Ορισμένα κυβερνητικά διατάγματα προβλέπουν ρυθμίσεις για ειδικούς τομείς. Η κυβερνητική δράση διεξάγεται στο πλαίσιο του Εθνικού Προγράμματος για τη Γεωργία και τις Περιοχές της Υπαίθρου καθώς και με βάση τη Στρατηγική για την Ανάπτυξη της Γεωργίας και της Αλιείας, όπως εγκρίθηκαν από το Κοινοβούλιο.

Όσον αφορά τα **οριζόντια θέματα**, οι προετοιμασίες ενόψει της δημιουργίας ενός *Οργανισμού Πληρωμών και ενός Ολοκληρωμένου Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου (ΟΣΔΕ)* βρίσκονται σε πολύ πρώιμο στάδιο, παρόλο που η Κροατία έχει ως στόχο την ανάπτυξή τους με βάση τις ήδη υπάρχουσες δομές, δηλαδή τη Διεύθυνση Αγοράς και Διαρθρωτικών Ενισχύσεων του Υπουργείου Γεωργίας και το μητρώο εκμεταλλεύσεων που συνδέεται με μια κεντρική ηλεκτρονική βάση δεδομένων. Δεδομένου ότι το κεκτημένο σχετικά με τον Οργανισμό Πληρωμών και το ΟΣΔΕ, τα οποία αποτελούν βασικά στοιχεία για τις πληρωμές των ταμείων της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής προς τους αγρότες, είναι ιδιαίτερα απαιτητικό, τόσο ο σχεδιασμός όσο και η προετοιμασία θα απαιτήσουν εκτεταμένες επενδύσεις και θεσμική ανάπτυξη πολύ πριν από την προσχώρηση. Οι μηχανισμοί συναλλαγών της Κροατίας περιορίζονται στη διαχείριση των ποσοστώσεων εισαγωγής και των αδειών εισαγωγής/εξαγωγής, ενώ δεν υπάρχουν εξαγωγικές επιδοτήσεις. Πέρα από τις βασικές διατάξεις του νόμου περί τροφίμων, δεν ισχύουν ειδικά μέτρα σύμφωνα με τη νομοθεσία της ΕΕ, που να αφορούν τη βιολογική γεωργία και την εφαρμογή μιας πολιτικής για την ποιότητα. Επίσης, η Κροατία θα χρειαστεί ένα Δίκτυο Γεωργικής Λογιστικής Πληροφόρησης σύμφωνα με το κεκτημένο, δεδομένου ότι τα γεωργικά λογιστικά συστήματα θεωρούνται αυτή τη στιγμή ως ένα από τα μέτρα για τη γενική ανάπτυξη των περιοχών της υπαίθρου.

Όσον αφορά τις *κρατικές ενισχύσεις* εκτός των επιδοτήσεων που συνδέονται με την αγορά και των μέτρων αγροτικής ανάπτυξης, η Κροατία έχει θεσπίσει άλλα συστήματα χορήγησης βοήθειας προς τους γεωργούς, όπως: απαλλαγή από τον ειδικό φόρο κατανάλωσης επί του Eurodiesel για τους παραγωγούς σιτηρών, ελαιούχων φυτών, ζαχαροτεύτλων και καπνού· εφαρμογή συντελεστή ΦΠΑ 0% για όλα τα είδη άρτου και γάλακτος· παροχή χρηματοδοτικής βοήθειας για την ασφάλιση των καλλιεργειών έναντι ζημιών· και υποχρεωτική παροχή βοήθειας για τον περιορισμό των ζημιών που προκαλούνται από φυσικές καταστροφές. Η Κροατία χορηγεί επιδοτήσεις για την παραγωγή λεβάντας και φαρμακευτικών βοτάνων καθώς και για τη δημιουργία νέων φυτειών λεβάντας. Η Κροατία πρέπει να εναρμονίσει όλα τα μέτρα της στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων με τις διατάξεις της Συνθήκης και με τις κατευθυντήριες γραμμές που έχουν εγκριθεί στον τομέα αυτόν.

Αροτραίες καλλιέργειες. Όσον αφορά την παραγωγή *αροτραίων καλλιεργειών*, η Κροατία χορηγεί επιδοτήσεις για καλλιέργειες σιτηρών (σιτάρι, σίκαλη, τριτικάλ και κτηνοτροφικά δημητριακά), ελαιούχους σπόρους (ηλιόσποροι, σπόροι σόγιας και κραμβόσποροι) αλλά όχι για πρωτεϊνούχες καλλιέργειες. Οι επιδοτήσεις είναι διαφορετικές για την αρτοποιήσιμη ποιότητα και τα κτηνοτροφικά σιτηρά. Η διαχείριση και ο έλεγχος του συστήματος αυτού διαφέρει από το σύστημα της ΕΕ. Αυτή τη στιγμή εναρμονίζονται οι διαδικασίες τις οποίες κληροδότησε το παλαιότερο σύστημα διαχείρισης των επιδοτήσεων, ενώ γίνονται προετοιμασίες για την εναρμόνιση με το ΟΣΔΕ (Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου). Επίσης, γίνεται αναδιάρθρωση του γεωργικού φορέα επιθεώρησης. Το κροατικό

καθεστώς παρέμβασης πρέπει να θεσπίσει ελάχιστες ποιοτικές προδιαγραφές για τις εσωτερικές ποιοτικές απαιτήσεις (όπως περιεκτικότητα σε πρωτεΐνη, δείκτης Zeleny, δείκτης Hagberg). Η Κροατία πρέπει επίσης να αναπροσαρμόσει τη διαχείριση του καθεστώτος εισαγωγών και εξαγωγών στο συγκεκριμένο τομέα, ιδίως με τη θέσπιση αδειών εισαγωγής/εξαγωγής και επιστροφών κατά την εξαγωγή. Όσον αφορά τη ζάχαρη, η Κροατία χορηγεί επιδοτήσεις, βάσει της έκτασης, για την παραγωγή ζαχαροτεύτλων πάνω από ένα ελάχιστο όριο, οι οποίες δεν είναι συμβατές με το κεκτημένο, και εφαρμόζει τελωνειακούς δασμούς και προτιμησιακές ποσοστώσεις. Δεν υφίσταται κανένας μηχανισμός ο οποίος να αντιστοιχεί στα βασικά μέσα διαχείρισης της κοινής οργάνωσης της αγοράς στον τομέα της ζάχαρης (μέτρα ελέγχου της παραγωγής, διεπαγγελματικές συμφωνίες, καθεστώς παρέμβασης για τις τιμές και σύστημα επικοινωνίας). Επίσης, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη και συνεχής προσοχή στον κατάλληλο έλεγχο των αποδεικτικών καταγωγής για την εξαγόμενη ζάχαρη. Έχουν δημιουργηθεί οι βασικές εθνικές διοικητικές δομές, οι οποίες θα αποτελέσουν τη βάση για τη θέσπιση των αναγκαίων μέσων, αλλά οι δομές αυτές θα πρέπει να ενισχυθούν σημαντικά ώστε να μπορέσουν να διαχειριστούν την κοινή οργάνωση της αγοράς στον τομέα της ζάχαρης.

Ζωικά προϊόντα. Στον τομέα του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων, η Κροατία χορηγεί βοήθεια ανά λίτρο γάλακτος πάνω από ένα ελάχιστο όριο, βάσει περιεκτικότητας σε λιπαρές ουσίες 3,7%. Η επιδότηση είναι μεγαλύτερη για τις μειονεκτούσες περιοχές. Όπως και με το σύστημα της ΕΕ, η Κροατία προβλέπει επιδοτήσεις παραγωγής, τιμή στόχου για το γάλα, δασμούς και προτιμησιακές δασμολογικές ποσοστώσεις. Ωστόσο, δεν υφίσταται ούτε σχεδιάζεται επί του παρόντος κανένα καθεστώς παρέμβασης ούτε μέτρο διαχείρισης των ποσοστώσεων. Η παραγωγή γάλακτος της Κροατίας αντιστοιχεί μόνο στο 80% της ετήσιας κατανάλωσης γάλακτος και γαλακτοκομικών προϊόντων, ενώ η διαφορά καλύπτεται από εισαγωγές. Στον τομέα του *βοείου κρέατος*, η Κροατία έχει ειδικά καθεστώτα για την πάχυνση βοοειδών, την εκτροφή βοοειδών και τις αγελάδες γαλακτοπαραγωγής. Επίσης, εφαρμόζονται εμπορικά μέτρα. Για να είναι πλήρως σύμφωνη με το κεκτημένο στον τομέα αυτόν, η Κροατία πρέπει να αρχίσει προετοιμασίες για τη δημιουργία ενός συστήματος ταυτοποίησης των ζώων, κατάταξης σφαγίων βοοειδών καθώς και ενός κατάλληλου συστήματος κοινοποίησης των τιμών. Επίσης, χορηγούνται επιδοτήσεις παραγωγής πάνω από ένα ελάχιστο όριο για την εκτροφή *αιγοπροβάτων*. Η επιδότηση είναι υψηλότερη για τις μειονεκτούσες περιοχές. Αντίθετα με το σύστημα της ΕΕ, τα αρσενικά ζώα είναι εξίσου επιλέξιμα για ενίσχυση. Δεν εφαρμόζονται μέτρα παρέμβασης και ιδιωτικής αποθήκευσης. Η Κροατία πρέπει να εφαρμόσει την κατάλληλη κατάταξη των σφαγίων και να δημιουργήσει ένα σύστημα κοινοποίησης των τιμών βάσει του βάρους των σφαγίων. Στον τομέα του *χοιρινού κρέατος*, χορηγούνται κατά κεφαλήν επιδοτήσεις για την πάχυνση και την εκτροφή χοίρων πάνω από ένα ελάχιστο όριο, οι οποίες δεν συμφωνούν με τη νομοθεσία της ΕΕ. Εφαρμόζονται τελωνειακοί δασμοί και προτιμησιακές ποσοστώσεις. Η μέθοδος EURO P για την κατάταξη των σφαγίων φαίνεται να υπάρχει, αλλά δεν έχει συνδεθεί ακόμη με ένα λειτουργικό σύστημα κοινοποίησης τιμών. Κατάλληλες ρυθμίσεις πρέπει επίσης να γίνουν για τη διαχείριση των συστημάτων της ΕΕ σχετικά με την ιδιωτική αποθήκευση και τις επιστροφές κατά την εξαγωγή. Στον τομέα των *αυγών και των πουλερικών*, η Κροατία, εκτός από την εφαρμογή τελωνειακών δασμών και προτιμησιακών ποσοστώσεων, χορηγεί επιδοτήσεις παραγωγής πάνω από ένα ελάχιστο όριο. Προδιαγραφές εμπορίας και κοινοποίηση τιμών σύμφωνα με τις διατάξεις της ΕΕ δεν εφαρμόζονται ακόμη και πρέπει να εφαρμοστούν ενόψει της προσχώρησης. Το Κροατικό Κέντρο Κτηνοτροφίας έχει πολλές αρμοδιότητες στον τομέα των ζωικών προϊόντων.

Ειδικές καλλιέργειες. Στον τομέα των *οπωροκηπευτικών*, η Κροατία εφαρμόζει μια ετήσια επιδότηση παραγωγής βάσει των εκταρίων καθώς και εφάπαξ ενισχύσεις για τη φύτευση

νέων οπωρώνων. Τα μέτρα αυτά δεν είναι συμβατά με το κεκτημένο. Δεν χορηγούνται επιδοτήσεις για τη μεταποίηση των οπωροκηπευτικών. Η ανάπτυξη οργανώσεων παραγωγών βρίσκεται σε πολύ πρώιμο στάδιο και πρέπει να ενισχυθεί περισσότερο. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στην εναρμόνιση των κροατικών προδιαγραφών εμπορίας με τις αντίστοιχες προδιαγραφές της ΕΕ καθώς και στη σύσταση ενός φορέα ελέγχου της ποιότητας. Επίσης, πρέπει να δημιουργηθεί ένα κατάλληλο σύστημα πληροφοριών για την αγορά. Στον τομέα του κρασιού, η Κροατία χορηγεί επιδοτήσεις βάσει των εκταρίων για την παραγωγή σταφυλιών και τη φύτευση νέων αμπελώνων, καθώς και εφάπαξ επιδοτήσεις για φυτάρια αμπελιών. Τα μέτρα αυτά δεν συμφωνούν με το κεκτημένο. Δεν υφίστανται περιορισμοί όσον αφορά τη φύτευση αμπελιών στην Κροατία ούτε εφαρμόζονται μέτρα όσον αφορά την απόσταξη. Επιπλέον, δεν εφαρμόζονται μέτρα παρέμβασης στον τομέα της παραγωγής κρασιού. Προβλέπονται επιδοτήσεις για το *ελαιόλαδο* για την παραγωγή ελιών, για τη φύτευση ελαιώνων, για φυτάρια και για την παραγωγή παρθένου ελαιόλαδου. Μόνο η επιδότηση για την παραγωγή ελιών φαίνεται να είναι συμβατή με τις διατάξεις της ΕΕ. Η Κροατία πρέπει να αναπτύξει ένα ηλεκτρονικό Σύστημα Γεωγραφικών Πληροφοριών (GIS) σύμφωνα με το κεκτημένο. Επιπλέον, η Κροατία πρέπει να εναρμονίσει τη νομοθεσία της σχετικά με τις προδιαγραφές εμπορίας και τα τεχνικά χαρακτηριστικά του ελαιόλαδου καθώς και τις σχετικές μεθόδους ανάλυσης. Στον τομέα των *κλωστοϋφαντουργικών ινών*, η Κροατία εφαρμόζει τελωνειακούς δασμούς για το κλωστικό λινάρι και την κλωστική κάνναβη. Δεν φαίνεται να υπάρχει συμμόρφωση με άλλες διατάξεις του κεκτημένου στο συγκεκριμένο τομέα, και ιδίως με τους ειδικούς όρους που εφαρμόζονται στις εισαγωγές κλωστικής κάνναβης στην ΕΕ. Στον τομέα της *μπανάνας*, η Κροατία εφαρμόζει ένα αποκλειστικά δασμολογικό καθεστώς με σημερινό δασμό του "μάλλον ευνοούμενου κράτους" 10%. Το καθεστώς αυτό είναι σύμφωνο με το καθεστώς που θα εφαρμόζεται στην ΕΕ από το 2006, αλλά η Κροατία θα πρέπει να υιοθετήσει και τις ποιοτικές προδιαγραφές της ΕΕ. Επιδοτήσεις παραγωγής χορηγούνται στους καλλιεργητές *καπνού*. Υπάρχει επίσης καθεστώς εγγυημένης τιμής, αντίθετα με ό,τι συμβαίνει στην ΕΕ. Για τους *σπόρους* η Κροατία χορηγεί επιδότηση που βασίζεται εν μέρει στην παραγωγή και εν μέρει στην έκταση. Το τελευταίο δεν συμφωνεί με το σημερινό κεκτημένο. Ο αριθμός των ποικιλιών σπόρων που είναι επιλέξιμες για ενίσχυση είναι μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο της ΕΕ. Επίσης, ενίσχυση παραγωγής χορηγείται για το *λυκίσκο*, σε συνδυασμό με επιδοτήσεις για τη δημιουργία νέων φυτειών και για πιστοποιημένες φυτικές ύλες. Η Κροατία έχει ως στόχο την αύξηση της παραγωγής στον τομέα αυτόν, ενώ η ΕΕ επιδιώκει να προσαρμόσει την παραγωγή στη ζήτηση της αγοράς.

Όσον αφορά την **αγροτική ανάπτυξη**, το Μοντέλο Αγροτικής Ανάπτυξης της Αναπτυξιακής Στρατηγικής για τη Γεωργία και την Αλιεία περιλαμβάνει τρία κύρια προγράμματα: για την ανάπτυξη των περιοχών της υπαίθρου, για τη διατήρηση αυτόχθονων και προστατευόμενων φυλών, καθώς και για παρασκευάσματα γεωργικών προϊόντων που διατίθενται στην αγορά. Τα προγράμματα αυτά δείχνουν τη δέσμευση της Κροατίας στον τομέα της αγροτικής ανάπτυξης τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο, με στρατηγικούς στόχους ανάλογους με της ΕΕ. Οι δραστηριότητες που διεξάγονται αυτή τη στιγμή δείχνουν ότι η ικανότητα ανάπτυξης και εφαρμογής μιας αναπτυξιακής αγροτικής πολιτικής υπάρχει ήδη, όπως και κονδύλια από τον κρατικό προϋπολογισμό. Επίσης, υπάρχει ένας εθνικός ορισμός για τις μειονεκτούσες περιοχές. Οι προετοιμασίες αυτές θα παράσχουν ένα καλό σημείο εκκίνησης για τη μελλοντική κατάρτιση προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης σύμφωνα με το κεκτημένο. Εντούτοις, θα χρειαστεί σοβαρή προετοιμασία για την υιοθέτηση μηχανισμών διανομής συμβατών με την ΕΕ, και κυρίως οργανισμών πληρωμών. Επίσης, θα πρέπει να ενισχυθεί η συνεργασία μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων υπηρεσιών.

Στον **κτηνιατρικό και φυτοϋγειονομικό τομέα**, η Κροατία διαθέτει, σε γενικές γραμμές, λειτουργούσες κτηνιατρικές και φυτοϋγειονομικές υπηρεσίες υπό την ευθύνη του Υπουργείου Γεωργίας.

Στον **κτηνιατρικό τομέα**, οι βασικές νομοθετικές διατάξεις περιλαμβάνονται στον κτηνιατρικό νόμο, το νόμο περί κτηνιατρικών φαρμάκων και χορήγησής τους καθώς και στο νόμο για την ορθή μεταχείριση των ζώων. Ορισμένα ειδικά θέματα στον τομέα αυτόν ρυθμίζονται από κυβερνητικά διατάγματα. Η Κροατία εφαρμόζει ήδη ορισμένες αρχές της νομοθεσίας της ΕΕ. Πολλές βασικές οδηγίες έχουν μεταφερθεί εν μέρει στο εθνικό δίκαιο, αλλά δεν υπάρχει πλήρης εναρμόνιση με το κεκτημένο. Παρά τις προσπάθειες που έχουν καταβληθεί για την αντιμετώπιση της *μεταδοτικής σπογγώδους εγκεφαλοπάθειας* (TSE) και των *ζωικών υποπροϊόντων*, η Κροατία δεν έχει αποδείξει ακόμη τις ικανότητές της για την πλήρη εναρμόνιση της νομοθεσίας της με το κεκτημένο (ιδίως συμμόρφωση των εισαγωγικών περιορισμών για την TSE με το κεκτημένο και πολιτική επιλεκτικής σφαγής σε περίπτωση κρουσμάτων), την εφαρμογή και τον έλεγχο της εφαρμογής της. Οι σημαντικοί εισαγωγικοί περιορισμοί σε σχέση με την TSE, οι οποίοι πλήττουν όλα τα κράτη μέλη πλην τριών, δεν βασίζονται σε επιστημονική αιτιολόγηση και, κατά συνέπεια, συνιστούν παραβίαση της Ενδιάμεσης Συμφωνίας. Συνεπώς, το εισαγωγικό καθεστώς της Κροατίας για τα ζώοντα ζώα και τα προϊόντα με βάση το κρέας πρέπει να συμμορφωθεί με τις διεθνείς υγειονομικές και φυτοϋγειονομικές υποχρεώσεις της καθώς και με το κεκτημένο της ΕΕ.

Αυτή τη στιγμή εκπονείται ένα σύστημα *αναγνώρισης και καταγραφής των ζώων*, το οποίο αναμένεται ότι θα είναι σύμφωνο με τους κανόνες της ΕΕ. Βασικά *συστήματα ελέγχου της υγείας των ζώων και ζωικών ασθενειών* υπάρχουν, αλλά πρέπει να εναρμονιστούν περαιτέρω με τις νομοθετικές και θεσμικές απαιτήσεις της ΕΕ. Οι βασικές αρχές της νομοθεσίας της ΕΕ για την *ορθή μεταχείριση των ζώων* περιλαμβάνονται στην εθνική νομοθεσία. Η Κροατία θα πρέπει να καταβάλει προσπάθειες στον τομέα των *κοινών μέτρων*, δεδομένου ότι σημαντικά στοιχεία του κεκτημένου δεν έχουν ακόμη μεταφερθεί στο εθνικό δίκαιο. Πρέπει επίσης να βελτιωθούν οι ικανότητες επιτήρησης των υπολειμμάτων.

Σχετικά με τη *δημόσια υγεία στις εγκαταστάσεις γεωργικών προϊόντων διατροφής*, μόνο ελάχιστες απ' αυτές τηρούν τις διαρθρωτικές και υγειονομικές απαιτήσεις της ΕΕ και περιλαμβάνονται σήμερα στο σχετικό κατάλογο για τις εξαγωγές προς την ΕΕ. Ένας μεγάλος αριθμός εγκαταστάσεων θα χρειαστούν σημαντικές επενδύσεις για την αναβάθμισή τους και, συνεπώς, πρέπει να λάβουν ενισχύσεις. Η νομοθεσία και οι διατάξεις σχετικά με τη *διατροφή των ζώων* πρέπει να αναθεωρηθεί πλήρως. Οι κροατικές αρχές πρέπει να καταβάλουν σημαντικές προσπάθειες προκειμένου να εναρμονίσουν τη διαχείριση του *εθνικού καθεστώτος κτηνιατρικών ελέγχων*, το καθεστώς *κτηνιατρικών ελέγχων των εισαγωγών από τρίτες χώρες* καθώς και τους κανόνες *εισαγωγής* με τις απαιτήσεις της ΕΕ, ιδίως όσον αφορά την κατάρτιση των επιθεωρητών και τον κατάλληλο εργαστηριακό εξοπλισμό.

Στον **φυτοϋγειονομικό τομέα**, η νομοθεσία έχει εναρμονιστεί εν μέρει με το κεκτημένο. Οι βασικές νομοθετικές πράξεις είναι ο νόμος φυτοπροστασίας και τρία διατάγματα: περί φυτοϋγειονομικού ελέγχου των φυτών και ελέγχου φυτοπροστασίας για τα διάφορα προϊόντα στις εθνικές διασυνοριακές μεταφορές· περί υποχρεωτικού φυτοϋγειονομικού ελέγχου των καλλιεργειών και εγκαταστάσεων, των σπόρων και φυταρίων· και, τέλος, περί των όρων και προϋποθέσεων καταχώρησης γεωργικών και κηπευτικών σπόρων καθώς και γεωργικού πολλαπλασιαστικού υλικού στους εθνικούς καταλόγους ποικιλιών. Στον τομέα των *επιβλαβών οργανισμών*, η Κροατία πρέπει να εισαγάγει στη νομοθεσία της την έννοια των προστατευόμενων ζωνών, χωρίς την υποχρέωση να εγκαθιδρύσει προστατευόμενες ζώνες στο έδαφός της, και να συνεχίσει να σημειώνει πρόοδο όσον αφορά την εφαρμογή των κοινοτικών οδηγιών περί ελέγχου. Το θέμα των *προϊόντων φυτοπροστασίας* απαιτεί ιδιαίτερη

προσοχή, ενώ η μεταρρύθμιση των σχετικών διοικητικών υπηρεσιών πρέπει να είναι συμβατή με το κεκτημένο. Πρέπει να αναπτυχθεί περισσότερο η ικανότητα επιτήρησης των υπολειμμάτων. Επίσης, πρέπει να μεταφερθούν στο εθνικό δίκαιο σημαντικές κοινοτικές οδηγίες στον τομέα των *σπόρων και του πολλαπλασιαστικού υλικού*. Όσον αφορά τις *φυτικές ποικιλίες*, η Κροατία έχει αρχίσει να μεταφέρει στο εθνικό της δίκαιο τα σημεία που συνδέονται με την εμπορία και την προστασία.

Η Κροατία πρέπει να μεριμνήσει ώστε οι ισχύουσες σήμερα διεθνείς κτηνιατρικές και φυτοϋγειονομικές συμφωνίες να εναρμονιστούν με το κεκτημένο.

Στον τομέα της ασφάλειας των τροφίμων, το 2003 ψηφίστηκε ο νόμος περί τροφίμων, με τον οποίο εφαρμόζεται εν μέρει το κεκτημένο στο συγκεκριμένο τομέα. Ο νόμος αυτός προβλέπει τη μελλοντική ίδρυση ενός Οργανισμού Τροφίμων, ο οποίος θα διαχειρίζεται την εκτίμηση του κινδύνου, το συντονισμό των ελέγχων μεταξύ των αρμοδίων υπουργείων, καθώς και το κεντρικό σύστημα ταχείας προειδοποίησης (*βλέπε Κεφάλαιο 1 – Ελεύθερη κυκλοφορία εμπορευμάτων*).

Συμπέρασμα

Στον τομέα της γεωργίας, η Κροατία πρέπει να καταβάλει σημαντικές και συνεχείς προσπάθειες για την εναρμόνιση της νομοθεσίας της με το κεκτημένο και για την αποτελεσματική εφαρμογή του μεσοπρόθεσμα.

Ορισμένα μέτρα τα οποία ισχύουν σήμερα στο πλαίσιο της κροατικής γεωργικής πολιτικής δεν συμφωνούν με το κεκτημένο και πρέπει σταδιακά να καταργηθούν. Η Κροατία πρέπει να αρχίσει έγκαιρα τις προετοιμασίες για τη δημιουργία των βασικών μέσων διαχείρισης της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής, και ιδίως για τη δημιουργία ενός Οργανισμού Πληρωμών και ενός Ολοκληρωμένου Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου, σύμφωνα με τις απαιτήσεις της ΕΕ. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στην ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας για τη διαχείριση των κοινών οργανώσεων της αγοράς και των δραστηριοτήτων για την ανάπτυξη της υπαίθρου.

Η Κροατία έχει καταβάλει κάποιες προσπάθειες εναρμόνισης με τα πρότυπα της ΕΕ στον κτηνιατρικό και φυτοϋγειονομικό τομέα. Οι κροατικές αρχές πρέπει να καταβάλουν σημαντικές προσπάθειες για την αναδιοργάνωση της διοικητικής τους δομής και διαχείρισης, ώστε να καταστεί δυνατή η δημιουργία ενός συστήματος ελέγχου συμβατού με την ΕΕ, και ιδίως του συστήματος ελέγχου των εισαγωγών. Ωστόσο, εξακολουθούν να υφίστανται σημαντικές ελλείψεις, ενώ θα πρέπει να καταβληθούν σημαντικές προσπάθειες από την Κροατία για την εδραίωση των πρόσφατων μεταρρυθμίσεων και του εκσυγχρονισμού του σχετικού νομικού πλαισίου καθώς και για την περαιτέρω προσαρμογή της διοίκησής της. Επίσης, η Κροατία πρέπει να θέσει νομικές και θεσμικές προτεραιότητες για το μέλλον, ώστε να μπορέσει να ανταποκριθεί στις διάφορες εξελίξεις στον κτηνιατρικό και φυτοϋγειονομικό τομέα. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στην κατάρτιση των επιθεωρητών και του προσωπικού των διοικητικών υπηρεσιών, στον εκσυγχρονισμό των εργαστηρίων καθώς και στη στήριξη των προσπαθειών για την εναρμόνιση του τομέα μεταποίησης τροφίμων με τις απαιτήσεις της ΕΕ στον τομέα της δημόσιας υγείας.

Κεφάλαιο 8: Αλιεία

Το κεκτημένο στον τομέα της αλιείας συνίσταται από κανονισμούς, οι οποίοι δεν απαιτούν μεταφορά στην εθνική νομοθεσία. Ωστόσο, το εν λόγω κεκτημένο απαιτεί τη θέσπιση μέτρων

ώστε να προετοιμαστούν οι διοικητικές υπηρεσίες και οι επιχειρήσεις για τη συμμετοχή τους στην Κοινή Αλιευτική Πολιτική (πολιτική για την αγορά, διαχείριση των πόρων και του στόλου, επιθεώρηση και έλεγχος, διαρθρωτικές δράσεις και κρατικές ενισχύσεις). Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι σημερινές αλιευτικές συμφωνίες ή συμβάσεις με τρίτες χώρες ή διεθνείς οργανισμούς πρέπει να αναπροσαρμοστούν.

Η Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης / Ενδιάμεση συμφωνία ρυθμίζει το προτιμησιακό εμπόριο προϊόντων αλιείας.

Όσον αφορά τη **διαχείριση των πόρων και του στόλου**, υπάρχουν στην Κροατία περίπου 3.150 μεγάλα και μικρά σκάφη (832 μηχανότρατες, 332 γρι-γρι και 1.999 σκάφη πολλαπλών χρήσεων). Η βασική νομοθεσία στον τομέα αυτόν συνίσταται από το νόμο περί θαλάσσιας αλιείας και το νόμο περί αλιείας εσωτερικών υδάτων. Η εμπορική αλιεία προϋποθέτει τη χορήγηση σχετικής άδειας η οποία, για αλιεία μικρής κλίμακας, εκδίδεται μόνο σε Κροάτες υπηκόους. Για τα αλιευτικά εργαλεία υπάρχουν νομοθετικές ρυθμίσεις στο διάταγμα περί εμπορικής θαλάσσιας αλιείας. Δεν υφίσταται κανένα σύστημα ποσοστώσεων, εκτός από τα μεγάλα πελαγικά είδη. Ειδικές διατάξεις έχουν θεσπιστεί για την αλιεία του τόννου. Η Κροατία έχει ένα πρόγραμμα ανάπτυξης του στόλου της, το οποίο στοχεύει στην αύξηση των αλιευμάτων και της κατανάλωσης μικρών πελαγικών ειδών, που αποτελούν επιμεριζόμενα αποθέματα μεταξύ αυτής και των άλλων χωρών της Αδριατικής. Το πρόγραμμα αυτό προβλέπει, κατά την περίοδο 2004-2009, την κατασκευή 30 νέων σκαφών (χωρητικότητας 90-120 GT) έναντι της απόσυρσης παλαιών σκαφών αδιευκρίνιστης χωρητικότητας. Ωστόσο, το πρόγραμμα αυτό δεν είναι σύμφωνο με τα επιστημονικά πορίσματα που συμφωνήθηκαν από τη Γενική Επιτροπή Αλιείας για τη Μεσόγειο (GFCM). Για τα σκάφη ισχύος μικρότερης των 29 kW επιτρέπεται η αλιεία της μαρίδας με τράτα σε παράκτιες περιοχές που απέχουν ένα ναυτικό μίλι από την ακτογραμμή.

Οι σημαντικότερες αλιευτικές δραστηριότητες αφορούν μικρά πελαγικά είδη (σαρδέλα και γάυρος) με γρι-γρι και παρασυρόμενα δίχτυα· μεγάλα πελαγικά ψάρια (τόννος) με γρι-γρι· και γαρίδες, βακαλάους και κέφαλους με τράτες. Η αλιεία με πεζότρατες, μανωμένα δίχτυα και απλάδια είναι ευρύτατα διαδεδομένη.

Το Υπουργείο Γεωργίας διαχειρίζεται τον τομέα της αλιείας μέσω ενός κεντρικού τμήματος (επιφορτισμένου κυρίως με τη νομοθεσία και το συντονισμό) και επτά τομεακών γραφείων (επιφορτισμένων κυρίως με την έκδοση αδειών και τη συγκέντρωση δεδομένων). Επιπλέον, μια ανεξάρτητη κρατική επιθεώρηση έχει την ευθύνη του ελέγχου των εμπορικών δραστηριοτήτων σε όλους τους τομείς, συμπεριλαμβανομένης και της αλιείας, αν και δεν υπάρχει μονάδα με ειδικές αρμοδιότητες ελέγχου στον τομέα της αλιείας. Συνεπώς, ένας περιορισμένος αριθμός επιθεωρητών ασκούν, μεταξύ άλλων καθηκόντων και τον έλεγχο της αλιείας. Ο σημερινός εξοπλισμός είναι ακατάλληλος, ενώ δεν υφίσταται κανένα σύστημα παρακολούθησης σκαφών. Η Αστυνομία Θαλάσσης, που υπάγεται στο Υπουργείο Εσωτερικών, είναι αρμόδια για τις επιθεωρήσεις στη θάλασσα. Αν και υπάρχει συνεργασία μεταξύ των δύο υπηρεσιών, ο συντονισμός των δραστηριοτήτων δεν φαίνεται να έχει αναπτυχθεί επαρκώς. Συνολικά, το σημερινό σύστημα ελέγχου εγείρει σοβαρές αμφιβολίες όσον αφορά την αποτελεσματικότητά του από πλευράς προσωπικού, εξοπλισμού και συντονισμού των διαφόρων εμπλεκόμενων διοικητικών υπηρεσιών.

Το μητρώο στόλου της Κροατίας τηρείται με το χέρι από κάθε λιμενική αρχή. Επίσης, κάθε σκάφος καταχωρείται στην ηλεκτρονική βάση δεδομένων του μητρώου αδειών εμπορικής αλιείας. Η Κροατία έχει αρχίσει τις προετοιμασίες για την καθιέρωση ενός ηλεκτρονικού μητρώου αλιευτικών σκαφών σύμφωνα με το κεκτημένο.

Η Κροατία πρέπει να αποσαφηνίσει τη χορήγηση αδειών για εμπορική αλιεία περιορισμένης κλίμακας. Επίσης, πρέπει να αποδείξει τις ικανότητές της όσον αφορά τον ορθό έλεγχο και μέτρηση της χωρητικότητας και αλιευτικής προσπάθειας του στόλου της. Υπάρχουν τρία είδη αδειών αλιείας: η εμπορική άδεια, η άδεια αλιείας περιορισμένης κλίμακας και η ερασιτεχνική άδεια αλιείας. Ο ενδιαφερόμενος για τη χορήγηση εμπορικής άδειας αλιείας πρέπει να καταχωρείται στο Μητρώο Μικρών Επιχειρήσεων. Επίσης, απαιτείται άδεια για την εκτροφή ψαριών.

Στην Κροατία η διαχείριση των **διαρθρωτικών δράσεων** εμπίπτει στις αρμοδιότητες του Υπουργείου Γεωργίας.

Όσον αφορά τις **κρατικές ενισχύσεις στον αλιευτικό τομέα**, η Κροατία έχει πολλά συστήματα ενίσχυσης της αλιείας, της εκτροφής και μεταποίησης ψαριών, ιδίως για την εκτροφή αυτόχθονων ειδών. Τα συστήματα αυτά ποικίλλουν από μέτρα πολιτικής για την αγορά και τις τιμές, μέχρι τα μέτρα διαρθρωτικής πολιτικής και τις ενισχύσεις για την υδατοκαλλιέργεια και την αλιεία εσωτερικών υδάτων. Ορισμένα από τα μέτρα αυτά θα πρέπει να εναρμονισθούν με το κεκτημένο.

Όσον αφορά τις **διεθνείς συμφωνίες στον τομέα της αλιείας**, η Κροατία είναι μέλος της ICCAT (Διεθνής Επιτροπή για τη Διατήρηση του Τόννου του Ατλαντικού) και του EUROFISH. Επίσης, είναι μέλος του GFCM (Γενικό Συμβούλιο Αλιείας για τη Μεσόγειο) και έχει κυρώσει τον αυτόνομο προϋπολογισμό για τον εν λόγω οργανισμό. Η μόνη ισχύουσα διμερής συμφωνία είναι η συμφωνία με τη Σλοβενία για ένα μεταβατικό διασυνοριακό καθεστώς.

Στις 3 Οκτωβρίου 2003 το Κοινοβούλιο προέβη σε μονομερή κήρυξη **ως προστατευόμενης μιας οικολογικής και αλιευτικής ζώνης** στην Αδριατική Θάλασσα. Η διευρυμένη δικαιοδοσία θα αρχίσει να ισχύει ένα χρόνο μετά την κήρυξη της ζώνης αυτής ως προστατευόμενης. Σύμφωνα με στοιχεία, περιλαμβάνει την απαγόρευση ανάληψης κάθε είδους επιστημονικής έρευνας από ξένα σκάφη στη ζώνη αυτή, εκτός αν τα συγκεκριμένα σκάφη έχουν εξουσιοδοτηθεί από τις κροατικές αρχές. Δυστυχώς, η Κροατία αποφάσισε να προβεί σε κήρυξη προστατευόμενης οικολογικής και αλιευτικής ζώνης στην Αδριατική Θάλασσα χωρίς να προηγηθεί κατάλληλος διάλογος και συντονισμός με τις άλλες ενδιαφερόμενες χώρες.

Συμπέρασμα

Ο αλιευτικός τομέας της Κροατίας αναπτύσσεται αυτή τη στιγμή σημαντικά. Αυξάνονται τόσο τα αλιεύματα μικρών πελαγικών ειδών όσο και ο αριθμός των αλιευτικών σκαφών. Έχει σημειωθεί πρόοδος στον τομέα της δημιουργίας ενός ηλεκτρονικού μητρώου αλιευτικών σκαφών. Ωστόσο, οι εξελίξεις αυτές ούτε εντάσσονται στο πλαίσιο μιας προληπτικής στρατηγικής ούτε συνδέονται με ειδικά επιστημονικά πορίσματα.

Η Κροατία θα πρέπει να καταβάλει περαιτέρω προσπάθειες για την εναρμόνιση της νομοθεσίας της με το κεκτημένο στον τομέα αυτόν και για την αποτελεσματική εφαρμογή του μεσοπρόθεσμου. Ειδικότερα, οι προσπάθειες αυτές θα πρέπει να έχουν ως στόχο τη δημιουργία κατάλληλων δομών για τη διαχείριση των μέσων της αγοράς και των κοινοτικών πόρων, καθώς και την εξασφάλιση κατάλληλων ελέγχων, συμπεριλαμβανομένου και ενός συστήματος παρακολούθησης μέσω δορυφόρου. Τέλος, πρέπει να βρεθεί λύση στο πρόβλημα της κήρυξης προστατευόμενης οικολογικής και αλιευτικής ζώνης, στο πλαίσιο των συμπερασμάτων της Διάσκεψης της Βενετίας για την Αειφόρο Ανάπτυξη της Αλιείας στη Μεσόγειο.

Κεφάλαιο 9: Μεταφορές

Η νομοθεσία της ΕΕ στον τομέα των μεταφορών σκοπό έχει τη βελτίωση της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς μέσω της προώθησης αποτελεσματικών μεταφορικών υπηρεσιών φιλικών προς το περιβάλλον και προς το χρήστη. Το κεκτημένο στον τομέα των μεταφορών καλύπτει τους τομείς των οδικών, σιδηροδρομικών, αεροπορικών και θαλάσσιων μεταφορών καθώς και την εσωτερική ναυσιπλοΐα. Επίσης, καλύπτει τα τεχνικά πρότυπα και τα πρότυπα ασφαλείας, τα κοινωνικά πρότυπα και την απελευθέρωση της αγοράς στο πλαίσιο της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Αγοράς Μεταφορών.

Η *Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης* περιέχει διατάξεις σχετικά με τις χερσαίες μεταφορές, οι οποίες συνδέονται, μεταξύ άλλων, με την ανάπτυξη της υποδομής, την προώθηση των σιδηροδρομικών και συνδυασμένων μεταφορών και την ευκολότερη πρόσβαση στην αγορά, τη διευκόλυνση της διαμετακόμισης καθώς και με τεχνικά, περιβαλλοντικά και κοινωνικά πρότυπα στον τομέα των χερσαίων μεταφορών.

Η Κροατία επενδύει ένα σημαντικό ποσοστό του ΑΕΠ της στις **υποδομές μεταφορών**. Σε γενικές γραμμές, η Κροατία διαθέτει επαρκή μεταφορική ικανότητα σε όλους τους τρόπους μεταφοράς. Ωστόσο, ένα μεγάλο μέρος της υποδομής της βρίσκεται σε μέτρια έως κακή κατάσταση. Το κύριο δίκτυο μεταφορών έχει ήδη καθοριστεί με την Επιτροπή, στο πλαίσιο της χάραξης μιας στρατηγικής για την ανάπτυξη της κύριας υποδομής του δικτύου μεταφορών.

Στον τομέα των **οδικών μεταφορών**, εφαρμόζονται ήδη κανόνες οι οποίοι προσεγγίζουν το κεκτημένο. Η πρόσβαση στην αγορά οδικών εμπορευματικών και επιβατικών μεταφορών υπόκειται σε ρυθμίσεις, ενώ εφαρμόζονται κανόνες για την πρόσβαση στο επάγγελμα, τόσο για τις εθνικές όσο και τις διεθνείς μεταφορικές επιχειρήσεις. Ωστόσο, όλ' αυτά θα πρέπει να εναρμονιστούν περισσότερο με το κεκτημένο. Στον τομέα του *κοινωνικού κεκτημένου*, η Κροατία δείχνει να ακολουθεί την κοινοτική προσέγγιση σε ό,τι αφορά το χρόνο οδήγησης και ανάπαυσης, ενώ θα πρέπει να καθιερώσει τη χρήση του ταχογράφου. Επίσης, εφαρμόζει και στις εθνικές μεταφορές τους όρους της Ευρωπαϊκής Συμφωνίας για την εργασία των Πληρωμάτων που απασχολούνται στις διεθνείς οδικές μεταφορές (AETR). Επιπλέον, στον τομέα του *τεχνικού κεκτημένου*, η Κροατία τείνει να ακολουθήσει την κοινοτική προσέγγιση, εφαρμόζοντας π.χ. τους όρους της Ευρωπαϊκής Συμφωνίας για τις διεθνείς οδικές μεταφορές επικίνδυνων εμπορευμάτων (ADR) και μεριμνώντας ώστε η εθνική της νομοθεσία να πλησιάζει - χωρίς όμως να επιτυγχάνει πλήρη συμφωνία - με το κεκτημένο για τον τεχνικό έλεγχο των οχημάτων, τις άδειες οδήγησης, τα βάρη και τις διαστάσεις καθώς και τις διατάξεις περιορισμού της ταχύτητας. Όσον αφορά το *φορολογικό κεκτημένο*, η Κροατία θα πρέπει να εναρμονίσει με το κεκτημένο το επίπεδο τόσο των ετήσιων φόρων επί των οχημάτων όσο και των τελών χρήσης. Επίσης, πρέπει να λυθεί το πρόβλημα του διακριτικού χαρακτήρα των τελών (πρόσθετα τέλη για τα οχήματα που είναι ταξινομημένα εκτός ΕΕ).

Σε ό,τι αφορά τη *διοικητική ικανότητα*, οι αρμοδιότητες στον τομέα των οδικών μεταφορών συγκεντρώθηκαν πρόσφατα στο Υπουργείο Ναυτιλιακών Υποθέσεων, Τουρισμού, Μεταφορών και Ανάπτυξης. Καθοριστική σημασία έχει η εξασφάλιση τόσο της αποτελεσματικής συνεργασίας μεταξύ του υπουργείου αυτού και του Υπουργείου Εσωτερικών (αρμόδιου για την αστυνομία), όσο και ενός ικανοποιητικού επιπέδου ελέγχων προκειμένου να εφαρμόζονται τα πρότυπα της ΕΕ στον τομέα της κοινωνικής νομοθεσίας και των τεχνικών απαιτήσεων.

Στον τομέα των **σιδηροδρομικών μεταφορών**, έχει υιοθετηθεί το κεκτημένο σχετικά με το λογιστικό διαχωρισμό μεταξύ διαχείρισης της υποδομής και σιδηροδρομικών μεταφορών. Η

εγκατεστημένη επιχείρηση «Hrvatske Željeznice» (που παραμένει ολοκληρωμένη) έχει αυτόνομη διαχείριση, αλλά υπό την εποπτεία ενός "εποπτικού συμβουλίου" διορισμένου από την κυβέρνηση, δεδομένου ότι είναι εξ ολοκλήρου κρατική. Η οικονομική κατάσταση της εν λόγω εταιρείας, η οποία αυτή τη στιγμή αναδιαρθρώνεται, παραμένει επισφαλής. Η πρόσφατη νομοθεσία της ΕΕ στον τομέα των σιδηροδρόμων (πρώτη δέσμη μέτρων για τους σιδηροδρόμους) έχει ενσωματωθεί στη σχετική κροατική νομοθεσία, η οποία θα εφαρμοστεί από το 2005, συμπεριλαμβανομένης και της μη διακριτικής πρόσβασης στο εθνικό δίκτυο. Ωστόσο, δεν έχει ακόμη υιοθετηθεί το μεγαλύτερο μέρος του παραγώγου δικαίου (π.χ. σχετικά με την ανεξαρτησία της κατανομής της χωρητικότητας). Επίσης, η Κροατία δεν έχει ακόμη εναρμονίσει τη νομοθεσία της με το κεκτημένο στον τομέα της διαλειτουργικότητας.

Η διοικητική ικανότητα στον τομέα αυτόν πρέπει να ενισχυθεί περισσότερο, δεδομένης και της εφαρμογής του νέου σιδηροδρομικού κεκτημένου.

Ο **τομέας της εσωτερικής ναυσιπλοΐας** στην Κροατία είναι σχετικά μικρού μεγέθους και μόνο ένα μικρό μέρος του κροατικού στόλου είναι ικανό να ασκεί δραστηριότητες στις κύριες υδάτινες οδούς της Κοινότητας. Υπάρχει διαχωρισμός μεταξύ της κυριότητας των υποδομών και των λιμένων, αφενός, και της κυριότητας του στόλου, αφετέρου. Οι κοινωνικοί κανόνες έχουν ήδη εναρμονισθεί με το κεκτημένο και, συνεπώς, η κροατική νομοθεσία για την πρόσβαση στο επάγγελμα περιλαμβάνει πολλές πρόσθετες και ειδικές προϋποθέσεις. Πρέπει να γίνει περαιτέρω εναρμόνιση. Όσον αφορά τις τεχνικές απαιτήσεις για τα πλοία, η Κροατία εφαρμόζει ήδη τους κανόνες της ΟΕΕ του ΟΗΕ, οι οποίοι είναι ισοδύναμοι με τους κανόνες του κεκτημένου. Το ίδιο ισχύει για τη μεταφορά επικίνδυνων εμπορευμάτων.

Η διοικητική ικανότητα στον τομέα της εσωτερικής ναυσιπλοΐας φαίνεται να έχει εξασφαλισθεί δεόντως σε υπουργικό επίπεδο και από το Κροατικό Νηολόγιο.

Στον **τομέα των αερομεταφορών**, ένα σημαντικό μέρος του κεκτημένου δεν έχει ακόμη μεταφερθεί στο εθνικό δίκαιο, όπως οι διατάξεις για τις υπηρεσίες εδάφους, τη διάθεση χρονοθυρίδων, τα ηλεκτρονικά συστήματα κρατήσεων και τους ναύλους. Αν και η Κροατία είναι μέλος της Διεθνούς Οργάνωσης Πολιτικής Αεροπορίας (ICAO) και της Ευρωπαϊκής Διάσκεψης Πολιτικής Αεροπορίας (ECAC), δεν είναι ακόμη πλήρες μέλος της Κοινής Αεροπορικής Αρχής (JAA), γεγονός που σημαίνει ότι η Κροατία θα πρέπει να συνεχίσει την περαιτέρω εναρμόνιση με τους κανόνες ασφαλείας. Επίσης, ένας τομέας που απαιτεί μεγαλύτερη προσοχή εκ μέρους της Κροατίας είναι η εναρμόνιση με τους κανόνες κρατικών ενισχύσεων και ανταγωνισμού. Επιπλέον, πρέπει να γίνουν διαπραγματεύσεις με την ΕΕ σχετικά με μια συνολική συμφωνία αερομεταφορών, στο πλαίσιο της οποίας θα παρέχεται αμοιβαία πρόσβαση στην αγορά του εν λόγω τομέα.

Η διοικητική ικανότητα πρέπει να ενισχυθεί και να αποσαφηνιστούν περισσότερο ο ρόλος και οι αρμοδιότητες των διαφόρων οργανισμών (Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας, Τμήμα Διερεύνησης Αεροπορικών Ατυχημάτων, Υπουργείο Ναυτιλιακών Υποθέσεων, Τουρισμού, Μεταφορών και Ανάπτυξης).

Στον τομέα των **θαλάσσιων μεταφορών**, το μεγαλύτερο μέρος της νομοθεσίας που διέπει τα τεχνικά πρότυπα αυτού του τομέα συμφωνεί με τα αντίστοιχα πρότυπα του Διεθνούς Ναυτιλιακού Οργανισμού (IMO) και της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ILO), των οποίων η Κροατία είναι μέλος, ιδίως όσον αφορά τα πρότυπα ασφαλείας, τα πρότυπα εκπαίδευσης των ναυτικών και τα κοινωνικά πρότυπα. Αυτό σημαίνει ότι η Κροατία δεν αναμένεται ότι θα αντιμετωπίσει μείζονες δυσκολίες, μεσοπρόθεσμα, όσον αφορά την εναρμόνιση της νομοθεσίας της με το κεκτημένο στον τομέα της ασφάλειας και τον κοινωνικό τομέα. Εντούτοις, περαιτέρω εναρμόνιση με το κεκτημένο απαιτείται σε ό,τι αφορά τους όρους

νηολόγησης των πλοίων, τις υποχρεώσεις και συμβάσεις των δημοσίων υπηρεσιών καθώς και ορισμένα θέματα της κοινωνικής νομοθεσίας (π.χ. ώρες υπηρεσίας στα πλοία εθνικού νηολογίου, ναυτική εκπαίδευση, κατάρτιση και πιστοποίηση των ναυτικών). Σύμφωνα με στατιστικές για το 2002, δυνάμει του Μνημονίου Συμφωνίας των Παρισίων για τον Έλεγχο από το Κράτος του Λιμένα, το ποσοστό ακινητοποίησης πλοίων με κροατική σημαία, μετά από έλεγχο του κράτους του λιμένα, ήταν 8,9%. Το ποσοστό αυτό είναι συγκρίσιμο με το μέσο ποσοστό 3,5% του 2002 για τα πλοία με σημαία της ΕΕ. Η κροατική σημαία βρίσκεται στο γκρίζο κατάλογο του Μνημονίου Συμφωνίας των Παρισίων.

Η διοικητική ικανότητα πρέπει να ενισχυθεί προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι η Κροατία θα μπορέσει να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του κεκτημένου στους τομείς της εφαρμογής ελέγχου από το κράτος του λιμένα και των υποχρεώσεων του κράτους της σημαίας. Επίσης, πρέπει να εξασφαλιστεί η άνευ περιορισμών πρόσβαση στις υπηρεσίες θαλάσσιων ενδομεταφορών.

Συμπέρασμα

Η Κροατία πρέπει να καταβάλει περαιτέρω προσπάθειες για την εναρμόνιση της νομοθεσίας της με το κεκτημένο στον τομέα αυτόν και την αποτελεσματική εφαρμογή του μεσοπρόθεσμα. Ειδικότερα, οι προσπάθειες αυτές πρέπει να στραφούν προς τη συνέχιση της εναρμόνισης στον τομέα των αερομεταφορών. Για την εξασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής του κεκτημένου, πρέπει να ενισχυθούν περαιτέρω οι διοικητικές δομές της Κροατίας.

Κεφάλαιο 10: Φορολογία

Το κεκτημένο στον τομέα της φορολογίας καλύπτει εκτεταμένα την έμμεση φορολογία, τόσο όσον αφορά τον φόρο προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ) όσο και τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης. Περιέχει ορισμούς και αρχές για τον ΦΠΑ, ενώ οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης για τα ορυκτέλαια, τα προϊόντα καπνού και τα αλκοολούχα ποτά υπόκεινται σε οδηγίες της ΕΕ όσον αφορά τις δομές των δασμών, τα επίπεδα των ελάχιστων συντελεστών καθώς και την κατοχή και την κυκλοφορία προϊόντων που υπόκεινται σε ειδικούς φόρους κατανάλωσης. Όσον αφορά την άμεση φορολογία, το κεκτημένο καλύπτει ορισμένες πτυχές των εταιρικών φόρων και στοχεύει κυρίως στην άρση των εμποδίων που προκύπτουν κατά τις διασυνοριακές δραστηριότητες μεταξύ επιχειρήσεων. Τέλος, η κοινοτική νομοθεσία στον τομέα της διοικητικής συνεργασίας και της αμοιβαίας συνδρομής παρέχει τα μέσα περιορισμού της ενδοκοινοτικής φοροαποφυγής και φοροδιαφυγής, τόσο στο πλαίσιο της άμεσης όσο και της έμμεσης φορολογίας.

Στον τομέα της **έμμεσης φορολογίας**, η Κροατία εφαρμόζει σύστημα *φόρου προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ)*, το οποίο εισήχθη για πρώτη φορά το 1995 και έκτοτε τροποποιήθηκε επανειλημμένα. Το σημερινό σύστημα ΦΠΑ βασίζεται στη νομοθεσία της ΕΕ περί ΦΠΑ και κατά συνέπεια αποτελεί καλό σημείο εκκίνησης. Παράλληλα με τον ΦΠΑ, εξακολουθεί να εφαρμόζεται ένα περιορισμένο σύστημα φορολόγησης των αγαθών και υπηρεσιών, αν και ο φόρος επί των πωλήσεων αντιπροσώπευε μόνο το 0,16% των εσόδων της γενικής κυβέρνησης το 2002, ενώ ο ΦΠΑ, αντίστοιχα, το 31,3%. Οι ορισμοί της φορολογητέας βάσης, των υποκειμένων στον φόρο, της υπαγωγής στον ΦΠΑ και οι διατάξεις για τον τόπο παροχής υπηρεσιών ομοιάζουν με της νομοθεσίας της ΕΕ. Ξένοι επιχειρηματίες μη κάτοικοι Κροατίας δύνανται να εγγράφονται στα μητρώα ΦΠΑ στην Κροατία. Ένας υποκείμενος στο φόρο δεν υποχρεούται να εγγράφεται στα μητρώα ΦΠΑ όταν ο ετήσιος κύκλος εργασιών

είναι κατώτερος των HRK 85.000 (περίπου €11.500), ποσό ανώτερο του ορίου που προβλέπει το κεκτημένο.

Σήμερα η Κροατία εφαρμόζει κανονικό συντελεστή ΦΠΑ 22% και κανέναν μειωμένο συντελεστή, γεγονός που ευθυγραμμίζεται με το κεκτημένο. Ωστόσο, εφαρμόζεται μηδενικός συντελεστής σε συγκεκριμένα αγαθά και υπηρεσίες: ψωμί, γάλα, βιβλία, επιστημονικές εφημερίδες και εκπαιδευτικά εγχειρίδια, φαρμακευτικά είδη και ιατρικό εξοπλισμό για την υποστήριξη ή τη θεραπευτική αγωγή αναπηριών, κινηματογράφο και τουριστικές υπηρεσίες εφόσον αγοράζονται στο εξωτερικό. Η εφαρμογή μηδενικού συντελεστή δεν είναι συμβατή με το κεκτημένο. Δεν υπάρχει διάκριση έναντι των εισαγόμενων αγαθών, καθώς ο συντελεστής που εφαρμόζεται είναι ίδιος με αυτόν που εφαρμόζεται σε ομοειδή εγχώρια προϊόντα. Οι απαλλαγές από τον ΦΠΑ χωρίς δικαίωμα απαίτησης έκπτωσης φόρου επί των εισροών, στο πλαίσιο προμηθειών ορισμένων αγαθών και υπηρεσιών, ομοιάζουν κατά πολύ με όσα προβλέπει το κεκτημένο, αλλά απαιτείται περαιτέρω ευθυγράμμιση.

Σύμφωνα με το κεκτημένο, απαλλάσσονται η προμήθεια αγαθών στις ελεύθερες ζώνες και εντός αυτών και στις ελεύθερες αποθήκες και αποθήκες τελωνειακής αποταμίευσης. Ωστόσο, η εδαφική εφαρμογή του νόμου περί ΦΠΑ δεν περιλαμβάνει τις ελεύθερες ζώνες που έχουν δημιουργηθεί στην Κροατία, γεγονός που δεν συμβιβάζεται με το κεκτημένο της ΕΕ (βλέπε επίσης Κεφάλαιο 25 – Τελωνειακή ένωση).

Αν και οι υποκείμενοι στο φόρο δικαιούνται έκπτωσης του ΦΠΑ για τις αγορές αγαθών και υπηρεσιών που προορίζονται για επιχειρηματικούς σκοπούς, ο κροατικός νόμος ΦΠΑ δεν επιτρέπει τις επιστροφές σε μη εγκατεστημένους εμπόρους, με πολύ λίγες εξαιρέσεις. Η τελευταία αυτή διάταξη αντίκειται στην κοινοτική νομοθεσία. Επιπλέον, ο νόμος ΦΠΑ δεν περιέχει κανένα ειδικό καθεστώς ΦΠΑ όπως προβλέπεται στο κεκτημένο· το μόνο ειδικό καθεστώς αφορά τα μεταχειρισμένα αυτοκίνητα.

Όσον αφορά τη διοικητική ικανότητα, η φορολογική διοίκηση, μία διοικητική υπηρεσία εντός του υπουργείου οικονομικών, είναι αρμόδια για τους άμεσους φόρους και τον ΦΠΑ (με εξαίρεση τον ΦΠΑ επί των εισαγωγών, που συλλέγεται από την τελωνειακή διοίκηση). Η φορολογική διοίκηση είναι διαρθρωμένη σε μία κεντρική διοίκηση, 20 περιφερειακά γραφεία και 121 παραρτήματα. Οι αρμοδιότητες και οι εξουσίες της φορολογικής διοίκησης καθώς και τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των υποκειμένων σε φόρο είναι σαφώς προσδιορισμένα.

Σύμφωνα με διαθέσιμα στοιχεία, το μέγεθος της ανεπίσημης οικονομίας ήταν σημαντικό τη δεκαετία του 90, αλλά φαίνεται να έχει μειωθεί. Η αποτελεσματικότητα της συλλογής φόρων μέχρι την ημερομηνία λήξης της προθεσμίας οφειλής (85%) είναι κατά πολύ χαμηλότερη από τον μέσο όρο της ΕΕ (93%). Η στρατηγική για τον έλεγχο του ΦΠΑ και των άμεσων φόρων, που καθορίζεται από διατάξεις της γενικής φορολογικής νομοθεσίας, πρέπει να αναπτυχθεί και να ενισχυθεί περαιτέρω. Για την πραγματοποίηση των ελέγχων καταρτίζεται ένα ετήσιο σχέδιο δράσης σύμφωνα με το οποίο η επιλογή γίνεται βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων. Φαίνεται να είναι αναγκαία, και έχει εξάλλου προβλεφθεί, η σημαντική αύξηση του αριθμού των φορολογικών επιθεωρητών. Σε τοπικό και λειτουργικό επίπεδο, οι υπάλληλοι της φορολογικής διοίκησης ασχολούνται με όλους τους φόρους που σχετίζονται με τους φορολογουμένους της αρμοδιότητάς τους, ενώ οι επιθεωρητές ειδικεύονται ως προς την επιφάνεια ή/και τη δραστηριότητα των φορολογουμένων.

Προβλέπεται η δυνατότητα, αφενός, για τους φορολογουμένους, να ασκούν προσφυγή κατά αποφάσεων της φορολογικής διοίκησης και, αφετέρου, για τη διοίκηση, να διώκει φορολογουμένους για φορολογική απάτη, αλλά - τουλάχιστον προς το παρόν - οι διαδικασίες

είναι αργές και παρουσιάζουν αδυναμίες. Τα κύρια προβλήματα φοροαποφυγής αφορούν τον ΦΠΑ. Η ανεξάρτητη υπηρεσία έρευνας φορολογικών εγκλημάτων τόσο στο κεντρικό της γραφείο όσο και στα περιφερειακά γραφεία που διαθέτει στις πόλεις Ζάγκρεμπ, Rijeka, Σπλιτ και Osijek, δεν είναι ακόμη καλά οργανωμένη και δεν διαθέτει επαρκή αριθμό υπαλλήλων ειδικευμένων στην απάτη. Επιπλέον, η συνεργασία μεταξύ της φορολογικής διοίκησης, της αστυνομίας, της εισαγγελίας, των ανακριτών και των πρωτοδικείων και των δικαστηρίων απέχει πολύ από το ζητούμενο, με αποτέλεσμα πολύ μεγάλες καθυστερήσεις.

Όσον αφορά τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης, όλα τα προϊόντα που εμπίπτουν στο εναρμονισμένο σύστημα ειδικών φόρων κατανάλωσης της ΕΕ (π.χ. αλκοόλ και αλκοολούχα ποτά, προϊόντα καπνού και ορυκτέλαια) υπόκεινται σε ειδικούς φόρους κατανάλωσης. Οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης αντιπροσώπευαν το 9% των συνολικών εσόδων της γενικής κυβέρνησης το 2002 (περιλαμβανομένων και ορισμένων συμπληρωματικών προϊόντων που υπόκεινται σε τέτοιους φόρους σύμφωνα με την κροατική νομοθεσία). Η έγκριση μιας ομοιόμορφης νομοθετικής πράξης που θα διέπει τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης βρίσκεται στο στάδιο της εκπόνησης και πιστεύεται ότι θα οδηγήσει σε μεγαλύτερη ευθυγράμμιση της νομοθεσίας με το κεκτημένο, μέσω της εισαγωγής, μεταξύ άλλων, ενός συστήματος αναστολής δασμών για τις εσωτερικές μεταφορές, που θα βασίζεται στο κεκτημένο της ΕΕ και θα προβλέπει αποτελεσματικότερες ελεγκτικές διαδικασίες.

Πρέπει να επέλθουν εκτεταμένες προσαρμογές σχετικά με την φορολογική βάση και με τις δομές και τους ορισμούς των περισσότερων αγαθών που υπόκεινται σε ειδικούς φόρους κατανάλωσης σε εναρμόνιση με τη νομοθεσία της ΕΕ. Όσον αφορά το αλκοόλ και τα αλκοολούχα ποτά, η Κροατία φαίνεται να επιτρέπει απαλλαγή για την εγχώρια παραγωγή, που προορίζεται για ιδία κατανάλωση, όλων των κατηγοριών αλκοολούχων ποτών εκτός της μύρας. Το κεκτημένο της ΕΕ δεν προβλέπει παρόμοια απαλλαγή στην περίπτωση ενδιάμεσων προϊόντων και οινοπνευματωδών ποτών. Σε αντίθεση με το κεκτημένο, η Κροατία απαλλάσσει επίσης από δασμούς ορισμένα ζυθοποιεία με παραγωγή μικρότερη των 1500 λίτρων ετησίως. Όσον αφορά τα προϊόντα καπνού, στις απαλλαγές από δασμούς θα πρέπει να περιληφθεί και ο βιομηχανοποιημένος καπνός. Για τα ορυκτέλαια, όλα τα είδη των ελαίων θέρμανσης απαλλάσσονται από ειδικούς φόρους κατανάλωσης. Το πεδίο που καλύπτουν οι απαλλαγές δεν είναι ευθυγραμμισμένο με το κεκτημένο.

Όσον αφορά το επίπεδο των ειδικών φόρων κατανάλωσης, οι συντελεστές που εφαρμόζονται στις προαναφερθείσες κατηγορίες είναι σε ορισμένες περιπτώσεις κατώτεροι των ελάχιστων επιπέδων της ΕΕ. Στην κατηγορία αυτή συγκαταλέγονται τα τσιγάρα και ο καπνός που προορίζεται για την κατασκευή χειροποίητων (στριφτών) τσιγάρων, ενώ μία σύγκριση με τους ελάχιστους συντελεστές της ΕΕ για τα αλκοολούχα ποτά, ειδικότερα τη μύρα, δεν είναι προς το παρόν δυνατή λόγω των διαφορετικών δομών των δασμών. Όσον αφορά τα ορυκτέλαια, οι συντελεστές των ειδικών φόρων κατανάλωσης δεν διαφοροποιούνται ανάλογα με τη χρήση του ορυκτελαίου. Το υγραέριο που προορίζεται για οποιαδήποτε χρήση – καθώς και άλλα ορυκτέλαια – φορολογείται σε σημαντικά κατώτερο επίπεδο από τους ελάχιστους συντελεστές που προβλέπει το κεκτημένο. Το επίπεδο των συντελεστών που εφαρμόζεται στα εγχώρια και εισαγόμενα ομοειδή προϊόντα είναι το ίδιο. Το κροατικό καθεστώς αναστολής δασμών θα πρέπει να ευθυγραμμιστεί με τις απαιτήσεις του κεκτημένου. Ειδικότερα, οι σημερινές ρυθμίσεις που διέπουν την αναστολή του ειδικού φόρου κατανάλωσης δεν ισχύουν για τα εισαγόμενα προϊόντα που υπόκεινται σε ειδικούς φόρους κατανάλωσης, και αυτό πρέπει να διορθωθεί.

Η τελωνειακή διοίκηση είναι αρμόδια για τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης από τον Ιανουάριο 2002. Ωστόσο, μέχρι στιγμής δεν μπορεί να θεωρηθεί απόλυτα λειτουργική η υπηρεσία ειδικών φόρων κατανάλωσης, καθώς απασχολεί μόνο 2 άτομα. Σε λειτουργικό

επίπεδο, μόνο 10 τελωνειακοί υπάλληλοι ασχολούνται συγκεκριμένα με τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης. Η πρόσληψη προσωπικού και η συστηματική κατάρτιση των υπαλλήλων τόσο σχετικά με τη συλλογή όσο και τον έλεγχο των ειδικών φόρων κατανάλωσης είναι κατά συνέπεια αναγκαία και σχεδιάζεται ήδη. Επιπλέον, φαίνεται ότι η Κροατία αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα που συνδέονται με το λαθρεμπόριο προϊόντων καπνού - και σε μικρότερο βαθμό, προϊόντων οινοπνεύματος – που πραγματοποιείται μέσω του εδάφους της.

Όσον αφορά την **άμεση φορολογία**, ορισμένες διατάξεις σχετικά με την φορολόγηση των τόκων, των δικαιωμάτων, των μερισμάτων και των τελών που καταβάλλουν κροατικές εταιρείες σε μη μόνιμους κατοίκους πρέπει να ευθυγραμμιστούν περαιτέρω με την οδηγία για τους τόκους και τα δικαιώματα και με την οδηγία για τις μητρικές/θυγατρικές εταιρείες. Επίσης, υπενθυμίζεται ότι η οδηγία για τις αποταμιεύσεις απαιτεί την καθιέρωση διασυννοριακής ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ κρατών μελών σχετικά με την καταβολή τόκων σε ιδιώτες κατοίκους της ΕΕ.

Η μεταφορά στο εθνικό δίκαιο της οδηγίας περί συγχωνεύσεων πιστεύεται ότι θα οδηγήσει στην άρση των φορολογικών εμποδίων που παρουσιάζονται κατά τις διασυννοριακές αναδιοργανώσεις επιχειρήσεων. Όσον αφορά το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, υπενθυμίζεται ότι αν και η άμεση φορολογία εμπίπτει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών, τα τελευταία αυτά πρέπει να ασκούν τις αρμοδιότητες αυτές σύμφωνα με την κοινοτική νομοθεσία, και κατά συνέπεια να αποφεύγουν κάθε φανερή ή κρυφή διάκριση βάσει της ιθαγένειας.

Τη στιγμή αυτή, η Κροατία εφαρμόζει πέντε προτιμησιακά καθεστώτα για τη φορολόγηση των κερδών και των εισοδημάτων. Τονίζεται ότι η Κροατία πρέπει να συμμορφωθεί με τις αρχές του κώδικα δεοντολογίας για την φορολόγηση των επιχειρήσεων, και κυρίως να μην εισάγει νέα φορολογικά μέτρα και να αποσύρει ισχύουσα νομοθεσία που ενδεχομένως αντίκειται στις αρχές του κώδικα δεοντολογίας.

Η συλλογή των άμεσων φόρων υπάγεται στην αρμοδιότητα της φορολογικής διοίκησης (βλέπε ανωτέρω, διοικητική ικανότητα στον τομέα του ΦΠΑ).

Όσον αφορά την **διοικητική συνεργασία και την αμοιβαία συνδρομή**, η εμπειρία της Κροατίας είναι μέχρι στιγμής πολύ περιορισμένη, τόσο σχετικά με τον ΦΠΑ όσο και με τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης. Θα πρέπει να αναληφθούν δράσεις στον τομέα αυτό, ειδικότερα όσον αφορά την ανάπτυξη των συστημάτων ΤΠ για την ανταλλαγή πληροφοριών. Στο πλαίσιο αυτό, μέχρι την ημερομηνία προσχώρησης, πρέπει να έχουν καθιερωθεί και να είναι πλήρως λειτουργικά, το σύστημα ανταλλαγής πληροφοριών ΦΠΑ (VIES), η εφαρμογή του ΦΠΑ στις ηλεκτρονικές υπηρεσίες, το σύστημα ανταλλαγής πληροφοριών για τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης (SEED) και το ηλεκτρονικό σύστημα για την ενδοκοινοτική κυκλοφορία και παρακολούθηση αγαθών που υπόκεινται σε ειδικούς φόρους κατανάλωσης (EMCS).

Συμπέρασμα

Για να επέλθει ευθυγράμμιση με το κερκτημένο, θα χρειαστούν και άλλες τροποποιήσεις του συστήματος ΦΠΑ. Πρέπει να δοθεί προσοχή στο ισχύον καθεστώς για τις ελεύθερες ζώνες, οι οποίες τη στιγμή αυτή δεν θεωρούνται τμήμα του κροατικού εδάφους για λόγους ΦΠΑ, ώστε να εξασφαλιστεί ότι το καθεστώς που τις διέπει είναι απόλυτα ευθυγραμμισμένο με το κερκτημένο και ότι υπόκεινται σε επαρκή έλεγχο. Ο μηδενικός συντελεστής ΦΠΑ και ο φόρος επί των πωλήσεων πρέπει να καταργηθούν. Αν και υπάρχει ένα σύστημα ειδικών φόρων κατανάλωσης, η ευθυγράμμιση με το κερκτημένο θα απαιτήσει σημαντικές προσπάθειες σε όλους τους τομείς και σε όλες τις κατηγορίες προϊόντων. Στον τομέα της άμεσης φορολογίας,

θα χρειαστούν περαιτέρω προσπάθειες ώστε να επιτευχθεί ευθυγράμμιση με το κεκτημένο, περιλαμβανομένης και της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου.

Η ικανότητα της φορολογικής διοίκησης πρέπει να ενισχυθεί περαιτέρω, ειδικότερα όσον αφορά τους μηχανισμούς είσπραξης και ελέγχου. Η διοικητική ικανότητα της τελωνειακής διοίκησης που καλύπτει τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης είναι ανεπαρκής και θα χρειαστούν σημαντικές προσπάθειες, ειδικότερα όσον αφορά την εισαγωγή αποτελεσματικότερης οργανωτικής δομής και υπηρεσίας και την ύπαρξη αριθμητικά επαρκούς και κατάλληλα εκπαιδευμένου προσωπικού. Για να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα στον τομέα της καταπολέμησης της φορολογικής απάτης, πρέπει να αντιμετωπιστούν τόσο η πολύπλοκη φύση των διαδικασιών δίωξης της απάτης όσο και οι αδυναμίες που παρουσιάζει η δικαστική εξουσία.

Συνολικά, η Κροατία πρέπει να καταβάλλει σημαντικές και ουσιαστικές προσπάθειες ώστε να ευθυγραμμίσει τη νομοθεσία της με το κεκτημένο στον τομέα της φορολογίας και να την εφαρμόσει με αποτελεσματικότητα μεσοπρόθεσμα. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στην διασυνδετότητα της ΤΠ εάν η Κροατία επιθυμεί να είναι σε θέση μετά την προσχώρηση να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις της στον συγκεκριμένο αυτόν τομέα.

Κεφάλαιο 11: Οικονομική και Νομισματική Ένωση

Η νομοθεσία της ΕΕ για την Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ) περιέχει συγκεκριμένους κανόνες σύμφωνα με τους οποίους απαιτείται η ανεξαρτησία των κεντρικών τραπεζών των κρατών μελών και απαγορεύεται η άμεση χρηματοδότηση του δημόσιου τομέα από τις κεντρικές τράπεζες καθώς και η προνομιακή πρόσβαση του δημόσιου τομέα στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Επιπλέον, όλα τα κράτη μέλη δεσμεύονται να θεσπίσουν ειδικά μέτρα αναγκαία για την προστασία του ευρώ κατά της παραχάραξης. Οι κανόνες αυτοί πρέπει να έχουν εφαρμοστεί μέχρι την ημερομηνία της προσχώρησης. Μετά την προσχώρηση, τα νέα κράτη μέλη θα συντονίζουν τις οικονομικές τους πολιτικές και θα συμμορφούνται προς τις διατάξεις του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης και του Καταστατικού του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών. Δεσμεύονται επίσης να συμμορφούνται προς τα κριτήρια που καθορίζει η συνθήκη ώστε να μπορέσουν να υιοθετήσουν το ευρώ. Μέχρις ότου υιοθετήσουν το ευρώ, θα συμμετέχουν στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση ως κράτη μέλη για τα οποία ισχύει παρέκκλιση και θα αντιμετωπίζουν τα θέματα των συναλλαγματικών ισοτιμιών ως θέματα κοινού ενδιαφέροντος.

Στην Κροατία, φαίνεται να εφαρμόζεται σε μεγάλο βαθμό η **ανεξαρτησία της κεντρικής τράπεζας**. Πράγματι, ο νόμος του 2001 για την κροατική εθνική τράπεζα φαίνεται να είναι σχεδόν πλήρως εναρμονισμένος με τη νομοθεσία της ΕΕ. Ο νόμος αυτός ορίζει ότι η κεντρική τράπεζα (Hrvatska narodna banka - HNB) δεν ζητά ούτε λαμβάνει εντολές από άλλες αρχές. Η Τράπεζα είναι οικονομικά ανεξάρτητη και είναι το μόνο αρμόδιο ίδρυμα για τη νομισματική και συναλλαγματική πολιτική της Κροατίας. Κύριος στόχος της Τράπεζας είναι η επίτευξη και η διατήρηση σταθερότητας των τιμών.

Ωστόσο, ορισμένες διατάξεις του νόμου για την HNB χρήζουν περαιτέρω βελτίωσης. Από την άποψη της θεσμικής ανεξαρτησίας, οι διατάξεις σχετικά με την ανεξαρτησία της κεντρικής τράπεζας πρέπει να ευθυγραμμιστούν περαιτέρω με το κεκτημένο. Ειδικότερα, οι υποχρεώσεις γνωστοποίησης της HNB σχετικά με την νομισματική πολιτική πρέπει να τηρούνται μόνον εκ των υστέρων ώστε να αποφεύγεται κάθε περίπτωση εξωτερικών επιρροών. Όσον αφορά την ατομική ανεξαρτησία, οι διατάξεις που διέπουν την παύση των

μελών του Συμβουλίου πρέπει να ευθυγραμμιστούν περισσότερο με το καταστατικό του ΕΣΚΤ.

Σχετικά με την απαγόρευση της **απευθείας χρηματοδότησης του δημόσιου τομέα από την κεντρική τράπεζα**, ο νόμος απαγορεύει ρητά τη χορήγηση πιστώσεων απευθείας στη Δημοκρατία της Κροατίας. Ωστόσο, η τυχόν κάλυψη δημοσίου ελλείμματος της Κροατίας από την HNB μέσω χρεωστικών τίτλων του δημοσίου θα μπορούσε να θεωρηθεί ως μορφή νομισματικής χρηματοδότησης στο βαθμό που η HNB υποχρεώνεται να αγοράσει τους τίτλους αυτούς.

Όσον αφορά την απαγόρευση της **προνομιακής πρόσβασης**, ο νόμος για τις ασφάλειες και ο νόμος για τα υποχρεωτικά και εθελούσια συνταξιοδοτικά ταμεία περιέχουν ανώτατα και κατώτατα επίπεδα όσον αφορά τις κινητές αξίες του δημοσίου. Το γεγονός αυτό ισοδυναμεί με καθιέρωση προνομιακής πρόσβασης για τη Δημοκρατία της Κροατίας σε σύγκριση με άλλα κράτη και άλλα ιδρύματα. Επιπλέον, ο νόμος για τους δανειοδοτικούς και αποταμιευτικούς συνεταιρισμούς επιτρέπει την επένδυση διαθέσιμων κεφαλαίων μόνο σε κινητές αξίες της Δημοκρατίας της Κροατίας. Οι νόμοι αυτοί πρέπει να προσαρμοστούν.

Η Κροατία έχει θεσπίσει διαδικασίες για την **προστασία του ευρώ** από παραχαράξεις. Τα ύποπτα χαρτονομίσματα ευρώ αποστέλλονται για τεχνική ανάλυση στο εγκληματολογικό κέντρο το οποίο, στη συνέχεια, αποστέλλει τα ευρήματά του στην HNB και στο τμήμα διερεύνησης εγκλημάτων της αστυνομίας. Αν και υπάρχει η ικανότητα για τεχνική ανάλυση, πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο δημιουργίας ενός πλήρους εθνικού κεντρικού γραφείου παραχαράξεων. Οι συμφωνίες προβλέπουν τη διαβίβαση σχετικών πληροφοριών στην Europol και στην Interpol. Αν και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα έχουν την υποχρέωση να αποσύρουν τα ύποπτα χαρτονομίσματα από την κυκλοφορία και να τα παραδίδουν στις αρμόδιες αρχές, δεν έχουν προβλεφθεί κυρώσεις για την περίπτωση μη τήρησης της υποχρέωσης αυτής. Η σχετική νομοθεσία πρέπει να αλλάξει.

Συμπέρασμα

Η Κροατία πιστεύεται ότι θα είναι σε θέση να τηρήσει τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το κεκτημένο στον τομέα της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης μεσοπρόθεσμα. Ωστόσο, πρέπει να ευθυγραμμιστούν περαιτέρω ορισμένες πτυχές της νομοθεσίας σχετικά με την ανεξαρτησία της κεντρικής τράπεζας, τη νομισματική χρηματοδότηση, την προνομιακή πρόσβαση του δημόσιου τομέα στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και για την προστασία του ευρώ. Η προετοιμασία της Κροατίας για τη συμμετοχή της στο τρίτο στάδιο της ONE ως κράτος μέλος για το οποίο ισχύει παρέκκλιση δεν αναμένεται να παρουσιάσει σημαντικά προβλήματα πριν από την προσχώρηση.

Κεφάλαιο 12: Στατιστικές

Το κεκτημένο στον τομέα των στατιστικών υπαγορεύει την υιοθέτηση βασικών αρχών όπως η αρχή της αμεροληψίας, της αξιοπιστίας, της διαφάνειας, του απορρήτου των προσωπικών δεδομένων και της αρχής της διάδοσης των επίσημων στατιστικών. Καλύπτει επίσης τη μεθοδολογία, τις ταξινομήσεις και τις διαδικασίες για τη συλλογή δεδομένων σε διάφορους τομείς όπως οι στατιστικές υποδομές, οι μακροοικονομικές στατιστικές, οι στατιστικές για τις τιμές, οι επιχειρηματικές στατιστικές, οι στατιστικές στους τομείς των μεταφορών, του εξωτερικού εμπορίου, της δημογραφίας και του κοινωνικού τομέα, της γεωργίας του περιβάλλοντος, της επιστήμης και τεχνολογίας, καθώς και τις περιφερειακές στατιστικές. Κεντρικός άξονας του στατιστικού συστήματος μιας χώρας είναι το εθνικό ινστιτούτο

στατιστικών, το οποίο λειτουργεί ως σημείο αναφοράς για τη μεθοδολογία, την παραγωγή και τη διάδοση στατιστικών πληροφοριών.

Όσον αφορά τις **στατιστικές υποδομές** στην Κροατία, το νομικό πλαίσιο εκσυγχρονίστηκε όταν τέθηκε σε ισχύ ένας νέος νόμος επίσημων στατιστικών, τον Ιούνιο 2003. Ο νόμος αυτός, που είναι απόλυτα συμβατός με τις αρχές της ΕΕ, περιέχει τις αρχές της αξιοπιστίας, της επαγγελματικής ανεξαρτησίας, του στατιστικού απορρήτου και των προσωπικών δεδομένων που χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για στατιστικούς σκοπούς.

Η κρατική στατιστική υπηρεσία (ΚΣΥ) διαδραματίζει πρωτεύοντα ρόλο στο πλαίσιο του **στατιστικού συστήματος**. Ο γενικός διευθυντής της ΚΣΥ και ο αναπληρωτής του διορίζονται από την κυβέρνηση. Σημαντικό συστατικό στοιχείο του στατιστικού συστήματος στην Κροατία είναι τα 21 περιφερειακά γραφεία που διεκπεραιώνουν ορισμένα καθήκοντα για το ΚΣΥ χωρίς όμως να υπάγονται διοικητικά σε αυτό. Όπως προβλέπει ο νόμος, συστάθηκε τον Οκτώβριο 2003 ένα στατιστικό συμβούλιο το οποίο θεωρείται ότι βελτιώνει σημαντικά τις σχέσεις μεταξύ παραγωγών και χρηστών στατιστικών στοιχείων καθώς και ότι εμπλέκει περισσότερο την ακαδημαϊκή κοινότητα. Ο συντονισμός με άλλους παραγωγούς επίσημων στατιστικών παραμένει προβληματικός και μπορεί να θεωρηθεί ως η κύρια αδυναμία του κροατικού στατιστικού συστήματος. Με την πρόσφατη σύσταση 15 συμβουλευτικών στατιστικών επιτροπών, που καλύπτουν όλους τους βασικούς τομείς της στατιστικής, αναμένεται να βελτιωθεί η κατάσταση. Οι επιτροπές αυτές πιστεύεται ότι θα βοηθήσουν την ΚΣΥ να ενισχύσει τον συντονιστικό της ρόλο και να προωθήσει τη χρήση κοινών και εναρμονισμένων μεθόδων. Ως συνέπεια του νόμου για τις επίσημες στατιστικές, πρόσφατα εγκρίθηκε σχεδιασμός στρατηγικής διαχείρισης και η Κροατία επεξεργάζεται μακροπρόθεσμα, μεσοπρόθεσμα και βραχυπρόθεσμα στρατηγικά έγγραφα για τις κροατικές επίσημες στατιστικές. Η ΚΣΥ απασχολεί 396 μόνιμους υπαλλήλους, εκ των οποίων το 42% είναι πτυχιούχοι πανεπιστημίου. Η αυξομείωση είναι υψηλότερη στην ΚΣΥ απ'ό,τι σε άλλα τμήματα της διοίκησης. Η ΚΣΥ δεν διοργανώνει κανένα συγκεκριμένο πρόγραμμα κατάρτισης στις επίσημες στατιστικές, και δεν υπάρχουν εγχειρίδια που να μεταφράζουν τις θεμελιώδεις αρχές ή τον νόμο περί στατιστικών σε κανόνες δεοντολογίας για το προσωπικό.

Όσον αφορά τις **ταξινομήσεις**, οι εθνικές ταξινομήσεις οικονομικών δραστηριοτήτων και προϊόντων ανά δραστηριότητα φαίνεται ότι έχουν εναρμονιστεί με τις απαιτήσεις της ΕΕ. Μία νέα πρόταση για μία «στατιστική περιφερειακή ονοματολογία» (NUTS – *Nomenclature des unités territoriales statistiques*) στην Κροατία πρέπει να υποβληθεί στην Επιτροπή προκειμένου να συμφωνηθεί μία αναλυτική κατανομή NUTS.

Πρέπει να ενισχυθεί η παραγωγή **περιφερειακών στατιστικών** σύμφωνα με τις μελλοντικές συμφωνηθείσες ανάγκες NUTS, ειδικότερα όσον αφορά τον υπολογισμό, σε επίπεδο NUTS II, του κατά κεφαλή ΑΕΠ βάσει στοιχείων της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας.

Όσον αφορά τις **δημογραφικές και κοινωνικές στατιστικές**, η τελευταία απογραφή του πληθυσμού πραγματοποιήθηκε το 2001 και η επόμενη αναμένεται να πραγματοποιηθεί το 2011. Εν τω μεταξύ, πρέπει να βελτιωθούν οι στατιστικές της εξωτερικής μετανάστευσης ώστε να καταστεί δυνατή η παραγωγή περισσότερο αξιόπιστων πληθυσμιακών στατιστικών σε ετήσια βάση, με την απογραφή ως σημείο εκκίνησης. Από το 1996, και ανά εξάμηνο, πραγματοποιείται έρευνα εργατικού δυναμικού επί δείγματος 8500 νοικοκυριών η οποία πληροί τα πρότυπα ILO και Eurostat.

Όσον αφορά τις **μακροοικονομικές στατιστικές**, πρέπει να γίνουν σημαντικές βελτιώσεις ώστε να επιτευχθεί επαρκής ποιότητα και συγκρισιμότητα των εθνικών λογαριασμών βάσει

της μεθοδολογίας ESA 95. Η διοικητική ικανότητα εντός της ΚΣΥ πρέπει να ενισχυθεί. Μέχρι στιγμής, δεν υπάρχει διαθέσιμος εναρμονισμένος δείκτης τιμών καταναλωτή.

Σχετικά με τις **επιχειρηματικές στατιστικές**, το υπάρχον μητρώο επιχειρήσεων δεν καλύπτει ακόμη τις στατιστικές ανάγκες. Πρέπει να διεξαχθεί οικονομική απογραφή ώστε να δημιουργηθεί μία ομοιογενής βάση για ένα στατιστικό μητρώο.

Όσον αφορά τις **στατιστικές στον τομέα των μεταφορών**, η διοικητική ικανότητα εντός της CBS πρέπει να ενισχυθεί ώστε να αντιμετωπιστεί η έλλειψη πληροφοριών για τις στατιστικές για τις εναέριες και θαλάσσιες μεταφορές, για τους επιβάτες και τα εμπορεύματα και για τα οδικά ατυχήματα.

Όσον αφορά τις **στατιστικές για το εξωτερικό εμπόριο**, η ποιότητα των στατιστικών είναι ήδη αρκετά καλή και το σύστημα παραγωγής ευρέως εναρμονισμένο με το κερτημένο. Οι προσπάθειες βελτίωσης πρέπει να επικεντρωθούν στη μεγαλύτερη εναρμόνιση των μεθόδων με τα πρότυπα της ΕΕ, στη βελτίωση της ποιότητας των δεδομένων και στην ανάπτυξη εργαλείων για παράλληλες στατιστικές με άλλες χώρες της ΔΣΣ και της ΕΕ.

Η επίτευξη προόδου στην αναβάθμιση των κροατικών **γεωργικών στατιστικών** θα βασιστεί στα αποτελέσματα της γεωργικής απογραφής που πραγματοποιήθηκε τον Ιούνιο 2003. Οι προσπάθειες πρέπει να επικεντρωθούν στην κατάρτιση ενός γεωργικού μητρώου και στη βελτίωση της κατάστασης της ΤΠ στον συγκεκριμένο τομέα.

Οι **στατιστικές στον τομέα του περιβάλλοντος** και στον τομέα της **επιστήμης και τεχνολογίας** πρέπει να αναπτυχθούν περαιτέρω δεδομένου ότι το νέο κερτημένο στους δύο αυτές στατιστικούς τομείς ενισχύθηκε πρόσφατα.

Συμπέρασμα

Για να εξασφαλιστεί βελτίωση και εξέλιξη στον τομέα των στατιστικών, η Κροατία πρέπει να ενισχύσει το ανθρώπινο δυναμικό της σε βασικούς τομείς όπως, για παράδειγμα, στον τομέα των μακροοικονομικών στατιστικών. Επίσης, πρέπει να αναπτυχθεί σημαντικά η κατάρτιση του προσωπικού. Στο πλαίσιο αυτό, η αναδιοργάνωση των περιφερειακών υπηρεσιών παραμένει εκκρεμότητα που πρέπει να επιλυθεί. Χρειάζονται επίσης προσπάθειες για την αναβάθμιση της υποδομής ΤΠ.

Επιπλέον, για να επιτευχθεί πλήρης συμβατότητα με το κερτημένο, θα χρειαστεί η στενή συνεργασία μεταξύ της ΚΣΥ και άλλων παραγωγών στατιστικών δεδομένων στην κροατική διοίκηση. Πρέπει να προωθηθεί ο ρόλος της ΚΣΥ ως κεντρικού στοιχείου του στατιστικού συστήματος της Κροατίας.

Συνολικά, το στατιστικό σύστημα της Κροατίας παρουσιάζει αξιοσημείωτη και ταχεία πρόοδο όσον αφορά τη συμμόρφωση με τα διεθνή πρότυπα και τα πρότυπα ΕΕ. Αν συνεχίσει τις προσπάθειές της, η Κροατία δεν αναμένεται να αντιμετωπίσει σημαντικές δυσκολίες κατά την ευθυγράμμιση της νομοθεσίας της με το κερτημένο και την πραγματική εφαρμογή και επιβολή της νομοθεσίας αυτής μεσοπρόθεσμα.

Κεφάλαιο 13: Κοινωνική πολιτική και απασχόληση

Το κερτημένο στον κοινωνικό τομέα αφορά τα ελάχιστα πρότυπα σε τομείς όπως το εργατικό δίκαιο, η ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών στην απασχόληση και στην κοινωνική ασφάλιση και η υγεία και ασφάλεια στην εργασία. Επίσης, έχουν εκπονηθεί συγκεκριμένοι

δεσμευτικοί κανόνες στον τομέα της δημόσιας υγείας (για τον έλεγχο του καπνίσματος και την παρακολούθηση και τον έλεγχο των μεταδοτικών ασθενειών) και, πρόσφατα, κανόνες για την εξάλειψη των διακρίσεων βάσει της φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, της θρησκείας ή των πεποιθήσεων, της αναπηρίας, της ηλικίας ή του σεξουαλικού προσανατολισμού. Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) είναι ο κυριότερος φορέας χρηματοδότησης μέσω του οποίου η ΕΕ στηρίζει την εφαρμογή της στρατηγικής της στον τομέα της απασχόλησης και συμβάλει στις προσπάθειες κοινωνικής ολοκλήρωσης (οι κανόνες εφαρμογής περιέχονται στο κεφάλαιο 21 όπου εξετάζονται όλα τα διαρθρωτικά μέσα). Τα κράτη μέλη συμμετέχουν στον κοινωνικό διάλογο σε ευρωπαϊκό επίπεδο και στις διαδικασίες της ΕΕ για χάραξη πολιτικής στους τομείς της απασχόλησης, της κοινωνικής ολοκλήρωσης και της κοινωνικής προστασίας.

Όσον αφορά το **εργατικό δίκαιο**, η εθνική νομοθεσία της Κροατίας φαίνεται να καλύπτει τις περισσότερες από τις βασικές αρχές που περιέχονται στις οδηγίες της ΕΕ που διέπουν τομείς όπως ο χρόνος εργασίας, η ενημέρωση και η διαβούλευση εργαζομένων και η ενημέρωση των εργαζομένων για τους όρους απασχόλησης. Στην περίπτωση αφερεγγυότητας των εργοδοτών τους, οι εργαζόμενοι έχουν εξασφαλίσει ένα ορισμένο επίπεδο αποζημίωσης το οποίο καταβάλλει το ταμείο ανάπτυξης και απασχόλησης. Ωστόσο, εξακολουθούν να είναι απαραίτητες ορισμένες προσαρμογές της εθνικής νομοθεσίας στον τομέα του εργατικού δικαίου προκειμένου να ολοκληρωθεί η μεταφορά και η εφαρμογή του κεκτημένου. Επιπλέον, η Κροατία δεν φαίνεται να διαθέτει νομοθεσία παρόμοια με τις οδηγίες για τα ευρωπαϊκά συμβούλια εργασίας και την τοποθέτηση εργαζομένων.

Όσον αφορά την **ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών**, το σύνταγμα απαγορεύει κάθε είδους διάκριση ενώ, παράλληλα, η Κροατία έχει κυρώσει ορισμένες διεθνείς συμβάσεις. Η Κροατία δεσμεύεται επίσης από το άρθρο 8 του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη και από το άρθρο 1 του συμπληρωματικού του πρωτοκόλλου. Οι βασικοί νόμοι που απαγορεύουν την επιβολή διακρίσεων βάσει του φύλου στην εργασία είναι ο εργασιακός κώδικας και ο νόμος περί ισότητας των φύλων. Σε γενικές γραμμές, φαίνεται ότι η Κροατία διαθέτει σε ικανοποιητικό βαθμό την αναγκαία βασική νομοθεσία. Ωστόσο, είναι αναγκαίες ορισμένες νομικές προσαρμογές, π.χ. όσον αφορά την άρση των μέτρων υπερπροστασίας των γυναικών. Οι διαφορετικές ηλικίες συνταξιοδότησης ανδρών και γυναικών στην αστυνομία, το στρατό και τη δημόσια διοίκηση πρέπει να προσαρμοστούν ανάλογα και, κατ'αναλογία, πρέπει να εξεταστεί υπό το πρίσμα αυτό ο τρίτος πυλώνας του συστήματος (εθελούσιας) συνταξιοδότησης.

Ορισμένες θεσμικές δομές έχουν δημιουργηθεί ειδικά για την προώθηση, την εφαρμογή και την παρακολούθηση της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών (μεταξύ άλλων, η κοινοβουλευτική επιτροπή για την ισότητα των φύλων, η επιτροπή για θέματα ισότητας των φύλων και το κυβερνητικό γραφείο ισότητας των φύλων, ο διαμεσολαβητής για την ισότητα των φύλων). Επιπλέον, ορισμένοι άλλοι φορείς δραστηριοποιούνται στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων γενικότερα, περιλαμβανομένου και του θέματος της ισότητας των φύλων, όπως, για παράδειγμα, η συντονιστική επιτροπή κοινωνικών υποθέσεων και ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η κρατική υπηρεσία για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Το βασικό νομικό πλαίσιο για την **ασφάλεια και υγεία στους χώρους εργασίας** συνίσταται, αφενός, στο νόμο για την υγεία και την ασφάλεια στους χώρους εργασίας, ο οποίος καλύπτει επίσης τους αυτοαπασχολούμενους, και, αφετέρου, σε ορισμένα άλλα νομοθετικά κείμενα που έχουν μόνον εν μέρει ευθυγραμμιστεί με την νομοθεσία της ΕΕ. Θα χρειαστούν περαιτέρω προσπάθειες για τη μεταφορά των οδηγιών της ΕΕ σχετικά με την υγεία και την ασφάλεια σε τομείς όπως ο αμίαντος, ο θόρυβος, οι χημικοί παράγοντες, οι καρκινογόνοι ουσίες και ο εργασιακός εξοπλισμός.

Η επιθεώρηση εργασίας είναι αρμόδια για την προστασία της υγείας και για την ασφάλεια των εργαζομένων στους περισσότερους κλάδους της οικονομίας. Αν και η υπηρεσία αυτή διαθέτει τη βασική υποδομή, ο αριθμός των επιθεωρητών είναι μικρός (78 επιθεωρητές υπεύθυνοι για περισσότερους από 1,2 εκατ. εργαζομένους). Κατά συνέπεια, η διοικητική ικανότητα της επιθεώρησης εργασίας πρέπει να ενισχυθεί τόσο με προσωπικό όσο και εξοπλισμό. Επιπλέον, η ικανότητά της να επιβάλει αποτελεσματικές και αποτρεπτικές κυρώσεις είναι περιορισμένη λόγω των ελλείψεων που παρουσιάζει το δικαστικό σύστημα. Τα δικαστήρια συχνά λαμβάνουν αποφάσεις μετά από μεγάλες καθυστερήσεις και έχουν την τάση να επιβάλλουν ελαφρές ποινές.

Ο **κοινωνικός διάλογος** είναι αρκετά ανεπτυγμένος στην Κροατία, τόσο μεταξύ κράτους και κοινωνικών εταίρων όσο και μεταξύ κράτους και άλλων οικονομικών και κοινωνικών παραγόντων στο πλαίσιο μιας πολυμερούς διαδικασίας. Αναπτύσσεται επίσης ο διμερής διάλογος. Υπάρχουν έξι συνδικαλιστικές οργανώσεις, μία εκ των οποίων (η Ένωση αυτόνομων συνδικαλιστικών ενώσεων - SSSH) έχει καθεστώς παρατηρητή στη διάσκεψη των ευρωπαϊκών συνδικαλιστικών οργανώσεων (ETUC). Υπάρχουν δύο οργανώσεις εργοδοτών, μία εκ των οποίων (η ένωση κροατών εργοδοτών - HUP) έχει καθεστώς παρατηρητή στην ένωση συνομοσπονδιών βιομηχάνων και εργοδοτών της Ευρώπης (UNICE). Τριμερείς διαβουλεύσεις πραγματοποιούνται στο πλαίσιο του οικονομικού και κοινωνικού συμβουλίου και τριών διαφορετικών επιτροπών του κροατικού κοινοβουλίου. Η κυβέρνηση επίσης διαβουλεύεται με τους κοινωνικούς εταίρους μέσω των διοικητικών συμβουλίων ορισμένων ταμείων και φορέων, όπως το κροατικό ταμείο συντάξεων, το κροατικό ταμείο υγειονομικής ασφάλισης, το συμβούλιο μέσων μαζικής ενημέρωσης και το γραφείο απασχόλησης.

Ο αυτόνομος κοινωνικός διάλογος φαίνεται να αναπτύσσεται σε επίπεδο εταιρειών και υποκαταστημάτων, τόσο σε τοπικό όσο και σε εθνικό επίπεδο. Μέχρι στιγμής έχουν συσταθεί 142 οργανώσεις κοινωνικών εταίρων, αν και καλύπτεται περιορισμένος μόνο αριθμός υποκαταστημάτων. Οι συλλογικές συμβάσεις φαίνεται να συνάπτονται κυρίως σε επίπεδο εταιρειών και καταχωρούνται από το υπουργείο οικονομίας, εργασίας και επιχειρηματικότητας. Η κάλυψη των συλλογικών συμβάσεων υπολογίζεται στο 60%. Πρέπει να ενταθούν οι προσπάθειες καθιέρωσης αυτόνομου διμερούς διαλόγου, ειδικότερα σε επίπεδο υποκαταστημάτων.

Η Κροατία διέρχεται τη στιγμή αυτή το στάδιο μεταρρύθμισης του συστήματος **υγείας**. Η αναδιοργάνωση του ταμείου υγειονομικής ασφάλισης το 2003, ως βασικού χρηματοδοτικού μέσου της μεταρρύθμισης, αποτελεί πρωταρχικό στοιχείο της διαδικασίας. Τα μέτρα που λαμβάνονται για τη βελτίωση του υγειονομικού συστήματος του κροατικού λαού φαίνεται ότι κινούνται προς τη σωστή κατεύθυνση (έμφαση στην προώθηση της υγείας, τομέας πρόληψης, πρόσβαση για όλους). Ωστόσο, φαίνεται ότι απαιτείται πρόσθετο κόστος, τόσο σε πόρους όσο και σε ανθρώπινο δυναμικό, προκειμένου να ολοκληρωθεί επιτυχώς η μεταρρύθμιση του συστήματος υγείας και να βελτιωθεί η υγεία του πληθυσμού.

Με τον νόμο για την προστασία του πληθυσμού από τις **μεταδοτικές ασθένειες** και άλλη συναφή νομοθεσία, καθιερώθηκε ένα σύστημα ελέγχου των λοιμωδών νόσων. Υπάρχει η νομική βάση για την εκπόνηση σχεδίων εξάλειψης των μεταδοτικών ασθενειών, ενώ παράλληλα υλοποιείται ένα πρόγραμμα ανοσοποίησης του πληθυσμού, το οποίο έχει σχεδιαστεί βάσει συστάσεων και κατευθυντήριων γραμμών του ΠΟΥ. Ο κατάλογος των νόσων που καλύπτονται από τον κρατικό έλεγχο πρέπει να τροποποιηθεί και οι ορισμοί των περιστατικών της ΕΕ να εφαρμόζονται στο σύστημα έκθεσης έτσι ώστε να καθίσταται δυνατή η σύγκριση των δεδομένων. Η ικανότητα συνεχούς παρακολούθησης υπάρχει και λειτουργεί και οι υπηρεσίες του συστήματος υγείας βρίσκονται σε συνεχή συνεργασία με τις κτηνιατρικές υπηρεσίες. Οι μεταδοτικές ασθένειες δεν φαίνεται να συνιστούν σοβαρό

πρόβλημα στην Κροατία. Τα σχετικά στοιχεία είναι ικανοποιητικά, και οι τάσεις νοσηρότητας κρίνονται ικανοποιητικές. Ωστόσο, για να προετοιμαστεί το σύστημα για τη συνεργασία με τις δομές της ΕΕ, απαιτούνται συμπληρωματικές προσπάθειες όπως η ανάπτυξη συστήματος ελέγχου των ενδονοσοκομειακών λοιμώξεων, η ανάπτυξη συστήματος παρακολούθησης της αντοχής στα μικρόβια ή η ανάπτυξη ενός σχεδίου δράσης για την αντιμετώπιση επιδημιών σε εθνικό επίπεδο.

Αρκετά τμήματα της νομοθεσίας καλύπτουν τον τομέα της ποιότητας του *αίματος*. Θεωρείται ότι σε μεγάλο βαθμό η εν λόγω νομοθεσία έχει ευθυγραμμιστεί με την οδηγία για το αίμα. Ενδεχομένως να παρατηρηθεί έλλειψη πόρων για την εκπλήρωση των απαιτήσεων στον συγκεκριμένο τομέα. Η Κροατία πρέπει επίσης να θεσπίσει και να εφαρμόσει νέα νομοθεσία προκειμένου να ευθυγραμμιστεί με την πρόσφατα εγκριθείσα οδηγία σχετικά με την ποιότητα και την ασφάλεια των ιστών και των κυττάρων.

Ο κροατικός νόμος του 1999 για τον περιορισμό της χρήσης προϊόντων *καπνού* ευθυγραμμίζεται σε μεγάλο βαθμό με τις διατάξεις της οδηγίας για τα προϊόντα καπνού. Ωστόσο, δεν καλύπτει όλες τις απαιτήσεις του κεκτημένου, ειδικότερα όσον αφορά τις προειδοποιητικές ετικέτες, την περιεκτικότητα σε μονοξείδιο του άνθρακα και τις παραπλανητικές ενδείξεις. Η μέγιστη περιεκτικότητα σε νικοτίνη και πίσσα είναι επίσης υψηλότερη από τις τιμές που προβλέπει η οδηγία. Ο νόμος προβλέπει την κατάργηση των διαφημίσεων, σε βαθμό αυστηρότερο από την απαγόρευση της αντίστοιχης οδηγίας για τις διαφημίσεις. Ο νόμος περιλαμβάνει επίσης διατάξεις για χώρους όπου απαγορεύεται το κάπνισμα, καθορίζει όριο ηλικίας για την αγορά καπνού και προβλέπει μέτρα για την πρόληψη του καπνίσματος.

Όσον αφορά την **πολιτική απασχόλησης**, το πρώτο εξάμηνο του 2003 η ανεργία κυμάνθηκε στο 14,1% (μεθοδολογία ILO), αν και μειώνεται συνεχώς τα τελευταία δύο έτη. Τα ποσοστά δραστηριότητας έχουν καθηλωθεί σε χαμηλά επίπεδα και προκαλούν ανησυχία. Η πολιτική απασχόλησης συνίσταται κατά κύριο λόγο σε ορισμένα μέτρα που έχουν ληφθεί για την αγορά εργασίας (π.χ. για νέους χωρίς επαγγελματική πείρα και νέους πτυχιούχους πανεπιστημίου), τα οποία εφαρμόζονται από τα γραφεία απασχόλησης. Στη διαδικασία αυτή συμμετέχουν κοινωνικοί και περιφερειακοί εταίροι. Αν και η έλλειψη πόρων τείνει να περιορίζει το πεδίο των μέτρων αυτών, στα γραφεία απασχόλησης πραγματοποιήθηκαν σημαντικές μεταρρυθμίσεις με αποτέλεσμα να διαγράφεται μία προοπτική αποτελεσματικής εφαρμογής τους. Μέτρα υπέρ της μακροχρόνιας απασχόλησης, δεν φαίνεται να έχουν θεσπιστεί. Παράλληλα, πρέπει να ενισχυθούν οι δεσμοί μεταξύ των γραφείων απασχόλησης και των σχολών επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης ώστε να διορθωθεί η αναντιστοιχία μεταξύ δεξιοτήτων και σπουδών που παρατηρείται σήμερα στην αγορά εργασίας.

Η Κροατία προτίθεται να εκπονήσει ένα πρώτο εθνικό σχέδιο δράσης για την απασχόληση (NAPE) το οποίο θα βασίζεται στις αναθεωρημένες ευρωπαϊκές κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση. Το πρώτο NAPE πιστεύεται ότι θα συμβάλλει στην ανάπτυξη μιας περισσότερο στρατηγικής προσέγγισης του θέματος της απασχόλησης. Στο πλαίσιο αυτό, η Κροατία πρέπει να αναπτύξει ικανότητες ανάλυσης, εφαρμογής και αξιολόγησης των πολιτικών απασχόλησης.

Όσον αφορά τις προετοιμασίες για το **Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο**, η εφαρμογή δραστικών μέτρων για την αγορά εργασίας αποτελεί ένα πρώτο θετικό βήμα. Η Κροατία πρέπει να προσαρμόσει τις δομές της και τη νομοθεσία της ώστε να δημιουργήσει επαρκή διοικητική ικανότητα για τη διαχείριση, την εφαρμογή, την παρακολούθηση, τον εξωτερικό

έλεγχο και τον γενικό έλεγχο των μέτρων τύπου Κοινωνικού Ταμείου, τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο.

Σε σύγκριση με το μέγεθος της οικονομίας της, η Κροατία εφαρμόζει ένα σχετικά γενναϊόδωρο σύστημα **κοινωνικής προστασίας**. Οι μεταρρυθμίσεις έγιναν τα τελευταία λίγα χρόνια, και μεταξύ αυτών συγκαταλέγεται και η εισαγωγή ενός συνταξιοδοτικού συστήματος τριών πυλώνων.

Ένας τομέας όπου είναι αναγκαία περαιτέρω πρόοδος είναι η εισαγωγή διεθνώς συγκρίσιμων ποιοτικών και ποσοτικών δεικτών **κοινωνικού αποκλεισμού** και φτώχειας, καθώς και μεθόδων υπολογισμού τους. Είναι απαραίτητο να πραγματοποιηθεί ειδική ανάλυση του κοινωνικού αποκλεισμού και της φτώχειας στην κροατική κοινωνία ώστε να χρησιμοποιηθεί ως βάση για μελλοντικά προγράμματα που θα απευθύνονται σε ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες, όπως οι συνταξιούχοι, οι μακροχρόνια άνεργοι, οι ανάπηροι, οι πρόσφυγες και οι Ρόμα, ειδικότερα σε περιοχές που επλήγησαν από τον πόλεμο.

Η Κροατία φαίνεται ότι έχει σημειώσει κάποια πρόοδο όσον αφορά την αντιμετώπιση των **διακρίσεων**, αν και δεν έχει θεσπίσει ειδική νομοθεσία. Πρέπει να ληφθούν μέτρα σε εθνικό επίπεδο για την εφαρμογή των διατάξεων σχετικά με την κατάργηση των διακρίσεων. Οι πρόσφατες τροποποιήσεις του εργατικού κώδικα αντιμετωπίζουν ορισμένα από τα σημεία που καλύπτουν οδηγίες (ορισμοί των άμεσων και έμμεσων διακρίσεων, παρενόχληση, βάρος της απόδειξης). Με εξαίρεση το σύνταγμα, τον ποινικό κώδικα και τις διεθνείς πράξεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα τις οποίες έχει κυρώσει η Κροατία, δεν φαίνεται να υπάρχουν άλλες νομοθετικές πράξεις κατά των διακρίσεων εκτός του πεδίου της απασχόλησης. Όσον αφορά το αρμόδιο όργανο για θέματα ισότητας, το οποίο προβλέπει η οδηγία, η Κροατία πρόσφατα απέκτησε διαμεσολαβητή για θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων ο οποίος θα μπορεί να θεωρείται ως αρμόδιος φορέας για θέματα ισότητας. *(Για τα δικαιώματα των μειονοτήτων, των προσφύγων και των Ρόμα, βλέπε Μέρος Ι, Πολιτικά Κριτήρια).*

Συμπέρασμα

Η Κροατία έχει αρχίσει να ευθυγραμμίζεται με το κεκτημένο σε τομείς όπως το εργατικό δίκαιο, η υγεία και η ασφάλεια κατά την εργασία, η δημόσια υγεία, η ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών και η εξάλειψη των διακρίσεων, αλλά απομένει να επιτευχθεί σημαντική πρόοδος. Πρέπει να ενισχυθούν το ρυθμιστικό και, ειδικότερα, το διοικητικό πλαίσιο για την προστασία της υγείας και της ασφάλειας κατά την εργασία. Πρέπει να εκπονηθούν περαιτέρω μέτρα για την αγορά εργασίας ώστε να εξαλειφθεί η αναντιστοιχία που παρατηρείται σήμερα μεταξύ των αναγκών της αγοράς εργασίας και των δεξιοτήτων. Πρέπει να αναπτυχθεί μία περισσότερο στρατηγική προσέγγιση των αναγκών του τομέα της απασχόλησης, που να συνοδεύεται από δημιουργία κατάλληλων ικανοτήτων ανάλυσης, εφαρμογής και αξιολόγησης. Οι κρατικές υπηρεσίες για την απασχόληση πρέπει να ενισχυθούν περαιτέρω μέσω της συνέχισης των πρωτοβουλιών εκσυγχρονισμού. Είναι δε αναγκαία η εκπόνηση συγκεκριμένης μελέτης για τον κοινωνικό αποκλεισμό και την φτώχεια στην κροατική κοινωνία. Επιπλέον, πρέπει να ενισχυθεί ο κοινωνικός διάλογος και να γίνουν οι αναγκαίες προετοιμασίες για την εφαρμογή του ΕΚΤ.

Συνολικά, η Κροατία πρέπει να καταβάλλει σημαντικές και ουσιαστικές προσπάθειες ώστε να ευθυγραμμίσει τη νομοθεσία της με το κεκτημένο στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής και της απασχόλησης και να την εφαρμόσει μεσοπρόθεσμα με αποτελεσματικότητα. Επίσης, η Κροατία πρέπει να προετοιμαστεί για τη συμμετοχή της στις διαδικασίες συνεργασίας που αναπτύσσονται σε ευρωπαϊκό επίπεδο στους τομείς της απασχόλησης, της κοινωνικής ένταξης και των συντάξεων.

Κεφάλαιο 14: Ενέργεια

Στους στόχους της ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ συγκαταλέγονται η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, η ασφάλεια ενεργειακού εφοδιασμού και η προστασία του περιβάλλοντος. Το κεκτημένο στον τομέα της ενέργειας συνίσταται σε κανόνες και πολιτικές, κυρίως όσον αφορά τον ανταγωνισμό και τις κρατικές ενισχύσεις (περιλαμβανομένου και του τομέα του άνθρακα), την εσωτερική ενεργειακή αγορά (για παράδειγμα, το άνοιγμα των αγορών ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου, η προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, η διαχείριση κρίσεων και οι υποχρεώσεις όσον αφορά την τήρηση πετρελαϊκών αποθεμάτων ασφαλείας), την ενεργειακή απόδοση και την πυρηνική ενέργεια.

Η Κροατία διαθέτει ορισμένες εγχώριες ενεργειακές πηγές (πετρέλαιο, φυσικό αέριο, στερεά καύσιμα, υδροηλεκτρική ενέργεια) αλλά εξαρτάται όλο και περισσότερο από εξωτερική προμήθεια, κυρίως πετρελαίου. Είναι σημαντική χώρα διέλευσης για την ηλεκτρική ενέργεια, το φυσικό αέριο και το πετρέλαιο. Η Κροατία διαθέτει σχετικά μικρά αποθέματα άνθρακα τα οποία υπολογίζονται σε 39 εκατ. τόνους, αλλά, από το 1997, δεν υπάρχει παραγωγή στερεών καυσίμων στη χώρα. Ο γαιάνθρακας, που χρησιμοποιείται στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και στην βιομηχανία χάλυβα, εισάγεται σε μικρότερες ποσότητες οι οποίες ανέρχονται συνολικά το πολύ σε 100.000 τόνους ετησίως. Η Κροατία είναι μέλος των δυτικοευρωπαϊκών δικτύων ηλεκτρικής ενέργειας (Ενωση για τον συντονισμό της μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας - UCTE). Η αναπτυξιακή στρατηγική της Κροατίας για τον τομέα της ενέργειας, που καλύπτει την περίοδο 2002-2012, φαίνεται να ευθυγραμμίζεται σε γενικές γραμμές με τους ενεργειακούς στόχους της ΕΕ. Οι κυριότερες επιχειρήσεις στον τομέα της ενέργειας είναι κρατικές (Hrvatska Elektroprivreda - HEP – εταιρεία χόλντινγκ για τον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας, Plinacro για τη μεταφορά φυσικού αερίου και Jadranske naftovod για τη μεταφορά πετρελαίου). Η ιδιωτικοποίηση στον τομέα άρχισε με τη διάθεση του 25% των μεριδίων της εταιρείας πετρελαίου και φυσικού αερίου INA. Προβλέπεται δε η συνέχιση της ιδιωτικοποίησης. Οι 40 εταιρείες διανομής φυσικού αερίου ανήκουν κατά κανόνα στις τοπικές αρχές. Η εταιρεία ηλεκτρισμού HEP κατέχει το 50% των μεριδίων του πυρηνικού σταθμού ηλεκτροπαραγωγής Krško ο οποίος βρίσκεται στη Σλοβενία.

Όσον αφορά την **ασφάλεια εφοδιασμού**, και ιδιαίτερα τα αποθέματα πετρελαίου, η βασική νομοθεσία έχει ήδη θεσπιστεί και περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τον ενεργειακό νόμο, τον νόμο για την αγορά πετρελαίου και προϊόντων πετρελαίου, τον νόμο για τα αποθέματα έκτακτης ανάγκης και το διάταγμα για τα υποχρεωτικά αποθέματα ασφαλείας σε πετρέλαιο και προϊόντα πετρελαίου. Το πλαίσιο αυτό προβλέπει κυρίως τη σταδιακή δημιουργία υποχρεωτικών πετρελαϊκών αποθεμάτων (από 10% επί των καθαρών εισαγωγών του προηγούμενου έτους, τη στιγμή αυτή, σε 25% επί των καθαρών εισαγωγών του προηγούμενου έτους, το 2006). Τα αποθέματα συνήθως διατηρούνται από τις εταιρείες. Η Κροατία πρέπει να λάβει και άλλα μέτρα όσον αφορά την υποχρέωση που απορρέει από το κεκτημένο για διατήρηση πετρελαϊκών αποθεμάτων διάρκειας 90 ημερών για περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης. Τα βασικά διοικητικά όργανα στον συγκεκριμένο τομέα του κεκτημένου είναι το υπουργείο οικονομίας και η κρατική υπηρεσία επιθεώρησης. Η Κροατία εξετάζει το ενδεχόμενο σύστασης ενός ξεχωριστού οργανισμού για τα πετρελαϊκά αποθέματα. Η περαιτέρω ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας κρίνεται αναγκαία.

Στον τομέα της **ανταγωνιστικότητας** και της **εσωτερικής ενεργειακής αγοράς**, η Κροατία ενέκρινε, τον Ιούλιο 2001, πέντε βασικές νομοθετικές πράξεις: τον ενεργειακό νόμο, τον νόμο για την αγορά ηλεκτρικής ενέργειας, τον νόμο για την αγορά φυσικού αερίου, τον νόμο για την αγορά πετρελαίου και προϊόντων πετρελαίου και τον νόμο για τη ρύθμιση των δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την ενέργεια.

Η αγορά ηλεκτρικής ενέργειας έχει ανοίξει για τους καταναλωτές που καταναλώνουν άνω των 40 GWh ετησίως. Η πρόσβαση στα δίκτυα εξασφαλίζεται μέσω της πρόσβασης τρίτων βάσει ρυθμιστικών διατάξεων. Στο εσωτερικό της εταιρείας ηλεκτρισμού HEP έχει δημιουργηθεί ένας ανεξάρτητος φορέας εκμετάλλευσης του συστήματος μεταφοράς και διοχέτευσης στην αγορά.

Η αγορά φυσικού αερίου έχει ανοίξει για τους μεγάλους καταναλωτές με ετήσια κατανάλωση άνω των 100 εκατ. m³ και για όλους τους παραγωγούς ηλεκτρικής ενέργειας και ενέργειας θέρμανσης/ηλεκτρισμού από φυσικό αέριο. Η πρόσβαση στα δίκτυα εξασφαλίζεται μέσω της διαπραγματευόμενης πρόσβασης τρίτων.

Τόσο στις εταιρείες ηλεκτρικής ενέργειας όσο και στις εταιρείες φυσικού αερίου οι λογαριασμοί των διάφορων δραστηριοτήτων είναι αποδεσμευμένοι. Η νομοθεσία προβλέπει τη δυνατότητα καθορισμού υποχρέωσης παροχής δημόσιας υπηρεσίας και παρακολούθησης της ασφάλειας εφοδιασμού.

Η Κροατία έχει λάβει βασικά μέτρα για τη σταδιακή συμμετοχή της στην εσωτερική ενεργειακή αγορά και για την ευθυγράμμιση με τις οδηγίες για την ηλεκτρική ενέργεια και το φυσικό αέριο. Η Κροατία σχεδιάζει το πλήρες άνοιγμα των αγορών της ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου μέχρι το 2007, ευθυγραμμιζόμενη σε μεγάλο βαθμό με τις απαιτήσεις της ΕΕ. Πρέπει να συνεχιστεί η επεξεργασία της νομοθεσίας και ταυτόχρονα να εγκριθεί το βασικό παράγωγο δίκαιο. Η δυνατότητα περιορισμού των εισαγωγών και εξαγωγών ενεργειακών προϊόντων πρέπει να καταργηθεί. Η Κροατία πρέπει επίσης να εξαλείψει τις στρεβλώσεις των τιμών. Οι τιμές φυσικού αερίου φαίνεται να αντανakλούν το κόστος, αλλά εξακολουθούν να παρατηρούνται στρεβλώσεις στον τομέα του ηλεκτρισμού και της τηλεθέρμανσης.

Το κροατικό ρυθμιστικό συμβούλιο για την ενέργεια είναι ανεξάρτητος οργανισμός που χορηγεί άδειες για δραστηριότητες που σχετίζονται με την ενέργεια, εποπτεύει τις τιμές και ασκεί ορισμένα άλλα ρυθμιστικά καθήκοντα. Τα πέντε μέλη του συμβουλίου διορίζονται από το Κοινοβούλιο, ενώ το κόστος λειτουργίας του καλύπτεται από τον κρατικό προϋπολογισμό. Δεν φαίνεται να υπάρχει δεσμευτική σχέση μεταξύ της ρυθμιστικής αρχής και του Ινστιτούτου Ενέργειας που υπάγεται στην HEP. Συνολικά, τόσο η ρυθμιστική αρχή όσο και το υπουργείο χρειάζονται αυξημένες εξουσίες, κατάρτιση και προσωπικό, και παράλληλα είναι αναγκαίο να προσδιοριστούν σαφώς οι αντίστοιχοι ρόλοι τους, έτσι ώστε να μην υπάρχουν περιπτώσεις αναθέωσης αποφάσεων της ρυθμιστικής αρχής από το υπουργείο. Πρέπει επίσης να αναληφθεί μεταρρύθμιση στη δεσπόζουσα εταιρεία παραγωγής ενέργειας, την HEP.

Η Κροατία εφαρμόζει, βάσει του νόμου περί εξορυκτικών δραστηριοτήτων, ένα σύστημα μη διακριτικής χορήγησης αδειών για τον εντοπισμό, την εξόρυξη και την παραγωγή υδρογονανθράκων, αλλά εφόσον έχει εξασφαλιστεί η συμμόρφωση με την οδηγία για τις άδειες εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων.

Η περιφερειακή ενεργειακή αγορά στην νοτιοανατολική Ευρώπη (REM), η οποία καλύπτει την ηλεκτρική ενέργεια και το φυσικό αέριο, έχει καταρτίσει ένα σταδιακό πρόγραμμα μετάβασης προσαρμοσμένο στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της περιοχής. Ως στόχος έχει τεθεί η ενσωμάτωση των κρατικών και ημικρατικών ενεργειακών αγορών με ενδεχόμενη μετακίνηση προς την προσχώρηση στην εσωτερική ενεργειακή αγορά της ΕΕ. Στο πλαίσιο αυτό, η Κροατία παροτρύνεται να ανοικοδομήσει την υποδομή διασύνδεσης στο νότιο τμήμα της και να διαχειριστεί τις αυξημένες συναλλαγές που θα προκύψουν.

Από το 1997, η Κροατία εφαρμόζει **ενεργειακά προγράμματα** για την ενεργειακή απόδοση και τις ανανεώσιμες ενέργειες. Τα προγράμματα αυτά βασίζονται, από το 2002, στην αναπτυξιακή στρατηγική του ενεργειακού τομέα. Ο ετήσιος προϋπολογισμός του προγράμματος το 2002 και το 2003 ανέρχεται σε 2,8 εκατ. HRK (€ 380.000), ενώ διατίθενται συμπληρωματικά χρηματοδοτικά μέσα για τη νομοθετική και θεσμική ικανότητα του τομέα. Το νομοθετικό πλαίσιο περιλαμβάνει τον ενεργειακό νόμο και τον νόμο για την προστασία του περιβάλλοντος καθώς και το ταμείο για την ενεργειακή απόδοση. Η σχετική νομοθεσία, με στόχο την ευθυγράμμιση με το κεκτημένο, καταρτίζεται τη στιγμή αυτή και προβλέπεται να τεθεί σε ισχύ μέχρι το τέλος του 2004.

Πολλά απομένουν να γίνουν για να βελτιωθεί η ενεργειακή απόδοση και να προωθηθούν οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Επίσης, πρέπει να θεσπιστεί περαιτέρω νομοθεσία και να ενισχυθεί η θεσμική ικανότητα.

Όσον αφορά την **πυρηνική ενέργεια και την πυρηνική ασφάλεια**, η Κροατία δεν διαθέτει πυρηνικές εγκαταστάσεις ούτε εγκαταστάσεις κύκλου πυρηνικών καυσίμων. Ωστόσο, η εθνική επιχείρηση ηλεκτρισμού (HEP) ανήκει από κοινού και στον πυρηνικό σταθμό ηλεκτροπαραγωγής Krško Nuclear (NPP) ο οποίος βρίσκεται στη Σλοβενία. Η συμφωνία Krško – NPP μεταξύ Κροατίας και Σλοβενίας, που ρυθμίζει το καθεστώς και άλλες νομικές σχέσεις που αφορούν τις επενδύσεις, την εκμετάλλευση και τον παροπλισμό του σταθμού, τέθηκε σε ισχύ τον Μάρτιο 2003. Η Κροατία δεν έχει μέχρι στιγμής σχέδια δημιουργίας πυρηνικού σταθμού ηλεκτροπαραγωγής. Όσον αφορά τη διαχείριση των ραδιενεργών αποβλήτων, υπάρχουν δύο εγκαταστάσεις αποθήκευσης των χρησιμοποιημένων πηγών ραδιενέργειας και των αποβλήτων χαμηλής ραδιενέργειας που έχουν παραχθεί κατά τη διάρκεια διάφορων εφαρμογών των πηγών ραδιενέργειας.

Ο νόμος περί πυρηνικής ασφάλειας, που εγκρίθηκε τον Οκτώβριο 2003, παρέχει το νομικό πλαίσιο για τον πυρηνικό τομέα σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα, και ειδικότερα τις συστάσεις του ΔΟΑΕ. Η Κροατία είναι συμβαλλόμενο μέρος σε ορισμένες διμερείς συμφωνίες και διεθνείς συμβάσεις και είναι μέλος του ΔΟΑΕ.

Μέχρι στιγμής δεν υπάρχει ανεξάρτητη ρυθμιστική αρχή για την πυρηνική ενέργεια. Το υπουργείο οικονομίας έχει την πλήρη αρμοδιότητα για την πυρηνική ασφάλεια, την χορήγηση αδειών για τις πυρηνικές εγκαταστάσεις, καθώς και τις εγκαταστάσεις επεξεργασίας καυσίμων και αποβλήτων, και για την εφαρμογή των πυρηνικών διασφαλίσεων. Ωστόσο, ο νέος νόμος για την πυρηνική ασφάλεια προβλέπει τη σύσταση ενός κρατικού Ινστιτούτου πυρηνικής ασφάλειας, το οποίο θα παραλάβει από το υπουργείο οικονομίας την αρμοδιότητα για δραστηριότητες σχετικές με την πυρηνική ασφάλεια. Σύμφωνα με τον νέο νόμο, η εν λόγω ρυθμιστική αρχή για την πυρηνική ασφάλεια θα αρχίσει το έργο της το αργότερο μέχρι την 1^η Ιανουαρίου 2005. Η υπηρεσία για τη διαχείριση των επικίνδυνων αποβλήτων είναι αρμόδια για τη διαχείριση της διάθεσης και της αποθήκευσης των επικίνδυνων αποβλήτων, περιλαμβανομένων και των ραδιενεργών αποβλήτων. Το υπουργείο εσωτερικών είναι αρμόδιο για την έγκριση και τον έλεγχο μέτρων προστασίας και ασφάλειας σε σχέση με τον κίνδυνο χειρισμού και παράνομης διακίνησης του πυρηνικού υλικού. Επιπλέον, το εν λόγω υπουργείο λαμβάνει αποφάσεις για ειδικά μέτρα προστασίας όσον αφορά τη μεταφορά ραδιενεργού υλικού.

Στον τομέα των **πυρηνικών διασφαλίσεων**, η Κροατία έχει υπογράψει και κυρώσει μία συνολική συμφωνία διασφαλίσεων και ένα συμπληρωματικό πρωτόκολλο της συμφωνίας αυτής με τον Διεθνή Οργανισμό Ατομικής Ενέργειας (ΔΟΑΕ). Μετά την προσχώρηση, η συνθήκη Ευρατόμ θα είναι άμεσα εφαρμόσιμη και οι παράγοντες της πυρηνικής ενέργειας

στην Κροατία θα πρέπει να αναφέρουν όλες τις πληροφορίες που σχετίζονται με τις διασφαλίσεις στην Επιτροπή, η οποία με τη σειρά της θα τις διαβιβάζει στον ΔΟΑΕ.

Συμπέρασμα

Η Κροατία θα χρειαστεί να καταβάλλει περισσότερες προσπάθειες ώστε να ευθυγραμμίσει τη νομοθεσία της με το κεκτημένο στον τομέα αυτό και να την εφαρμόσει αποτελεσματικά, περιλαμβανομένων και των διατάξεων Ευρατόμ, μεσοπρόθεσμα. Ειδικότερα, οι προσπάθειες αυτές πρέπει να στοχεύουν στη νομοθετική και διοικητική ικανότητα στους τομείς των πετρελαϊκών αποθεμάτων, της εσωτερικής ενεργειακής αγοράς, της ενεργειακής απόδοσης, της ανανεώσιμης ενέργειας και της πυρηνικής ενέργειας. Πρέπει επίσης να διασφαλιστεί η σημερινή σύσταση πετρελαϊκών αποθεμάτων διάρκειας 90 ημερών.

Κεφάλαιο 15: Βιομηχανική πολιτική

Στόχος της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ είναι να προωθήσει την ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας και να αυξήσει την απασχόληση σε έναν τομέα που λειτουργεί σε αγορές ανοικτές στον διεθνή ανταγωνισμό. Στόχος της είναι επίσης να επιταχυνθεί η προσαρμογή στις διαρθρωτικές αλλαγές, να ενθαρρυνθεί ένα περιβάλλον ευνοϊκό για την ανάληψη πρωτοβουλιών και να αναπτυχθούν επιχειρήσεις σε όλη την Κοινότητα. Η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ συνίσταται κατά κύριο λόγο σε ορισμένες διατυπωθείσες αρχές πολιτικής και σε ανακοινώσεις για την οριζόντια και την τομεακή βιομηχανική πολιτική. Σημαντικό στοιχείο κάθε βιομηχανικής πολιτικής είναι ο έλεγχος των κρατικών ενισχύσεων και η συμβατότητα των καθεστώτων στήριξης με τους κανόνες της ΕΕ (*βλέπε επίσης Κεφάλαιο 6 – Ανταγωνισμός*).

Η βιομηχανία της Κροατίας αντιπροσώπευε το 25,3% του ΑΕΠ για το 2002. Ο μεταποιητικός τομέας αποτελείται περίπου από 8.500 επιχειρήσεις, εκ των οποίων οι περισσότερες ανήκουν σε ιδιώτες. Η βιομηχανία απασχολεί περίπου 300.000 άτομα. Οι μικρές επιχειρήσεις αντιπροσωπεύουν ποσοστό άνω του 90% του συνόλου των επιχειρήσεων, αλλά το 84% του συνόλου των θέσεων απασχόλησης προέρχεται από τις επιχειρήσεις μεσαίου και μεγάλου μεγέθους. Οι σημαντικότεροι κλάδοι της βιομηχανίας είναι τα είδη διατροφής, τα χημικά προϊόντα, τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα και τα είδη ένδυσης και τα ναυπηγεία.

Τα **γεωργικά προϊόντα διατροφής** συγκαταλέγονται στο σημαντικότερο και δυναμικότερο κλάδο της κροατικής βιομηχανίας, ο οποίος αντιπροσωπεύει το 20,5% περίπου του συνόλου της βιομηχανικής παραγωγής και το 17,7% του συνόλου των θέσεων απασχόλησης. Το διάστημα μεταξύ 1999 και 2002, ο αριθμός των εταιρειών αυτού του κλάδου αυξήθηκε κατά 21%. Το 2001, η παραγωγή αυξήθηκε κατά 14% περίπου, σε σύγκριση με το 1998. Οι επενδύσεις από κράτη μέλη της ΕΕ επικεντρώνονται στην παραγωγή αναφυκτικών ποτών, μεταλλικού ύδατος και μπίρας.

Τα **χημικά προϊόντα** είναι σημαντικός κλάδος της κροατικής βιομηχανίας, ο οποίος αντιπροσωπεύει περίπου το 11% του συνόλου της βιομηχανικής παραγωγής και το 8% του συνόλου της απασχόλησης. Αποτελείται κυρίως από ιδιωτικές ΜΜΕ, και τα δύο τρίτα των εταιρειών δραστηριοποιούνται στον τομέα του καουτσούκ και των πλαστικών. Οι σχετικά υψηλές άμεσες ξένες επενδύσεις (ΑΞΕ) στον συγκεκριμένο κλάδο το 1999 και το 2000 συνιστούν δείκτη αναβάθμισης της ανταγωνιστικότητάς του. Το εμπορικό ισοζύγιο του κλάδου εμφανίζει μεγάλα ελλείμματα, με κύριο εμπορικό εταίρο την ΕΕ.

Τα **κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα και τα είδη ένδυσης** συνεισφέρουν πολύ στην κροατική οικονομία, αντιπροσωπεύοντας το 5,6% της συνολικής βιομηχανικής παραγωγής και το 17% της απασχόλησης. Ο κλάδος αυτός αποτελείται στο συντριπτικό τμήμα του από ιδιωτικές επιχειρήσεις μικρού μεγέθους. Οι εισαγωγές από την ΕΕ αυξάνονται συνεχώς. Για να αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα του συγκεκριμένου κλάδου απαιτούνται περαιτέρω διαρθρωτικές προσαρμογές.

Η **ναυπηγική βιομηχανία** της Κροατίας αντιπροσωπεύει το 1% της παγκόσμιας παραγωγής. Ο κλάδος αυτός αντιπροσωπεύει το 4,4% της βιομηχανικής παραγωγής και το 4,9% της απασχόλησης. Η ιδιωτικοποίηση του κλάδου είναι μηδαμινή, καθώς πέντε από τα έξι σημαντικά ναυπηγεία της χώρας εξακολουθούν να ανήκουν στο κράτος. Ο κλάδος δέχεται σημαντικές κρατικές ενισχύσεις και για να τονωθεί η ανταγωνιστικότητά του χρειάζεται να εφαρμοστεί μία πολιτική αναδιάρθρωσης ευθυγραμμισμένη προς τους κανόνες ανταγωνισμού και τους κανόνες περί κρατικών ενισχύσεων.

Η κροατική **βαριά βιομηχανία** (πρώτες ύλες) είναι περιορισμένου μεγέθους και αντιπροσωπεύει λιγότερο από το 3% της βιομηχανικής παραγωγής και απασχόλησης. Η *τσιμεντοβιομηχανία* αντιπροσωπεύει περίπου το ήμισυ της παραγωγής ενώ η απασχόληση κατανέμεται περισσότερο ισομερώς μεταξύ διάφορων άλλων κλάδων. Η *χαλυβουργία* της Κροατίας παράγει ενισχυμένο χονδρόσυρμα για τα κατασκευαστικά έργα, κυρίως για εγχώρια κατανάλωση, και σωλήνες διάφορων ειδών που προορίζονται κυρίως για εξαγωγή. Ο κλάδος αντιπροσωπεύει μόνο το 1% περίπου της συνολικής βιομηχανικής παραγωγής και απασχόλησης. Μία από τις δύο κροατικές χαλυβουργικές μονάδες έχει ιδιωτικοποιηθεί. Ένα πρόγραμμα αναδιάρθρωσης και μετατροπής της χαλυβουργίας θα αποτελέσει τη βάση για τις προσπάθειες που καταβάλλει η Κροατία να συμμορφωθεί προς τις υποχρεώσεις της που απορρέουν από το πρωτόκολλο 2 της ενδιάμεσης συμφωνίας για το εμπόριο και τα συναφή θέματα, όσον αφορά τις κρατικές ενισχύσεις.

Τα **φαρμακευτικά προϊόντα** αντιπροσωπεύουν το 4% της βιομηχανικής παραγωγής και το 1,7% της βιομηχανικής απασχόλησης, μεγέθη που μειώθηκαν αμφότερα την τελευταία τριετία. Στον κλάδο δεσπόζει μία μόνον εταιρεία η οποία αντιπροσωπεύει το 70% της απασχόλησης. Οι ΑΞΕ παρουσιάζουν μείωση· αντίθετα, η σημαντικότερη κροατική εταιρεία πραγματοποίησε εξαγορές σε ξένες αγορές.

Οι κλάδοι της **ηλεκτρολογίας και της μηχανολογίας** (περιλαμβανομένων του ραδιοφώνου, της τηλεόρασης και του εξοπλισμού επικοινωνίας) έχουν ήδη ενσωματωθεί σε μεγάλο βαθμό στη βιομηχανία της ΕΕ. Αντιπροσωπεύουν το 5,3 % της βιομηχανικής παραγωγής και το 5,5 % της απασχόλησης. Η Κροατία ειδικεύεται σε μεταλλικά είδη και σε ηλεκτρικό εξοπλισμό και παρουσιάζει σχετικά υψηλή χρησιμοποίηση της ικανότητας. Η ΕΕ αποτελεί τον κυριότερο τόπο προέλευσης των κροατικών εισαγωγών και τον κύριο προορισμό των κροατικών εξαγωγών στους προαναφερθέντες κλάδους.

Η δομή του **κατασκευαστικού κλάδου και του κλάδου δομικών υλικών** είναι παρόμοια με των κρατών μελών της ΕΕ και αντιπροσωπεύει περίπου το 4% του ΑΕΠ. Αποτελούν κλάδους υψηλής εντάσεως εργασίας καθώς αντιπροσωπεύουν το ένα τρίτο περίπου της συνολικής απασχόλησης στη βιομηχανία. Η πλειονότητα των επιχειρήσεων είναι ΜΜΕ. Μετά την εκρηκτική ανάπτυξη που γνώρισε ο κλάδος λόγω της μεταπολεμικής ανοικοδόμησης, οι ΑΞΕ μειώθηκαν.

Ο **κλάδος των τεχνολογιών της πληροφορίας και των επικοινωνιών (ΤΠΕ)** είναι σχετικά μικρός στην Κροατία και αντιπροσωπεύει το 3% της βιομηχανικής παραγωγής και το 2% της απασχόλησης. Το εμπορικό ισοζύγιο είναι εξαιρετικά αρνητικό, με τις κοινοτικές εισαγωγές

και εξαγωγές να προέρχονται κατά κύριο λόγο από την Αυστρία, τη Γερμανία και την Ιταλία, γεγονός που δείχνει ότι το εμπόριο μεταξύ βιομηχανικών κλάδων αποτελεί ένα μεγάλο μερίδιο του εμπορίου ΤΠΕ. Μόνο στον κλάδο του τηλεπικοινωνιακού εξοπλισμού σημειώνεται άξια λόγου εισροή ξένων κεφαλαίων.

Ο **τουρισμός**, ο κυριότερος εξαγωγικός βιομηχανικός κλάδος της Κροατίας, αναπτύσσεται σημαντικά και πάλι. Μετά τη μεγάλη πτώση που παρουσίασε τη δεκαετία του 90 λόγω των εχθροπραξιών στην περιοχή, ο τουρισμός παρουσίασε τις καλύτερες επιδόσεις του μετά το 1996 και σήμερα αντιπροσωπεύει το 17% του ΑΕΠ. Οι διανυκτερεύσεις ανήλθαν σε 45 εκατομμύρια το 2002 και ο αριθμός των ξένων επισκεπτών αυξήθηκε σχεδόν στα 7 εκατομμύρια. Η ξενοδοχειακή ικανότητα εξακολουθεί να είναι κατά 25% περίπου χαμηλότερη απ'ό,τι το 1991, αλλά υπάρχουν σημαντικές δυνατότητες περαιτέρω ανάπτυξης, υπό τον όρο ότι θα προχωρήσει η ιδιωτικοποίηση των τουριστικών περιουσιακών στοιχείων και ότι θα αυξηθούν οι επενδύσεις. Το 2002, ποσοστό άνω του 55% των ξένων τουριστών προήλθαν από κράτη μέλη της ΕΕ.

Η Κροατία δεν έχει ακόμη θεσπίσει μία συνολική **βιομηχανική στρατηγική**, ανεξάρτητα από τη γενική της οικονομική πολιτική. Οι όροι που διέπουν την βιομηχανία εφαρμόζονται μέσω άλλων κυβερνητικών πολιτικών, όπως για παράδειγμα, το πρόγραμμα εργασίας της κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Κροατίας (2000-2004) και οι αναπτυξιακές κατευθυντήριες αρχές της Δημοκρατίας της Κροατίας για τον 21^ο αιώνα. Οι κροατικές αρχές πρέπει να εκπονήσουν και να εφαρμόσουν μία συνεκτική στρατηγική για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας εντός ενός γενικού ευνοϊκότερου επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Η στρατηγική αυτή πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις ιδιαίτερες ανάγκες και τα χαρακτηριστικά των μεμονωμένων κλάδων.

Οι ξένες επενδύσεις στον μεταποιητικό κλάδο αντιπροσωπεύουν το 13% των συνολικών ΑΞΕ. Πρόσφατα συστάθηκε ένας οργανισμός προώθησης του εμπορίου και των επενδύσεων, αλλά δεν έχει ακόμη τεθεί πλήρως σε λειτουργία. Για την τόνωση των εγχώριων και ξένων επενδύσεων πρέπει να θεσπιστούν και άλλα μέτρα, ειδικότερα όσον αφορά την απλούστευση των νομικών και διοικητικών διαδικασιών.

Όσον αφορά την **ιδιωτικοποίηση και την αναδιάρθρωση**, τον Φεβρουάριο 2001 εγκρίθηκε ένα πρόγραμμα για τις ιδιωτικοποιήσεις στον κρατικό τομέα. Τα υψηλά χρέη, η χαμηλή κερδοφορία και το πλεονάζον δυναμικό, καθώς και η περιορισμένη δέσμευση της κυβέρνησης, είχαν ως αποτέλεσμα να επιβραδυνθεί περισσότερο του αναμενόμενου η διαδικασία ιδιωτικοποίησης. Η πρόοδος στον μεταποιητικό τομέα παραμένει ανισομερής. Μεγαλύτερη ανάγκη για περαιτέρω αναδιάρθρωση και εκσυγχρονισμό παρατηρείται στα κλωστοϋφαντουργικά, στη χαλυβουργία και στη ναυπηγική βιομηχανία.

Κεντρική υπηρεσία αρμόδια για τη χάραξη και τον συντονισμό της βιομηχανικής πολιτικής είναι το υπουργείο οικονομίας, εργασίας και επιχειρηματικότητας, το οποίο πρέπει να ενισχύσει τον συντονιστικό του ρόλο. Οι επιχειρηματικές ενώσεις διαβουλευονται με την κυβέρνηση, αλλά χρειάζονται περαιτέρω προσπάθειες για να θεσμοποιηθεί η υποστήριξη της επιχειρηματικότητας και ο διάλογος μεταξύ δημόσιου-ιδιωτικού τομέα στην Κροατία. Το έργο της ιδιωτικοποίησης έχει τεθεί υπό την εποπτεία του κρατικού ταμείου ιδιωτικοποιήσεων, εκτός κι αν ορίζεται διαφορετικά σε συγκεκριμένους νόμους.

Συμπέρασμα

Η Κροατία πρέπει να βελτιώσει τάχιστα τις συνθήκες για τις εγχώριες και ξένες επενδύσεις και να ολοκληρώσει τη διαδικασία ιδιωτικοποίησης και αναδιάρθρωσης. Αν συνεχίσει τις

προσπάθειές της, η Κροατία θα είναι σε θέση να ανταποκριθεί μεσοπρόθεσμα στις απαιτήσεις της ΕΕ όσον αφορά την βιομηχανική πολιτική.

Κεφάλαιο 16: Μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις

Στόχος της πολιτικής της ΕΕ για τις ΜΜΕ είναι να βελτιωθεί η διατύπωση και ο συντονισμός μιας πολιτικής επιχειρήσεων σε όλη την εσωτερική αγορά, ώστε να στηριχθεί η ανάπτυξη των ΜΜΕ. Με τον τρόπο αυτό, θα βελτιωθεί συνολικά το επιχειρηματικό περιβάλλον εντός του οποίου λειτουργούν οι ΜΜΕ. Η πολιτική για τις ΜΜΕ συνίσταται σε μεγάλο βαθμό σε φόρα διαβούλευσης και σε κοινοτικά προγράμματα, καθώς και σε ανακοινώσεις, συστάσεις και ανταλλαγές των βέλτιστων πρακτικών.

Η Κροατία έχει υπογράψει τον Ευρωπαϊκό Χάρτη για τις Μικρές Επιχειρήσεις κατά τη σύνοδο κορυφής της Θεσσαλονίκης τον Ιούνιο 2003. Οι ΜΜΕ αποτελούν τη μεγάλη πλειονότητα του επιχειρηματικού κλάδου της Κροατίας, αντιπροσωπεύοντας το 99,6% του συνολικού αριθμού επιχειρήσεων (μέσος όρος ΕΕ: 98%) και το 65,7% της απασχόλησης (μέσος όρος ΕΕ: 66%). Η κροατική πολιτική διαχωρίζει τις μικρές βιοτεχνίες και τους συνεταιρισμούς ως ξεχωριστές επιχειρηματικές οντότητες. Η πολιτική που διέπει τον τομέα περιέχεται σε διάφορες νομοθετικές πράξεις οι οποίες παρέχουν το συγκεκριμένο νομικό πλαίσιο και τους ορισμούς για τις ΜΜΕ.

Το αναπτυξιακό πρόγραμμα για τις μικρές επιχειρήσεις 2003-2006 χαράσσει τη στρατηγική της κυβέρνησης για τις ΜΜΕ, ορίζοντας, μεταξύ άλλων, την περαιτέρω αύξηση της σημασίας των ΜΜΕ για την εθνική οικονομία. Μεταξύ 2000 και 2003, η Κροατία διέθετε ένα ξεχωριστό υπουργείο για τις ΜΜΕ, του οποίου τα καθήκοντα και οι αρμοδιότητες ενσωματώθηκαν, στις αρχές του 2004, στο υπουργείο οικονομίας, εργασίας και επιχειρηματικότητας.

Δεν υπάρχει θεσμοθετημένη αξιολόγηση των επιπτώσεων της νομοθεσίας στο **επιχειρηματικό περιβάλλον**, αν και προετοιμάζεται η καθιέρωση μιας τέτοιας διαδικασίας. Η ποιότητα της νομοθεσίας και οι κανόνες που επηρεάζουν τις επιχειρήσεις καθώς και η αποτελεσματικότητα της διοίκησης και της δικαστικής εξουσίας στην Κροατία πρέπει να βελτιωθούν περαιτέρω ώστε να επικρατήσει ευνοϊκό επιχειρηματικό κλίμα.

Όσον αφορά την **εκπροσώπηση συμφερόντων** και την παροχή συμβουλών, η συμμετοχή ως μέλος σε κάποιο επιμελητήριο είναι υποχρεωτική. Τα επιμελητήρια είναι οργανωμένα ανάλογα με τους τύπους των εταιρειών και υπάρχει και το γενικό εμπορικό επιμελητήριο. Ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της εκπροσώπησης των ΜΜΕ στην Κροατία είναι ότι τόσο τα επιμελητήρια για τις επιχειρήσεις όσο και το επιμελητήριο για τις βιοτεχνίες εκπροσωπούνται στις ομάδες εργασίας του κροατικού κοινοβουλίου και έχουν καθοριστικό λόγο κατά την εκπόνηση νέας νομοθεσίας.

Ο χρόνος που απαιτείται για την **εγγραφή** μιας εταιρείας έχει μειωθεί τα τελευταία χρόνια αλλά πρέπει να συνεχιστούν οι προσπάθειες απλούστευσης των διαδικασιών. Τον Ιανουάριο 2002 εγκρίθηκε νόμος για την ηλεκτρονική υπογραφή, αλλά στην πράξη καμία πράξη ηλεκτρονικού επιχειρείν δεν πραγματοποιείται τη στιγμή αυτή ούτε είναι δυνατή η ηλεκτρονική καταχώρηση μιας εταιρείας.

Το υπουργείο οικονομίας, εργασίας και επιχειρηματικότητας εφαρμόζει ένα πρόγραμμα δανειοδότησης για τη **στήριξη των εξαγωγών** των ΜΜΕ. Στο κροατικό εμπορικό επιμελητήριο λειτουργεί κέντρο ελέγχου της ποιότητας και κέντρο ενημέρωσης για το ευρώ.

Το εθνικό φορολογικό σύστημα δεν προβλέπει φορολογική απαλλαγή για τις μικρές επιχειρήσεις. Ορισμένες φορολογικές ελαφρύνσεις εξυπηρετούν είτε την ανασυγκρότηση συγκεκριμένων γεωγραφικών περιοχών ή ειδικές κατηγορίες πληθυσμού.

Η **πρόσβαση στη χρηματοδότηση** έχει βελτιωθεί για τις ΜΜΕ καθώς οι τράπεζες προσφέρουν σχετικά χαμηλά επιτόκια, αλλά η απαίτηση παροχής ασφαλειών εξακολουθεί να αποτελεί εμπόδιο για τη δανειοδότηση από τράπεζες. Το κροατικό γραφείο μικρών επιχειρήσεων (HAMAG) λειτουργεί ως ντε φάκτο δημόσιο ταμείο εγγυήσεων και από το 1995 έχει εκδώσει 3.400 εγγυήσεις, αξίας 87 εκατ. ευρώ.

Το κροατικό πρόγραμμα καινοτομίας και τεχνολογικής ανάπτυξης (HITRA) αποτελεί μία προσπάθεια σύστασης μέσων και υπηρεσιών για τη στήριξη της **μεταφοράς τεχνολογίας στις ΜΜΕ** με διάφορα κίνητρα οικονομικής ή άλλης φύσης.

Η **εκπαίδευση και η κατάρτιση** στον τομέα της επιχειρηματικότητας δεν αναγνωρίζονται ως ξεχωριστό και διαφορετικό αντικείμενο στο πρόγραμμα σπουδών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά υπάρχουν ορισμένες δραστηριότητες εκτός προγράμματος σπουδών οι οποίες χρηματοδοτούνται από χορηγούς. Η επιλογή τέτοιων σπουδών σε πανεπιστημιακό επίπεδο είναι περιορισμένη. Έχουν θεσπιστεί ορισμένα μέτρα και κυκλοφορούν ορισμένα εγχειρίδια για την προώθηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας, τα οποία χρηματοδοτούνται από το κράτος, τα εμπορικά επιμελητήρια και από γραφεία παροχής επιχειρηματικών συμβουλών. Το υπουργείο οικονομίας και τα κροατικά επιμελητήρια πρέπει να διεξάγουν έρευνες σχετικά με τις ανάγκες του επιχειρηματικού κλάδου σε δεξιότητες.

Συμπέρασμα

Η Κροατία πρέπει να προσαρμόσει περαιτέρω τη νομοθεσία της και τους κανόνες που επηρεάζουν τις επιχειρήσεις, να βελτιώσει το διοικητικό και δικαστικό σύστημά της και να συνεχίσει την εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Χάρτη για τις Μικρές Επιχειρήσεις. Πρέπει επίσης να ευθυγραμμιστεί με τη νέα σύσταση της Επιτροπής για τον ορισμό των ΜΜΕ. Συνολικά, πιστεύεται ότι η Κροατία θα είναι σε θέση να συμμετάσχει πλήρως στην πολιτική της ΕΕ για τις ΜΜΕ.

Κεφάλαιο 17: Επιστήμη και έρευνα

Λόγω της ιδιαιτερότητάς του, το κερτημένο στον τομέα της επιστήμης και της έρευνας δεν προϋποθέτει καμία μεταφορά στην εθνική νομοθεσία. Οι ικανότητες εφαρμογής δεν σχετίζονται με την εφαρμογή και την επιβολή των νομοθετικών διατάξεων αλλά μάλλον με τη δημιουργία των αναγκαίων προϋποθέσεων για την αποτελεσματική συμμετοχή στα προγράμματα πλαίσια. Για να εξασφαλίσει την επιτυχή εφαρμογή του κερτημένου στον τομέα αυτό και, ειδικότερα, για να συνδεθεί επιτυχώς με τα προγράμματα πλαίσια, η Κροατία πρέπει να δημιουργήσει τις αναγκαίες ικανότητες εφαρμογής στον τομέα της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται η αύξηση του προσωπικού που δραστηριοποιείται σε σχέση με τα προγράμματα πλαίσια.

Η Κροατία συμμετέχει, ως τρίτη χώρα, στο 6^ο πρόγραμμα πλαίσιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για την έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη.

Στην Κροατία, η επιστήμη και η έρευνα υπάγονται στο υπουργείο επιστήμης, εκπαίδευσης και αθλητισμού. Για θέματα επιστήμης και ανώτερης εκπαίδευσης λειτουργούν και οι συμβουλευτικοί οργανισμοί του εθνικού συμβουλίου επιστημών και του εθνικού συμβουλίου

ανώτερης εκπαίδευσης. Ο τομέας αυτός διέπεται κατά κύριο λόγο από τον νόμο για την επιστημονική δραστηριότητα και την ανώτερη εκπαίδευση, ο οποίος εγκρίθηκε τον Ιούλιο 2003. Η πολιτική στον τομέα της τεχνολογίας περιέχεται στο πρόγραμμα της Κροατίας για την καινοτόμο τεχνολογική ανάπτυξη.

Οι δημόσιες δαπάνες για την έρευνα και την ανάπτυξη ανήλθαν στο 1,09% του ΑΕΠ το 2001 (ΕΕ: 1,99% του ΑΕΠ). Οι κατ'εκτίμηση δαπάνες του ιδιωτικού τομέα κυμαίνονται στο 32-45% των κονδυλίων του κρατικού προϋπολογισμού που διατέθηκαν για έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη. Το κροατικό ερευνητικό δίκτυο αποτελείται από 5 πανεπιστήμια, 26 δημόσια ιδρύματα, 11 ερευνητικά κέντρα στον τομέα της βιομηχανίας, 18 σχολές επαγγελματικής ανώτερης εκπαίδευσης, 8 πολυτεχνεία, 1 στρατιωτικό ερευνητικό κέντρο και 50 ακόμη νομικές οντότητες επιστημονικής έρευνας.

Η πλήρης συμμετοχή στα προγράμματα πλαίσια πρέπει να είναι το πρώτο βήμα προς την εφαρμογή του κεκτημένου στον τομέα της έρευνας και αυτό προϋποθέτει την εκπόνηση πολιτικής στον τομέα της έρευνας, την ανάπτυξη των υποδομών και τη σύσταση κατάλληλου θεσμικού πλαισίου. Εξαρτάται επίσης από το μέγεθος των πόρων του προϋπολογισμού που θα μπορέσουν να διατεθούν για την πληρωμή του κόστους σύνδεσης με τα προγράμματα.

Οι προοπτικές ενσωμάτωσης της επιστήμης και της τεχνολογίας στην Κροατία στον ευρωπαϊκό ερευνητικό χώρο καθορίζονται από το έγγραφο στρατηγικής για την ανάπτυξη της επιστήμης στη Δημοκρατία της Κροατίας τον 21ο αιώνα και από τον νόμο για την επιστημονική δραστηριότητα και την ανώτερη εκπαίδευση. Τα έγγραφα αυτά προβλέπουν ριζικές αλλαγές ώστε να δημιουργηθεί ένα αποτελεσματικό σύστημα προώθησης της επιστήμης και της τεχνολογίας, βασισμένο στο μοντέλο της ΕΕ. Η ενσωμάτωση στον ευρωπαϊκό ερευνητικό χώρο στηρίζεται από τα προγράμματα CARDS και TEMPUS.

Συμπέρασμα

Θα χρειαστούν μεγαλύτερες προσπάθειες ώστε να καταστούν η κροατική έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη αποτελεσματικές και ανταγωνιστικές σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η επιτυχής συμμετοχή σε προγράμματα πλαίσια προϋποθέτει διεξοδική προετοιμασία. Ωστόσο, η Κροατία βρίσκεται σε καλή θέση για να αντιμετωπίσει τις απαιτήσεις της ΕΕ στον τομέα αυτό μεσοπρόθεσμα.

Κεφάλαιο 18: Εκπαίδευση και κατάρτιση

Η εκπαίδευση, η κατάρτιση και η νεολαία είναι τομείς που εμπίπτουν κατά κύριο λόγο στην αρμοδιότητα των κρατών μελών. Η συνθήκη της ΕΚ προβλέπει ότι η Κοινότητα συνεισφέρει στην ανάπτυξη της ποιοτικής εκπαίδευσης και εφαρμόζει πολιτική επαγγελματικής κατάρτισης που στηρίζει και συμπληρώνει τη δράση των κρατών μελών. Το κεκτημένο συνίσταται σε μία οδηγία για την εκπαίδευση των παιδιών των μεταναστών εργαζομένων, καθώς και σε ορισμένα προγράμματα δράσης και ορισμένες συστάσεις. Τα κράτη μέλη πρέπει να διαθέτουν την αναγκαία ικανότητα εφαρμογής ώστε να συμμετέχουν αποτελεσματικά στα κοινοτικά προγράμματα που σχετίζονται με το εν λόγω κεφάλαιο (Leonardo da Vinci, Σωκράτης και Νεολαία).

Το 2003 τέθηκε σε ισχύ ένας νέος νόμος για την επιστημονική δραστηριότητα και την ανώτερη εκπαίδευση, ο οποίος παρέχει το πλαίσιο, αφενός, για τη μεταρρύθμιση των πανεπιστημίων και των προγραμμάτων σπουδών και, αφετέρου, για την εφαρμογή των αρχών της Διακήρυξης της Μπολώνιας την οποία η Κροατία υπέγραψε το 2001. Το πρόγραμμα

Tempus έχει συμβάλει σημαντικά στη μεταρρύθμιση της ανώτερης εκπαίδευσης και δημιούργησε μία βάση συνεργασίας με τα ανώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα της ΕΕ.

Οι **εκπαιδευτικές προτεραιότητες** της Κροατίας έχουν επανακαθοριστεί σταδιακά ώστε να καλύπτουν τις ανάγκες μιας οικονομίας ελεύθερης αγοράς και να βελτιώνουν την ποιότητα του συστήματος εκπαίδευσης και κατάρτισης. Ένας τομέας που χρήζει ιδιαίτερης προσοχής είναι η διδασκαλία ξένων γλωσσών στα σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Τη στιγμή αυτή, λίγα μόνο παιδιά υπηκόων της ΕΕ φοιτούν σε κροατικά σχολεία. Κατά τη στιγμή της προσχώρησης, θα πρέπει να θεσπιστούν τα κατάλληλα μέτρα για τα **παιδιά των μεταναστών εργαζομένων**, ώστε να καλύπτονται οι ειδικές απαιτήσεις του κεκτημένου.

Μία σοβαρή πρόκληση παρουσιάζει το κροατικό σύστημα δευτεροβάθμιας **επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης** (EEK). Έχει δοθεί η εντολή εκπόνησης μίας στρατηγικής EEK και έχει ξεκινήσει μία διαδικασία μεταρρύθμισης, η οποία, μεταξύ άλλων, προβλέπει και τη δημιουργία εθνικού συμβουλίου EEK. Ωστόσο, οι προσπάθειες μεταρρύθμισης που έχουν αναληφθεί κρίνονται ανεπαρκείς για την επίλυση ορισμένων προβλημάτων, όπως, η έλλειψη ειδικευμένου διδακτικού προσωπικού, τα απαρχαιωμένα προγράμματα σπουδών, τα χαμηλά επίπεδα των επενδύσεων στην παιδεία, η έλλειψη εθνικού συστήματος καθορισμού των επαγγελματικών και εκπαιδευτικών προσόντων και οι ανεπαρκείς σύνδεσμοι με τον ιδιωτικό τομέα. Η βελτίωση του τομέα αυτού θα αποτελέσει θεμελιώδες εργαλείο για την καταπολέμηση της ανεργίας.

Στο πλαίσιο της διαρθρωμένης πολιτικής που αναπτύχθηκε για τη **νεολαία**, εγκρίθηκε το 2003 ένα εθνικό σχέδιο δράσης για τους νέους. Η ιδιότητα του κράτους πλήρους μέλους της ΕΕ προϋποθέτει ότι η Κροατία συμφωνεί με τους κοινούς στόχους συμμετοχής και ενημέρωσης των νέων όπως αποφασίστηκε από το Συμβούλιο το Νοέμβριο 2003. Η Κροατία ήδη επωφελείται από το καθεστώς που ισχύει για τις τρίτες χώρες στο πλαίσιο του προγράμματος «Νεολαία» και ορισμένοι κροατικοί οργανισμοί δραστηριοποιούνται ήδη όσον αφορά τις ανταλλαγές νέων, την ευρωπαϊκή εθελοντική υπηρεσία και τα μέτρα στήριξης.

Συμπέρασμα

Η Κροατία δεν αναμένεται να αντιμετωπίσει σοβαρά προβλήματα στον τομέα αυτό μεσοπρόθεσμα. Ωστόσο, θα χρειαστεί να καταβάλει σημαντικές προσπάθειες προκειμένου να δημιουργήσει ένα σύγχρονο σύστημα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης που να συνάδει με την πολιτική απασχόλησης και την κοινωνική πολιτική της ΕΕ.

Κεφάλαιο 19: Τηλεπικοινωνίες και τεχνολογίες της πληροφορίας

Το κεκτημένο στον τομέα των τηλεπικοινωνιών στοχεύει στην εξάλειψη των εμποδίων που δυσχεραίνουν την αποτελεσματική λειτουργία της ενιαίας αγοράς τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών και δικτύων, και στην επίτευξη καθολικά διαθέσιμων συγχρόνων υπηρεσιών. Το 2002 εγκρίθηκε από την ΕΕ ένα νέο ρυθμιστικό πλαίσιο για τις ηλεκτρονικές επικοινωνίες. Όσον αφορά τις ταχυδρομικές υπηρεσίες, στόχος είναι να υλοποιηθεί η ενιαία αγορά με το σταδιακό και ελεγχόμενο άνοιγμα του τομέα στον ανταγωνισμό, εντός ενός ρυθμιστικού πλαισίου που διασφαλίζει την παροχή καθολικών υπηρεσιών.

Η **συμφωνία σταθεροποίησης και σύνδεσης** προβλέπει τη συνεργασία στον τομέα των υποδομών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, περιλαμβανομένων και των κλασσικών δικτύων

τηλεπικοινωνιών και των σχετικών ηλεκτρονικών οπτικοακουστικών δικτύων και των δικτύων μεταφορών, και των συναφών υπηρεσιών, με στόχο την πλήρη εναρμόνιση της Κροατίας με το κεκτημένο από την έναρξη ισχύος της συμφωνίας.

Το νομικό πλαίσιο για τις **υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών** στην Κροατία διέπεται κατά κύριο λόγο από τον νόμο περί τηλεπικοινωνιών που τέθηκε σε ισχύ τον Αύγουστο 2003. Η Κροατία έχει δεσμευτεί στο πλαίσιο της συμφωνίας ΠΟΕ/GATS για την κατάργηση του κυριότερου μονοπωλίου των τηλεπικοινωνιών μέχρι την 1η Ιανουαρίου 2003, ημερομηνία που ορίζει ο κροατικός νόμος περί τηλεπικοινωνιών για την κατάργηση του μονοπωλίου των παραδοσιακών φορέων εκμετάλλευσης της σταθερής τηλεφωνίας. Ωστόσο, οι διοικητικές ρυθμίσεις που προέβλεπε ο νόμος του 2000 δεν λειτούργησαν αποτελεσματικά και, τον Αύγουστο 2003, αντικαταστάθηκε ο νόμος αυτός από έναν νέο νόμο για τις τηλεπικοινωνίες με στόχο να βελτιωθεί η μεταφορά στο εθνικό δίκαιο του κεκτημένου του 1998, περιλαμβανομένων και ορισμένων τμημάτων του κεκτημένου του 2002. Εξακολουθούν να είναι αναγκαίες ορισμένες τροποποιήσεις ώστε να ευθυγραμμιστεί με το κεκτημένο το μάλλον δύσκαμπτο σύστημα χορήγησης αδειών και να εξασφαλιστεί ότι η παροχή καθολικών υπηρεσιών είναι απόλυτα συμβατή με τις διατάξεις, μεταξύ άλλων, για τον σεβασμό της τεχνολογικής ουδετερότητας, για τη διαθεσιμότητα και την αποζημίωση. Η Κροατία δεν έχει ακόμη εγκρίνει βασικά τμήματα του παράγωγου δικαίου έτσι ώστε να προχωρήσει η ελευθέρωση της αγοράς.

Όσον αφορά την *υποδομή* των βασικών τηλεπικοινωνιών, τη διείσδυση της κινητής τηλεφωνίας και την παροχή υπηρεσιών ISDN και DSL, η Κροατία βρίσκεται σε επίπεδο συγκρίσιμο με χωρών στις οποίες η αγορά έχει ανοίξει από το 2001.

Σύμφωνα με τον νόμο περί τηλεπικοινωνιών του 2003, τα υφιστάμενα συμβούλιο και ινστιτούτο τηλεπικοινωνιών αντικαθίστανται από έναν νέο οργανισμό τηλεπικοινωνιών. Όσον αφορά τη μεταφορά και την εφαρμογή του κεκτημένου, ο εν λόγω οργανισμός θα πρέπει να συνιστά μία πλήρως ανεξάρτητη *ρυθμιστική αρχή* που διαθέτει την εξουσία και τους πόρους που απαιτούνται για την εφαρμογή μιας πολιτικής ελευθέρωσης. Πρέπει να θεσμοθετηθούν αποτελεσματικές διαδικασίες για την επιβολή των αποφάσεων της ρυθμιστικής αρχής καθώς και μία αποτελεσματική διαδικασία προσφυγής. Ειδικότερα, οι διαδικασίες δεν πρέπει να δημιουργούν ευκαιρίες για τη χρήση του καθεστώτος προσφυγών με απώτερο σκοπό την καθυστέρηση της εφαρμογής των αποφάσεων της ρυθμιστικής αρχής. Θα απαιτηθεί συντονισμός μεταξύ της νέας ρυθμιστικής αρχής και άλλων συναφών οργανισμών, όπως, το αρμόδιο υπουργείο, η αρχή προστασίας του ανταγωνισμού στην αγορά και το συμβούλιο προστασίας των καταναλωτών. Επιπλέον, δεν έχει ακόμη συσταθεί και στελεχωθεί το συμβούλιο χρηστών των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών ώστε να συμμετέχει στην επίλυση διαφορών μεταξύ παρόχων και χρηστών κρατικών τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών.

Τα πρακτικά αποτελέσματα όσον αφορά την *είσοδο στην αγορά* από τον Ιανουάριο 2003 είναι μέχρι στιγμής ελάχιστα. Το γεγονός αυτό, ωστόσο, δεν οφείλεται απλώς στην ελλιπή νομοθεσία και στα αναποτελεσματικά θεσμικά όργανα. Υπήρξαν αρκετές πραγματικές ευκαιρίες για να εξασφαλιστεί η είσοδος σημαντικών παραγόντων στην αγορά, όπως μία τρίτη επιχείρηση κινητής τηλεφωνίας και μία δεύτερη επιχείρηση σταθερής τηλεφωνίας, αλλά οι ευκαιρίες αυτές δεν αξιοποιήθηκαν. Το γεγονός αυτό εγείρει ορισμένες αμφιβολίες ως προς το επίπεδο της πολιτικής δέσμευσης σχετικά με το θέμα της ελευθέρωσης. Από τις καθυστερήσεις αυτές ωφελήθηκαν κυρίως οι δύο εταιρείες που δραστηριοποιούνται στην κροατική εσωτερική αγορά.

Το *άνοιγμα της αγοράς*, κατά συνέπεια, εμποδίστηκε από την έλλειψη πολιτικής δέσμευσης, η οποία, σε συνδυασμό με τον ανεπαρκή σχεδιασμό των ρυθμιστικών φορέων, οδήγησε σε καθυστερήσεις όσον αφορά την εφαρμογή σημαντικών μέτρων ελευθέρωσης. Ωστόσο, έχει προχωρήσει αρκετά η αναπροσαρμογή των σημερινών τιμών του παραδοσιακού φορέα ώστε να προετοιμαστεί για τον ανταγωνισμό, και οι δείκτες της επιχείρησης δείχνουν ότι ο μονοπωλιακός αυτός τομέας πρέπει να τονωθεί άμεσα μέσω του ανταγωνισμού. Παράλληλα με το ντε φάκτο μονοπώλιο της σταθερής τηλεφωνίας, ο όμιλος του παραδοσιακού φορέα καλύπτει το 53% της αγοράς κινητής τηλεφωνίας και το 75% της αγοράς των παρόχων υπηρεσιών Διαδικτύου. Η Κροατία πρέπει να υιοθετήσει επείγοντα μέτρα για την ελευθέρωση της αγοράς και να εξασφαλίσει ότι ο παραδοσιακός φορέας θα τεθεί υπό αποτελεσματικό ρυθμιστικό έλεγχο.

Το νομικό πλαίσιο της Κροατίας για τις **ταχυδρομικές υπηρεσίες** βασίζεται στον νέο ταχυδρομικό νόμο ο οποίος εγκρίθηκε το 2003. Σε κάποιο βαθμό, ο νόμος αυτός ευθυγραμμίζει τη νομοθεσία της Κροατίας με το κεκτημένο. Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές αποκλίσεις, κυρίως σε σχέση με το πεδίο που καλύπτουν οι καθολικές υπηρεσίες, τα όρια του περιορισμένου τομέα, οι διαδικασίες χορήγησης αδειών και γνωστοποίησης και η ποιότητα των υπηρεσιών. Η Hrvatska pošta θα είναι η αποκλειστική καθολική υπηρεσία που θα προβλέπει ο νέος ταχυδρομικός νόμος.

Όσον αφορά τις διοικητικές δομές, ο ταχυδρομικός νόμος προβλέπει τη δημιουργία ενός συμβουλίου ταχυδρομικών υπηρεσιών, το οποίο θα ενεργεί ως *εθνική ρυθμιστική αρχή*. Οι εξουσίες του συμβουλίου, όπως ορίζονται στο νέο ταχυδρομικό νόμο, είναι σε μεγάλο βαθμό ευθυγραμμισμένες με αυτές που προβλέπει το κεκτημένο. Ωστόσο, για να μπορέσει να διασφαλίσει ένα αποτελεσματικό ρυθμιστικό καθεστώς, το συμβούλιο πρέπει να επιτύχει την επαρκή στελέχωσή του και χρηματοδότησή του. Επιπλέον, πρέπει να εξασφαλιστεί η λειτουργική ανεξαρτησία του συμβουλίου αυτού.

Συμπέρασμα

Η Κροατία θα μπορέσει να εξασφαλίσει την πλήρη και αποτελεσματική εφαρμογή του κεκτημένου στον τομέα των τηλεπικοινωνιών μόνον εφόσον υπάρξει σημαντική πολιτική στήριξη για μία πολιτική ελευθέρωσης. Πρέπει να δοθούν στην ρυθμιστική αρχή οι κατάλληλες εξουσίες και οι αναγκαίοι πόροι και παράλληλα να εξασφαλιστεί η ανεξαρτησία της από τρέχουσες πολιτικές αβεβαιότητες. Πρέπει επίσης να προσεχθεί το θέμα της χορήγησης επαρκών πόρων στην εθνική ρυθμιστική αρχή του τομέα των ταχυδρομικών υπηρεσιών και να εξασφαλιστεί η λειτουργική της ανεξαρτησία.

Συνολικά, η Κροατία πρέπει να καταβάλει σημαντικές και ουσιαστικές προσπάθειες ώστε, αφενός, να ευθυγραμμίσει τη νομοθεσία της με το κεκτημένο στους τομείς των τηλεπικοινωνιών και των ταχυδρομικών υπηρεσιών και, αφετέρου, να την εφαρμόσει με αποτελεσματικότητα μεσοπρόθεσμα.

Κεφάλαιο 20: Πολιτική στον πολιτιστικό και οπτικοακουστικό τομέα

Το κεφάλαιο αυτό πρέπει να ευθυγραμμιστεί νομοθετικά με την οδηγία για την τηλεόραση δίχως σύνορα και την ικανότητα συμμετοχής στα κοινοτικά προγράμματα Culture 2000, Media Plus και Media Training. Η οδηγία για την τηλεόραση δίχως σύνορα δημιουργεί τις προϋποθέσεις για την ελεύθερη κυκλοφορία των τηλεοπτικών μεταδόσεων στο εσωτερικό της ΕΕ. Περιέχει βασικές κοινές απαιτήσεις σχετικά με τη δικαιοδοσία, τη διαφήμιση, τις

εκδηλώσεις μείζονος σημασίας, την προώθηση των ευρωπαϊκών έργων, την προστασία των ανηλίκων και της δημόσιας τάξης, και το δικαίωμα απάντησης.

Η πολιτική της Κροατίας **στον τομέα του πολιτισμού** φαίνεται ότι είναι συμβατή με τους κοινοτικούς στόχους όπως ορίζονται στη συνθήκη ΕΚ και ότι βασίζεται στα μέσα και στις θεσμικές ικανότητες για την προώθηση του πολιτισμού και της συνεργασίας.

Στον τομέα των **οπτικοακουστικών μέσων**, δημιουργήθηκε το 2003 ένα νέο νομοθετικό πλαίσιο (βλέπε επίσης *Μέρος 1, Πολιτικά κριτήρια*). Ο νόμος για τα ηλεκτρονικά μέσα ενημέρωσης ρυθμίζει τη δραστηριότητα τόσο των ιδιωτικών όσο και των δημόσιων ραδιοτηλεοπτικών οργανισμών, ενώ ο νόμος για την κροατική ραδιοφωνία και τηλεόραση (HRT) καλύπτει το καθεστώς και τη δραστηριότητα του κρατικού οργανισμού. Άλλη σχετική νομοθεσία περιλαμβάνει τον νόμο για τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και τον νόμο για τις τηλεπικοινωνίες. Η Κροατία είναι μέρος της σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη διασυνοριακή τηλεόραση.

Η έγκριση της νέας νομοθεσίας για τα μέσα μαζικής ενημέρωσης το 2003 συνιστά σημαντική πρόοδο. Ο νόμος για τα ηλεκτρονικά μέσα είναι σε μεγάλο βαθμό εναρμονισμένος με τα διεθνή και ευρωπαϊκά πρότυπα και η Κροατία έχει καταβάλλει προσπάθειες για την ενσωμάτωση των διατάξεων της οδηγίας για την τηλεόραση χωρίς σύνορα. Ωστόσο, παραμένουν ορισμένες διαφορές όσον αφορά τους ορισμούς, τη δικαιοδοσία, τη διαφήμιση, την προώθηση των ευρωπαϊκών έργων, την προστασία των ανηλίκων, τις εκδηλώσεις μείζονος σημασίας, το δικαίωμα απάντησης και τη δικαστική επανεξέταση. Ο νόμος για τα ηλεκτρονικά μέσα ενημέρωσης και ο νόμος για την κροατική ραδιοφωνία και τηλεόραση πρέπει να προσαρμοστούν ανάλογα.

Ως κύρια ρυθμιστική αρχή πρέπει να οριστεί το συμβούλιο για τα ηλεκτρονικά μέσα ενημέρωσης, το οποίο προβλέπεται μεν στο νόμο για τα ηλεκτρονικά μέσα ενημέρωσης αλλά τα μέλη του δεν έχουν ακόμη οριστεί. Το συμβούλιο αυτό θα αποτελείται από επτά μέλη πενταετούς θητείας, τα οποία θα ορίζονται από το Κοινοβούλιο μετά από πρόταση της κυβέρνησης. Θα είναι αρμόδιο τόσο για τους κρατικούς όσο και για τους ιδιωτικούς ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς και οι εξουσίες του θα συνίστανται, μεταξύ άλλων, στη χορήγηση αδειών, στην παρακολούθηση των ραδιοτηλεοπτικών οργανισμών όσον αφορά την τήρηση της νομοθεσίας, και στην υποβολή εκθέσεων στο Κοινοβούλιο. Το συμβούλιο πρέπει να λειτουργεί ανεξάρτητα, αλλά εναπομένει να αποδειχθεί κατά πόσο η πολιτική ανεξαρτησία του και η πολυφωνία των μελών του μπορούν να διασφαλιστούν στην πράξη. Παρόμοιες ανησυχίες έχουν διατυπωθεί όσον αφορά το συμβούλιο ραδιοτηλεοπτικών προγραμμάτων του οποίου τα μέλη ορίστηκαν από το Κοινοβούλιο, με μεγάλη καθυστέρηση, τον Οκτώβριο 2003.

Συμπέρασμα

Εφόσον υλοποιηθούν και οι εναπομένουσες νομοθετικές προσαρμογές και εάν εφαρμοστεί με αποτελεσματικότητα, προβλεψιμότητα και διαφάνεια το νομοθετικό πλαίσιο που δημιουργήθηκε το 2003, η Κροατία θα μπορέσει να ανταποκριθεί μεσοπρόθεσμα στις απαιτήσεις της ΕΕ στον συγκεκριμένο τομέα.

Κεφάλαιο 21: Περιφερειακή πολιτική και συντονισμός διαρθρωτικών μέσων

Το κεκτημένο στο κεφάλαιο αυτό συνίσταται κυρίως σε κανονισμούς πλαίσια και σε κανόνες εφαρμογής οι οποίοι δεν απαιτούν μεταφορά στο εθνικό δίκαιο. Καθορίζουν τους κανόνες για

την κατάρτιση, την έγκριση και την υλοποίηση προγραμμάτων των διαρθρωτικών ταμείων και δράσεων του Ταμείου Συνοχής. Τα προγράμματα αυτά αποτελούν αντικείμενο διαπραγματεύσεως και συμφωνίας με την Επιτροπή αλλά η υλοποίησή τους εμπίπτει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών. Πρέπει να σημειωθεί ότι οι κανονισμοί για τα διαρθρωτικά ταμεία θα επανεξεταστούν το αργότερο μέχρι το τέλος του 2006. Κατά την επιλογή και την υλοποίηση έργων, είναι σημαντικό τα κράτη μέλη να τηρούν γενικά την κοινοτική νομοθεσία, όπως, παραδείγματος χάρη στους τομείς των δημοσίων συμβάσεων, του ανταγωνισμού και του περιβάλλοντος, και να διαθέτουν την απαιτούμενη θεσμική υποδομή για τη διασφάλιση της υλοποίησης με υγιή και αποδοτικό τρόπο, από πλευράς τόσο διαχείρισης όσο και οικονομικού ελέγχου.

Με την προσχώρηση, η Κροατία θα πρέπει να διαθέτει τη **διοικητική ικανότητα** να συμμετέχει στη διαρθρωτική πολιτική της ΕΕ. Ειδικότερα, θα πρέπει να καταρτίζει και να εφαρμόζει σχέδια περιφερειακής ανάπτυξης, να προσδιορίζει σαφώς τις αρμοδιότητες των υπουργείων και των λοιπών διοικητικών φορέων που ενέχονται στη διαχείριση κοινοτικών κεφαλαίων, να εξασφαλίζει στενή συνεργασία μεταξύ της Επιτροπής, των αρμόδιων εθνικών και περιφερειακών αρχών, των οικονομικών και κοινωνικών εταίρων καθώς και των επιχειρήσεων του ιδιωτικού τομέα που εμπλέκονται στη χρηματοδότηση προγραμμάτων και έργων, να εξασφαλίζει τη συγχρηματοδότηση έργων και προγραμμάτων, να αναπτύσσει τους απαραίτητους χρηματοδοτικούς μηχανισμούς, να εξασφαλίζει την κατάλληλη παρακολούθηση, τον έλεγχο και την αξιολόγηση έργων και προγραμμάτων, και να υποβάλει πρόγραμμα σύγκλισης προκειμένου να καταστεί επιλέξιμη για στήριξη από το Ταμείο Συνοχής. Η ανάπτυξη της θεσμικής ικανότητας στο πλαίσιο της περιφερειακής ανάπτυξης άρχισε μόλις πρόσφατα και βασίζεται κατά μεγάλο μέρος στα έργα CARDS που άρχισαν στα τέλη του 2003.

Η διοικητική διάρθρωση της Κροατίας βασίζεται σε σύστημα δύο βαθμίδων, με 20 κομητείες σε περιφερειακό επίπεδο και, σε τοπικό επίπεδο, 123 αυτοδιοικούμενους δήμους, (αστικές περιοχές) και 425 αυτοδιοικούμενες κοινότητες (αγροτικές περιοχές). Σήμερα, καμία διοικητική και εδαφική περιοχή δεν ανταποκρίνεται στο επίπεδο NUTS II. Ωστόσο καταβάλλονται προσπάθειες για τη δημιουργία περιοχών και μονάδων που αντιστοιχούν στα επίπεδα NUTS II και III. Δεν υπάρχουν ακριβή στοιχεία για το κατά κεφαλήν ΑΕΠ εναρμονισμένο σε επίπεδο NUTS II (ή III), αν και οι περιφερειακές ανισότητες είναι κατά κανόνα πολύ μεγάλες.

Όσον αφορά το **νομοθετικό πλαίσιο**, οι εθνικές περιφερειακές πολιτικές καλύπτονται από ορισμένες νομοθετικές πράξεις (νόμος για τις νήσους, νόμος για τις περιοχές ειδικής κρατικής μέριμνας, νόμος για τις λοφώδεις και τις ορεινές περιοχές, νόμος για την ανασυγκρότηση του Vukovar και νόμος για το Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης). Κάθε νόμος καθορίζει ειδικά συστήματα λήψης αποφάσεων, εφαρμογής και παρακολούθησης. Οι κυριότεροι μηχανισμοί που χρησιμοποιούνται για την επίτευξη των νομοθετικών στόχων είναι η ελάφρυνση της φορολογίας, αν και προβλέπεται και η χρηματοδοτική στήριξη έργων.

Δεν υπάρχει ειδικός νόμος για την περιφερειακή πολιτική. Η ύπαρξή του δεν είναι απαραίτητη για τη συμμετοχή στη διαρθρωτική πολιτική της ΕΕ, αλλά οι ισχύοντες νόμοι θα πρέπει να εναρμονιστούν με τις υποχρεώσεις που περιλαμβάνονται στους κανονισμούς των διαρθρωτικών ταμείων. Η Κροατία προτίθεται να καταρτίσει εθνικό αναπτυξιακό σχέδιο (ΕΑΣ) από το 2005 έως το 2007. Το ΕΑΣ θα βασίζεται εν μέρει σε προηγούμενα έγγραφα σχεδιασμού, όπως, η αναπτυξιακή στρατηγική της Δημοκρατίας της Κροατίας, η εθνική στρατηγική για την περιφερειακή ανάπτυξη, τομεακές στρατηγικές και περιφερειακά αναπτυξιακά προγράμματα. Οι εργασίες στα περισσότερα από αυτά τα έγγραφα είναι σε εξέλιξη.

Η επιτυχής προετοιμασία για τη συμμετοχή στα διαρθρωτικά ταμεία και στο Ταμείο Συνοχής είναι στενά συνδεδεμένη με την εναρμόνιση με τους κανόνες της ΕΕ όσον αφορά τις δημόσιες συμβάσεις, τις κρατικές ενισχύσεις και το περιβάλλον (βλ. *Κεφάλαιο 1 – Ελεύθερη κυκλοφορία εμπορευμάτων, Κεφάλαιο 6 - Ανταγωνισμός και Κεφάλαιο 22 - Περιβάλλον*). Ειδικότερα, δεν επιτρέπονται προτιμησιακές ρήτρες που εισάγουν διακρίσεις σε βάρος κοινοτικών επιχειρήσεων, πρέπει να διενεργούνται ενδεδειγμένοι έλεγχοι των κρατικών ενισχύσεων καθώς και συστηματική εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων πριν από την υλοποίηση των έργων.

Ο νέος δημοσιονομικός κανονισμός, ο οποίος άρχισε να ισχύει τον Ιούλιο του 2003, καθιέρωσε πολυετή δημοσιονομικό προγραμματισμό. Δεν υπάρχουν ωστόσο νομικές διατάξεις που να επιτρέπουν μεταφορές προϋπολογισμού μεταξύ προγραμμάτων.

Η Κροατία εφαρμόζει ενεργά μέτρα για την αγορά εργασίας, αντίστοιχα εκείνων που χρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, αλλά θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού στα σχέδια εθνικής και περιφερειακής ανάπτυξης.

Όσον αφορά το **θεσμικό πλαίσιο** για την εφαρμογή της περιφερειακής αναπτυξιακής πολιτικής, ως συντονιστικός φορέας ορίστηκε το Υπουργείο Δημοσίων Έργων, Ανασυγκρότησης και Κατασκευών, το Μάρτιο του 2003. Το αντίστοιχο τμήμα του εν λόγω υπουργείου απορροφήθηκε από το Υπουργείο Ναυτιλίας, Τουρισμού, Μεταφορών και Ανάπτυξης το 2004. Είναι αρμόδιο για τη θέσπιση της νομοθεσίας και των αποφάσεων, τη διαχείριση και την παρακολούθηση των οικονομικών και κοινωνικών προγραμμάτων και έργων όσον αφορά την περιφέρεια και τις νήσους, και τη διενέργεια αξιολογήσεων. Ως επί το πλείστον, η εφαρμογή των αναπτυξιακών προγραμμάτων αποτελεί αρμοδιότητα διαφόρων φορέων σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, ενώ η παρακολούθηση διεξάγεται σε μεγάλο βαθμό από τα αρμόδια υπουργεία. Πρέπει να δημιουργηθεί επίσημος και εγκεκριμένος από την κυβέρνηση μηχανισμός συντονισμού των υπουργείων.

Δεν υπάρχει σαφώς καθορισμένη διάρθρωση εφαρμογής της **αρχής της εταιρικής σχέσης**. Ο συντονισμός μεταξύ κεντρικών και τοπικών αρχών διεξάγεται σε ανεπίσημη βάση και αναλόγως των αναγκών. Θα πρέπει να δημιουργηθεί μια ενιαία διάρθρωση εταιρικής σχέσης για κάθε μορφή βοήθειας, που να καλύπτει την προετοιμασία, τη χρηματοδότηση, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση της βοήθειας.

Δεν υπάρχουν κατάλληλα εθνικά συστήματα και μηχανισμοί για να διασφαλίσουν την **παρακολούθηση και την αξιολόγηση** της ποιότητας και των συνεπειών των αναπτυξιακών προγραμμάτων. Πρέπει να καθιερωθεί μια τυποποιημένη μεθοδολογία και κοινές διατομεακές διαδικασίες.

Όσον αφορά την **οικονομική διαχείριση και τον έλεγχο**, η Κεντρική Μονάδα Χρηματοδότησης και Συμβάσεων του Υπουργείου Οικονομικών άρχισε να εφαρμόζει το 2003 τα πρώτα αποκεντρωμένα σχέδια, αλλά η δομή της και οι διαδικασίες της χρειάζεται να υποστούν περαιτέρω βελτιώσεις προκειμένου να εναρμονιστούν με τις απαιτήσεις της ΕΕ. Στο μέλλον, η Κροατία αναμένεται να βελτιώσει τα συστήματα οικονομικής διαχείρισης και ελέγχου που εφαρμόζει σύμφωνα με τις απαιτήσεις των διαρθρωτικών ταμείων.

Χρειάζεται εξάλλου να σημειωθεί πρόοδος στον τομέα της διαθεσιμότητας κατάλληλων και αξιόπιστων περιφερειακών **στατιστικών στοιχείων**. Συγκεκριμένα, η Κροατία θα πρέπει να ενισχύσει την ικανότητά της να καταρτίζει κατάλληλα στατιστικά στοιχεία (ΑΕΠ/κατά

κεφαλών/ΜΑΔ, δείκτες ανεργίας) σε επίπεδο NUTS II και III για τον καθορισμό επιλέξιμων περιοχών και για σκοπούς προγραμματισμού και παρακολούθησης.

Συμπέρασμα

Οι μηχανισμοί περιφερειακής πολιτικής της Κροατίας βρίσκονται σε αρχικό στάδιο. Θα χρειαστεί να καταβληθούν σημαντικές και διαρκείς προσπάθειες για τον καθορισμό στρατηγικών, τη δημιουργία διοικητικών δομών και την εφαρμογή προγραμμάτων ώστε να μπορέσει μεσοπρόθεσμα η Κροατία να εφαρμόσει τους κοινοτικούς κανόνες και να διοχετεύει τα κεφάλαια από τα διαρθρωτικά μέσα της ΕΕ.

Κεφάλαιο 22: Περιβάλλον

Η κοινοτική περιβαλλοντική πολιτική αποσκοπεί στην προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης και στην προστασία του περιβάλλοντος για τις σημερινές και τις μελλοντικές γενεές. Βασίζεται στην ενσωμάτωση της προστασίας του περιβάλλοντος σε άλλες κοινοτικές πολιτικές, στην προληπτική δράση, στην αρχή "ο ρυπαίνων πληρώνει", στην καταπολέμηση των περιβαλλοντικών καταστροφών στην πηγή και στην αρχή της κοινής ευθύνης. Το κεκτημένο περιλαμβάνει πάνω από 200 νομοθετικές πράξεις που καλύπτουν την οριζόντια νομοθεσία, την ρύπανση των υδάτων και της ατμόσφαιρας, τη διαχείριση των λυμάτων και των χημικών ουσιών, τη βιοτεχνολογία, την προστασία της φύσης, τη βιομηχανική ρύπανση και τη διαχείριση των κινδύνων, καθώς και την προστασία από την ηχορύπανση και τη ραδιενέργεια.

Η συμμόρφωση με το κεκτημένο προϋποθέτει σημαντικές επενδύσεις, αλλά αποδίδει αφενός σημαντικά οφέλη στη δημόσια υγεία και, αφετέρου, μειώνει δαπανηρές απώλειες στα δάση, τα κτίρια, το τοπίο και την αλιεία. Η ύπαρξη σταθερής και καλά εξοπλισμένης διοίκησης σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο είναι πρωταρχικής σημασίας για την εφαρμογή και την επιβολή του περιβαλλοντικού κεκτημένου.

Ο νόμος για την περιβαλλοντική προστασία του 1994, όπως τροποποιήθηκε το 1999, προβλέπει το **νομικό πλαίσιο** για την περιβαλλοντική προστασία. Χρειάζεται περαιτέρω ευθυγράμμιση με το κεκτημένο. Ο περιβαλλοντικός τομέας συμπεριλήφθηκε για πρώτη φορά στο Εθνικό Πρόγραμμα για την Ενσωμάτωση στην ΕΕ, το 2004. Δεδομένου του όγκου της περιβαλλοντικής νομοθεσίας που περιλαμβάνει το κεκτημένο, θα πρέπει να δοθεί άμεση και επιπλέον προτεραιότητα στην προσέγγιση της νομοθεσίας έτσι ώστε αυτή να πραγματοποιηθεί εγκαίρως.

Όσον αφορά τη **διοικητική ικανότητα**, το 2000, συστάθηκε το Υπουργείο Περιβαλλοντικής Προστασίας και Υλικού Σχεδιασμού ως κεντρικό όργανο της κρατικής διοίκησης. Στο πλαίσιο της πρόσφατης κυβερνητικής αναδιοργάνωσης, μετονομάστηκε σε Υπουργείο Περιβαλλοντικής Προστασίας, Υλικού Σχεδιασμού και Κατασκευών. Τα επίπεδα απασχόλησης στο τμήμα περιβαλλοντικής προστασίας είναι χαμηλά σε σχέση με το προσωπικό που απασχολείται στο τμήμα υλικού σχεδιασμού και κατασκευών. Κάποια άλλα όργανα είναι επίσης αρμόδια για διάφορες πτυχές της περιβαλλοντικής προστασίας και το 2002 συστάθηκαν δύο νέοι οργανισμοί (η Υπηρεσία Περιβάλλοντος και το Κρατικό Ινστιτούτο για την Προστασία της Φύσης) οι οποίοι όμως δεν είναι ακόμη λειτουργικοί. Η περιβαλλοντική διοίκηση πρέπει να ενισχυθεί για να εφαρμόσει το κεκτημένο, καθώς και για να διασφαλίσει τον απαιτούμενο σχεδιασμό και τη χάραξη των στρατηγικών χρηματοδότησης. Θα χρειαστούν ιδιαίτερες προσπάθειες για να αποκτήσουν οι περιφερειακές

και οι τοπικές αρχές τους απαραίτητους πόρους για την αποτελεσματική εκτέλεση των καθηκόντων τους.

Στο πλαίσιο του Υπουργείου Περιβάλλοντος, συστάθηκε Διεύθυνση Ελέγχου, η οποία αποτελείται από τμήματα περιφερειακού ελέγχου και απασχολεί, από τα τέλη του 2003, περίπου το ήμισυ των 461 υπαλλήλων του υπουργείου. Ελεγκτικά καθήκοντα ανατίθενται και σε άλλες κρατικές υπηρεσίες με αρμοδιότητες σε θέματα περιβάλλοντος. Ωστόσο, υπάρχουν μόνο 32 επιθεωρητές για την κάλυψη άλλων τομέων εκτός της ποιότητας των υδάτων, του υλικού σχεδιασμού και του θορύβου και, φυσικά, δεν επαρκούν. Ο αριθμός των αγωγών που κατατίθενται για παράβαση του περιβαλλοντικού δικαίου αποτελεί ένδειξη ότι το επίπεδο επιβολής είναι χαμηλό. Αυτό μπορεί να αποδοθεί σε διάφορους παράγοντες, όπως, στην έλλειψη ανθρώπινου δυναμικού και χρηματοδοτικών πόρων για αυτή τη δραστηριότητα, σε αδυναμίες του νομικού και δικαστικού συστήματος της Κροατίας και σε ανεπάρκειες της νομοθεσίας που παρεμποδίζουν την αποτελεσματική επιβολή.

Παρατηρείται αύξηση της ευαισθητοποίησης του κοινού στα περιβαλλοντικά θέματα αλλά η συμμετοχή του στη λήψη αποφάσεων και η πρόσβασή του στην ενημέρωση όσον αφορά το περιβάλλον παραμένει σε χαμηλά επίπεδα.

Σε περιφερειακό επίπεδο, η Κροατία συμμετέχει και συμπροεδρεύει στο περιφερειακό περιβαλλοντικό πρόγραμμα ανασυγκρότησης. Επίσης, η Κροατία συμμετέχει σε δραστηριότητες του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος που χρηματοδοτούνται από το πρόγραμμα CARDS και στο πρόγραμμα LIFE-Τρίτες χώρες.

Στην Κροατία, οι **επενδύσεις** σε έργα περιβαλλοντικής υποδομής είναι σε χαμηλά επίπεδα. Χρειάζονται σημαντικές επενδύσεις για να εξασφαλισθεί η εφαρμογή του περιβαλλοντικού κεκτημένου. Στο πλαίσιο αυτό, θα αποδειχθεί ενδεχομένως χρήσιμη η προώθηση κατά προτεραιότητα των περιβαλλοντικών έργων.

Η **ενσωμάτωση** των περιβαλλοντικών πτυχών σε άλλες πολιτικές αποτελεί μία από τις θεμελιώδεις αρχές της εθνικής στρατηγικής για το περιβάλλον, η οποία εγκρίθηκε από το Κοινοβούλιο το 2002, καθώς και του εγγράφου εφαρμογής της, του εθνικού σχεδίου δράσης για το περιβάλλον. Η περιβαλλοντική στρατηγική αποτελεί συνισταμένη της συνολικής αναπτυξιακής στρατηγικής της Κροατίας και πολλοί άλλοι τομείς (τουρισμός, μεταφορές, ενέργεια, κ.λπ.) ενσωματώνουν την περιβαλλοντική προστασία στους βασικούς στόχους τους. Παραμένει να αποδειχθεί ωστόσο το πώς οι στρατηγικές αυτές θα εφαρμοστούν στην πράξη. Σε πρακτικό επίπεδο, υπάρχουν ενδείξεις ότι η πτυχή του περιβάλλοντος δεν λαμβάνεται δεόντως υπόψη στα αναπτυξιακά σχέδια άλλων τομέων. Δεν έχει ακόμη αναπτυχθεί εθνική στρατηγική βιώσιμης ανάπτυξης.

Όσον αφορά την **οριζόντια νομοθεσία**, η Κροατία έχει προσχωρήσει στη σύμβαση πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για τις κλιματικές αλλαγές και έχει υπογράψει, αλλά δεν έχει ακόμη επικυρώσει, το Πρωτόκολλο του Κιότο. Διάφορες νομικές διατάξεις διέπουν την πρόσβαση του κοινού στις πληροφορίες για το περιβάλλον, αν και ο νόμος για την προστασία του περιβάλλοντος δεν έχει ακόμη πλήρως εναρμονιστεί με τη σύμβαση του Όρχους (Aarhus) την οποία έχει υπογράψει η Κροατία. Οι κανονισμοί για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων περιλαμβάνουν διατάξεις σχετικά με τη συμμετοχή του κοινού αλλά στην πράξη δεν γίνεται ευρεία χρήση του δικαιώματος αυτού. Η Κροατία έχει εκδώσει διάταγμα σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων που χρονολογείται από το 1984, αλλά που, εντούτοις, πρέπει να επανεξεταστεί για να ευθυγραμμιστεί με το κεκτημένο. Αυτό θα πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα, από κοινού με την εφαρμογή του κεκτημένου για τη στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση. Η Κροατία θα πρέπει να θεσπίσει διατάξεις για τη

συμμετοχή του κοινού στη διαμόρφωση των αποφάσεων για το περιβάλλον όσον αφορά, μεταξύ άλλων, τις διαδικασίες αδειοδότησης και τη χάραξη σχεδίων για τα απόβλητα, την ποιότητα του αέρα και τη ρύπανση των υδάτων από νιτρικά άλατα. Πρόκειται για μείζονα πρόκληση.

Τα επίπεδα **ατμοσφαιρικής ρύπανσης** έχουν μειωθεί από το 1990 λόγω της κάμψης της δραστηριότητας της βαριάς βιομηχανίας. Οι οριακές τιμές και τα συστήματα ελέγχου αναπτύσσονται για να ευθυγραμμιστούν με το κεκτημένο. Το εθνικό περιβαλλοντικό σχέδιο δράσης προτείνει μέτρα για τη βελτίωση της ποιότητας του αέρα και ο καθορισμός προθεσμιών παρέχει τη δυνατότητα παρακολούθησης της προόδου. Πρέπει να καταρτιστούν σχέδια και προγράμματα για την ποιότητα του αέρα που να συμφωνούν με το κεκτημένο.

Η **διαχείριση των αποβλήτων** αποτελεί το μεγαλύτερο περιβαλλοντικό πρόβλημα της Κροατίας. Εκτός του ότι το νομοθετικό πλαίσιο πρέπει να ευθυγραμμιστεί με τις απαιτήσεις και τα πρότυπα της ΕΕ, δεν εφαρμόζονται καν οι κανονισμοί που έχει θεσπίσει η ίδια η Κροατία. Πρέπει να εγκριθεί σχέδιο διαχείρισης των αποβλήτων. Οι εγκαταστάσεις ανάκτησης, ανακύκλωσης και διάθεσης σπανίζουν και είναι σημαντικά κατώτερες των προτύπων της ΕΕ. Πρέπει να καθιερωθούν συστήματα επιστροφής και συλλογής. Το μεγαλύτερο μέρος των αποβλήτων διατίθεται σε χώρους υγειονομικής ταφής και οι μη εγκεκριμένοι χώροι υπερβαίνουν τους εγκεκριμένους σε αναλογία οκτώ προς ένα, ενώ ακόμη και πολλοί από τους εγκεκριμένους χώρους δεν λειτουργούν με βάση της διατάξεις του νόμου περί αποβλήτων. Δεν υπάρχουν χώροι διάθεσης επικίνδυνων αποβλήτων. Ο τομέας αυτός αποτελεί μείζονα πρόκληση για την Κροατία και θα χρειαστούν πολλές προσπάθειες για να ευθυγραμμιστεί με το κεκτημένο.

Η ισχύουσα νομοθεσία για την **ποιότητα των υδάτων** αποτελεί καλή βάση για την ευθυγράμμιση με το κεκτημένο αν και σε τοπικό επίπεδο συχνά δεν υπάρχουν εσωτερικοί κανόνες. Πρέπει να καταρτιστούν οι απαιτούμενοι κατάλογοι, τα προγράμματα δράσης και να καθοριστούν οι ευάλωτες και ευαίσθητες περιοχές. Η Κροατία είναι μέρος της Διεθνούς Σύμβασης για την προστασία της λεκάνης απορροής του ποταμού Δούναβη και καταρτίζει σχέδιο για τη διαχείριση υδρολογικών λεκανών. Το σύστημα αποχέτευσης εξυπηρετεί το 40% του πληθυσμού ενώ μόνο το 12% των χρησιμοποιημένων υδάτων υφίσταται επεξεργασία (ποσοστό μικρότερο του 5% υπόκειται σε βιολογική επεξεργασία). Για να ευθυγραμμιστεί με το κεκτημένο, η Κροατία πρέπει να επενδύσει σημαντικά στον τομέα της συλλογής και της επεξεργασίας αποβλήτων καθώς και στην παροχή πόσιμου νερού.

Η νομοθεσία για την **προστασία της φύσης** έχει προσαρμοστεί με τη θέσπιση νέου νόμου περί προστασίας της φύσης. Σήμερα, προστατεύεται το 10% των εκτάσεων αν και προτείνεται το ποσοστό αυτό να αυξηθεί στο μέλλον και να πλησιάσει το μέσο όρο της ΕΕ (15-20%). Δεδομένου ότι το 43% του εδάφους της Κροατίας καλύπτεται από δάση και με βάση το υψηλό επίπεδο βιοποικιλότητας, είναι πολύ σημαντικό να καθοριστούν οι τόποι του δικτύου Natura 2000. Αν και υπάρχει το νομοθετικό πλαίσιο για την προστασία της φύσης, τα μέτρα εφαρμογής, ιδίως όσον αφορά τη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών, πρέπει να ενισχυθούν. Στο πλαίσιο αυτό, η πρόσφατη μεταβίβαση αρμοδιοτήτων για την προστασία της φύσης από το Υπουργείο Περιβάλλοντος στο Υπουργείο Πολιτισμού φαίνεται να παρεκκλίνει από την κοινή πρακτική των κρατών μελών της ΕΕ. Η προστασία των υπό εξαφάνιση ειδών εκτός των προστατευόμενων περιοχών δεν είναι επί του παρόντος εξασφαλισμένη. Η σύμβαση για το διεθνές εμπόριο των ειδών της άγριας πανίδας και χλωρίδας που κινδυνεύουν με εξαφάνιση (CITES) άρχισε να ισχύει το 2000. Η Κροατία συνεργάστηκε με τις χώρες του Βίσεγκραντ για τη δημιουργία εθνικών οικολογικών δικτύων.

Όσον αφορά τη **βιομηχανική ρύπανση και τη διαχείριση κινδύνων**, δεν υπάρχει σύστημα ολοκληρωμένης πρόληψης και ελέγχου της ρύπανσης. Αν και τα επίπεδα ατμοσφαιρικής ρύπανσης έχουν τελευταία μειωθεί, η Κροατία αναμένεται να μην μπορέσει να τηρήσει τα όρια εκπομπών της ΕΕ για τις μεγάλες μονάδες καύσεως, και πρέπει να καθορίσει μέτρα για να συμμορφωθεί με τα εθνικά ανώτατα όρια εκπομπών. Αν και οι βιομηχανικοί παράγοντες έχουν τη νομική υποχρέωση να καταρτίζουν σχέδια αντιμετώπισης εκτάκτων αναγκών, δεν είναι σαφές το ως προς ποιο βαθμό αυτό έχει επιτευχθεί. Η Κροατία έχει επικυρώσει τη σύμβαση UNECE για τα βιομηχανικά ατυχήματα.

Όσον αφορά τα **χημικά προϊόντα και τους γενετικά τροποποιημένους οργανισμούς (ΓΤΟ)**, θα πρέπει να αποδειχθεί κατά πόσον το νέο σύστημα που περιορίζει τη χρήση των ΓΤΟ συμφωνεί με το κεκτημένο για την ελεύθερη κυκλοφορία εμπορευμάτων. Η νομοθεσία που διέπει τα χημικά προϊόντα δεν είναι πλήρης, δεν υπάρχει μητρώο χημικών προϊόντων στην αγορά και ο καθορισμός «νέων» χημικών προϊόντων δεν αποτελεί τρέχουσα απαίτηση. Χρειάζονται επομένως σημαντικές προσπάθειες για τη συμμόρφωση με το κεκτημένο στον τομέα των χημικών προϊόντων. Δεν έχει ακόμη θεσπιστεί νομοθεσία στον τομέα της βιοτεχνολογίας.

Το θέμα του **θορύβου** αντιμετωπίζεται στο πλαίσιο της εθνικής περιβαλλοντικής στρατηγικής και του εθνικού σχεδίου δράσης για το περιβάλλον και αναπτύσσεται η σχετική νομοθεσία για την ευθυγράμμιση με το κεκτημένο. Ωστόσο, οι προθεσμίες για συγκεκριμένες ενέργειες στο πλαίσιο του σχεδίου δράσης αναβλήθηκαν για περίπου τέσσερα έτη.

Όσον αφορά την **πυρηνική ασφάλεια και την ακτινοπροστασία**, η Κροατία έχει θεσπίσει νομικό πλαίσιο επί διαφόρων πτυχών που αφορούν τα βασικά πρότυπα ασφαλείας, την ιατρική έκθεση και την ετοιμότητα αντιμετώπισης καταστάσεων έκτακτης ανάγκης. Ωστόσο, η μεταφορά στο εθνικό δίκαιο των οδηγιών που καθορίζουν τα βασικά πρότυπα ασφαλείας και προστασίας της υγείας σε σχέση με την ιατρική έκθεση πρέπει να ολοκληρωθεί και να αναπτυχθεί. Ακόμη πρέπει να μεταφερθεί στο εθνικό δίκαιο το κεκτημένο σχετικά με την προστασία στην πράξη των εξωτερικών εργαζομένων, με την ενημέρωση του πληθυσμού σε περίπτωση εκτάκτου κινδύνου από ακτινοβολίες και με τον έλεγχο των αποστολών ραδιενεργών αποβλήτων. Το Υπουργείο οικονομίας έχει απόλυτη αρμοδιότητα για την πυρηνική ασφάλεια, την χορήγηση αδειών για τις πυρηνικές εγκαταστάσεις, καθώς και τις εγκαταστάσεις επεξεργασίας καυσίμων και αποβλήτων, και για την εφαρμογή των πυρηνικών διασφαλίσεων. Σήμερα, στην Κροατία λειτουργούν δύο μονάδες αποθήκευσης χρησιμοποιημένων πηγών ραδιενέργειας και αποβλήτων χαμηλής ραδιενέργειας. Ο νόμος περί πυρηνικής ασφάλειας, που ψηφίστηκε τον Οκτώβριο του 2003, προβλέπει την ίδρυση κρατικού Ινστιτούτου Πυρηνικής Ασφάλειας. Λόγω έλλειψης διοικητικής ικανότητας, η άμεση εφαρμογή των άρθρων 33 έως 37 της συνθήκης Ευρατόμ και των ρυθμίσεων για την αντιμετώπιση εκτάκτων αναγκών, θα έθεταν σημαντικά προβλήματα. Ως εκ τούτου, η Κροατία πρέπει να συστήσει κατάλληλους ρυθμιστικούς φορείς, αρμόδιες αρχές ακτινοπροστασίας και ειδικές ανεξάρτητες συμβουλευτικές επιτροπές.

Συμπέρασμα

Υπάρχουν τα βασικά στοιχεία του νομοθετικού πλαισίου για να μπορέσει η Κροατία να επιτύχει την ευθυγράμμιση με το κεκτημένο, αλλά πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη προτεραιότητα στην προστασία του περιβάλλοντος. Γι αυτό θα χρειαστεί αυξημένος σχεδιασμός και κατάρτιση χρηματοδοτικών στρατηγικών. Επί του παρόντος, η προστασία του περιβάλλοντος κατέχει εξέχουσα θέση στο πλαίσιο των στρατηγικών οι οποίες όμως πρέπει να την εφαρμόσουν στην πράξη και θα πρέπει επίσης οι περιβαλλοντικές πτυχές να ληφθούν υπόψη και σε άλλους τομείς. Υπάρχουν σοβαρές αδυναμίες σε επίπεδο εφαρμογής και

επιβολής οι οποίες πρέπει να αντιμετωπιστούν για να μπορέσει το κεκτημένο να εφαρμοστεί αποτελεσματικά.

Συνολικά, η Κροατία θα πρέπει να καταβάλει σημαντικές και διαρκείς προσπάθειες ώστε να ευθυγραμμίσει τη νομοθεσία της στον περιβαλλοντικό τομέα με το κεκτημένο, καθώς και να την εφαρμόσει και να την επιβάλει μεσοπρόθεσμα. Ωστόσο, η συμμόρφωση στην πράξη με ορισμένα κοινοτικά νομοθετικά μέτρα που απαιτούν υψηλό επίπεδο επενδύσεων και σημαντικές διοικητικές προσπάθειες (π.χ., διαχείριση αποβλήτων, επεξεργασία αποβλήτων και πόσιμου νερού) θα είναι δυνατόν να επιτευχθεί μόνο μακροπρόθεσμα και θα απαιτήσει σημαντική αύξηση των επενδύσεων στον περιβαλλοντικό τομέα.

Κεφάλαιο 23: Προστασία των καταναλωτών και της υγείας

Το κεκτημένο καλύπτει την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των καταναλωτών (παραπλανητική και συγκριτική διαφήμιση, αναγραφή τιμών, καταναλωτική πίστη, καταχρηστικές ρήτρες συμβολαίων, πωλήσεις εκτός καταστήματος και πωλήσεις εξ αποστάσεως, οργανωμένα ταξίδια, χρονομεριστική χρήση ακινήτων, αγωγές παραλείψεως στον τομέα της προστασίας των συμφερόντων των καταναλωτών, ορισμένες πτυχές της πώλησης και των εγγυήσεων καταναλωτικών αγαθών και εξ αποστάσεως εμπορία χρηματοοικονομικών υπηρεσιών προς τους καταναλωτές) καθώς και τη γενική ασφάλεια των εμπορευμάτων (ευθύνη για ελαττωματικά προϊόντα, επικίνδυνες απομιμήσεις και γενική ασφάλεια των προϊόντων). Τα κράτη μέλη της ΕΕ πρέπει να επιβάλουν αποτελεσματικά το κεκτημένο μέσω των κατάλληλων δικαστικών και εξωδικαστικών μηχανισμών επίλυσης των διαφορών και διοικητικών συστημάτων, καθώς και μέσω της εποπτείας της αγοράς και της συμμετοχής των ενώσεων καταναλωτών.

Η Κροατία έχει θεσπίσει ένα βασικό νομικό πλαίσιο για την προστασία των καταναλωτών, συγκεκριμένα, το νόμο περί προστασίας των καταναλωτών. Έχουν επίσης δημιουργηθεί οι κύριες ρυθμιστικές δομές της προστασίας των καταναλωτών. Στον τομέα αυτό, οι προτεραιότητες της Κροατίας καθορίζονται στο διετές εθνικό πρόγραμμα για την προστασία των καταναλωτών. Το Υπουργείο Οικονομίας είναι η αρμόδια αρχή στον τομέα αυτό και έχει συσταθεί συμβούλιο προστασίας των καταναλωτών. Η εποπτεία της αγοράς έχει σε μεγάλο βαθμό ανατεθεί στην Κρατική Επιθεώρηση.

Όσον αφορά τα **μέτρα που συνδέονται με την ασφάλεια**, η ευθυγράμμιση με τις αρχές της οδηγίας της ΕΕ για τη γενική ασφάλεια των προϊόντων επιδιώχθηκε με τη θέσπιση του νόμου περί γενικής ασφάλειας προϊόντων, τον Σεπτέμβριο του 2003, ο οποίος θα συνοδευτεί από διάταγμα για την αμοιβαία παροχή πληροφοριών. Το νομικό πλαίσιο της Κροατίας σχετικά με την ευθύνη για τις βλάβες από ελαττωματικά προϊόντα περιλαμβάνει την αρχή της αντικειμενικής ευθύνης, τον ορισμό της βλάβης, την απαλλαγή από την ευθύνη και το βάρος της απόδειξης. Βασίζεται στον κροατικό νόμο περί υποχρεώσεων. Ορισμένες πτυχές του παρεκκλίνουν από το κεκτημένο και θα πρέπει να τροποποιηθούν.

Όσον αφορά τα **μέτρα που δεν συνδέονται με την ασφάλεια**, ο νόμος για την προστασία των καταναλωτών, που θεσπίστηκε το 2003, αποσκοπεί στη μεταφορά στο εθνικό δίκαιο των οδηγιών της ΕΕ για την παραπλανητική και τη συγκριτική διαφήμιση, για τις συμβάσεις των οποίων η διαπραγμάτευση γίνεται εκτός εμπορικού καταστήματος, την καταναλωτική πίστη, τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων, τη χρονομεριστική μίσθωση, τις συμβάσεις εξ αποστάσεως και την αναγραφή των τιμών των προϊόντων. Η νομοθεσία για τις τουριστικές συναλλαγές και περί ενοχικών υποχρεώσεων ευθυγραμμίζεται εν μέρει με την οδηγία της ΕΕ για τα οργανωμένα ταξίδια, τις διακοπές και τις περιηγήσεις και θα πρέπει να τροποποιηθεί.

Η νομοθεσία της Κροατίας δεν καλύπτει τις οδηγίες της ΕΕ για αγωγές παραλείψεως στον τομέα της προστασίας των συμφερόντων των καταναλωτών, για ορισμένες πτυχές της πώλησης καταναλωτικών αγαθών και τις συναφείς εγγυήσεις και για την εξ αποστάσεως παροχή χρηματοοικονομικών υπηρεσιών προς τους καταναλωτές. Στα θέματα αυτά, πρέπει επομένως να γίνει περαιτέρω ευθυγράμμιση με το κεκτημένο.

Στον τομέα της **εποπτείας της αγοράς**, το ισχύον σύστημα, το οποίο βασίζεται στην έγκριση πριν από τη διάθεση στην αγορά, απέχει πολύ από τις απαιτήσεις της ΕΕ. Η Κρατική Επιθεώρηση είναι αρμόδια για την επιβολή της νομοθεσίας στον τομέα της εποπτείας της αγοράς, σε συνεργασία με άλλους δημόσιους φορείς. Ισχύουν οι βασικές διατάξεις για τη μεθοδολογία αξιολόγησης των κινδύνων, την κοινοποίηση κινδύνων σχετικά με τα προϊόντα και τη συνεργασία με παραγωγούς και διανομείς. Αναλαμβάνονται ειδικές δράσεις εποπτείας της αγοράς για ορισμένες κατηγορίες προϊόντων. Ωστόσο, για άλλα προϊόντα δεν υπάρχει εποπτεία της αγοράς λόγω έλλειψης προτύπων, ανεπαρκούς χρηματοδότησης για δοκιμές ή κενών στις αρμοδιότητες της κρατικής επιθεώρησης. Το μόνο που πραγματοποιείται μεταξύ της Κροατίας και άλλων χωρών είναι η ανταλλαγή πληροφοριών σε κυβερνητικό επίπεδο. Η Κροατία θα ωφεληθεί από την προσχώρησή της στο παραδοσιακό σύστημα ταχείας αμοιβαίας ενημέρωσης για τα επικίνδυνα προϊόντα (TRAPEX).

Στην Κροατία υπάρχουν δύο κύριες **ενώσεις καταναλωτών**, αλλά οι δραστηριότητές τους συγκεντρώνονται ως επί το πλείστον στην περιοχή του Ζάγκρεμπ. Άλλη μία ένωση καταναλωτών υπάρχει στο Osijek. Από το 2004, η κρατική χρηματοδότηση προς τις ενώσεις αυτές θα αυξηθεί. Σύμφωνα με το νόμο περί προστασίας των καταναλωτών, οι ενώσεις καταναλωτών μπορούν να προσχωρήσουν την ένωση οργανώσεων προστασίας καταναλωτών, που αποτελεί νομικό πρόσωπο, το οποίο είναι αρμόδιο, μεταξύ άλλων, να διατυπώνει γνώμες για σχέδια νομοθετημάτων που αφορούν τους καταναλωτές και να αντιπροσωπεύει τα συμφέροντα των καταναλωτών στις συζητήσεις που πραγματοποιούνται σε κοινοβουλευτικό επίπεδο. Οι ενώσεις καταναλωτών πρέπει να υποστηριχθούν προκειμένου να ενισχυθεί η συμμετοχή τους στην ανάπτυξη και στην εφαρμογή της κροατικής πολιτικής καταναλωτών. Η κυβέρνηση θα πρέπει να συνεχίσει τις προσπάθειές της για την ανάπτυξη ενός ανεξάρτητου, αντιπροσωπευτικού και αποτελεσματικού κινήματος καταναλωτών στην Κροατία.

Δεν υπάρχει ειδική νομοθεσία για τη διευκόλυνση της πρόσβασης των καταναλωτών στη δικαιοσύνη. Ισχύουν οι κανόνες του Αστικού Κώδικα. Δεν έχει ακόμη αναπτυχθεί ειδικό σύστημα εναλλακτικής αντιμετώπισης των διαφορών των καταναλωτών, σύμφωνα με τις σχετικές συστάσεις της Επιτροπής. Οι ενώσεις καταναλωτών δύνανται να καταθέτουν αγωγές στα αρμόδια δικαστήρια κατά της άσκησης αθέμιτων εμπορικών πρακτικών και της παραπλανητικής διαφήμισης, αλλά οι αδυναμίες του δικαστικού συστήματος της Κροατίας δημιουργούν εμπόδια στην αποτελεσματική επιβολή.

Η Κροατία δεν εφαρμόζει προγράμματα στον τομέα της ενημέρωσης και της εκπαίδευσης των καταναλωτών, αν και σχεδιάζει την εκπόνηση ενός τέτοιου προγράμματος τα προσεχή έτη. Οι δράσεις στον τομέα αυτό θα πρέπει να ενισχυθούν σημαντικά.

Συμπέρασμα

Η Κροατία θα χρειαστεί να καταβάλει περισσότερες προσπάθειες ώστε να ευθυγραμμίσει τη νομοθεσία της με το κεκτημένο στον τομέα αυτό και να διασφαλίσει την εφαρμογή και την επιβολή της μεσοπρόθεσμα. Ειδικότερα, οι εν λόγω προσπάθειες πρέπει να κατευθύνονται προς τη λήψη μέτρων περί ευθύνης λόγω ελαττωματικών προϊόντων και μέτρων που δεν αφορούν την ασφάλεια, καθώς και προς την καθιέρωση συστήματος εποπτείας της αγοράς, το

οποίο θα εναρμονίζεται με τα πρότυπα της ΕΕ. Ιδιαίτερη προσοχή απαιτεί επίσης η ενίσχυση των ενώσεων καταναλωτών και η προώθηση της ανάπτυξης ενός ανεξάρτητου και αντιπροσωπευτικού κινήματος καταναλωτών, καθώς και η ανάπτυξη ενημερωτικών και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων υπέρ των καταναλωτών.

Κεφάλαιο 24: Συνεργασία στον τομέα της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων

Οι πολιτικές στον τομέα της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων αποσκοπούν στη διατήρηση και στην περαιτέρω ανάπτυξη της Ένωσης ως χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης. Τα κράτη μέλη πρέπει να διαθέτουν τον απαιτούμενο εξοπλισμό για να επιτύχουν το κατάλληλο και αποδεκτό επίπεδο εφαρμογής σε τομείς όπως ο συνοριακός έλεγχος, οι θεωρήσεις διαβατηρίου, η μετανάστευση, η παροχή ασύλου, η εμπορία ναρκωτικών και η νομιμοποίηση παράνομων εσόδων, η καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος, η πάταξη της τρομοκρατίας, της απάτης και της διαφθοράς, η αστυνομική και δικαστική συνεργασία, η τελωνειακή συνεργασία, η προστασία δεδομένων και η αμοιβαία αναγνώριση δικαστικών αποφάσεων, καθώς και των νομικών πράξεων περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η διοικητική ικανότητα πρέπει να ανταποκρίνεται στα πρότυπα αυτά μέχρι την ημερομηνία προσχώρησης. Επίσης, πρωταρχικής σημασίας είναι η εγκαθίδρυση ανεξάρτητης, αξιόπιστης και αποτελεσματικής δικαστικής και αστυνομικής οργάνωσης. Το πλέον ανεπτυγμένο τμήμα αυτού του κεφαλαίου αφορά το κεκτημένο του Σένγκεν, που συνεπάγεται την άρση των ελέγχων στα εσωτερικά σύνορα της ΕΕ. Ωστόσο, ένα μεγάλο μέρος αυτού του κεκτημένου δεν εφαρμόζεται με την προσχώρηση ενός κράτους μέλους αλλά αργότερα, με χωριστή απόφαση του Συμβουλίου.

Η *συμφωνία σταθεροποίησης και σύνδεσης* προβλέπει στενή συνεργασία μεταξύ της Κροατίας και της ΕΕ σε θέματα όπως οι θεωρήσεις διαβατηρίου, οι συνοριακοί έλεγχοι, η παροχή ασύλου, η επανεισδοχή παράνομων μεταναστών, η νομιμοποίηση παράνομων εσόδων, το οργανωμένο έγκλημα και η διακίνηση ναρκωτικών, καθώς και την αύξηση της αποτελεσματικότητας του δικαστικού συστήματος της Κροατίας.

Όσον αφορά την **προστασία δεδομένων**, η Κροατία, από τον Ιούνιο του 2003, εφαρμόζει νέο νόμο για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Ο νόμος ρυθμίζει την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για τα φυσικά πρόσωπα, καθώς και την επίβλεψη της συλλογής, της επεξεργασίας και της χρήσης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Η Κροατία έχει υπογράψει αλλά δεν έχει ακόμη επικυρώσει τη σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης, του 1981, για την προστασία των φυσικών προσώπων από την αυτόματη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Η ευθυγράμμιση με τη σύσταση του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη χρήση αστυνομικών δεδομένων είναι σε εξέλιξη. Προβλέπεται η ίδρυση Οργανισμού για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (βλ. επίσης Κεφάλαιο 3 – *Ελευθερία παροχής υπηρεσιών*).

Στον τομέα της **πολιτικής θεώρησης διαβατηρίων**, η Κροατία σημείωσε σημαντική πρόοδο. Η συμμόρφωση με τις κοινοτικές υποχρεώσεις σε θέματα θεώρησης διαβατηρίων και μετακινήσεων χωρίς θεώρηση διαβατηρίου, έχει βελτιωθεί. Τον Ιανουάριο του 2004, νέος νόμος περί αλλοδαπών αντικατέστησε τον προηγούμενο νόμο για τη διακίνηση και τη διαμονή των αλλοδαπών. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στα μέτρα εφαρμογής.

Εγκαθίσταται σταδιακά ηλεκτρονικό σύστημα που θα συνδέει τις διπλωματικές αποστολές της Κροατίας με το εθνικό σύστημα καταγραφής θεώρησης διαβατηρίων (IKOS) του Υπουργείου Εσωτερικών. Η ανάπτυξη του συστήματος αυτού πρέπει να συνεχιστεί και να εξεταστεί κατά προτεραιότητα η κατάρτιση του προσωπικού.

Αν και η Κροατία καταβάλλει προσπάθειες για να εκσυγχρονίσει και να μεταρρυθμίσει το σύστημα **διαχείρισης των συνόρων**, αντιμετωπίζει ακόμη σημαντικά προβλήματα. Το νομοθετικό πλαίσιο δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί, ιδίως όσον αφορά τη χάραξη ολοκληρωμένης στρατηγικής συνοριακής διαχείρισης. Ο νέος νόμος για την προστασία των κρατικών συνόρων άρχισε να ισχύει το Νοέμβριο του 2003 αλλά τα μέτρα εφαρμογής του χρειάζονται περαιτέρω ανάπτυξη. Ακόμη, η Κροατία πρέπει να εφαρμόσει τις δεσμεύσεις που ανέλαβε στον τομέα αυτό στο πλαίσιο του φόρουμ ΕΕ-Δυτικών Βαλκανίων, όπως καθορίστηκαν στο υπουργικό συμβούλιο Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων του Νοεμβρίου 2003.

Η Διεύθυνση Συνόρων του Υπουργείου Εσωτερικών άρχισε να λειτουργεί ως χωριστή μονάδα της Διεύθυνσης Αστυνομίας μόλις τον Ιούλιο του 2002, ενώ η συνοριακή αστυνομία λειτουργεί ακόμη ως τμήμα της γενικής αστυνομίας σε περιφερειακό επίπεδο. Συνεπεία της εν εξελίξει αναδιοργάνωσης, δεν είναι σαφές πόσοι αστυνομικοί αφιερώνουν το χρόνο εργασίας τους κατά προτεραιότητα στη συνοριακή διαχείριση. Ο αριθμός τους είναι ωστόσο ανεπαρκής, ιδίως εάν ληφθεί υπόψη ότι ένα μέρος των χερσαίων συνόρων της Κροατίας θα καταστεί μελλοντικά μέρος των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ. Η πρόσληψη και η κατάρτιση προσωπικού, η βελτίωση των μεθόδων εργασίας (ιδίως όσον αφορά την ανάλυση κινδύνων) και ο εκσυγχρονισμός του εξοπλισμού αποτελούν θέματα άμεσης προτεραιότητας. Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει να ενισχυθεί η εξειδικευμένη κατάρτιση των συνοριακών αστυνομικών στην Αστυνομική Ακαδημία. Επιπλέον, πρέπει να βελτιωθεί η συνεργασία μεταξύ των αρμόδιων αρχών σε θέματα συνοριακής διαχείρισης.

Ο διαθέσιμος τεχνικός εξοπλισμός και η υποδομή δεν είναι ακόμη κατάλληλα για την αποτελεσματική εποπτεία της πράσινης (3.332 χλμ.) ή της μπλε συνοριακής γραμμής, και ως εκ τούτου χρειάζονται σημαντικές επενδύσεις. Η συνοριακή αστυνομία χρησιμοποιεί το κεντρικό σύστημα πληροφοριών της αστυνομίας το οποίο ωστόσο δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες της συνοριακής διαχείρισης και θα πρέπει να προσαρμοστεί.

Η νομική βάση της συνεργασίας με τις γειτονικές χώρες έχει θεσπιστεί και θα πρέπει να προσεχθεί ιδιαίτερα η κατάλληλη εφαρμογή. Συγκεκριμένα, υπάρχουν μεγάλες δυνατότητες παράνομης διέλευσης στα σύνορα με τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη όπου πολλά συνοριακά σημεία διέλευσης παραμένουν σχεδόν ανεξέλεγκτα. Τα σημεία αυτά πρέπει να ελεγχθούν καταλλήλως για να εμποδισθεί η παράνομη διέλευση.

Όσον αφορά τη μετανάστευση, έχει θεσπιστεί η νομοθεσία για τις άδειες παραμονής, την επανένωση των οικογενειών και τα συναφή θέματα. Η παλαιότερη νομοθεσία αντικαταστάθηκε από νέο νόμο περί αλλοδαπών ο οποίος άρχισε να εφαρμόζεται από τον Ιανουάριο του 2004. Το πρώτο εξάμηνο του 2003, υπήρχαν στην Κροατία 34.279 αλλοδαποί με μόνιμη άδεια παραμονής, 10.038 με παράταση αδείας παραμονής και 1197 με επιχειρηματική θεώρηση διαβατηρίου. Μεγάλο μέρος αυτών προέρχονταν από γειτονικές χώρες. Δεν υπάρχουν ειδικά μέτρα για την ενσωμάτωση υπηκόων τρίτων χωρών, αλλά αυτοί απολαμβάνουν των ίδιων βασικών δικαιωμάτων με τους πολίτες της Κροατίας.

Η Κροατία θεωρείται, ακόμη σήμερα, κυρίως ως χώρα διέλευσης **παράνομων μεταναστών** που κατευθύνονται προς τις χώρες του Σένγκεν, παρά ως χώρα προορισμού. Τους πρώτους εννέα μήνες του 2003, συνελήφθησαν 2.915 άτομα, κυρίως από τις γειτονικές χώρες, ενώ προσπαθούσαν να διασχίσουν παράνομα τα σύνορα. Σε σύγκριση με τα προηγούμενα έτη, η τάση αυτή έχει αρχίσει να μειώνεται, γεγονός που μπορεί να αποδοθεί στη γενικότερη σταθερότητα της περιοχής. Έχουν υπογραφεί συμφωνίες επανεισδοχής με 24 χώρες.

Το δικαίωμα **ασύλου** αναγνωρίζεται από το Σύνταγμα. Ωστόσο, προς το παρόν, δεν προβλέπονται συνοπτικές διαδικασίες, και δεν εφαρμόζεται η έννοια της «ασφαλούς χώρας προέλευσης». Τον Ιούλιο του 2003, θεσπίστηκε νέος νόμος για την παροχή ασύλου ο οποίος αναμένεται να τεθεί σε ισχύ τον Ιούλιο του 2004. Ο νόμος προβλέπεται να ενισχύσει το σύστημα προσφυγών και να εισαγάγει διατάξεις που να διέπουν την προσωρινή προστασία, την αρχή της «ασφαλούς τρίτης χώρας», τις «προδήλως αβάσιμες αιτήσεις χορήγησης ασύλου», τους όρους υποδοχής και την ενσωμάτωση των προσφύγων. Ο νέος νόμος πρέπει επίσης να εναρμονιστεί με τη Σύμβαση του 1951 και το Πρωτόκολλο του 1967 για το καθεστώς των προσφύγων και τις σχετικές συστάσεις και τα ψηφίσματα του Συμβουλίου της Ευρώπης. Δεν έχει ακόμη συσταθεί κέντρο τεκμηρίωσης και ενημέρωσης για τη χώρα προέλευσης.

Τα δακτυλικά αποτυπώματα των αιτούντων άσυλο και των παράνομων μεταναστών καταγράφονται αλλά δεν υπάρχει ηλεκτρονική βάση δεδομένων. Το σύστημα λήψης των δακτυλικών αποτυπωμάτων πρέπει να αναθεωρηθεί και να εκσυγχρονιστεί ενόψει ενδεχόμενης συμμετοχής στο Eurodac. Θα χρειαστεί περαιτέρω προσαρμογή της νομοθεσίας προκειμένου να εξασφαλισθεί η πλήρης εναρμόνιση με τα κριτήρια και τους μηχανισμούς για τον καθορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης παροχής ασύλου (Δουβλίνο II).

Από το 2000 μέχρι το καλοκαίρι του 2003 214 άτομα υπέβαλαν αιτήσεις χορήγησης ασύλου στην Κροατία. Μέχρι σήμερα, όλες οι αποφάσεις που ελήφθησαν σχετικά με τις αιτήσεις χορήγησης ασύλου στην Κροατία ήταν αρνητικές. Οι τρέχουσες ρυθμίσεις για τη δημιουργία κέντρου προσωρινής υποδοχής δεν είναι ικανοποιητικές. Η δημιουργία κέντρου υποδοχής αιτούντων άσυλο είναι απαραίτητη, αλλά δεν υπάρχει σαφής απόφαση ως προς την τοποθεσία του ούτε ως προς τη χορήγηση πόρων για τις δαπάνες προσωπικού, λειτουργίας και συντήρησης. Επίσης, πρέπει να ενισχυθεί ο διοργανικός συντονισμός και να βελτιωθεί η συνεργασία με τους διεθνείς οργανισμούς όπως η UNHCR.

Όσον αφορά την **αστυνομική συνεργασία**, τον Ιανουάριο του 2001 άρχισε να ισχύει ο νέος νόμος για την αστυνομία. Αυτό συνέβαλε στην αποστρατικοποίηση του αστυνομικού σώματος και στην έναρξη μεταρρυθμίσεων. Η νέα νομοθεσία προβλέπει σαφή καθήκοντα και αρμοδιότητες, αλλά η αρχή της πρόληψης του εγκλήματος πρέπει να μελετηθεί περισσότερο. Χρειάζεται βελτίωση του εξοπλισμού και της υποδομής και δημιουργία ολοκληρωμένου ηλεκτρονικού συστήματος πληροφοριών στον τομέα του εγκλήματος.

Η δίωξη του εγκλήματος ελέγχεται από την εισαγγελία. Όλες οι δραστηριότητες έρευνας και άλλα μέτρα που περιορίζουν τα δικαιώματα των πολιτών πρέπει να συμφωνούνται με τις δικαστικές αρχές. Οι περιορισμένες εξουσίες έρευνας άλλων υπηρεσιών όπως των τελωνείων και των φορολογικών αρχών προϋποθέτουν στενή συνεργασία των εν λόγω υπηρεσιών με την αστυνομία. Η συνεργασία αυτή πρέπει να αναπτυχθεί περισσότερο και να ενισχυθεί.

Η Κροατία έχει υπογράψει συμφωνίες αστυνομικής συνεργασίας με άλλες χώρες της περιοχής (συγκεκριμένα, τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, τη Σερβία και το Μαυροβούνιο, την Ουγγαρία, τη Σλοβενία και την Ιταλία). Η συνεργασία και η ανταλλαγή πληροφοριών έχει βελτιωθεί τα τελευταία έτη. Θα χρειαστεί να επιτευχθεί ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προκειμένου να καταστεί δυνατή η σύναψη της προβλεπόμενης συμφωνίας συνεργασίας με την Europol.

Στον τομέα του **οργανωμένου εγκλήματος**, η Κροατία αποτελεί σημαντική χώρα διέλευσης στο δρόμο που οδηγεί από τα Βαλκάνια προς τη Δυτική Ευρώπη για την παράνομη διακίνηση προσώπων και για το λαθρεμπόριο όπλων, ναρκωτικών και κλεμμένων αυτοκινήτων. Η

Κροατία έχει υπογράψει και επικυρώσει τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το διακρατικό οργανωμένο έγκλημα, του 2000, και τα συναφή Πρωτόκολλα για την παράνομη διακίνηση προσώπων και τη μεταφορά λαθρομεταναστών. Πρέπει ακόμη να υπογραφεί το Πρωτόκολλο κατά της παράνομης κατασκευής και εμπορίας πυροβόλων όπλων. Η Κροατία έχει επίσης επικυρώσει τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης του 2001, για την καταπολέμηση του εγκλήματος στον κυβερνοχώρο. Η Κροατία πρέπει να εφαρμόσει τις δεσμεύσεις που ανέλαβε στον τομέα αυτό στο πλαίσιο του φόρουμ ΕΕ-Δυτικών Βαλκανίων όπως καθορίστηκαν στο υπουργικό συμβούλιο Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων του Νοεμβρίου 2003. Επιπλέον, ο Ποινικός Κώδικας πρέπει να τροποποιηθεί για να επιτευχθεί η πλήρης εναρμόνιση με τις απαιτήσεις της ΕΕ, του Συμβουλίου της Ευρώπης και του ΟΟΣΑ.

Σε εθνικό επίπεδο, η Υπηρεσία Πρόληψης της Διαφθοράς και του Οργανωμένου Εγκλήματος (USKOK) είναι το κύριο όργανο αντιμετώπισης των μορφών εγκλήματος που προαναφέρθηκαν, περιλαμβανομένης της τρομοκρατίας. Ωστόσο, τόσο οι διοικητικές όσο και οι λειτουργικές δυνατότητες της Υπηρεσίας παραμένουν περιορισμένες και δεν έχει ακόμη προσληφθεί το απαιτούμενο προσωπικό. Ακόμη, χρειάζεται βελτίωση του συντονισμού με άλλες υπηρεσίες.

Τέλος, θα πρέπει να αναπτυχθεί μια πιο στρατηγική προσέγγιση στο ζήτημα της καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος. Πρέπει επίσης να ληφθούν μέτρα για την καταπολέμηση της παράνομης κατασκευής και εμπορίας πυροβόλων όπλων.

Το βασικό νομικό πλαίσιο για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας έχει θεσπιστεί. Η Κροατία έχει επικυρώσει διάφορα διεθνή μέσα **καταπολέμησης της τρομοκρατίας**, όπως την Ευρωπαϊκή Σύμβαση του 1977 για την καταστολή της τρομοκρατίας. Το 2003, υπεγράφη Πρωτόκολλο τροποποίησης της Σύμβασης. Ωστόσο, παραμένει προς υπογραφή η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την εξάλειψη της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (1999).

Στον τομέα της **καταπολέμησης της απάτης και της διαφθοράς**, η Κροατία έχει υπογράψει και επικυρώσει τις Συμβάσεις Αστικού και Ποινικού Δικαίου του Συμβουλίου της Ευρώπης περί διαφθοράς. Το εθνικό της δίκαιο έχει εν μέρει εναρμονιστεί με τις διατάξεις της Σύμβασης του 1995 για την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Κοινοτήτων και τα πρωτόκολλα αυτής. Χρειάζονται περαιτέρω βελτιώσεις όσον αφορά τον ορισμό της απάτης (στις δαπάνες και τα έσοδα), της δωροδοκίας και της δωροληψίας, της ποινικής ευθύνης των επικεφαλής επιχειρήσεων και της ευθύνης νομικών προσώπων. Σε επίπεδο επιβολής, πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στην πραγματική δίωξη των περιπτώσεων διαφθοράς. Πρέπει να αναπτυχθούν σχέδια δράσης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της διαφθοράς στις αρμόδιες υπηρεσίες επιβολής του νόμου (συνοριακή αστυνομία, αστυνομικές αρχές, τελωνεία, δικαστικό τομέα).

Όσον αφορά την **προστασία του ευρώ** από την παραχάραξη, η Κροατία είναι μέλος της Διεθνούς Σύμβασης του 1929 για την καταπολέμηση της παραχάραξης. Οι διατάξεις της έχουν ενσωματωθεί στο εθνικό δίκαιο, κυρίως στον Ποινικό Κώδικα, που καλύπτει το έγκλημα της παραχάραξης ξένων νομισμάτων περιλαμβανομένου του ευρώ και κρίνεται ότι είναι γενικά σύμφωνο με το κεκτημένο. (Βλ. επίσης Κεφάλαιο 11 – ONE)

Η Κροατία είναι χώρα διέλευσης για την παράνομη διακίνηση **ναρκωτικών** (κυρίως ηρωίνης) στα Βαλκάνια. Η κατανάλωση ναρκωτικών στο εσωτερικό της χώρας καθώς και οι παραβιάσεις του νόμου για τα ναρκωτικά που αποκαλύφθηκαν και αναφέρθηκαν, έχουν αυξηθεί. Η Κροατία είναι υπογράφον μέρος στις κυριότερες συμβάσεις των Ηνωμένων Εθνών για τα ναρκωτικά. Ο Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, ο Ποινικός Κώδικας και ο Νόμος για την Καταπολέμηση της Τοξικομανίας περιλαμβάνουν το πρωτογενές εθνικό νομοθετικό

πλαίσιο για την αντιμετώπιση της προμήθειας ναρκωτικών. Το εθνικό πρόγραμμα του 2003 για την καταπολέμηση της τοξικομανίας παρέχει τη βάση για την πλήρη αντιμετώπιση του προβλήματος των ναρκωτικών και ορίζει τα κρατικά όργανα που είναι αρμόδια να εγκρίνουν ειδικά προγράμματα προκειμένου να καθοριστούν συγκεκριμένες δράσεις σε κάθε επιμέρους τομέα.

Πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στη βελτίωση της συνεργασίας και του συντονισμού μεταξύ των διαφόρων υπηρεσιών επιβολής του νόμου που ενέχονται στην καταπολέμηση των ναρκωτικών. Επιπλέον, οι υπηρεσίες επιβολής του νόμου στερούνται του σχετικού τεχνικού εξοπλισμού. Η πλειονότητα των τοξικομανών δεν ακολουθεί κανένα πρόγραμμα απεξάρτησης. Πρέπει να δημιουργηθεί εθνικό δίκτυο πληροφοριών και η Υπηρεσία Καταπολέμησης της Τοξικομανίας πρέπει να προετοιμαστεί να αναλάβει το μελλοντικό ρόλο της ως εθνικού σημείου επαφής και για την ενδεχόμενη συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Κέντρο Παρακολούθησης των Ναρκωτικών και της Τοξικομανίας (EMCDDA).

Η Κροατία καταβάλλει προσπάθειες για την καταπολέμηση της **νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες**. Στον τομέα αυτό, στο παρελθόν, θεσπίστηκε και αναπτύχθηκε το βασικό νομικό πλαίσιο. Η Κροατία επικύρωσε την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, την εξακρίβωση, την κατάσχεση και τη δήμευση των προϊόντων του εγκλήματος και άρχισε να ενσωματώνει στο εθνικό δίκαιο διεθνείς συμβάσεις και κοινοτικά πρότυπα.

Η Υπηρεσία για την πρόληψη της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, που συστάθηκε στο πλαίσιο του Υπουργείου Οικονομικών σύμφωνα με το Νόμο για την πρόληψη της νομιμοποίησης παράνομων εσόδων, λειτουργεί ως αυτόνομη και ανεξάρτητη Μονάδα Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών (ΜΧΠ). Συγκεντρώνει και αναλύει τις πληροφορίες για ύποπτη διακίνηση χρήματος και τις διαβιβάζει στην αστυνομία και στην εισαγγελία. Ωστόσο, η επιβολή στον τομέα αυτό παραμένει ελλιπής. Μέχρι σήμερα, μόνο μία υπόθεση νομιμοποίησης παράνομων εσόδων κατέληξε σε καταδίκη. Έτσι, η ΜΧΠ πρέπει να ενισχυθεί και να καταστήσει τη συνεργασία με τις αστυνομικές αρχές, την εισαγγελία και το δικαστικό τομέα πιο αποτελεσματική. (Βλ. επίσης Κεφάλαιο 4 – *Ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων*).

Για να αποδώσει η **τελωνειακή συνεργασία**, προϋποτίθεται η ύπαρξη επαρκούς υποδομής και εξοπλισμού, μεταξύ άλλων, μηχανοργάνωσης και συστημάτων ερεύνης, καθώς και η σύσταση αποτελεσματικής τελωνειακής αρχής με επαρκή αριθμό κατάλληλων και δραστήριων υπαλλήλων, που να διαθέτουν υψηλό βαθμό εντιμότητας.

Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης της συνεργασίας μεταξύ της αστυνομίας, των τελωνείων και άλλων συνοριακών υπηρεσιών. Προς το παρόν δεν έχει συναφθεί μνημόνιο συμφωνίας μεταξύ τους. Θα ήταν χρήσιμο για την Κροατία να καθιερώσει ένα πρόγραμμα μνημονίων συμφωνίας με επιχειρηματικές οργανώσεις καθώς και μεταξύ τελωνείων και αστυνομικών αρχών για την καταπολέμηση, ειδικότερα, της εμπορίας ναρκωτικών. Επίσης θα πρέπει να εξεταστούν οι αλλαγές της νομοθεσίας σύμφωνα με τις σχετικές συμβάσεις της ΕΕ (Νεάπολη II και τεχνολογία των πληροφοριών), για τη δημιουργία ειδικής υπηρεσίας ερεύνης στο πλαίσιο της τελωνειακής διοίκησης και για την καθιέρωση συστήματος τελωνειακής κατάρτισης.

Στον τομέα της **δικαστικής συνεργασίας σε αστικά και ποινικά θέματα**, η αναγνώριση και η επιβολή αλλοδαπών δικαστικών αποφάσεων είναι ενσωματωμένη στη νομοθεσία περί σύγκρουσης κανόνων και το γενικό σύστημα για αστικά και οικονομικά θέματα είναι παρόμοιο με εκείνο της νομοθεσίας της ΕΕ. Οι κανόνες για το ισχύον δίκαιο, οι διαδικασίες

σχετικά με τις εντολές πληρωμών, οι αποφάσεις σε θέματα οικογενειακού δικαίου και οι διαδικασίες πτώχευσης είναι κατά μεγάλο μέρος εναρμονισμένες με τις αρχές και τη νομοθεσία της ΕΕ. Με ορισμένες γείτονες χώρες έχουν συναφθεί διμερείς συμβάσεις.

Ορισμένες βασικές συμβάσεις έχουν επικυρωθεί ή βρίσκονται σε διαδικασία επικύρωσης, όπως, μεταξύ άλλων, η Ευρωπαϊκή Σύμβαση του 1972 για τη μεταβίβαση ποινικών δικογραφιών, η Σύμβαση του 1959 για την αμοιβαία δικαστική συνδρομή σε ποινικά θέματα, η Ευρωπαϊκή Σύμβαση του 1957 για την έκδοση και η Σύμβαση της Χάγης του 1980 σχετικά με τα θέματα αστικού δικαίου της διεθνούς απαγωγής παιδιών. Η Κροατία δεν έχει προσχωρήσει στη Σύμβαση της Χάγης του 1965 για την επίδοση και την κοινοποίηση δικαστικών και εξωδίκων πράξεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις και οι τρέχουσες μέθοδοι διαφέρουν σημαντικά από εκείνες που έχει καθορίσει η ΕΕ. Επιπλέον, δεν έχει προσχωρήσει στη Σύμβαση της Χάγης του 1970 για τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων στην αλλοδαπή για αστικές και εμπορικές υποθέσεις. Η νομοθεσία που προβλέπει την αποζημίωση των θυμάτων τρομοκρατικών πράξεων και δημοσίων διαδηλώσεων πρέπει να επεκταθεί για να συμπεριλάβει τα θύματα όλων των εγκληματικών πράξεων. Πρέπει να βελτιωθεί η κατάρτιση των δικαστών σε τομείς όπως η διεθνής συνεργασία και οι νέες τεχνικές έρευνας.

Συμπέρασμα

Η Κροατία έχει καταβάλει προσπάθειες για να ευθυγραμμίσει τη νομοθεσία της με το κεκτημένο στον τομέα της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων και άρχισε να σημειώνει προόδους στην υλοποίηση μεταρρυθμίσεων σε όργανα όπως η αστυνομία, η συνοριακή αστυνομία και η μονάδα χρηματοοικονομικών πληροφοριών. Ωστόσο, χρειάζονται ακόμη πολλές προσπάθειες για την εναρμόνιση της νομοθεσίας με το κεκτημένο και για να καταστούν οι υπηρεσίες επιβολής του νόμου αποτελεσματικά όργανα ικανά στη διεκπεραίωση των καθηκόντων τους. Επιπλέον, απαιτούνται σημαντικές επενδύσεις σε εξοπλισμό και υποδομή καθώς και ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας. Η γεωγραφική θέση της Κροατίας στο σταυροδρόμι των μεταναστευτικών ρευμάτων αποτελεί ειδική πρόκληση.

Συνολικά, η Κροατία πρέπει να καταβάλλει σημαντικές και διαρκείς προσπάθειες ώστε να ευθυγραμμίσει τη νομοθεσία της με το κεκτημένο στον τομέα της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων και να διασφαλίσει την αποτελεσματική εφαρμογή και επιβολή της μεσοπρόθεσμα.

Κεφάλαιο 25: Τελωνειακή ένωση

Το κεκτημένο στον τομέα της τελωνειακής ένωσης αποτελείται σχεδόν αποκλειστικά από νομοθεσία άμεσα δεσμευτική για τα κράτη μέλη και δεν απαιτεί μεταφορά στο εθνικό δίκαιο. Περιλαμβάνει τον κοινοτικό τελωνειακό κώδικα και τις διατάξεις εφαρμογής του, τη συνδυασμένη ονοματολογία, το κοινό δασμολόγιο και διατάξεις για τη δασμολογική κατάταξη, τις δασμολογικές απαλλαγές, την αναστολή των δασμών και ορισμένες δασμολογικές ποσοστώσεις, καθώς και άλλες διατάξεις, όπως τις διατάξεις για τον τελωνειακό έλεγχο των προϊόντων παραποίησης/απομίμησης, των πρόδρομων ναρκωτικών ουσιών και των πολιτιστικών προϊόντων, καθώς και για την αμοιβαία διοικητική συνδρομή σε τελωνειακά θέματα και τις κοινοτικές συμφωνίες στους σχετικούς τομείς, περιλαμβανομένης της διαμετακόμισης. Τα κράτη μέλη οφείλουν να διασφαλίζουν την ανάπτυξη της απαιτούμενης ικανότητας επιβολής, καθώς και τη διασύνδεση με τα αντίστοιχα κοινοτικά μηχανογραφημένα τελωνειακά συστήματα.

Η συμφωνία σταθεροποίησης και σύνδεσης / ενδιάμεση συμφωνία για το εμπόριο και τα εμπορικά θέματα καλύπτει τη δημιουργία χώρου ελευθέρων συναλλαγών με την Κοινότητα και την άμεση ή σταδιακή άρση των δασμών σε ευρύτατο φάσμα προϊόντων. Επίσης, περιλαμβάνει κανόνες καταγωγής που οφείλουν να τηρούνται για τη χορήγηση των προβλεπόμενων εμπορικών προτιμήσεων.

Ο νόμος περί τελωνείων της Κροατίας και οι διατάξεις εφαρμογής του βασίζονται στον κοινοτικό τελωνειακό κώδικα και τις διατάξεις εφαρμογής του. Περιλαμβάνουν τελωνειακά καθεστώτα και διατάξεις τουτέστιν, δεσμευτικές δασμολογικές πληροφορίες, δεσμευτικές πληροφορίες καταγωγής, δασμολογητέα αξία, κανόνες καταγωγής, τελωνειακά καθεστώτα με οικονομικό αντίκτυπο και ελεύθερες ζώνες. Υπάρχουν 14 ελεύθερες ζώνες στην Κροατία. Θα χρειαστεί να προσαρμοστούν για να ευθυγραμμιστούν με το κεκτημένο (βλ. επίσης Κεφάλαια 6 και 10 – Ανταγωνισμός και Φορολογία). Πρέπει επίσης να αναπτυχθούν περισσότερο οι απλουστευμένες διαδικασίες καθώς και η χορήγηση αδειών σε επιχειρηματίες με βάση κατάλληλα συστήματα ελέγχου.

Η Κροατία αναπροσαρμόζει τακτικά την τελωνειακή νομοθεσία της προκειμένου να ενσωματώσει τις τροπολογίες του κοινοτικού τελωνειακού κώδικα και των διατάξεων εφαρμογής του. Ωστόσο, οι τροπολογίες που επήλθαν στον κοινοτικό τελωνειακό κώδικα το 2000 δεν έχουν μεταφερθεί σε εθνικό δίκαιο. Σ' αυτές περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, οι διατάξεις για τα τελωνειακά καθεστώτα με οικονομικό αντίκτυπο, τις ελεύθερες ζώνες και τις ελεύθερες αποθήκες, η υποβολή ηλεκτρονικής δήλωσης και η δημιουργία τελωνειακής οφειλής. Θα χρειαστούν μείζονες προσπάθειες για την προσαρμογή των κροατικών διαδικασιών διαμετακόμισης στις νέες απαιτήσεις του μηχανογραφημένου συστήματος διαμετακόμισης (NCTS). Εφαρμόζονται ήδη οι διατάξεις για τον τελωνειακό έλεγχο των προϊόντων παραποίησης/απομίμησης, βάσει των οποίων οι τελωνειακές αρχές μπορούν να παρεμβαίνουν τόσο κατόπιν αιτήσεως όσο και αυτεπαγγέλτως. Έχουν ήδη αρχίσει να ισχύουν τα συστήματα τελωνειακού ελέγχου της εξαγωγής και της εισαγωγής πολιτιστικών αγαθών και πρόδρομων ουσιών. Ορισμένα τέλη εκτελωνισμού, που ισχύουν δυνάμει του νόμου περί διοικητικών τελών, του καταλόγου διοικητικών τελών και του νόμου περί δασμολογίου, φαίνεται να είναι αντίθετα με το κεκτημένο και θα πρέπει να καταργηθούν.

Η Κροατία εφαρμόζει **προτιμησησικούς κανόνες καταγωγής** στο πλαίσιο των υφιστάμενων συμφωνιών ελευθέρων συναλλαγών, μεταξύ άλλων, της συμφωνίας σταθεροποίησης και σύνδεσης /ενδιάμεσης συμφωνίας για το εμπόριο και τα εμπορικά θέματα που έχει συνάψει με την Κοινότητα. Προσφάτως έχουν προκύψει ειδικά προβλήματα όσον αφορά τα πιστοποιητικά προτιμησησικής καταγωγής για τη ζάχαρη τα οποία οδήγησαν την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να απευθύνει επίσημη ανακοίνωση στους εισαγωγείς αυτού του προϊόντος. Η υπόθεση αυτή έφερε στο φως σημαντικές αδυναμίες του κροατικού συστήματος διαχείρισης και ελέγχου των πιστοποιητικών προτιμησησικής καταγωγής. Ως εκ τούτου, η διοίκηση της Κροατίας εξέτασε τις βελτιώσεις που πρέπει να εφαρμοστούν σ' αυτή τη πτυχή του τελωνειακού ελέγχου. Είναι σημαντικό να εξασφαλιστεί ότι η Κροατία έχει εφαρμόσει πλήρως τα απαραίτητα μέτρα για να αποφευχθεί η επανάληψη αυτού του προβλήματος. Στο πλαίσιο αυτό, ο αποτελεσματικός έλεγχος των κανόνων καταγωγής στην Κροατία είναι ουσιαστικής σημασίας.

Από το 2002, το **δασμολόγιο της Κροατίας** βασίζεται στη συνδυασμένη ονοματολογία, όπως ορίζεται στις διατάξεις της ενδιάμεσης συμφωνίας. Το δασμολόγιο διατίθεται επίσης στο Διαδίκτυο σε ηλεκτρονική μορφή. Αναμένεται να αποτελέσει ορθή βάση για τη δημιουργία ενιαίου δασμολογίου σύμφωνα με το ολοκληρωμένο κοινοτικό δασμολόγιο (TARIC). Η Κροατία δεν εφαρμόζει ανώτατα δασμολογικά όρια. Επίσης, δεν εφαρμόζει Γενικό Σύστημα Προτιμήσεων.

Με την υποστήριξη της τεχνικής βοήθειας που της χορηγεί η Κοινότητα, η Κροατία αναπτύσσει τη **διοικητική και λειτουργική ικανότητα** των τελωνειακών υπηρεσιών. Έχει θεσπιστεί νόμος για την υπηρεσία τελωνείων, που διέπει την τελωνειακή διοίκηση της Κροατίας. Οι νομικοί όροι και η διάρθρωση της υπηρεσίας τελωνείων της Κροατίας πρέπει να ανανεωθούν για να καταστούν πλήρως συμβατοί με τις απαιτήσεις και τα πρότυπα της ΕΕ. Συγκεκριμένα, η τελωνειακή διοίκηση πρέπει να αποκτήσει μεγαλύτερη ευελιξία στη χορήγηση δημοσιονομικών πόρων και ανθρώπινου δυναμικού.

Χρειάζεται σύστημα κατάρτισης που να καλύπτει όλο το φάσμα των τελωνειακών θεμάτων, περιλαμβανομένων εκείνων που συνδέονται με την προσχώρηση, το οποίο να είναι διαθέσιμο σε όλο το προσωπικό. Η Κροατία πρέπει με την προσχώρηση να καταργήσει τους συνοριακούς ελέγχους στα σύνορα με τα κράτη μέλη της ΕΕ. Στο στρατηγικό της προγραμματισμό θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι πόροι που χρειάζονται για την ενίσχυση των μεθοριακών φυλακίων κατά μήκος των συνόρων της με κράτη μη μέλη της ΕΕ. Ο εσωτερικός έλεγχος πρέπει να βελτιωθεί. Πρέπει να ενισχυθεί η εσωτερική επικοινωνία για να εξασφαλισθεί η ομοιόμορφη εφαρμογή της τελωνειακής νομοθεσίας στο σύνολο της χώρας. Οι σχέσεις με τους τελικούς χρήστες, ιδίως όσον αφορά την επικοινωνία, χρειάζονται περαιτέρω βελτίωση. Η ιστοσελίδα της υπηρεσίας τελωνείων στο Διαδίκτυο διατίθεται μόνο στην κροατική γλώσσα.

Δεν υπάρχει ακόμη κώδικας δεοντολογίας για την υπηρεσία τελωνείων και επομένως θα πρέπει να αναπτυχθεί και να εφαρμοστεί. Καταβάλλονται προσπάθειες για την καθιέρωση τελωνειακών ελέγχων με βάση την ανάλυση κινδύνων για να επιταχύνονται οι τελωνειακές διαδικασίες. Συστάθηκε νέο τμήμα ανάλυσης κινδύνων που έχει αναλάβει να αναπτύξει ομοιόμορφο σύστημα ανάλυσης κινδύνων. Το τμήμα αυτό πρέπει να καταστεί πλήρως λειτουργικό. Ήδη η Κροατία εφαρμόζει ελέγχους μετά τον εκτελωνισμό οι οποίοι όμως θα πρέπει να επανεξεταστούν. Ακόμη, χρειάζεται αναβάθμιση των τριών υφιστάμενων τελωνειακών εργαστηρίων προκειμένου να συμμορφωθούν με τις απαιτήσεις της ΕΕ.

Η χρήση τεχνολογίας των πληροφοριών (IT) στα τελωνεία της Κροατίας φαίνεται ότι εξαπλώνεται ευρέως μέσω σταθερού δικτύου. Επιπλέον, λειτουργεί η σύνδεση των επιχειρήσεων με το σύστημα επεξεργασίας τελωνειακών διασαφήσεων (CDPS). Οι εφαρμογές IT στην Κροατία για θέματα διαμετακόμισης, δασμολογίου, ενεργητικής τελειοποίησης, (δεσμευτικών) δασμολογικών πληροφοριών και εισαγωγικών ποσοστώσεων φαίνεται ότι λειτουργούν. Θα πρέπει να διασφαλιστεί η συμβατότητα με τα κοινοτικά τελωνειακά μηχανογραφημένα συστήματα προκειμένου να καταστεί δυνατή η διασυνδεσιμότητα σε περίπτωση προσχώρησης.

Συμπέρασμα

Η Κροατία έχει αρχίσει να προετοιμάζεται για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων μιας κοινοτικής τελωνειακής διοίκησης και για την ανάληψη των απαραίτητων ευθυνών για την προστασία και τον έλεγχο των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ. Η Κροατία θα χρειαστεί να καταβάλλει περισσότερες προσπάθειες για να ευθυγραμμίσει τη νομοθεσία της με το κεκτημένο και να διασφαλίσει την αποτελεσματική εφαρμογή και επιβολή της μεσοπρόθεσμα. Ιδιαίτερα πρέπει να αποτιμηθεί η διοικητική της ικανότητα. Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί στον εκσυγχρονισμό και την ενίσχυση της τελωνειακής διοίκησης με την παροχή, μεταξύ άλλων, επαρκών δημοσιονομικών, τεχνολογικών και ανθρώπινων πόρων και κατάρτισης.

Κεφάλαιο 26: Εξωτερικές σχέσεις

Το κεκτημένο στον συγκεκριμένο τομέα συνίσταται κυρίως σε άμεσα δεσμευτική κοινοτική νομοθεσία που δεν απαιτεί μεταφορά στο εθνικό δίκαιο. Η εν λόγω κοινοτική νομοθεσία απορρέει από διμερείς και πολυμερείς εμπορικές δεσμεύσεις της Κοινότητας, καθώς και από ορισμένα αυτόνομα προτιμησιακά εμπορικά μέτρα. Στον τομέα της ανθρωπιστικής βοήθειας και της αναπτυξιακής πολιτικής, η αιτούσα χώρα θα πρέπει να συμμορφώνεται με τη νομοθεσία και τις διεθνείς δεσμεύσεις της ΕΕ στον τομέα αυτό και να εξασφαλίζει την ικανότητα να συμμετέχει στις ανθρωπιστικές και αναπτυξιακές πολιτικές της ΕΕ.

Η συμφωνία σταθεροποίησης και σύνδεσης / ενδιάμεση συμφωνία για το εμπόριο και τα εμπορικά θέματα περιλαμβάνει διατάξεις σε διάφορους τομείς βάσει των οποίων τα μέρη καλούνται να ενεργούν σύμφωνα με τις αρχές του ΠΟΕ ή με άλλες σχετικές διεθνείς υποχρεώσεις.

Η Κροατία είναι μέλος του **Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου** από τις 30 Νοεμβρίου 2000. Με την προσχώρησή της ανέλαβε φιλόδοξες δεσμεύσεις, τις οποίες υλοποιεί σταδιακά. Η Κροατία δεν έχει ακόμη αρχίσει διαπραγματεύσεις για την προσχώρηση στη συμφωνία για τις δημόσιες συμβάσεις του ΠΟΕ. Μετά την προσχώρησή της στην ΕΕ, η Κροατία οφείλει να συμμορφώνεται με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τις πολυμερείς και πλειομερείς συμφωνίες του ΠΟΕ, των οποίων η Κοινότητα αποτελεί συμβαλλόμενο μέρος. Ειδικότερα, η Κροατία οφείλει να εφαρμόζει το κοινοτικό Κοινό Δασμολόγιο και τις διατάξεις της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής περί εξωτερικού εμπορίου. Η συμφωνηθείσα μεταβατική περίοδος για την εφαρμογή από την Κροατία του καταλόγου παραχωρήσεων και δεσμεύσεων επί των αγαθών, βάσει του ΠΟΕ, λήγει το 2007. Μέχρι τότε, η Κροατία θα εφαρμόζει απλούς μέσους δασμούς της τάξεως του 5,3% στα βιομηχανικά προϊόντα και στα γεωργικά προϊόντα 15,5%. Τα αντίστοιχα επίπεδα της ΕΕ είναι 3,6% για τα βιομηχανικά προϊόντα, 12,4% για τα προϊόντα αλιείας και 16,2% για τα γεωργικά προϊόντα.

Μετά την προσχώρηση στην ΕΕ, η Κροατία θα δεσμεύεται με την κοινή εμπορική πολιτική της Κοινότητας και τις διάφορες προτιμησιακές συμφωνίες. Επίσης, θα γίνει μέλος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου. Επιπλέον, η Κροατία οφείλει να εφαρμόζει το αυτόνομο προτιμησιακό εμπορικό καθεστώς που παρέχει η Κοινότητα σε ορισμένες τρίτες χώρες, παραδείγματος χάρη, το Γενικευμένο Σύστημα Προτιμήσεων. Κατά τον ίδιο τρόπο, η Κροατία οφείλει να λύσει όλες τις συμφωνίες προτιμησιακών συναλλαγών που έχει συνάψει με άλλες χώρες και να καταστήσει όλες τις άλλες συμφωνίες, καθώς και τις μη προτιμησιακές εμπορικές συμφωνίες, σύμφωνες με τις απαιτήσεις προσχώρησης στην ΕΕ. Σήμερα, εκτός από τη συμφωνία σταθεροποίησης και σύνδεσης / ενδιάμεση συμφωνία με την Κοινότητα, η Κροατία εφαρμόζει συμφωνίες ελευθέρων συναλλαγών με την Αλβανία, τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, την πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, την Ελβετία, το Λιχτενστάιν, τη Νορβηγία, την Ισλανδία και την Τουρκία. Η Κροατία έχει συνάψει συμφωνίες ελευθέρων συναλλαγών με έξι από τις δέκα υπό προσχώρηση χώρες (Σλοβενία, Ουγγαρία, Πολωνία, Τσεχική Δημοκρατία, Σλοβακική Δημοκρατία και Λιθουανία) οι οποίες θα λήξουν με την προσχώρηση των χωρών αυτών στην ΕΕ την 1^η Μαρτίου 2004. Η Κροατία είναι μέλος της ΣΕΣΚΕ (Συμφωνία Ελευθέρων Συναλλαγών της Κεντρικής Ευρώπης) και μετά τη διεύρυνση της ΕΕ το 2004, θα διατηρήσει τις προτιμησιακές ρυθμίσεις της ΣΕΣΚΕ με τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία. Τέλος, η συμφωνία ελευθέρων συναλλαγών που είχε συνάψει με τη Σερβία και το Μαυροβούνιο δεν έχει ακόμη τεθεί σε ισχύ.

Στον τομέα των υπηρεσιών, οι υποχρεώσεις της Κροατίας στο πλαίσιο της **GATS** δεν είναι απόλυτα σύμφωνες με τις κοινοτικές. Η Κροατία οφείλει να διασφαλίσει ότι, με την προσχώρηση, οι πολυμερείς δεσμεύσεις της στο πλαίσιο της GATS είναι κατά το δυνατό

σύμφωνες με τις δεσμεύσεις της Κοινότητας. Για το σκοπό αυτό, η Κροατία πρέπει να επιδιώκει στενή συνεργασία και συντονισμό με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή κυρίως όσον αφορά τις διαπραγματεύσεις του αναπτυξιακού προγράμματος της Ντόχα.

Η Κροατία έχει αναλάβει τη θέσπιση διατάξεων εφαρμογής στον τομέα των **μέσων εμπορικής άμυνας**. Μετά την προσχώρηση, θα πρέπει να καταργήσει κάθε εθνική νομοθεσία και μέτρα στον τομέα αυτό, εφόσον η κοινοτική νομοθεσία θα καταστεί άμεσα εφαρμοστέα στο έδαφός της.

Η Κροατία εφαρμόζει προγράμματα **ασφάλισης των εξαγωγικών πιστώσεων και της χρηματοδότησης**. Με την προσχώρηση, η Κροατία οφείλει να διασφαλίσει τη συμμόρφωση του συστήματος ασφάλισης βραχυπρόθεσμων εξαγωγικών πιστώσεων με τους κοινοτικούς κανόνες ανταγωνισμού. Στον τομέα των μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων εξαγωγικών πιστώσεων, χρειάζεται περαιτέρω εναρμόνιση των κανόνων προκειμένου να καταστούν συμβατοί με την κοινοτική νομοθεσία και τις διεθνείς υποχρεώσεις.

Ακόμη, ασκείται έλεγχος στις **εξαγωγές όπλων**. Η Κροατία καταρτίζει εθνική νομοθεσία για την υπαγωγή των ειδών διπλής χρήσης σε εξαγωγικό έλεγχο. Με την προσχώρηση, η Κροατία θα πρέπει να συμμορφωθεί πλήρως με τη σχετική κοινοτική νομοθεσία στον τομέα αυτό.

Όσον αφορά τη **διοικητική ικανότητα**, η ενίσχυση της εμπορικής πολιτικής και της Διεύθυνσης Εξωτερικών Οικονομικών Σχέσεων του Υπουργείου Οικονομίας είναι απαραίτητη για τη συμμετοχή στους κοινοτικούς μηχανισμούς λήψης αποφάσεων, καθώς και για την εφαρμογή και την επιβολή του κεκτημένου.

Η Κροατία έχει συνάψει **διμερείς επενδυτικές συμφωνίες** με 50 χώρες. Πριν από την προσχώρησή της στην ΕΕ, οφείλει να διασφαλίσει ότι το περιεχόμενο αυτών των συνθηκών είναι πλήρως συμβατό με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την ιδιότητα του μέλους και με το κεκτημένο της ΕΕ. Για το σκοπό αυτό, θα πρέπει να διασφαλίσει την έγκαιρη καθιέρωση των απαραίτητων διαδικασιών για την τροποποίηση ή την καταγγελία των συμφωνιών, εφόσον χρειάζεται, για να εξασφαλιστεί η συμμόρφωση με τις υποχρεώσεις της ΕΕ μέχρι την ημερομηνία προσχώρησης. Στο πλαίσιο αυτό, η Κροατία θα πρέπει να εξετάσει τη μεγάλη διάρκεια ισχύος ορισμένων συμφωνιών, που μπορεί να φθάσει μέχρι και 20 έτη.

Όσον αφορά την **αναπτυξιακή πολιτική και τις πρωτοβουλίες ανθρωπιστικής βοήθειας**, η Κροατία δεν διαθέτει νομικό πλαίσιο για την αναπτυξιακή συνεργασία. Με εξαίρεση ορισμένα κατακερματισμένα έργα στα οποία συμμετέχουν διάφορα υπουργεία, η μόνη μορφή αυτής της βοήθειας φαίνεται να συνίσταται σε έργα επικεντρωμένης ανθρωπιστικής βοήθειας σε περιπτώσεις ανθρωπιστικών καταστροφών. Η ανθρωπιστική βοήθεια από το κρατικό αποθεματικό ανήλθε σε 5,1 HRK (671.000 €) το 2000 και σε 433.000 HRK (58.000 €) το 2001.

Η Κροατία δεν διαθέτει συγκεκριμένη διάρθρωση στο πλαίσιο υπουργείου ή οργανισμού αρμόδιου για την αναπτυξιακή πολιτική και δεν φαίνεται να υπάρχει συντονισμός αναπτυξιακών δραστηριοτήτων μεταξύ των διαφόρων υπουργείων.

Στο παρόν στάδιο, η Κροατία δεν θα ήταν σε θέση να συμμετάσχει στην εκπλήρωση των στόχων και των μέσων ή στην περαιτέρω εξέλιξη και εφαρμογή της αναπτυξιακής πολιτικής της ΕΕ.

Συμπέρασμα

Όσον αφορά τις εξωτερικές σχέσεις, η Κροατία αναμένεται να μπορέσει μεσοπρόθεσμα να εκπληρώσει τις κοινοτικές απαιτήσεις, εφόσον ενισχύσει τη θεσμική ικανότητά της για την αποτελεσματική εφαρμογή και επιβολή του κεκτημένου. Για να προχωρήσουν ομαλά οι προετοιμασίες της για την προσχώρηση, η Κροατία πρέπει να φροντίσει ώστε οι πράξεις της και οι δεσμεύσεις της στο πλαίσιο διεθνών οργανισμών και συμφωνιών να είναι σύμφωνες τόσο με τη συμφωνία σταθεροποίησης και σύνδεσης όσο και με τις μελλοντικές υποχρεώσεις που απορρέουν από το κεκτημένο.

Κεφάλαιο 27: Κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας

Το κεκτημένο στον τομέα της κοινής εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής ασφαλείας (ΚΕΠΠΑ) βασίζεται σε νομικές πράξεις δυνάμει του δεύτερου και, εμμέσως, του πρώτου πυλώνα καθώς και σε νομικά δεσμευτικές διεθνείς συμφωνίες. Βασίζεται επίσης σε πολιτικές δηλώσεις και συμφωνίες για πολιτικό διάλογο στο πλαίσιο της ΚΕΠΠΑ, για να επιτευχθεί η ευθυγράμμιση με τις δηλώσεις της ΕΕ και να εφαρμοστούν οι απαιτούμενες κυρώσεις και τα περιοριστικά μέτρα.

Εν αναμονή ενάρξεως ισχύος της συμφωνίας σταθεροποίησης και σύνδεσης, οι κανόνες για τον τακτικό **πολιτικό διάλογο** μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και των κρατών μελών της και της Δημοκρατίας της Κροατίας καθορίζονται στην κοινή δήλωση της 29ης Οκτωβρίου 2001. Οι συναντήσεις στο πλαίσιο του πολιτικού διαλόγου σε υπουργικό επίπεδο διεξάγονταν τακτικά και εξελίχθηκαν ομαλά. Κατά τις συναντήσεις αυτές, η Κροατία εκδήλωσε ιδιαίτερα το ενδιαφέρον της να συνεχίσει την ενεργό συμμετοχή της στον πολιτικό διάλογο με την ΕΕ.

Τα δύο τελευταία έτη, η Κροατία δήλωσε μονομερώς την προσχώρησή της σε ορισμένες κοινές θέσεις και δηλώσεις της Ένωσης στο πλαίσιο της ΚΕΠΠΑ όσον αφορά, μεταξύ άλλων, την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Στο μεταξύ, στο πλαίσιο του προγράμματος δράσης της Θεσσαλονίκης για τα Δυτικά Βαλκάνια, η ΕΕ καλεί τακτικά την Κροατία να ευθυγραμμιστεί με ορισμένα διαβήματα, δηλώσεις και κοινές θέσεις της ΕΕ για την ΚΕΠΠΑ. Η Κροατία υποστήριξε τη δημιουργία του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου και επικύρωσε το Καταστατικό της Ρώμης το 2001. Δεν υπέγραψε διμερή συμφωνία με τις ΗΠΑ όσον αφορά τη μη παράδοση ορισμένων προσώπων στο ΔΠΔ.

Το Μάιο του 2002, η Κροατία προσχώρησε στον κώδικα δεοντολογίας της ΕΕ για τις εξαγωγές όπλων. Η Κροατία αποτελεί συμβαλλόμενο μέρος των περισσότερων υφιστάμενων συστημάτων για την **αποτροπή της διάδοσης** των όπλων μαζικής καταστροφής. Δεν έχει ακόμη προσχωρήσει στον Διακανονισμό του Wassenaar, στην Ομάδα της Αυστραλίας και στο Καθεστώς Ελέγχου Τεχνολογίας Πυραύλων αλλά έχει εκδηλώσει την πρόθεση να το πράξει. Η Κροατία συμμετέχει στην προετοιμασία του διεθνούς κώδικα δεοντολογίας κατά της διάδοσης των βαλλιστικών πυραύλων. Ωστόσο, η Κροατία οφείλει να ενισχύσει τις υπηρεσίες επιβολής, αρμόδιες για τους εσωτερικούς ελέγχους που απαιτούνται για την πλήρη εφαρμογή διεθνών καθεστώτων μη διάδοσης και των σχετικών προτύπων της ΕΕ, καθώς και τις σχετικές με τον έλεγχο του εμπορίου τόσο των μικρών και ελαφρών όπλων όσο και των ειδών διπλής χρήσης.

Όσον αφορά τις σχέσεις με τις γειτονικές χώρες, ορισμένες εδαφικές διαφορές παραμένουν ανεπίλυτες (βλ. κεφάλαιο για τα Πολιτικά Κριτήρια - Διμερείς Σχέσεις). Η Κροατία είναι μέλος των Ηνωμένων Εθνών, του ΟΟΣΑ και του Συμβουλίου της Ευρώπης καθώς και μέλος και παρατηρητής σε πολλούς ακόμη διεθνείς οργανισμούς και συμφωνίες και συμμετέχει ενεργά σε ορισμένες περιφερειακές και υποπεριφερειακές πρωτοβουλίες (βλ. κεφάλαιο για τα

Πολιτικά Κριτήρια - Πολυμερείς Σχέσεις). Ωστόσο, δεν έχει ακόμη προσχωρήσει σε όλες τις σχετικές συμβάσεις των Ηνωμένων Εθνών, π.χ., στον τομέα της καταπολέμησης της τρομοκρατίας.

Η Κροατία άρχισε να συμμετέχει σε διεθνείς ειρηνευτικές προσπάθειες (ISAF) και έχει αποστείλει στρατιωτικούς παρατηρητές σε ορισμένες αποστολές των Ηνωμένων Εθνών. Ορίζει στρατιωτικές δυνάμεις για την ενίσχυση των ειρηνευτικών δράσεων και προετοιμάζει τα αναγκαία διαρθρωτικά μέτρα. Έχει εκδηλώσει την προθυμία της να υποστηρίξει, να συμμετέχει και να συμβάλλει σε δράσεις διαχείρισης πολιτικών και στρατιωτικών κρίσεων στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας. Ωστόσο, οι αναγκαίοι πόροι δεν έχουν ακόμη διατεθεί.

Όσον αφορά τη **διοικητική ικανότητα**, η Κροατία διαθέτει ένα μάλλον νέο διπλωματικό προσωπικό το οποίο, παρά την έλλειψη πόρων, διατηρεί ένα εκτεταμένο δίκτυο διπλωματικών αποστολών. Έχει 55 διπλωματικές αποστολές, 22 προξενία και μία πρεσβεία στο εξωτερικό και απασχολεί περίπου 1.000 υπαλλήλους. Για να μπορέσει να εργαστεί σύμφωνα με τη διάθρωση της ΚΕΠΠΑ στην ΕΕ, η Κροατία οφείλει να δημιουργήσει τις απαραίτητες δομές και τους μηχανισμούς στο Υπουργείο Εξωτερικών. Όσον αφορά την επιβολή κυρώσεων και περιοριστικών μέτρων, θα πρέπει να αναπροσαρμόσει τη διοικητική της ικανότητα στα πρότυπα της ΕΕ. Αν και γενικά η διοικητική της ικανότητα θα πρέπει οπωσδήποτε να αναπτυχθεί, η Κροατία θα είναι σε εύλογο χρονικό διάστημα ικανή να αντιμετωπίσει τις απαιτήσεις της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας.

Συμπέρασμα

Η Κροατία δήλωσε ότι, ως κράτος μέλος, θα υποστηρίξει ενεργά και ανεπιφύλακτα την ΚΕΠΠΑ, όπως αυτή ορίζεται, με πνεύμα πίστης και αμοιβαίας αλληλεγγύης.

Με βάση την εκτίμηση της εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής ασφαλείας της Κροατίας, συνάγεται το συμπέρασμα ότι, εάν η Κροατία λάβει τα αναγκαία νομικά και διοικητικά μέτρα και πραγματοποιήσει τις απαιτούμενες προσαρμογές, θα είναι σε θέση μεσοπρόθεσμα να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της στο πλαίσιο της ΚΕΠΠΑ.

Κεφάλαιο 28 : Δημοσιονομικός έλεγχος

Το κεκτημένο στο κεφάλαιο αυτό συνίσταται κυρίως σε γενικές, διεθνώς συμφωνημένες και συμβατές με την ΕΕ αρχές για τον εσωτερικό δημοσιονομικό έλεγχο, που πρέπει να μεταφερθούν στα συστήματα γενικού και λογιστικού ελέγχου ολόκληρου του δημοσίου τομέα. Ειδικότερα, σύμφωνα με το κεκτημένο, πρέπει να υπάρχουν αποτελεσματικά και διαφανή συστήματα δημοσιονομικής διαχείρισης και ελέγχου, καθώς και λειτουργικά ανεξάρτητα συστήματα εσωτερικού ελέγχου· ανεξάρτητος εξωτερικός λογιστικός έλεγχος των συστημάτων δημοσιονομικού ελέγχου (ανώτατο όργανο δημοσιονομικού ελέγχου)· κατάλληλος μηχανισμός δημοσιονομικού ελέγχου των κοινοτικών κονδυλίων· και διοικητική ικανότητα για την αποτελεσματική και ισοδύναμη προστασία των οικονομικών συμφερόντων της ΕΕ.

Όσον αφορά τον **εσωτερικό δημοσιονομικό έλεγχο** (ΕΔΕ), η Κροατία δεν έχει ακόμη δημιουργήσει ευρεία διάρθρωση ελέγχου με βάση την έννοια της ευθύνης των διαχειριστών και τον λειτουργικά ανεξάρτητο εσωτερικό έλεγχο. Η έννοια του εσωτερικού λογιστικού ελέγχου στο πρωτογενές δίκαιο ορίζεται με τον δημοσιονομικό κανονισμό. Ο εκ των προτέρων έλεγχος διενεργείται μέσω των διατάξεων εφαρμογής του συστήματος Γενικού

Λογιστηρίου του Κράτους (ενιαίο σύστημα λογαριασμών δημοσίου). Η τρέχουσα κατάσταση χαρακτηρίζεται από κάποιο κατακερματισμό αρμοδιοτήτων, αδυναμίες στην επικοινωνία και στην υποβολή εκθέσεων, έλλειψη υποχρεωτικού εκ των προτέρων δημοσιονομικού ελέγχου στα κέντρα εσόδων και δαπανών και από έλλειψη εναρμονισμένης νομοθεσίας σε θέματα αρμοδιοτήτων γενικού και λογιστικού ελέγχου. Η Διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου στο Υπουργείο Οικονομικών είναι αρμόδια για την ανάπτυξη και την εναρμόνιση των εννοιών του ΕΔΕ. Στον τομέα αυτό, η δημιουργία λειτουργικά ανεξάρτητων και λειτουργικών μονάδων εσωτερικού ελέγχου θα αποτελέσει μείζονα διοικητική πρόκληση.

Ο **εξωτερικός έλεγχος** διενεργείται από την Κρατική Υπηρεσία Λογιστικού Ελέγχου (ΚΥΛΕ) με βάση το Νόμο του 1993 περί κρατικού λογιστικού ελέγχου. Οι έλεγχοι καλύπτουν όλες τις δημόσιες δαπάνες από τον κρατικό προϋπολογισμό, τα κρατικά κονδύλια καθώς και από τους προϋπολογισμούς των τοπικών και περιφερειακών αρχών. Ο νόμος για τον κρατικό λογιστικό έλεγχο θα έπρεπε να προβλέπει τον εξωτερικό έλεγχο των κοινοτικών κονδυλίων, πράγμα που δεν ισχύει ακόμη. Οι έλεγχοι της Κρατικής Υπηρεσίας Λογιστικού Ελέγχου περιλαμβάνουν τους δημοσιονομικούς ελέγχους καθώς και τους ελέγχους συστημάτων και επιδόσεων. Η ΚΥΛΕ είναι αυτόνομος φορέας. Ωστόσο, δεδομένου ότι ο προϋπολογισμός της αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του κρατικού προϋπολογισμού, χρειάζονται προσπάθειες για να αυξηθεί η δημοσιονομική ανεξαρτησία της. Επίσης, η διοικητική ικανότητα της ΚΥΛΕ, ιδίως όσον αφορά τους ανθρώπινους πόρους, πρέπει να ενισχυθεί.

Όσον αφορά τον **έλεγχο των κοινοτικών κονδυλίων**, χρειάζεται η ανάπτυξη αποτελεσματικών μηχανισμών παρακολούθησης, γενικού και λογιστικού ελέγχου των κονδυλίων της ΕΕ. Δεν έχει ακόμη δημιουργηθεί σύστημα παρακολούθησης χρεογράφων, οφειλών και ανάκτησης οφειλών.

Η Κροατία βρίσκεται ακόμη στο αρχικό στάδιο προετοιμασίας σε νομοθετικό και διοικητικό επίπεδο, όσον αφορά την **προστασία των οικονομικών συμφερόντων της ΕΚ**. Οι υφιστάμενες διαδικασίες και ο καταμερισμός αρμοδιοτήτων μεταξύ των διαφόρων ενεχόμενων φορέων καλύπτουν την ποινική δίωξη για περιπτώσεις στις οποίες υπάρχουν υπόνοιες απάτης και, σε μικρότερο βαθμό, άλλες παρατυπίες. Δεν υπάρχει ειδικό όργανο ή φορέας για τη διερεύνηση ή/και την αντιμετώπιση παρατυπιών αλλά ορισμένοι φορείς έχουν σχετικές αρμοδιότητες. Θα χρειαστεί η θέσπιση και η ορθή εφαρμογή αποτελεσματικών διαδικασιών για την ανίχνευση, την αντιμετώπιση, καθώς και την οικονομική και διοικητική/δικαστική παρακολούθηση των παρατυπιών, και για το σκοπό αυτό πρέπει να καθιερωθεί ο απαιτούμενος συντονισμός.

Συμπέρασμα

Η Κροατία οφείλει να αναπτύξει γενικές πολιτικές και συνεκτικό νομοθετικό πλαίσιο στον τομέα αυτό. Πρέπει να δημιουργηθούν ή να ενισχυθούν οι διοικητικές ικανότητες, περιλαμβανομένων των λειτουργικά ανεξάρτητων μονάδων εσωτερικού λογιστικού ελέγχου στους κρατικούς οργανισμούς, και να προβλεφθεί η κατάρτιση του προσωπικού. Η Κρατική Υπηρεσία Λογιστικού Ελέγχου διαθέτει τη νομική και οργανωτική βάση για να αναπτυχθεί περαιτέρω και να αποτελέσει ένα κατάλληλο όργανο εξωτερικού ελέγχου αλλά θα πρέπει να ενισχυθεί. Όσον αφορά τον έλεγχο των κοινοτικών κονδυλίων, χρειάζεται η ανάπτυξη αποτελεσματικού μηχανισμού παρακολούθησης και ελέγχου των κονδυλίων της ΕΕ. Επιπλέον, η Κροατία πρέπει να αποκτήσει τη διοικητική ικανότητα για να διασφαλίσει αποτελεσματική και ισοδύναμη προστασία των οικονομικών συμφερόντων της ΕΕ.

Εάν η Κροατία καταβάλει περαιτέρω προσπάθειες για να αναδιοργανώσει και να ενισχύσει τον εσωτερικό δημοσιονομικό έλεγχο και την ικανότητα εξωτερικού λογιστικού ελέγχου και καταπολέμησης της απάτης, αναμένεται να είναι σε θέση μεσοπρόθεσμα να εκπληρώσει τις απαιτήσεις της ΕΕ στον τομέα αυτό.

Κεφάλαιο 29: Χρηματοδοτικές και δημοσιονομικές διατάξεις

Το κεκτημένο στον τομέα αυτό καλύπτει τους κανόνες σχετικά με τους χρηματοδοτικούς πόρους που απαιτούνται για τη χρηματοδότηση του κοινοτικού προϋπολογισμού («ίδιοι πόροι»). Οι ίδιοι αυτοί πόροι αποτελούνται κυρίως από συνεισφορές των κρατών μελών με βάση τους παραδοσιακούς ίδιους πόρους από τελωνειακούς και γεωργικούς δασμούς και τις εισφορές ζάχαρης· τους πόρους από τον ΦΠΑ· και τους πόρους που βασίζονται στο ακαθάριστο εθνικό προϊόν (ΑΕΠ). Τα κράτη μέλη οφείλουν να αποκτήσουν την κατάλληλη διοικητική ικανότητα για τον ορθό συντονισμό και τον ακριβή υπολογισμό, τη συλλογή, την καταβολή και τον έλεγχο των ιδίων πόρων και για την υποβολή εκθέσεων στην ΕΕ σχετικά με την εφαρμογή των κανόνων περί ιδίων πόρων. Το κεκτημένο στον τομέα αυτόν είναι άμεσα δεσμευτικό και δεν απαιτείται η μεταφορά του στο εθνικό δίκαιο.

Με βάση το Νόμο περί τελωνείων, η Κροατία θεσπίζει ετησίως κανόνες για το δασμολόγιο, οι οποίοι εφαρμόζονται από τη διοίκηση τελωνείων. Η διοίκηση εισπράττει δασμούς, ΦΠΑ κατά την εισαγωγή και ειδικούς εισαγωγικούς δασμούς. Οι ανεξόφλητες και οι ανακτηθείσες οφειλές φυλάσσονται σε χωριστά αρχεία. Το Υπουργείο Οικονομικών έχει τη γενική ευθύνη των χρηματοδοτικών και δημοσιονομικών θεμάτων.

Οι εθνικοί λογαριασμοί και τα στοιχεία για το ΑΕΠ/ΑΕΕ προκύπτουν χρησιμοποιώντας τους ορισμούς και τους λογιστικούς κανόνες του ευρωπαϊκού συστήματος ενοποιημένων οικονομικών λογαριασμών 95 (ESA 95). Οι εθνικοί λογαριασμοί δεν έχουν πλήρως προσαρμοστεί για να λάβουν υπόψη την παραιοικονομία.

Συμπέρασμα

Δεν υπάρχουν σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ των συστημάτων της Κροατίας και της ΕΕ όσον αφορά τις βασικές αρχές και τους θεσμούς στους τομείς πολιτικής που συνδέονται με την εφαρμογή του συστήματος ιδίων πόρων. Εάν συνεχίσει τις προσπάθειές της για να ευθυγραμμίσει τα σχετικά κεφάλαια με το κεκτημένο, ιδίως τους δασμούς, τη φορολογία, τις στατιστικές και το δημοσιονομικό έλεγχο, η Κροατία δεν θα πρέπει να αντιμετωπίσει ιδιαίτερες δυσκολίες στην εκπλήρωση, μεσοπρόθεσμα, των απαιτήσεων του συστήματος ιδίων πόρων.

Γ. ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Στις 21 Φεβρουαρίου 2003 η Κροατία υπέβαλε αίτηση για να καταστεί μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 49 της συνθήκης, η Επιτροπή εκπόνησε, μετά από αίτημα του Συμβουλίου, γνώμη σχετικά με την αίτηση ένταξης της Κροατίας.

Η Κροατία προετοιμάζεται για ένταξη με βάση την συμφωνία σταθεροποίησης και σύνδεσης, που υπογράφηκε στις 29 Οκτωβρίου 2001, καθώς και την ενδιάμεση συμφωνία που τέθηκε σε ισχύ τον Μάρτιο του 2002.

Κατά την εκπόνηση της γνώμης της, η Επιτροπή έλαβε υπόψη το “Θεματολόγιο της Θεσσαλονίκης για τα Δυτικά Βαλκάνια” που εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ιουνίου 2003, στο οποίο η ΕΕ επεσήμαινε “*ότι η περαιτέρω στροφή των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων προς την ΕΕ αποτελεί δική τους επιλογή και θα εξαρτηθεί από τις ικανότητες κάθε χώρας να υλοποιήσει μεταρρυθμίσεις και ως εκ τούτου να εφαρμόσει τα κριτήρια που καθορίστηκαν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπενχάγης, του 1993, καθώς και τους όρους της διαδικασίας σταθεροποίησης και σύνδεσης*”

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπενχάγης, του Ιουνίου 1993, επισημάνθηκε ότι θα καταστούν μέλη της Ένωσης οι υποψήφιες χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης, οι οποίες το επιθυμούν, εφόσον πληρούν τους ακόλουθους όρους:

- Σταθερότητα των θεσμών που εγγυώνται τη δημοκρατία, το κράτος δικαίου, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τον σεβασμό και την προστασία των μειονοτήτων·
- Ύπαρξη μιας λειτουργούσας οικονομίας αγοράς, καθώς και ικανότητα αντιμετώπισης των ανταγωνιστικών πιέσεων και των δυνάμεων της αγοράς μέσα στην Ένωση·
- Ικανότητα εκπλήρωσης των υποχρεώσεων του μέλους της Ένωσης, συμπεριλαμβανομένης της επιδίωξης των στόχων της πολιτικής, οικονομικής και νομισματικής ένωσης.

Αξιολογώντας την επιτευχθείσα πρόοδο στους τομείς αυτούς, η Επιτροπή έλαβε υπόψη την ικανότητα που διαθέτουν τα διοικητικά και νομοθετικά συστήματα της Κροατίας για να εφαρμόσουν και να επιβάλουν στην πράξη το *κεκτημένο*.

Η Επιτροπή έλαβε επίσης υπόψη τους όρους της διαδικασίας σταθεροποίησης και σύνδεσης, οι οποίοι καθορίστηκαν από το Συμβούλιο στις 29 Απριλίου 1997. Οι εν λόγω όροι περιλαμβάνουν την συνεργασία με το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για την πρώτη Γιουγκοσλαβία (ΔΠΔΓ), την περιφερειακή συνεργασία και άλλα συναφή ζητήματα.

Η ακολουθούμενη μέθοδος για την εκπόνηση της γνώμης αυτής είναι η ίδια με εκείνη που χρησιμοποιήθηκε για την έκδοση προηγούμενων γνώμων. Η Επιτροπή έχει εξετάσει τόσο την παρούσα κατάσταση όσο και τις μεσοπρόθεσμες προοπτικές. Κατά την σύνταξη των συστάσεων της σχετικά με την έναρξη των διαπραγματεύσεων ένταξης, η Επιτροπή έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στην υφιστάμενη ικανότητα της Κροατίας να εφαρμόσει τα πολιτικά κριτήρια.

1. Πολιτικά κριτήρια

Η Κροατία διαθέτει σταθερά, δημοκρατικά θεσμικά όργανα, τα οποία λειτουργούν ορθά, σεβόμενα τα όρια των αρμοδιοτήτων τους και συνεργαζόμενα μεταξύ τους. Οι εκλογές του 2000 και του 2003 ήταν ελεύθερες και δίκαιες. Η αντιπολίτευση διαδραματίζει τον συνήθη ρόλο της στη λειτουργία των θεσμικών οργάνων.

Η διασφάλιση του κράτους δικαίου και ο σεβασμός των δικαιωμάτων των μειονοτήτων δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερα προβλήματα. Εντούτοις, η Κροατία θα πρέπει να λάβει μέτρα για τον πλήρη σεβασμό των δικαιωμάτων των μειονοτήτων και ιδίως της σερβικής μειονότητας. Η Κροατία πρέπει να επιταχύνει την εφαρμογή του συνταγματικού νόμου για τις εθνικές μειονότητες και να εντείνει τις προσπάθειες για τη διευκόλυνση της επιστροφής σέρβων προσφύγων από την Σερβία και τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη. Η Κροατία θα πρέπει να βελτιώσει ουσιαστικά τη λειτουργία του δικαστικού συστήματος. Θα πρέπει επίσης να ενισχυθεί περαιτέρω η αποτελεσματικότητα της καταπολέμησης της διαφθοράς.

Η συνεργασία της Κροατίας με το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για την πρώην Γιουγκοσλαβία έχει βελτιωθεί σημαντικά κατά τους τελευταίους μήνες. Τον Απρίλιο του 2004, ο εισαγγελέας του εν λόγω δικαστηρίου δήλωσε ότι η Κροατία συνεργάζεται πλέον πλήρως με το ΔΠΔΓ. Είναι αναγκαίο να εξακολουθήσει η Κροατία να συνεργάζεται πλήρως και να λάβει όλα τα απαραίτητα μέτρα για να διασφαλιστεί ο εντοπισμός και η προσαγωγή των λοιπών κατηγορουμένων ενώπιον του ΔΠΔΓ, στη Χάγη. Η Κροατία εξακολουθεί να έχει αναλάβει δεσμεύσεις για την περιφερειακή συνεργασία και ως εκ τούτου απαιτείται να ενταθούν οι προσπάθειες στον τομέα αυτό και ειδικότερα για την επίλυση συννοριακών ζητημάτων με γειτονικές χώρες, σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα επίλυσης διαφορών, καθώς και ζητημάτων που ανακύπτουν από την μονομερή δήλωση της προστατευόμενης «Οικολογικής και αλιευτικής Ζώνης» στην Αδριατική.

2. Οικονομικά κριτήρια

Η Κροατία δύναται να θεωρηθεί ως λειτουργούσα οικονομία αγοράς. Θα πρέπει να είναι σε θέση να αντιμετωπίσει μεσοπρόθεσμα τις ανταγωνιστικές πιέσεις και τις δυνάμεις της αγοράς στο εσωτερικό της Ένωσης, υπό την προϋπόθεση να εξακολουθήσει να εφαρμόζει το μεταρρυθμιστικό πρόγραμμά της για την κάλυψη των αδυναμιών που εξακολουθούν να υφίστανται.

Στην Κροατία, υπάρχει μια αυξανόμενη πολιτική συναίνεση στα ουσιαστικά σημεία των οικονομικών πολιτικών. Η οικονομία της Κροατίας έχει επιτύχει υψηλό βαθμό μακροοικονομικής σταθερότητας με χαμηλό πληθωρισμό. Η ενισχυμένη οικονομική σταθερότητα και οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που έχουν εφαρμοστεί μέχρι σήμερα επιτρέπουν τη λειτουργία των μηχανισμών της αγοράς. Τούτο ισχύει ιδιαίτερα για την απελευθέρωση των τιμών και των συναλλαγών, καθώς και για την ιδιωτικοποίηση, μολονότι σε μικρότερο βαθμό. Η Κροατία χαρακτηρίζεται από ένα σχετικά καλά καταρτισμένο εργατικό δυναμικό και ικανοποιητικές οδικές μεταφορές, καθώς και τηλεπικοινωνιακή υποδομή. Η χώρα αυτή έχει έναν αρκετά ανεπτυγμένο τραπεζικό τομέα και ανταγωνιστική τουριστική βιομηχανία. Η οικονομία της Κροατίας είναι ήδη επαρκώς ενσωματωμένη με εκείνη της ΕΕ.

Εντούτοις, η λειτουργία των μηχανισμών της αγοράς απαιτεί κάποια περαιτέρω βελτίωση. Ειδικότερα, πρέπει να αυξηθεί η απόδοση του δικαστικού τομέα και να αντιμετωπιστούν οι υψηλές διοικητικές επιβαρύνσεις καθώς και τα ατελή συστήματα του κτηματολογίου και του υποθηκοφυλακείου. Η αναδιάρθρωση και ιδιωτικοποίηση επιχειρήσεων ακολούθησε ρυθμούς

χαμηλότερους από τους αναμενόμενους και ορισμένες μεγάλες κρατικές και πρώην επιχειρήσεις συλλογικής ιδιοκτησίας εξακολουθούν να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην οικονομία. Ειδικότερα, θα πρέπει να εκσυγχρονιστούν οι τομείς των ναυπηγείων και της γεωργίας. Οι απαιτούμενες μεταρρυθμίσεις των συστημάτων φορολογίας και κοινωνικής ασφάλισης, καθώς και στη δημόσια διοίκηση δεν έχουν ακόμα ολοκληρωθεί, ενώ θα πρέπει να συνεχιστεί εντατικά η δημοσιονομική εξυγίανση. Η πλήρης ενσωμάτωση στην ενιαία αγορά και η υιοθέτηση του *κεκτημένου* θα δημιουργήσουν, στο στάδιο αυτό, προβλήματα σε ορισμένους τομείς σχετικά με την αντιμετώπιση του ανταγωνισμού στο πλαίσιο της ενιαίας αγοράς. Η αντιμετώπιση των εντοπισμένων αδυναμιών θα συμβάλει στην αύξηση των επενδύσεων και της ανάπτυξης και ως εκ τούτου στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της Κροατίας.

3. Ικανότητα να αναλάβει τις λοιπές υποχρεώσεις του μέλους

Η ικανότητα της Κροατίας να αναλάβει τις λοιπές υποχρεώσεις του μέλους έχει αξιολογηθεί με βάση τους ακόλουθους δείκτες:

- Τις υποχρεώσεις που καθορίζονται στην συμφωνία σταθεροποίησης και σύνδεσης, ιδίως εκείνες που ισχύουν ήδη βάσει της προσωρινής συμφωνίας που αφορά τομείς όπως είναι η ελεύθερη κυκλοφορία εμπορευμάτων, ο ανταγωνισμός και τα δικαιώματα πνευματικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας·
- Την επιτευχθείσα πρόοδο ως προς την υιοθέτηση, την εφαρμογή και την επιβολή του *κεκτημένου*.

Η διαδικασία επικύρωσης της συμφωνίας σταθεροποίησης και σύνδεσης με την Κροατία δεν έχει ολοκληρωθεί. Η Κροατία έχει επιτύχει πρόοδο ως προς την εφαρμογή της προσωρινής συμφωνίας, μολονότι θα πρέπει να δοθεί η δέουσα προσοχή στην τήρηση των προθεσμιών που προβλέπονται στην συμφωνία αυτή. Η Κροατία έχει επίσης λάβει σημαντικά μέτρα για την συμμόρφωση με τις μελλοντικές υποχρεώσεις της συμφωνίας σταθεροποίησης και σύνδεσης.

Η Κροατία έχει καταβάλει σημαντικές προσπάθειες για την ευθυγράμμιση της νομοθεσίας της με το *κεκτημένο*, ιδίως σε τομείς που αφορούν την εσωτερική αγορά και το εμπόριο. Οι προσπάθειες αυτές θα πρέπει να εξακολουθήσουν να καταβάλλονται εντατικά. Η διοικητική ικανότητα είναι ασταθής και η εφαρμογή της νομοθεσίας πρέπει να βελτιωθεί. Η Κροατία πρέπει να συνεχίσει τη νομοθετική ευθυγράμμιση και παράλληλα να ενισχύσει τις διοικητικές και δικαστικές δομές που είναι απαραίτητες για την αποτελεσματική εφαρμογή και επιβολή του *κεκτημένου*.

Εφόσον εξακολουθήσει να καταβάλλει προσπάθειες, η Κροατία δεν θα έχει σοβαρές δυσκολίες να εφαρμόσει μεσοπρόθεσμα το *κεκτημένο* στους ακόλουθους τομείς: οικονομική και νομισματική ένωση· στατιστικές· βιομηχανική πολιτική· μικρομεσαίες επιχειρήσεις· επιστήμη και έρευνα· εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση· πολιτισμός και πολιτική οπτικοακουστικών μέσων· εξωτερικές σχέσεις· κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας· χρηματοοικονομικές και δημοσιονομικές διατάξεις.

Η Κροατία θα πρέπει να καταβάλλει περαιτέρω προσπάθειες για την ευθυγράμμιση της νομοθεσίας της με το *κεκτημένο* και την αποτελεσματική μεσοπρόθεσμη εφαρμογή και επιβολή του στους ακόλουθους τομείς: ελεύθερη διακίνηση κεφαλαίων· εταιρικό δίκαιο· αλιεία· μεταφορές· ενέργεια· προστασία των καταναλωτών και της υγείας· τελωνειακή ένωση· δημοσιονομικός έλεγχος.

Η Κροατία θα πρέπει να καταβάλει σημαντικές και συνεχείς προσπάθειες για την ευθυγράμμιση της νομοθεσίας της με το *κεκτημένο* και την αποτελεσματική μεσοπρόθεσμη εφαρμογή και επιβολή του στους ακόλουθους τομείς: ελεύθερη διακίνηση εμπορευμάτων· ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων· ελευθερία παροχής υπηρεσιών· ανταγωνισμός· γεωργία· φορολογία· κοινωνική πολιτική και απασχόληση· τηλεπικοινωνίες και τεχνολογίες πληροφοριών· περιφερειακή πολιτική· δικαιοσύνη και εσωτερικές υποθέσεις.

Όσον αφορά το περιβάλλον, θα απαιτηθούν ιδιαίτερα σημαντικές προσπάθειες, που θα συμπεριλαμβάνουν σημαντικές επενδύσεις και την ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας για την εφαρμογή της νομοθεσίας. Η πλήρης συμμόρφωση με το *κεκτημένο* θα μπορούσε να επιτευχθεί μόνο μακροπρόθεσμα και θα απαιτούσε αυξημένα επίπεδα επενδύσεων.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

- Η Κροατία είναι μια λειτουργούσα δημοκρατία, με σταθερούς θεσμούς που διασφαλίζουν το κράτος δικαίου. Δεν υπάρχουν βασικά προβλήματα όσον αφορά τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Τον Απρίλιο του 2004, ο εισαγγελέας του ΔΠΔΓ δήλωσε ότι η Κροατία συνεργάζεται πλέον πλήρως με το ΔΠΔΓ. Η Κροατία πρέπει να εξακολουθήσει να συνεργάζεται πλήρως και να λάβει όλα τα απαραίτητα μέτρα για να εξασφαλίσει τη σύλληψη και την προσαγωγή του μη εντοπισθέντος κατηγορουμένου ενώπιον του ΔΠΔΓ. Η Κροατία οφείλει να καταβάλλει περαιτέρω προσπάθειες στον τομέα των δικαιωμάτων των μειονοτήτων, της παλιννόστησης των προσφύγων, της δικαστικής μεταρρύθμισης, της περιφερειακής συνεργασίας και της πάταξης της διαφθοράς. Στη βάση αυτή, η Επιτροπή επιβεβαιώνει ότι η Κροατία πληροί τα πολιτικά κριτήρια που καθορίστηκαν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης το 1993, καθώς και τους όρους της διαδικασίας σταθεροποίησης και σύνδεσης, οι οποίοι καθορίστηκαν από το Συμβούλιο το 1997.
- Η Κροατία δύναται να θεωρηθεί ως λειτουργούσα οικονομία αγοράς. Θα πρέπει να είναι σε θέση να αντιμετωπίσει μεσοπρόθεσμα τις ανταγωνιστικές πιέσεις και τις δυνάμεις της αγοράς στο εσωτερικό της Ένωσης, υπό την προϋπόθεση να εξακολουθήσει να εφαρμόζει το μεταρρυθμιστικό πρόγραμμά της για την κάλυψη των αδυναμιών που εξακολουθούν να υφίστανται.
- Η Κροατία θα είναι σε θέση να αναλάβει μεσοπρόθεσμα τις λοιπές υποχρεώσεις του μέλους, υπό την προϋπόθεση ότι θα καταβληθούν σημαντικές προσπάθειες για την ευθυγράμμιση της νομοθεσίας της με το *κεκτημένο* και τη διασφάλιση της εφαρμογής και επιβολής του. Εντούτοις, στον τομέα του περιβάλλοντος, η πλήρης συμμόρφωση με το *κεκτημένο* θα μπορούσε να αναμένεται μόνο μακροπρόθεσμα και θα απαιτούσε αυξημένα επίπεδα επενδύσεων.

Με βάση τα προαναφερθέντα, η Επιτροπή συνιστά να ξεκινήσουν οι διαπραγματεύσεις με την Κροατία για την ένταξή της στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Για να βοηθηθεί η Κροατία στην προετοιμασία των διαπραγματεύσεων ένταξης, θα πρέπει να πραγματοποιηθεί μια πλήρης και αναλυτική εξέταση. Επιπλέον, η Επιτροπή συνιστά να αναπτύξει η ΕΕ μια προενταξιακή στρατηγική για την Κροατία και προς τον σκοπό αυτό προετοιμάζει τις απαραίτητες προτάσεις.

Η παρούσα γνώμη συνοδεύεται από ένα σχέδιο Ευρωπαϊκής Εταιρικής Σχέσης για την Κροατία, στο οποίο εντοπίζονται οι προτεραιότητες που πρέπει να υλοποιήσει κατά την

προετοιμασία της προσχώρησης. Η Επιτροπή θα υποβάλλει τακτικά εκθέσεις στο Συμβούλιο σχετικά με την επιτευχθείσα από την Κροατία πρόοδο όσον αφορά την προετοιμασία της για ένταξη στην ΕΕ.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Εφόσον δεν ορίζεται άλλως, τα στοιχεία που περιέχονται στο παρόν παράρτημα έχουν συγκεντρωθεί από την Κεντρική Στατιστική Υπηρεσία (CBS) της Κροατίας.

Τα στοιχεία που παρατίθενται κατωτέρω έχουν συγκεντρωθεί, κατά το δυνατόν, με βάση τους ορισμούς και τα πρότυπα της ΕΕ, τα οποία σε ελάχιστες περιπτώσεις διαφέρουν από τις εθνικές πρακτικές. Αυτό μπορεί ορισμένες φορές να έχει ως αποτέλεσμα την ύπαρξη διαφορών μεταξύ των στοιχείων που παρατίθενται κατωτέρω και των στοιχείων που περιλαμβάνονται σε άλλα κεφάλαια της Γνώμης, στοιχεία τα οποία βασίζονται γενικά στην απάντηση της Κροατίας στα ερωτηματολόγια που απεστάλησαν τον Ιούλιο του 2003.

Οι μεθοδολογικές σημειώσεις επεξηγούν το περιεχόμενο και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των στατιστικών στοιχείων που παρατίθενται στο παρόν παράρτημα. Τα στοιχεία αντιστοιχούν στις πληροφορίες που ήταν διαθέσιμες τον Ιανουάριο του 2004.

	1998	1999	2000	2001	2002 ¹⁾
ΒΑΣΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ	σε χιλιάδες				
Πληθυσμός (στις 30 Ιουνίου)	4501,0	4554,0	4381,0	4437,0 ¹⁾	4443,2
	σε km²				
Συνολική έκταση	56542	56542	56542	56542	56542

Τα πληθυσμιακά στοιχεία για το 2001 βασίζονται στην απογραφή της 31^{ης} Μαρτίου 2001.

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	ανά 1000 κατοίκους				
Ρυθμός φυσικής αύξησης	-1,2	-1,5	-1,5	-1,9	-2,4
Ποσοστό καθαρής μετανάστευσης (συμπεριλαμβανομένων των μεταναστών)	9,8	4,1	5,3	3,8	1,9
	ανά 1000 γεννήσεις ζώντων				
Ποσοστό βρεφικής θνησιμότητας	8,2	7,7	7,4	7,7	7,0
Προσδόκιμο ζωής	κατά τη γέννηση				
Ανδρες:	...	...	...	71,1	71,2
Γυναίκες:	...	...	...	78,1	78,3

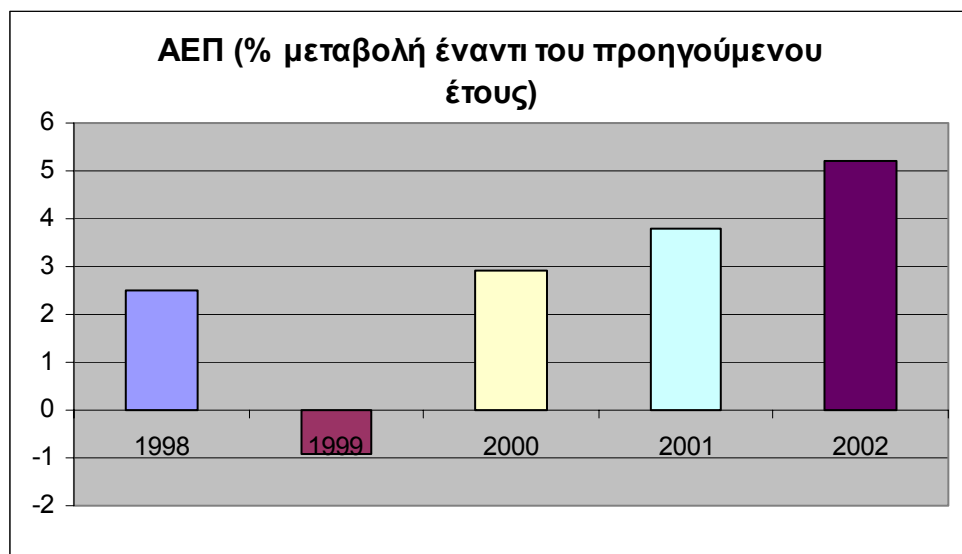
Ηλικιακή διάρθρωση	ως % του συνολικού πληθυσμού				
- άτομα κάτω των 15 ετών	19,9	19,8	19,8	17,0	16,7
- άτομα μεταξύ 15 και 64 ετών	67,8	67,9	67,7	66,9	67,2
- άτομα από 65 ετών και άνω	12,3	12,4	12,5	15,6	16,1
Διεθνής μετανάστευση	σε χιλιάδες				
- Εισερχόμενη μετανάστευση, σύνολο	51,8	32,9	29,4	24,4	20,4
- Εξερχόμενη μετανάστευση, σύνολο	7,6	14,3	6,0	7,5	11,8

	1998	1999	2000	2001	2002 ¹⁾
Εθνικοί λογαριασμοί	σε χιλιάδες εκατ. Κούνα				
Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν σε τρέχουσες τιμές	137,6	141,6	152,5	162,9	176,4
	σε εκατομμύρια ECU/ευρώ				
Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν σε τρέχουσες τιμές	19281,4	18543,5	19976,3	21811,5	23820,0
	ECU/ευρώ				
Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν κατά κεφαλήν σε τρέχουσες τιμές	4.283,8	4071,9	4501,7	4915,3	5367,9
	μεταβολή % έναντι του προηγούμενου έτους				
Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν σε σταθερές τιμές (εθνικό νόμισμα)	2,5	-0,9	2,9	3,8	5,2
Αύξηση απασχόλησης	0,1	-1,5	-1,7	0,5	0,8
Αύξηση παραγωγικότητας της εργασίας	11,02	4,42	9,62	8,01	5,67
	σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης				
Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν κατά κεφαλήν σε τρέχουσες τιμές	7.575	7.509	8.085	8.618	9.266
	ως % της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας β)				
Διάρθρωση παραγωγής	9,4	9,8	9,0	9,1	8,2
- Γεωργία Α,Β)	25,0	24,6	24,7	24,3	23,4
- Βιομηχανία (εκτός κατασκευαστικού τομέα) (C,D,E)	6,7	5,3	4,6	4,9	5,3
- Κατασκευαστικός τομέας	59,0	60,4	61,9	61,8	63,2
- Υπηρεσίες (G-Q)					
	ως % του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος				
Διάρθρωση δαπανών	85,5	85,4	84,9	83,6	82,1
- Δαπάνες τελικής κατανάλωσης					
- νοικοκυριών και ΜΚΙΕΝ (Μη Κερδοσκοπικά	60,1	58,9	60,1	60,0	60,1
Ιδρύματα Εξυπηρέτησης Νοικοκυριών)	25,4	26,5	24,8	23,6	22,0
- γενικής κυβέρνησης	23,3	23,3	21,8	22,9	24,8
- Ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου	0,7	-0,3	-1,6	1,6	2,1 ¹¹⁾
- Αυξομείωση αποθεμάτων	39,6	40,9	47,1	49,1	45,9
- Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	49,2	49,3	52,3	54,7	54,9
- Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών					

Για το 2002, τα δεδομένα αντιστοιχούν στο άθροισμα των τριμηνιαίων λογαριασμών.

Τα τελευταία επίσημα στοιχεία για το ΑΕΠ σε ΙΑΔ (Ισοτιμία Αγοραστικής Δύναμης) είναι 8.267 \$ για το έτος 1999. Ο υπολογισμός έγινε από τον ΟΟΣΑ και δημοσιεύτηκε στην έκδοσή του "Purchasing Power Parities and Real Expenditure" με έτος αναφοράς το 1999. Τα επόμενα επίσημα στοιχεία για την Κροατία θα αφορούν το έτος 2002. Η Ισοτιμία Αγοραστικής Δύναμης για τις χώρες εκτός ΕΕ είναι διαθέσιμες μόνο ανά τριετία και για τα ενδιάμεσα έτη πρέπει να γίνονται εκτιμήσεις, συνήθως, από διεθνείς οργανισμούς. Στην περίπτωση αυτή, τα στοιχεία που λείπουν έχουν εκτιμηθεί από την CBS της Κροατίας.

Η αυξομείωση των αποθεμάτων για το 2002 αποτελεί μια πρώτη εκτίμηση. Τα οριστικά στοιχεία θα είναι διαθέσιμα όταν ολοκληρωθεί ο υπολογισμός του ΑΕΠ για το 2002.

ΠΟΣΟΣΤΟ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

	1998	1999	2000	2001	2002 ¹⁾
Ποσοστό πληθωρισμού	μεταβολή % έναντι του προηγούμενου έτους				
Δείκτης τιμών λιανικής	5,7	4,2	6,2	4,9	2,2

ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΛΗΡΩΜΩΝ

	1998	1999	2000	2001	2002 ¹⁾
Ισοζύγιο πληρωμών	σε εκατομμύρια ΕCU/ευρώ				
-Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών	-1.295	-1313	-510	-810	-1778
-Εμπορικό ισοζύγιο	-3.636	-3112	-3495	-4596	-5570
Εξαγωγές αγαθών	4.082	4139	4965	5314	5283
Εισαγωγές αγαθών	-7.718	-7251	-8461	-9910	-10852
-Καθαρές υπηρεσίες	1.861	1538	2461	3255	3204
-Καθαρό εισόδημα	-150	-333	-435	-547	-570
-Καθαρές τρέχουσες μεταβιβάσεις	630	594	959	1079	1157
-εκ των οποίων: μεταβιβάσεις του δημοσίου	-8	-123	24	64	39
- Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (καθαρές) εισροές	750	1337	1147	1566	384

Λόγω των περιορισμένων πηγών στοιχείων, η CNB καταρτίζει το κροατικό ισοζύγιο πληρωμών σε δολάρια ΗΠΑ και σε κροατικό νόμισμα. Τα στοιχεία που παρέχονται στον ανωτέρω πίνακα προέρχονται από τη μετατροπή σε ευρώ του ισοζυγίου πληρωμών, εκφρασμένου σε κούνα.

ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ

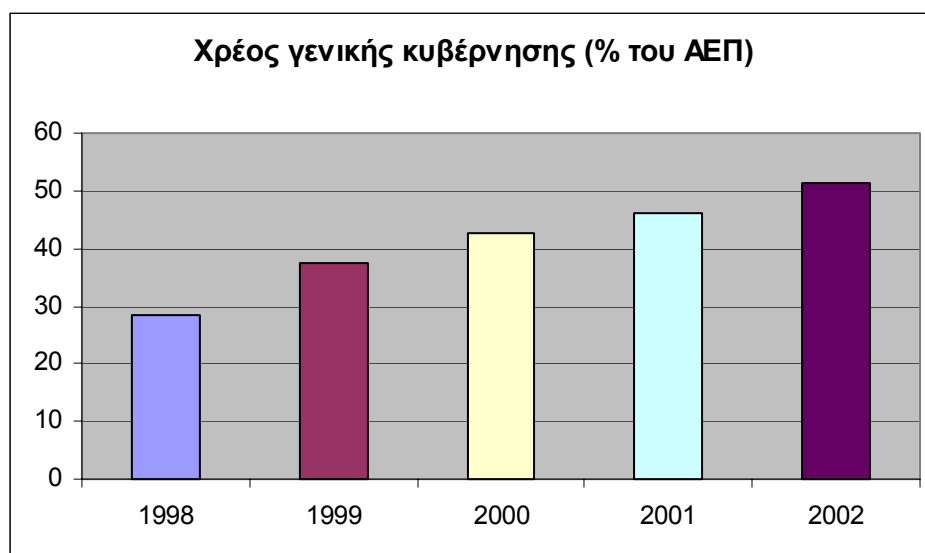
	1998	1999	2000	2001	2002 ¹⁾
Δημόσια οικονομικά^{IV)}	σε % του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος				
Έλλειμμα/πλεόνασμα γενικής κυβέρνησης	-0,92	-6,58	-6,96	-5,49	-2,96
Χρέος γενικής κυβέρνησης	28,50	37,50	42,80	46,24	51,20

Δημόσιες δαπάνες²⁾	ως % του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος				
Υγεία	5,7	5,7	5,5	5,0	4,8
Κοινωνική προστασία	14,5	16,5	16,4	19,3	21,2
Εκπαίδευση	3,8	4,2	4,5	4,2	4,3

Τα στοιχεία για το έλλειμμα / πλεόνασμα της γενικής κυβέρνησης περιλαμβάνει τον ενοποιημένο δημόσιο τομέα, ενώ χρησιμοποιήθηκε η μεθοδολογία των GFS (Στατιστικές Δημοσίων Οικονομικών) του 1986, με μόνη εξαίρεση τα στοιχεία για τα έσοδα ιδιωτικοποιήσεων, τα οποία έχουν εξαιρεθεί από τα έσοδα και επαναταξινομηθεί για τη χρηματοδότηση του ισοζυγίου.

Τα στοιχεία για το χρέος γενικής κυβέρνησης του έτους 2002 περιλαμβάνουν τα στοιχεία για την κεντρική κυβέρνηση, την τοπική αυτοδιοίκηση, την Κροατική Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης, καθώς και τις εγγυήσεις. Τα στοιχεία των προηγούμενων ετών δεν είναι πλήρως συγκρίσιμα με τα στοιχεία του 2002, λόγω μεθοδολογικών διαφορών. Αυτή τη στιγμή γίνεται ανασύνθεση των στοιχείων για τα έτη αυτά.

Τα στοιχεία για τις δημόσιες δαπάνες του 2002 συνιστούν μια πρώτη εκτίμηση. Τα οριστικά στοιχεία θα είναι διαθέσιμα όταν ολοκληρωθεί ο υπολογισμός του τελικού ετήσιου ΑΕΠ για το 2002.

ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

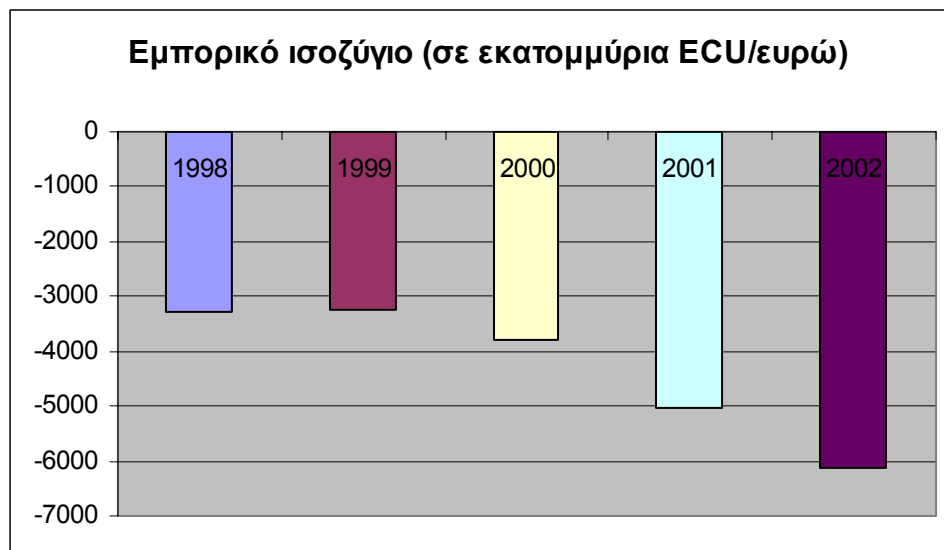
	1998	1999	2000	2001	2002 ¹⁾
Δημοσιονομικοί δείκτες IV)	σε % του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος				
Ακαθάριστο εξωτερικό χρέος του συνόλου της οικονομίας	44,8	50,1	60,0	57,0	68,6
	ως % των εξαγωγών				
Ακαθάριστο εξωτερικό χρέος του συνόλου της οικονομίας	113,3	122,9	127,5	117,5	145,7
Νομισματικά μεγέθη	σε χιλιάδες εκατομμύρια ECU / ευρώ				
- M1	1,8	1,8	2,4	3,2	4,1
- M2					
- M3					
- M4	7,8	7,4	9,6	14,4	15,6
Σύνολο πιστώσεων	9,1	8,6	9,5	11,9	15,1
Μέσα βραχυπρόθεσμα επιτόκια	σε % ετησίως				
- Επιτόκιο ημερήσιου τραπεζικού δανεισμού	10,9	10,1	3,0	2,3	1,7
- Επιτόκιο δανεισμού	16,1	13,5	10,5	9,5	10,9
- Επιτόκιο καταθέσεων	4,1	4,3	3,4	2,8	1,6
Συναλλαγματικές ισοτιμίες ECU/EYPΩ	(Κούνα ανά ευρώ/ ECU)				
- Μέσος όρος περιόδου	7,1	7,6	7,6	7,5	7,4
- Τέλος περιόδου	7,3	7,7	7,6	7,4	7,4
	1995=100				
- Δείκτης πραγματικής συναλλαγματικής ισοτιμίας	111,9	122,6	126,0	123,0	118,6
Αποθεματικά στοιχεία	σε εκατομμύρια ECU/ευρώ				
- Αποθεματικά στοιχεία (συμπεριλαμβανομένου του χρυσού)	2.400	3.013	3.783	5.334	5.651
- Αποθεματικά στοιχεία (εξαιρουμένου του χρυσού)	2.400	3.013	3.783	5.334	5.651

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ

	1998	1999	2000	2001	2002 ¹⁾
Εξωτερικό εμπόριο ε)	σε εκατομμύρια ECU/ευρώ				
Εμπορικό ισοζύγιο	-3.269	-3256	-3775	-5031	-6139
Εξαγωγές	3.920	3999	4822	5214	5188
Εισαγωγές	7.189	7255	8597	10245	11327
	προηγούμενο έτος=100				
Όροι εμπορίου	101,2	100,3	107,1	98,9	99,5
	ως % επί συνόλου				
Εξαγωγές με την ΕΕ-15	47,7	48,9	54,4	54,1	52,9
Εισαγωγές με την ΕΕ-15	59,3	56,6	55,4	57,1	55,8

Οι αξίες των εξαγωγών, εισαγωγών και του εμπορικού ισοζυγίου για τα έτη 1998 και 1999 έχουν υπολογισθεί με βάση τις συναλλαγματικές ισοτιμίες της Κροατικής Εθνικής Τράπεζας, κατάσταση τελευταίας ημέρας του έτους. Η συναλλαγματική ισοτιμία για το έτος 1998 ήταν 1 EYPΩ = 7,3291 κούνα ενώ για το έτος 1999 ήταν 1 EYPΩ = 7,679009 κούνα. Για την περίοδο 2000–2002, οι αξίες έχουν επανυπολογιστεί σε EYPΩ σύμφωνα με τις τρέχουσες ημερήσιες συναλλαγματικές ισοτιμίες της Κροατικής Εθνικής Τράπεζας (μέση ισοτιμία) κατά την ημέρα είσπραξης των δασμών.

Οι όροι εμπορίου έχουν υπολογισθεί με βάση τις αξίες των εξαγωγών και εισαγωγών, εκφρασμένες σε δολάρια ΗΠΑ.

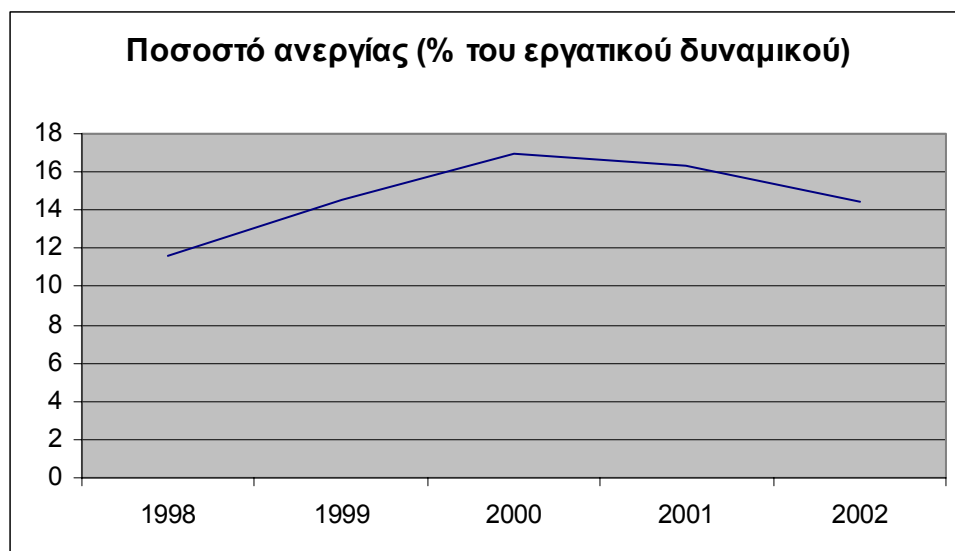

ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

	1998	1999	2000	2001	2002 ¹⁾
Αγορά εργασίας (Έρευνα Εργατικού Δυναμικού / L	ως % του πληθυσμού				
Ποσοστό οικονομικής δραστηριότητας (15 - 64)	62,8	60,2	62,2	62,2	62,9
Ποσοστό απασχόλησης (15-64), σύνολο	55,3	53,2	51,3	51,8	53,6
Ποσοστό απασχόλησης (15-64), άνδρες	61,7	60,2	57,4	59,0	60,1
Ποσοστό απασχόλησης (15-64), γυναίκες	49,4	47,7	45,5	44,9	47,4
Μέση απασχόληση κατά κλάδους NACE	ως % του συνόλου				
*Γεωργία και δασοκομία (συμπεριλαμβανομένης της αλιείας)	16,5	16,7	11,7	15,5	14,9
- Βιομηχανία (πλην κατασκευαστικού τομέα)	23,5	23,9	22,7	23,1	23,0
- Κατασκευαστικός τομέας	6,7	6,6	5,9	6,3	6,6
- Υπηρεσίες	53,3	52,9	59,4	55,0	55,4
Ποσοστό ανεργίας, σύνολο	ως % του εργατικού δυναμικού				
Ποσοστό ανεργίας, άνδρες	11,6	14,5	17,0	16,3	14,4
Ποσοστό ανεργίας, γυναίκες	10,7	13,5	15,9	14,4	13,3
Ποσοστό ανεργίας, 25 ετών <	12,6	15,7	18,2	18,7	15,8
Ποσοστό ανεργίας ατόμων < 25 ετών	31,0	39,2	43,1	41,7	34,4
Μερίδιο μακροχρόνιας ανεργίας	ως % του συνόλου των ανέργων				
	46,0	50,2	53,6	55,3	53,1

Ποσοστό ανεργίας ανά περιφέρεια NUTS III ¹⁾	ως % του εργατικού δυναμικού				
Κομητεία Zagreb			20,0	23,0	24,4
Κομητεία Krapina-Zagorje			17,1	19,4	20,5
Κομητεία Sisak-Moslavina			27,4	32,2	35,0
Κομητεία Karlovac			31,1	33,1	32,9
Κομητεία Varaždin			17,6	17,8	18,2
Κομητεία Koprinica-Križevci			16,9	18,4	21,0
Κομητεία Bjelovar-Bilogora			27,2	28,9	31,3
Κομητεία Primorje-Gorski kotar			18,9	19,8	18,9
Κομητεία Lika-Senj			25,5	27,9	30,9
Κομητεία Virovitica-Podravina			26,2	28,7	32,9
Κομητεία Požega-Slavonia			26,0	27,9	29,5
Κομητεία Slavonski Brod-Posavina			33,7	34,5	36,3
Κομητεία Zadar			31,4	32,2	33,0
Κομητεία Osijek-Baranja			28,7	30,8	32,4
Κομητεία Šibenik-Knin			36,4	38,8	39,6
Κομητεία Vukovar-Sirmium			37,7	40,1	40,8
Κομητεία Split-Dalmatia			29,1	30,1	30,8
Κομητεία του Istria			15,2	14,9	14,9
Κομητεία Dubrovnik-Neretva			24,4	24,9	26,3
Κομητεία Međimurje			19,3	19,1	19,8
Πόλη του Zagreb			11,6	13,3	13,9

Ποσοστό ανεργίας ανά κομητεία (NUTS III), σύμφωνα με διοικητικές πηγές, όπως εμφανίζεται στις 31 Μαρτίου, οπότε τα στοιχεία αυτά δεν είναι συγκρίσιμα με το ποσοστό ανεργίας σύμφωνα με την LFS (Έρευνα Εργατικού Δυναμικού). Τα στοιχεία ανά κομητεία δεν περιλαμβάνουν τους απασχολούμενους στην αστυνομία και την άμυνα.

ΥΠΟΔΟΜΗ

	1998	1999	2000	2001	2002 ¹⁾
Υποδομή	σε km ανά 1000 km²				
Σιδηροδρομικό δίκτυο	48,2	48,2	48,2	48,2	48,2
Μήκος αυτοκινητοδρόμων	σε km				
	330,4	381,6	410,6	428,8	454,9

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΑ

	1998	1999	2000	2001	2002 ¹⁾
Βιομηχανία και γεωργία	προηγούμενο έτος = 100				
Δείκτες όγκου βιομηχανικής παραγωγής	103,7	98,6	101,7	106,0	105,4
Δείκτες όγκου ακαθάριστης γεωργικής παραγωγής	110,1	98,8	88,7	108,5	107,7

ΒΙΟΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

	1998	1999	2000	2001	2002 ¹⁾
Βιοτικό επίπεδο	ανά 1000 κατοίκους				
Αριθμός αυτοκινήτων	222,2	233,5	256,8	269,4	280,1
Κύριες τηλεφωνικές γραμμές	349,4	360,3	329,9	401,9	411,3
Αριθμός συνδρομών κινητής τηλεφωνίας ²	39,3	79,3	253,8	390,1	572,4
Αριθμός συνδρομών Διαδικτύου ³⁾	8,7	16,5	33,8	53,8	83,5

Οι συνδρομές της κινητής τηλεφωνίας περιλαμβάνουν και τους χρήστες προπληρωμένης κάρτας και τους χρήστες βάσει λογαριασμού.

Οι συνδρομές του Διαδικτύου περιλαμβάνουν τους συνδρομητές μέσω μόντεμ και μέσω μισθωμένων γραμμών.

ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Τριτοβάθμια εκπαίδευση	ως % της συνολικής ηλικιακής ομάδας (18-24)				
- ποσοστό συμμετοχής ατόμων ηλικίας από 18 έως 24 ε	27,3	26,1	28,2	29,5	31,6

Τα στοιχεία για την τριτοβάθμια εκπαίδευση έχουν υπολογιστεί ως ο λόγος των εγγεγραμμένων φοιτητών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση δια του συνολικού αριθμού των ατόμων από 18-24 ετών. Ο συνολικός αυτός αριθμός (με εξαίρεση το 2001) έχει υπολογιστεί βάσει εκτιμήσεων.

ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΕΙΔΙΚΟΥ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ (ΠΕΚΕ)

